

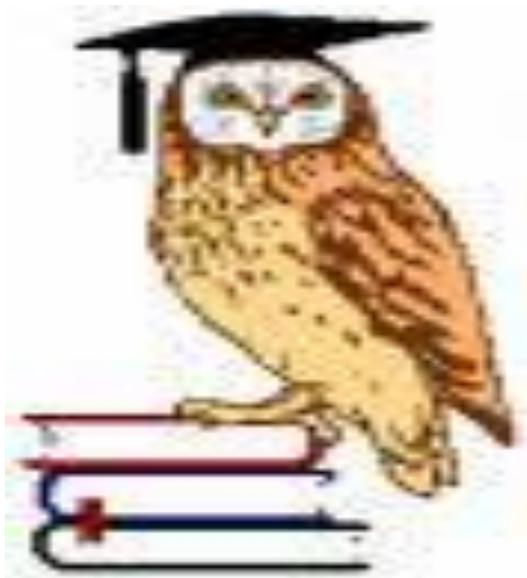
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια
Δρ. Λώλη Ελευθερία

Επιμέλεια
Νοδάρα Ευθυμία
Σελλά Όλγα

*Ευχαριστούμε θερμά την καθηγήτρια μας
κ. Λώλη Ελευθερία, για την πολύτιμη βοήθεια και την
στήριξη της στην συγγραφή της παρούσας εργασίας.*

*Σελλά Όλγα
Νοδάρα Ευθυμία*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	14
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
1.2 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	15
1.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	17
1.3.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	17
1.3.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.....	18
1.3.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση	18
1.4 Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	19
1.4.1 Ιδιωτική και Κοινωνική αποδοτικότητα εκπαίδευσης	19
1.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1880 ΈΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	20
1.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΚΡΑΤΙΚΗ (ΑΜΕΣΗ) ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	24
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	25
2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	25
2.3 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	26
2.3.1 Άμεση Χρηματοδότηση.....	26
2.3.1.1 Η κλασική μορφή χρηματοδότησης μέσου του Προϋπολογισμού	27
2.3.1.2 Ο προϋπολογισμός ως διοικητικό εργαλείο	27
2.3.1.3 Η δομή του προϋπολογισμού	28
2.3.1.4 Κατάρτιση του προϋπολογισμού.....	28
2.3.1.5 Είδη του προϋπολογισμού	28
2.4 ΚΡΑΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ.....	31
2.4.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ – ΥΠΕΠΘ.....	32
2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	34
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	36
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	37
3.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	37
3.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	39
3.3.1 Μ.Ο.Π. Και Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1986 -1994)	39
3.3.2 Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-1999).....	40
3.3.3 Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2008.....	41
3.3.3.1 Επιτάχυνση της απορρόφησης των πόρων του Γ' ΚΠΣ το 2006.....	41
3.3.4 Δ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης 2007-2013.....	42
3.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΕΑΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ	

ΠΕΡΙΟΔΟ 1994 – 2006	43
3.5 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	44
3.5.1 Άξονας Προτεραιότητας 1	45
3.5.2 Άξονας Προτεραιότητας 2:	45
3.5.3 Άξονας Προτεραιότητας 3:	45
3.5.4 Άξονας Προτεραιότητας 4:.....	45
3.5.5 Άξονας Προτεραιότητας 5:	46
3.6 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ	46
3.7 ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	48
3.7.1 Στρατηγική	48
3.7.2 Ειδικόί στόχοι του άξονα.....	48
3.7.3 Προώθηση και ενσωμάτωση καινοτόμων δράσεων.....	49
3.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	50
4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
ΕΜΜΕΣΗ ΜΟΡΦΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	51
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	52
4.2 ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ (ΙΚΥ)	52
4.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΩΚΡΑΤΗΣ	53
4.3.1 Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα Σωκράτης.....	54
4.3.2 Άτομα και ιδρύματα με δικαίωμα συμμετοχής	55
4.3.3 Φορείς υλοποίησης και διαχείρισης του προγράμματος Σωκράτης.....	55
4.3.4 Στόχοι του προγράμματος Σωκράτης	55
4.3.5 Δραστηριότητες του προγράμματος Σωκράτης.....	56
4.3.6 Ενέργειες στο πλαίσιο του Προγράμματος Σωκράτης	56
4.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ	58
4.4.1 COMMENIUS: Σχολική Εκπαίδευση	59
4.4.1.1 COMENIUS 1 - Συμπράξεις Σχολικών Ιδρυμάτων	60
4.4.1.2 COMENIUS 2: Κατάρτιση Εκπαιδευτικού Προσωπικού Σχολικών Ιδρυμάτων	61
4.4.1.2.1 COMENIUS 2: Πλάνο εργασίας 1 Ευρωπαϊκής συνεργασίας.....	62
4.4.1.2.2 COMENIUS 2: Πλάνο 2 Δραστηριότητες ατομικής κινητικότητας	63
4.4.1.3 COMENIUS 3: Δίκτυα Comenius.....	63
4.4.2 GRUNDTVIG: Εκπαίδευση Ενηλίκων Και Άλλες Εκπαιδευτικοί Οδοί	65
4.4.2.1 GRUNDTVIG 1: Σχεδία Ευρωπαϊκής Συνεργασίας Για Την Εκπαίδευση Ενηλίκων Και Τη Δια Βίου Εκπαίδευση.....	67
4.4.2.2 GRUNDTVIG 2: Εκπαιδευτικές Συμπράξεις	68
4.4.2.3 GRUNDTVIG 3: Ατομικές Υποτροφίες Για Την Κατάρτιση Προσωπικού Εκπαίδευσης Ενηλίκων	70
4.4.2.4 GRUNDTVIG 4: Δίκτυα Grundtvig	70
4.4.3 LINGUA: Διδασκαλία Και Εκμάθηση Γλωσσών	71

4.4.3.1 LINGUA 1: Προώθηση Της Εκμάθησης Γλωσσών	72
4.4.3.2 LINGUA2: Ανάπτυξη Εργαλείων Και Υλικών	72
4.4.4 MINERVA: Προαγωγή Ανοικτής Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης - Οι Τεχνολογίες Της Πληροφορίας Και Της Επικοινωνίας Στον Τομεα Της Εκπαίδευσης	73
4.4.5 Η παρατήρηση και καινοτομία στα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές	74
4.4.5.1 ΑΡΙΩΝ: Επισκέψεις Μελέτης Για Αρμόδιους Λήψης Αποφάσεων Στον Τομεα της Εκπαίδευσης	75
4.4.5.2 Δίκτυο πληροφόρησης για την εκπαίδευση στην Ευρώπη (ΕΥΡΙΔΙΚΗ)	76
4.4.5.3 Δίκτυο εθνικών κέντρων πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων (NARIC)	76
4.5 ΕΘΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	77
4.6 ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	77
4.7 ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	78
4.8 ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	79
4.9 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEONARDO DA VINCI.....	80
4.10 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ (Lifelong Learning Programme) 2007-2013	81
4.11 ΑΛΛΑ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ	82
4.12 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	83
5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
ERASMUS: ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	85
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	86
5.2 Κινήσεις από και προς την Ελλάδα την χρονική περίοδο 1987-1995	86
5.3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ Γ' ΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ERASMUS	89
5.3.1 ERASMUS 1: Ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία	90
5.3.2 ERASMUS 2: Κινητικότητα σπουδαστών και καθηγητών πανεπιστημίων	93
5.3.2.1 Κινητικότητα σπουδαστών	93
5.3.2.2 Κινητικότητα διδακτικού προσωπικού.....	95
5.3.3 ERASMUS 3: Θεματικά Δίκτυα.	96
5.4 Η ΔΡΑΣΗ ERASMUS ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013.....	97
5.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	99
6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	101
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	102
6.2 Ο ρόλος και η αποστολή του πανεπιστημίου	103
6.2.1 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ελληνικό πανεπιστήμιο στην Ευρώπη	103
6.2.2 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια	105

6.2.2.1 τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια αντιμέτωπα με την έλλειψη Χρηματοδοτικών πόρων.....	106
6.3 Ιστορική αναδρομή των τεχνολογικών ιδρυμάτων	107
6.3.1 Ο ρόλος και η Αποστολή των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.....	110
6.3.2 Ανατατοποίηση των ΤΕΙ	112
6.3.3 Οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στη χώρα μας	114
6.4 Η Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών	115
6.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	115
7 ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	117
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	118
7.2 Η ανάπτυξη των χωρών της Ε.Ε. και των αντίστοιχων συστημάτων εκπαίδευσης	118
7.2.1 Μετανάστευση και Εκπαίδευση	119
7.3 Αριθμητικά δεδομένα για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες – κρατικός προϋπολογισμός στον τομέα της εκπαίδευσης ανά έτος.....	120
7.4 Ανεπαρκείς πόροι των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων	121
7.4.1 Ουσιαστική αύξηση των συνολικών επενδύσεων στην εκπαίδευση.	122
7.5 Ποσοστά συμμετοχής στην εκπαίδευση.....	123
7.6 Η Ευρωπαϊκή και Διεθνής Διάσταση στην Εκπαίδευση	124
7.7 Δημόσια παρέμβαση στη χρηματοδότηση	124
7.8 Ιδιωτική παρέμβαση (κράτος/νοικοκυριό) στην εκπαίδευση.....	124
7.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	125
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	127
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	128
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΠΙΝΑΚΕΣ	130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ.....	156
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ & ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	169
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	172

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ σελ.**ΠΙΝΑΚΑΣ 1**

Εκπαίδευση - Όλες Οι Βαθμίδες Δημόσια και Ιδιωτική Δαπάνη για Εκπαίδευση σε Σχέση με Ορισμένα Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, την Περίοδο 1980-1990 (εκατομ. δραχμές, σταθερές τιμές 1970) ¹ 135

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Συνολικές δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση (1994) 137

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Συμμετοχή σε ποσοστό δαπανών στο σύνολο των δαπανών 138

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Συνολικές δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση ως ποσοστό στο ΑΕΠ..... 139

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1

Εξέλιξη του Αριθμού των Θέσεων Εισακτέων ΑΕΙ- ΤΕΙ (1993-2005) 140

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1971-1994 140

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Μέσες δαπάνες ανά εκπαιδευόμενο (σε χιλ. δρχ.) 141

Πίνακας: 7

Διαδικασία υποβολής αίτησης στα πλαίσια του προγράμματος 142

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Περίοδος δραστηριότητας πλάνων εργασίας COMENIUS για σχολικά ιδρύματα και για ανάπτυξη σχολικών ιδρυμάτων 144

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Εγκριθείσα φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από χώρες της ΕΕ και ΕΖΕΣ προς την Ελλάδα ανά έτος. 145

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Εγκριθείσα φοιτητική & σπουδαστική κινητικότητα από την : Ελλάδα προς χώρες ΕΕ και ΕΖΕΣ ανά έτος (1988-1995)..... 146

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Πραγματοποιηθείσα φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από την Ελλάδα προς χώρες της ΕΕ/ΕΖΕΣ κατά χώρα προορισμού (1988-1995)..... 147

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Έλληνες φοιτητές στο εξωτερικό 1981-1998..... 148

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΤΕΙ-Έλληνες σπουδαστές Erasmus κατά Ίδρυμα και έτος και εκατοστιαία συμμετοχή τους στην συνολική ετήσια κινητικότητα Ελλήνων φοιτητών/σπουδαστών 149

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΤΕΙ-Έλληνες σπουδαστές Erasmus κατά χώρα προορισμού και έτος 150

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΤΕΙ-Έλληνες σπουδαστές Erasmus κατά Ίδρυμα και χώρα προορισμού 151

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

ΤΕΙ-Έλληνες σπουδαστές Erasmus κατά κατηγορία επιστήμης..... 152

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Εξέλιξη του Αριθμού των Τμημάτων ΑΕΙ- ΤΕΙ (1995-2004)..... 153

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Τα Πανεπιστήμια (ΑΕΙ) τη δωδεκαετία (1993-2004) 153

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Α

ΑΡΙΘΜΟΙ ΝΕΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ, ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΚΑΙ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ..... 154

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ ΣΤΟΥΣ 2 ΤΟΜΕΙΣ
ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ..... 155

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ..... 155

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

ΑΕΙ και Ανώτερη Γενική Εκπαίδευση 156

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Φοιτητικός πληθυσμός στην Ε.Ε ανά χώρα για το έτος 2000 157

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

Ενίσχυση Φοιτητών σε Ποσοστό (%) των Δαπανών για έτος 2000 158

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ..... 159

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ..... σελ.**ΓΡΑΦΗΜΑ I**

Καταρτισμένοι προϋπολογισμοί για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τα έτη 2002, 2003, 2004 160

ΓΡΑΦΗΜΑ II

Δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε χιλιάδες ευρώ 160

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ III

Ελληνικά νοικοκυριά – ΥΠΕΠΘ..... 161

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ IV

Ιδιωτική συμμετοχή στο ποσοστό του ΑΕΠ σε Ευρώπη, ΗΠΑ, Ιαπωνία
Και οι Κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ 2002..... 162

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ V

Η ανάπτυξη των χωρών της Ε.Ε και των αντίστοιχων συστημάτων εκπαίδευσης..... 163

ΓΡΑΦΗΜΑ VI

Δαπάνες για την εκπαίδευση σε % ΑΕΠ του 2004 166

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ VII

Μέσος όρος ετών φοίτησης και μέσος όρος ποσού προσαρμοσμένου στο κόστος ζωής ανά φοιτητή 166

ΓΡΑΦΗΜΑ IX

Παροχές στο σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης προς τους φοιτητές 167

ΓΡΑΦΗΜΑ X

Η πορεία του αριθμού των φοιτητών και αντίστοιχα των διδασκόντων 1993 – 2000 (πχ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο) 167

ΓΡΑΦΗΜΑ XI

Εξέλιξη του αριθμού των φοιτητών και των μελών ΔΕΠ σε ΑΕΙ 2002 – 2003.. 168

ΓΡΑΦΗΜΑ XII

Ιδιωτική χρηματοδότηση στην εκπαίδευση σε % ΑΕΠ στην Ε.Ε. και στις Η.Π.Α για το έτος 2000 168

ΓΡΑΦΗΜΑ XIII

Ιδιωτική χρηματοδότηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε % ΑΕΠ στην Ε.Ε και στις Η.Π.Α για το έτος 2000..... 169

ΓΡΑΦΗΜΑ XV

Ποσοστό συμμετοχής στην Ανώτατη Εκπαίδευση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε και της Ελλάδας 170

ΓΡΑΦΗΜΑ XVI

Ποσοστό ανεργίας των φοιτητών της Ανώτερης Εκπαίδευσης Μεταξύ της Ε.Ε και της Ελλάδος..... 170

ΓΡΑΦΗΜΑ XVII

Ποσοστό του εισοδήματος που δαπανούν τα νοικοκυριά Διαφόρων χωρών για την εκπαίδευση των παιδιών τους..... 171

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή υποβάλλεται στα πλαίσια ολοκλήρωσης του κύκλου σπουδών του τμήματος Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πρέβεζας. Έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση της κρατικής χρηματοδότησης της Δημόσιας Εκπαίδευσης και τη διερεύνηση του ρόλου της στη διαμόρφωση της παρεχόμενης παιδείας. Η εργασία αναπτύσσεται σε τρεις ενότητες: την εισαγωγή, το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος.

Στην εισαγωγή αναλύεται η δομή της εργασίας για κάθε ένα κεφάλαιο ξεχωριστά, δίνοντας αρχικά τον ορισμό της Εκπαίδευσης και αναδεικνύοντας την αξία της. Ακολούθως, γίνεται σύνδεση της εκπαίδευσης με την χρηματοδότηση και το πώς αυτή διαμορφώνει την γενικότερη αντιμετώπιση της εκπαίδευσης από το κοινωνικό σύνολο. Στο δεύτερο μέρος (θεωρητικό) της εργασίας κάνουμε εκτενή αναφορά στις δύο μορφές χρηματοδότησης, την άμεση και έμμεση και πώς μέσω από αυτές τις μορφές διαμορφώνεται η ποιότητα της δημόσιας παιδείας. Για την άμεση χρηματοδότηση παρουσιάζονται διάφορα κονδύλια από ετήσιους προϋπολογισμούς του κράτους, τα οποία διανέμονται στο εκπαιδευτικό σύστημα ανάλογα με τις ανάγκες που έχει κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την έμμεση μορφή χρηματοδότησης γίνεται λόγος για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και πώς μέσω αυτού του θεσμού χρηματοδοτούνται διάφορα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, τα οποία διαμοιράζονται στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης και αφορούν την αύξηση της κινητικότητας σπουδαστών, φοιτητών, μαθητών και διδακτικού προσωπικού, και προωθούν την δια βίου μάθηση στην τεχνογνωσία, την εκμάθηση ξένων γλωσσών και την γνωριμία με νέους πολιτισμούς και χώρες.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας (ερευνητικό) παρατίθεται σύγκριση μεταξύ Ανώτερης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα γίνεται λόγος για τον ρόλο και την αποστολή των ΑΕΙ και των ΤΕΙ καθώς και για τις προκλήσεις και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν σε εθνικό επίπεδο. Συγκεκριμένα τα ΤΕΙ καταβάλουν προσπάθειες να φανούν αντάξια των ΑΕΙ σε μορφωτικό ιδεολογικό αλλά και υλικό υπόβαθρο. Η πενιχρή χρηματοδότηση που αντιστοιχεί στα ΤΕΙ αποτελεί εμπόδιο στον αναπτυξιακό τους στόχο.

Παρότι τα ΤΕΙ έχουν την ίδια ισχύ, ίσως και πιο εφαρμοσμένο χαρακτήρα και πιο άμεση προσαρμογή στην αγορά εργασίας από τα ΑΕΙ, αυτά τείνουν να απαξιωθούν αφού αντιμετωπίζουν αντιδράσεις από ισχυρά μέτωπα. Η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδώ και πολλά χρόνια, παρόλα αυτά στον τομέα της εκπαίδευσης υστερεί σε ποσοστά του ΑΕΠ σε σχέση με όλα τα Ευρωπαϊκά Κράτη. Από εδώ προκύπτει η σύγκριση του συστήματος χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα με τον κοινοτικό μέσο όρο. Για να στηριχθεί αυτή η σύγκριση δίνονται σχετικά στατιστικά και αριθμητικά δεδομένα.

Εργαστήκαμε μεθοδικά για την αναζήτηση των πληροφοριών και των στατιστικών-αριθμητικών δεδομένων για την συγκρότηση και ολοκλήρωση αυτής της εργασίας σε βιβλιοθήκες, αναζητώντας βιβλιογραφική ύλη και πληροφορίες, σε αρμόδιους κρατικούς και Ευρωπαϊκούς φορείς και στον παγκόσμιο ιστό. Η συλλογή πληροφοριών και στοιχείων ήταν αρκετά δύσκολη καθώς η πρόσβαση μας στις πηγές πληροφόρησης, κυρίως όσο αφορά σε στατιστικά στοιχεία για τις μορφές χρηματοδότησης, αποτρέπονταν διότι ήταν απόρρητα κατά τους υπεύθυνους φορείς στους οποίους αποτανθήκαμε. Ο παγκόσμιος ιστός ήταν η βασική πηγή άντλησης πληροφοριών καθώς περιλάμβανε επίκαιρα στοιχεία και αυτό συνέβαλλε στην δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας, κυρίως όσον αφορά στα τρέχοντα Ευρωπαϊκά Προγράμματα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μέθοδος με την οποία εργαστήκαμε για την εκπόνηση αυτής της εργασίας είναι η ανάλυση περιεχομένου, μια μέθοδος έρευνας για την ανάλυση γραπτών δεδομένων και πάσης φύσεως κειμένων με σκοπό να αντλήσουμε τις βασικότερες πληροφορίες από το υλικό που συγκεντρώσαμε. Λειτουργήσαμε με την ευρέως γνωστή και πολυχρησιμοποιημένη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου, με σκοπό την σφαιρική γνώση γύρω από την χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος.²

Το σύνολο των τεκμηρίων που συγκεντρώσαμε αποτελεί το υλικό της εργασίας μας και τα επεξεργαστήκαμε ώστε να καταλήξουμε σε κάποιο βασικό συμπέρασμα. Ο σκοπός της ανάλυσης των τεκμηρίων ήταν η αναδιοργάνωση των πληροφοριών ώστε να γίνει ο διαχωρισμός των ενοτήτων. Οι ενότητες που ξεχωρίσαμε είναι οι εξής:

- **Χρηματοδότηση της Εκπαίδευσης**
 - Κρατικός προϋπολογισμός
 - Κοινοτική χρηματοδότηση
 - ⇒ Συνεργασία μεταξύ Κρατών – Μελών
 - ⇒ Ευρωπαϊκά Προγράμματα για την εκπαίδευση
- **Διαμόρφωση της ποιότητας της εκπαίδευσης μέσω της χρηματοδότησης.**
- **Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**
 - ΑΕΙ
 - ΤΕΙ
- **Σύγκριση συστημάτων χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες.**

Αφού αναλύθηκαν οι πόροι χρηματοδότησης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και έγινε εκτενής αναφορά στην συμβολή τους στην διαμόρφωση της ποιότητας στην παιδεία, παρατέθηκαν στατιστικά και αριθμητικά δεδομένα για το ύψος της χρηματοδότησης παγκοσμίως.

Σκοπός αυτού του διαχωρισμού των ενοτήτων – κατηγοριών είναι η άμεση και αδιαμφισβήτητη σύγκριση μεταξύ αυτών και των θεμάτων που πραγματεύονται και η δημιουργία ενός προβληματισμού προς τον αναγνώστη για τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει για την Ελλάδα.

Η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου παρουσίασε ορισμένες δυσκολίες, καθώς ο μετασχηματισμός των ποιοτικών δεδομένων σε ποσοτικά και μετρήσιμα στοιχεία, παρακωλύθηκε από τις αντιφατικές γνώμες που αντλήσαμε από το συγκεντρωμένο υλικό. Αυτό απαίτησε περαιτέρω έρευνα και επιλογή στοιχείων εκ νέου.

Επίσης ο διαχωρισμός των κατηγοριών και η ταξινόμηση των στοιχείων του υλικού που συγκεντρώσαμε αποτέλεσε άλλη μια δυσκολία καθώς μας εμπόδισε από την πραγματοποίηση αναλυτικότερης και εκτενέστερης περιγραφής των θεμάτων που αφορούν στην εργασία μας, διότι θα υπήρχε κίνδυνος, έχοντας σύγκριση πολλών ενοτήτων μεταξύ τους αλλά και ταυτόχρονα με το σκοπό της εργασίας, να μην καταλήξουμε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα.³

² Βαμβούκας Μιχάλης, Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2006

³ Λώλη Ελευθερία, Το Εκπαιδευτικό Έργο, στην Νεοελληνική Πεζογραφία, Διδακτορική Διατριβή, Π. Τ. Δ. Ε. Ιωάννινα 2005

Η παρούσα εργασία προσδιορίζει την χρηματοδότηση της δημόσιας παιδείας, ξεκινώντας με την ανάλυση της δομής του εκπαιδευτικού συστήματος και τον ορισμό της εκπαίδευσης, τονίζει την αξία της τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Επισημαίνει το ρόλο της εκπαίδευσης, όπως έχει διαμορφωθεί από το 1880 έως και σήμερα. Ο λόγος που επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα πηγάζει από τον γενικότερο προβληματισμό που έχει δημιουργηθεί τον τελευταίο καιρό στο φοιτητικό κίνημα για τις ανακατατάξεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ειδικότερα στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Ως σπουδάστριες Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος θεωρήσαμε ότι η απαξίωση με την οποία αντιμετωπίζονται τα ΤΕΙ οφείλεται κατά κύριο λόγο στην παραμέλησή τους από τον κρατικό προϋπολογισμό και στην έλλειψη εναλλακτικών χρηματοδοτικών πόρων.

Στη συνέχεια παρατίθεται η ευρύτερη έννοια της χρηματοδότησης όπως νοείται στο κόσμο των επιχειρήσεων, παρόμοια και στην εκπαίδευση.

Δύο είναι οι μορφές χρηματοδότησης της Εκπαίδευσης στην χώρα μας, η άμεση, η οποία αποτελείται από κονδύλια που χορηγούνται από το γενικό προϋπολογισμό του κράτους, και η έμμεση, που αποτελείται με την σειρά της από τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Κοινοτικά Ταμεία και τα κονδύλια αυτά διαχειρίζονται και διανέμουν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα οι Εθνικοί Φορείς κάθε χώρας.

Η έμμεση χρηματοδότηση συγκεντρώνεται από Ευρωπαϊκές πηγές και χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται τα προγράμματα που προκύπτουν από πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των θεσμικών της Οργάνων και μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εδώ προωθούνται προγράμματα κινητικότητας μαθητών, σπουδαστών, φοιτητών και διδακτικού προσωπικού όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης σε χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η εργασία αυτή ασχολείται με τα προγράμματα αυτής της κατηγορίας χρηματοδότησης που αφορούν κυρίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας.

Προγράμματα όπως το Socrates, το Leonardo Da Vinci και το πρόγραμμα της ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ, καθώς και τα υποπρογράμματά τους, χρηματοδοτούν την ενεργό εμπλοκή της χώρας μας σε δράσεις για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης και την βελτίωση της ποιότητας.

Γίνεται εκτενής αναφορά σε κάθε υποπρόγραμμα του SOCRATES με σκοπό την απόκτηση μιας ολοκληρωμένης εικόνας για την αξία και την σημαντική συμβολή των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στην εκπαίδευση. Κάθε ένα από αυτά επιτελεί διαφορετικό στόχο. Συγκεκριμένα, το υποπρόγραμμα COMMENIUS αναφέρεται στην σχολική εκπαίδευση, έχει ως στόχο την βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης, την ενθάρρυνση της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων και στην βελτίωση της επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών. Το υποπρόγραμμα GRUNDTVIG στοχεύει στην βελτίωση της ποιότητας όσον αφορά στην εκπαίδευση ενηλίκων και ενθαρρύνει την πρόσβασή τους στις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση. Το υποπρόγραμμα LINGUA αναφέρεται στην ενθάρρυνση και ενίσχυση της γλωσσικής ποικιλομορφίας και υποστηρίζει το στόχο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ που είναι η προώθηση της διδασκαλίας και εκμάθησης ξένων γλωσσών. Η δράση MINERVA στοχεύει στην προώθηση της ανοιχτής και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης. Το υποπρόγραμμα ARION έχει ως στόχο την διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με θέματα κοινού ενδιαφέροντος για τις συμμετέχουσες χώρες στον τομέα της εκπαίδευσης. Η δράση ΕΥΡΥΔΙΚΗ και NARIC είναι δίκτυα πληροφόρησης, όσο αφορά τη πρώτη δράση ασχολείται με δίκτυα πληροφόρησης για την εκπαίδευση στην Ευρώπη και η δεύτερη με δίκτυα εθνικών κέντρων πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων.

Στην εργασία αναλύεται εκτενώς το υποπρόγραμμα ERASMUS το οποίο απευθύνεται σε όλες τις κατηγορίες Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και αφορά όλους τους κλάδους και τις βαθμίδες εκπαίδευσης μέχρι και το διδακτορικό δίπλωμα. Το ERASMUS αποσκοπεί

στην βελτίωση της ποιότητας και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων, της αύξησης της ευρωπαϊκής κινητικότητας, καθώς και ενίσχυσης της διαφάνειας και την προαγωγή της πλήρους ακαδημαϊκής αναγνώρισης σπουδών και ακαδημαϊκών τίτλων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δίνονται στατιστικά στοιχεία για την συνολική εγκριθείσα φοιτητική κινητικότητα από και προς την Ελλάδα στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS.

Στην δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται τα προγράμματα που προκύπτουν από την εταιρική σχέση Ε.Ε. και κρατών - μελών και πρόκειται για τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης Α΄ Β΄ Γ΄ και Δ΄. Συγκεκριμένα γίνεται εκτενής ανάλυση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Αρχική Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση», γίνεται διαχωρισμός των ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ. Η δράση αυτών των προγραμμάτων βασίζεται στην χρηματοδοτική αλληλεγγύη η οποία επιτρέπει τη μεταφορά άνω του 35% του προϋπολογισμού της Ένωσης προς τις περιφέρειες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή υστέρηση.

Μετά τον διαχωρισμό των τρόπων χρηματοδότησης της εκπαίδευσης, και τα στοιχεία που μας δίνονται, ακολουθεί η εξέταση του συνόλου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκ των έσω, ως προς τον ρόλο, την αποστολή και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Υπό αυτό το πρίσμα, δημιουργείται ένας προβληματισμός στους φοιτητές των ΤΕΙ νιώθοντας μειονεκτικά απέναντι στους αντίστοιχους φοιτητές των ΑΕΙ και αυτό πηγάζει, από τον τρόπο που αντιμετωπίζεται το σύνολο των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, αφού αποτελεί «φτηνή» λύση ανάγκης για το κράτος που αποσκοπεί στην κάλυψη της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία αδυνατεί να καλυφθεί από τα ΑΕΙ.

Με την ολοκλήρωση 10 χρόνων λειτουργίας των ΤΕΙ και αφού είχαν προηγηθεί διάφορες ρυθμίσεις, όσο αφορά τη στελέχωση των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, το Υπουργείο Παιδείας το 1994-95 άρχισε μια διαδικασία σύνταξης νέου θεσμικού νόμου όπου κυριάρχησε η άποψη, ότι τα ΤΕΙ χωρίς να χάσουν τον τεχνολογικό τους χαρακτήρα, έπρεπε να ανωτατοποιηθούν, έτσι ώστε να εκλείψουν όλα εκείνα τα αρνητικά δεδομένα που παρέμβαλαν εμπόδια τόσο στην κοινωνική καταξίωση, όσο και στην παροχή πλήρων επαγγελματικών δικαιωμάτων προς στους φοιτητές των ΤΕΙ. Δυστυχώς αυτό δεν έγινε ποτέ αφού η πίεση των αντιδράσεων από μέρος των φοιτητών των ΑΕΙ και διαφόρων επαγγελματικών οργανώσεων, επηρέασαν αρνητικά την εξέλιξη αυτού του σχεδίου έτσι ώστε να μην ολοκληρωθεί η ψήφιση του.

Το πρόβλημα της υποχρηματοδότησης όμως, δεν είναι γνωστό μόνο στην χώρα μας, αφού και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες στηρίζονται και αυτές στην κρατική χρηματοδότηση, ο όρος «υποχρηματοδότηση» είναι μια «πληγή» για όλα τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια που αντιμετωπίζουν έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων, τόσο σε υποδομές όσο και στις προοπτικές σταδιοδρομίας που έχουν οι φοιτητές, σε μικρότερο ωστόσο βαθμό από ότι στην Ελλάδα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα Πανεπιστήμια παγκοσμίως έχουν εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης (ιδιωτικές δωρεές⁴) στις οποίες στηρίζονται, σε σύγκριση με τα Ελληνικά ΑΕΙ και ΤΕΙ, στα οποία παρατηρούνται εσωτερικές διαμάχες.

Παρότι η Ελλάδα είναι πλήρες μέλος της διεθνούς κοινότητας και υλοποιεί διεθνείς δράσεις και προγράμματα, βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των χωρών – μελών της ΕΕ αλλά και παγκοσμίως, όσον αφορά τις δαπάνες που διαθέτει για την εκπαίδευση και στις τρεις βαθμίδες. Κατά γενική ομολογία και σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτουμε, για το

⁴ - Τα εισοδήματα από την πώληση υπηρεσιών ιδιαίτερα από επιχειρήσεις.

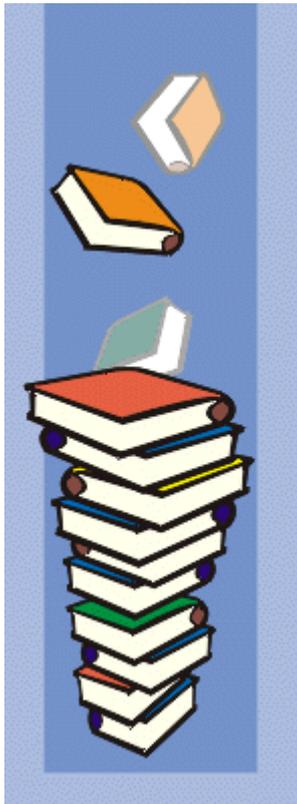
- Η συμβολή των φοιτητών (όχι υποχρεωτική)

έτος 2002 οι κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση στην Ελλάδα ανήλθαν στο 3,48% του ΑΕΠ όταν ο κοινοτικός μέσος όρος ήταν 5%, και το ποσοστό των δαπανών επί του τακτικού προϋπολογισμού ήταν 7,44%, με τον κοινοτικό μέσο όρο να ανέρχεται σε 15%. Επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι η χρηματοδότηση από ιδιώτες αποτελεί ποσοστό 0,2% του ΑΕΠ στην Ευρώπη, την στιγμή που στις ΗΠΑ είναι 1,2% και στην Ιαπωνία 0,6%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.2 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.3.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

1.3.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

1.3.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1.4.1 Ιδιωτική και Κοινωνική αποδοτικότητα εκπαίδευσης

1.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1880 ΈΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

1.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθοριστικό ρόλο για τον άνθρωπο διαδραματίζει η μάθηση, η κοινωνική και εργασιακή ανέλιξη, η διαμόρφωση της συμπεριφοράς του ώστε να πραγματοποιείται η ομαλή ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της εκπαίδευσης και μέσω των εκπαιδευτικών διαδικασιών που ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα η εκπαίδευση, όπως έχει καθοριστεί από το Σύνταγμα, είναι δημόσια και δωρεάν.

Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δομείται από τρεις επάλληλες βαθμίδες, την πρωτοβάθμια, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί βαθμίδα βαρύνουσας σημασίας τόσο για το κράτος όσο και για τους πολίτες. Για του λόγου το αληθές, το δε κράτος μέσω της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επωμίζεται διάφορα κόστη για την σωστή λειτουργία των εκπαιδευτικών διαδικασιών των ιδρυμάτων, αλλά έχει και οφέλη από την εκπαίδευση που παρέχει στους πολίτες, καθώς συμβάλλει στην υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση του μελλοντικού επιστημονικού δυναμικού της χώρας. Οι μεν πολίτες μέσω της εκπαίδευσης ενισχύουν την ικανότητα τους ώστε να αντιλαμβάνονται και να κατανοούν τη γνώση και να προετοιμάζονται για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και την μετέπειτα εξέλιξή τους.

Οι στόχοι των Ευρωπαϊκών κυβερνήσεων έχουν την δική τους ιστορία όσον αφορά το σχεδιασμό και την κατεύθυνση της εκπαίδευσης. Οι αναδιαρθρώσεις που έγιναν ήταν: το Μάιο του 1998 στη Σορβόνη, τον Ιούνιο του 1999 στην Μπολόνια και το Μάρτιο του 2000 στην Λισαβόνα, το Μάρτη 2001 στην Πράγα και το Σεπτέμβριο του 2003 στο Βερολίνο.

1.2 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η εκπαίδευση αποτελεί από αρχαιοτάτων χρόνων τον ακρογωνιαίο λίθο που στηρίζει την κοινωνία και τους κοινωνικούς θεσμούς, επιτελεί διάφορους σκοπούς συμβάλλοντας στην πνευματική ανάπτυξη του ατόμου και εν συνεχεία στην ανάπτυξη της κοινωνίας. Η εκπαίδευση αναμφίβολα αποτελεί τον πιο σημαντικό τρόπο ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων σε μια κοινωνία με αποτέλεσμα να υπαγορεύεται η κρατική παρέμβαση στην οργάνωση και τη διαχείριση της. Η ανάπτυξη που απορρέει από την εκπαίδευση αφορά και το μεμονωμένο άτομο και το κοινωνικό σύνολο.

Σε ατομικό επίπεδο εκφράζεται ως πνευματική ανάπτυξη που εξασφαλίζει μια καλύτερη ποιότητα ζωής, ως απόρροια της καλλιέργειας του μεγαλύτερου εισοδήματος και της ανώτερης θέσης στα πλαίσια λειτουργίας των επί μέρους κοινωνικών ομάδων.

Σε κοινωνικό επίπεδο η εκπαίδευση, αυξάνοντας τις ατομικές δεξιότητες, καθιστά τα άτομα πιο παραγωγικά άρα ικανά να δημιουργήσουν περισσότερο προϊόν. Εφόσον το κράτος έχει ως βασική επιδίωξη την ανάπτυξη αναλαμβάνει τον προγραμματισμό την οργάνωση και τη διαχείριση της εκπαίδευσης μέσα από ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων.

Με την οργάνωση της βασικής εκπαίδευσης, τα νεαρά μέλη της κοινωνίας διδάσκονται βασικές γνώσεις και δεξιότητες, διαδικασίες ένταξης σε ομάδες και βασικά στοιχεία αγωγής και πολιτισμού, αναπτύσσεται η προσωπικότητά τους και ενεργοποιούνται οι ψυχοδιανοητικές τους ικανότητες ώστε στη συνέχεια να συνεχίσουν σε ένα επόμενο κύκλο σπουδών ή μέσω της τεχνικής εκπαίδευσης να ενταχθούν σε ένα επάγγελμα. Η εκπαίδευση είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη των κοινωνιών. Επειδή η έννοια της εκπαίδευσης είναι πολυδιάστατη και δεν μπορεί να δοθεί ένας συγκεκριμένος ορισμός, θα αναφερθούν απόψεις ορισμένων οικονομολόγων και συγγραφέων για τον ορισμό της εκπαίδευσης

Ένας από τους οικονομολόγους που έχει προσεγγίσει τον ορισμό της εκπαίδευσης είναι ο Th. Schultz,⁵ ο οποίος ορίζοντας την έννοια της εκπαίδευσης, της αποδίδει τα

⁵ <http://www.mesogios.gr/arxeio/2001/11/23/g01.htm>

Th. Schultz, «Η Οικονομική Αξία της Εκπαιδευσεως», εκδόσεις Παπαζήση, 1972, σελ. 54
Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

χαρακτηριστικά της «διδασκαλίας» και της «μάθησης» που έχουν ως σκοπό στην ηθική και πνευματική ανάπτυξη του ατόμου, ώστε να καταστεί ευαίσθητο στις ατομικές κοινωνικές επιλογές και να επενεργεί σε αυτές. Μέσω της εκπαίδευσης το άτομο διδάσκεται, πειθαρχεί και σχηματίζει ικανότητες. Η πράξη ή η διαδικασία επίτευξης ενός ή περισσότερων από αυτούς τους στόχους είναι η πρώτη προσέγγιση της έννοιας της εκπαίδευσης. Ο Th. Schultz διακρίνει την έννοια της σχολικής παιδείας (schooling) και της εκπαίδευσης (education). Η σχολική παιδεία (schooling) αναφέρεται στις δραστηριότητες που είναι αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας και της μάθησης των σπουδαστών και η έννοια της εκπαίδευσης (education) αφορά τις επί μέρους λειτουργίες του εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι η έννοια της σχολικής παιδείας χρησιμοποιείται για τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται από τα σχολεία στοιχειώδους ή μέσης εκπαίδευσης και τα πανεπιστήμια και περιλαμβάνει την προσπάθεια των μαθητών για μάθηση. Η οργανωμένη εκπαίδευση δεν ασχολείται μόνο με την «παραγωγή» σχολικής παιδείας αλλά και την προαγωγή της γνώσης προς χάριν του οφέλους που απορρέει από την ίδια.

Αντίστοιχα ο Malcup⁶ ορίζει την εκπαίδευση ως μια δραστηριότητα που παράγει γνώση και την διακρίνει σε εκπαίδευση που παρέχεται από το οικογενειακό περιβάλλον, την εκκλησία, τις ένοπλες δυνάμεις, τις επιχειρήσεις συνισταμένη σε μάθηση στην εργασία και μάθηση στα σχολεία (στοιχειώδους, μέσης και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης). Ο Malcup κρίνει πως τα σχολεία μπορούν να θεωρηθούν ως επιχειρήσεις και το εκπαιδευτικό σύστημα ως ένας κλάδος της βιομηχανίας. Την άποψη αυτή την αντικρούει ο προαναφερθείς Th. Schultz με το επιχείρημα ότι η εκπαίδευση στερείται ορισμένων χαρακτηριστικών της βιομηχανίας. Η εκπαίδευση εξυπηρετεί ταυτόχρονα πολιτιστικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Τα σχολεία κατά κανόνα δεν διοικούνται προς χάριν του κέρδους και οι σπουδαστές δεν καταβάλλουν ολόκληρο το κόστος της σχολικής εκπαίδευσης. Επιπλέον η εκπαίδευση για το άτομο έχει το χαρακτήρα της επένδυσης στο μέτρο που αυξάνει τις μελλοντικές απολαβές του.

Οι Gillis, Perkins, Roemer και Snodgrass⁷ με αντίστοιχο τρόπο διαφοροποιούν την εκπαίδευση (education) εννοιολογικά την ταυτίζουν με την παιδεία (μάθηση) από τη μάθηση στο σχολείο (schooling) και διακρίνουν την εκπαίδευση σε τρία είδη:

1. Την τυπική εκπαίδευση που πραγματοποιείται στα σχολεία και απευθύνεται σε νέους ανθρώπους που δεν έχουν ενταχθεί στο εργατικό δυναμικό.
 2. Τη μη τυπική εκπαίδευση που περιλαμβάνει τα οργανωμένα προγράμματα εκμάθησης εκτός του σχολείου. Αυτά τα προγράμματα εκπαίδευσης δίνουν έμφαση κυρίως στην εφαρμοσμένη γνώση, είναι μικρότερης διάρκειας και συχνά οι συμμετέχοντες είναι ενήλικες. Το αντικείμενό τους μπορεί να είναι η μετάδοση επαγγελματικών γνώσεων, ανάγνωση και γραφή ή ακόμη κοινωνικά και οικογενειακά θέματα.
 3. Την άτυπη εκπαίδευση που λαμβάνει χώρα έξω από κάθε οργανωμένο πρόγραμμα εκμάθησης και γίνεται μέσα στην οικογένεια τη δουλειά και την κοινότητα.
- Κατά γενική ομολογία η εκπαίδευση αναπτύσσει το ανθρώπινο δυναμικό, βελτιώνει την δυνατότητα της νεολαίας για παραγωγική απασχόληση, καταπολεμεί παλαιά και αρχόμενα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, ευαισθητοποιεί τους αυριανούς πολίτες σε ποικίλα θέματα (περιβάλλον, καινοτομικότητα, ισότητα φύλων, κλπ.) και παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις ευρωπαϊκές εξελίξεις.

⁶ <http://www.mesogios.gr/arxeio/2001/11/23/g01.htm>

Malcup Fritz The production and the Distribution of Knowledge in the United States, Princeton University Press, 1962.

⁷ Πληροφορίες για τον ορισμό της εκπαίδευσης από την : <http://www.mesogios.gr/arxeio/2001/11/23/g01.htm>

Gillis, Perkins, Roemer και Snodgrass Οικονομική της Ανάπτυξης, Μετάφραση Ο. Γραβάνη, Ν. Σταματάκη επιμέλεια Γ. Τσεκούρα, Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ, 2000

1.3 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ⁸

Το ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα αποτελείται από τρεις επάλληλες βαθμίδες:

1. Την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο.
2. Τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει το Γυμνάσιο, το Ενιαίο Λύκειο (ΕΛ) και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Εκτός από τα γενικά Γυμνάσια και τα Ενιαία Λύκεια λειτουργούν, ως οργανωτικές παραλλαγές και εναλλακτικές δομές, Εσπερινά, Μουσικά, Τάξεις Αθλητικής Διευκόλυνσης, Καλλιτεχνικά, Εκκλησιαστικά, Πειραματικά, Μειονοτικά, Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης Γυμνάσια και Λύκεια, καθώς και Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας για άτομα που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν έχουν ολοκληρώσει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.
3. Την Ανώτατη Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια (ΑΕΙ) και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ).

1.3.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από την Προσχολική Εκπαίδευση, το Νηπιαγωγείο, το οποίο δεν είναι υποχρεωτικό και το Δημοτικό Σχολείο, το οποίο αποτελεί την υποχρεωτική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Τα περισσότερα νηπιαγωγεία είναι κρατικά, αλλά υπάρχουν και ορισμένα ιδιωτικά. Λειτουργούν τα κοινά και τα ολοήμερα νηπιαγωγεία, καθώς και τα νηπιαγωγεία ειδικής αγωγής. Το ολοήμερο σχολείο εντάσσεται στο επίσημο εκπαιδευτικό μας σύστημα από το 1997, εξυπηρετεί κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες και προωθεί τη δημιουργική απασχόληση, μέσω του διευρυμένου ωραρίου του. Η ηλικία εξόδου από το Νηπιαγωγείο είναι τα 6 έτη, όπου ξεκινά η φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο, η οποία είναι υποχρεωτική. Τα δημοτικά είναι δημόσια ή ιδιωτικά. Ανάλογα με το πρόγραμμα τους τα δημόσια σχολεία διακρίνονται σε κοινά ή ολοήμερα, πειραματικά, διαπολιτισμικά και ειδικής αγωγής. (για το έτος 1999 η πρωτοβάθμια εκπαίδευση (νηπιαγωγεία και δημοτικά) απορρόφησε 30,5% της συνολικής δημόσιας δαπάνης)

1.3.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση χωρίζεται σε δύο κύκλους:

⊙ Την υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, που παρέχεται από το Γυμνάσιο (Α' κύκλος).

⊙ Τη μετα-υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, (Β' κύκλος) η οποία παρέχεται από το Ενιαίο Λύκειο, τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ) και την μετα-δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση η οποία παρέχεται από τα ΙΕΚ (Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης).

Το Γυμνάσιο καλύπτει τα τρία τελευταία χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Υπάρχουν δημόσια και ιδιωτικά Γυμνάσια. Συγκεκριμένα, τα δημόσια Γυμνάσια είναι γενικής κατεύθυνσης, ημερήσια ή εσπερινά (στα οποία φοιτούν εργαζόμενοι νέοι άνω των 14 ετών). Λειτουργούν, επίσης, διαπολιτισμικά γυμνάσια (με ειδικό αναλυτικό πρόγραμμα για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών των επαναπατριζόμενων Ελλήνων και των αλλοδαπών), μουσικά γυμνάσια, πειραματικά γυμνάσια, γυμνάσια με τμήματα αθλητικής διευκόλυνσης, γυμνάσια ειδικής αγωγής και εκκλησιαστικά γυμνάσια. Η Ενισχυτική Διδασκαλία πραγματοποιείται και στο Γυμνάσιο, για τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και τους αλλοδαπούς. Οι απόφοιτοι του Γυμνασίου λαμβάνουν Απολυτήριο Τίτλο, ο οποίος τους δίνει αυτόματα τη δυνατότητα να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στο Β κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

⁸ Πληροφορίες για την δομή της εκπαίδευσης από: http://www.ypepth.gr/EDM_15/9/06

Τα ενιαία λύκεια μπορεί να είναι δημόσια ή ιδιωτικά, ημερήσια ή εσπερινά. Η φοίτηση στο ενιαίο λύκειο είναι τριετής, ενώ όταν λειτουργεί ως εσπερινό η φοίτηση γίνεται τετραετής. Τα ημερήσια ενιαία λύκεια μπορεί να είναι γενικής κατεύθυνσης, λύκεια με τάξεις αθλητικής διευκόλυνσης, μουσικά λύκεια, πειραματικά λύκεια, διαπολιτισμικά λύκεια, λύκεια ειδικής αγωγής και τεχνολογικής κατεύθυνσης. Μετά την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέχρι σήμερα λειτουργούσαν τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια τα οποία σύμφωνα με τον Ν. 3475/2006 μετεξελίχθηκαν σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ) και Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), που αποτελούν εναλλακτική δυνατότητα συνέχισης σπουδών (δεύτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) με στόχο το συνδυασμό της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση με σκοπό την ταχύτερη ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) ιδρύθηκαν από τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) που είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και έχει την ευθύνη της ίδρυσης, της οργάνωσης και της λειτουργίας τους. Σήμερα λειτουργούν, σε ολόκληρη τη χώρα, εκατόν δέκα έξι (116) δημόσια ΙΕΚ. Τα εκατόν δύο (102) από αυτά είναι αυτοτελή ΙΕΚ και τα δεκατέσσερα (14) λειτουργούν – διοικητικά – ως παραρτήματα ορισμένων εκ των αυτοτελών. Αντίστοιχα, αυξήθηκε και ο αριθμός των εργαστηρίων τους καθώς και των καταρτιζόμενων. Παράλληλα με τα δημόσια ΙΕΚ, λειτούργησαν, το 1993, για πρώτη φορά και ιδιωτικά ΙΕΚ. Σήμερα λειτουργούν πενήντα (50) ιδιωτικά ΙΕΚ, των οποίων τόσο τα προγράμματα σπουδών όσο και οι ειδικότητες που παρέχουν είναι κοινές με αυτές των δημοσίων ΙΕΚ. (για το έτος 1999 η δευτεροβάθμια απορρόφησε (γυμνάσια και λύκεια) 39%)

1.3.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Στην Ελλάδα, με βάση το Ν. 2916/2001, η Ανώτατη Εκπαίδευση χωρίζεται σε Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Πανεπιστήμια, και σε Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι). Επιπλέον, από το ακαδημαϊκό έτος 1997/98 θεσμοθετήθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.).

Η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση έχει ως αποστολή την υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση του μελλοντικού επιστημονικού δυναμικού της χώρας. Στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση ανήκουν τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία, η Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Στην Ελλάδα λειτουργούν 21 Πανεπιστήμια, σε διάφορες πόλεις της χώρας, τα οποία αποτελούνται από 63 Σχολές, οι οποίες με τη σειρά τους διαιρούνται σε 258 Τμήματα και αυτά σε αντίστοιχους Τομείς (ΕΣΥΕ, 2005/06).

Η Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση έχει ως ρόλο να συμβάλει στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας και στην πρόοδο της επιστήμης και της εφαρμοσμένης έρευνας. Η εκπαίδευση είναι προσανατολισμένη στην αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης στην παραγωγή. Οι σπουδές στα Τ.Ε.Ι. σε σύγκριση με αυτές στα Πανεπιστήμια έχουν περισσότερο εφαρμοσμένο χαρακτήρα. Στην Ελλάδα υπάρχουν 15 Τ.Ε.Ι. τα οποία αποτελούνται από δύο (2) τουλάχιστον Σχολές, που περιλαμβάνουν δύο ή περισσότερα Τμήματα (συνολικά 230). Τα Τ.Ε.Ι. λειτουργούν σε διάφορες πόλεις της χώρας, ενώ μερικά έχουν και ανεξάρτητα παραρτήματα, δηλαδή ανεξάρτητα Τμήματα σε άλλη πόλη. Στην Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση υπάγεται και η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ), η οποία αντικατέστησε πρόσφατα (Ν. 3027/2002) τη Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ). Στην ΑΣΠΑΙΤΕ ανήκει το Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων (ΓΤΠΜ), το οποίο πήρε τη θέση της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής (ΠΑΤΕΣ) και καλύπτει μεγάλο μέρος της παιδαγωγικής επιμόρφωσης των υποψηφίων εκπαιδευτικών Τ.Ε.Ε.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π) αποτελεί τη βάση της ανοικτής και εξ αποστάσεως παρεχόμενης εκπαίδευσης. Ο βασικός στόχος του Ε.Α.Π. είναι να προσφέρει περισσότερες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σ' ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων και ηλικιακών ομάδων, με βάση την αντίληψη ότι η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Στην Ανώτερη Βαθμίδα Εκπαίδευσης⁹ υπάγονται διάφορες σχολές που παρέχουν επαγγελματική ειδίκευση σε συγκεκριμένους τομείς που αφορούν στη θρησκεία, στην τέχνη, στον τουρισμό, στο ναυτικό, στο στρατό και στη δημόσια τάξη. Πιο συγκεκριμένα, στις σχολές αυτές περιλαμβάνονται οι Ανώτερες Εκκλησιαστικές Σχολές, οι Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού, οι Ανώτερες Σχολές Χορού και Δραματικής Τέχνης, οι Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης, οι Ανώτερες Σχολές Υπαξιωματικών του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και η Ανώτερη Σχολή Αστυφυλάκων.¹⁰ (για το έτος 1999 η τριτοβάθμια εκπαίδευση απορρόφησε 30,5% (23,2% τα ΑΕΙ και 7,3% τα ΤΕΙ).

1.5 Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στις σύγχρονες ανθρώπινες κοινωνίες η εκπαίδευση επιτελεί διάφορους σκοπούς. Αρχικός, ενισχύει την ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται και να κατανοεί τη γνώση, μια γνώση που είναι σπουδαία στο να μάθει να επιτελεί αποτελεσματικά μια εργασία. Δηλαδή, προετοιμάζει τα άτομα για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και για την μετέπειτα εξέλιξή τους. Η εκπαίδευση είναι μια επένδυση που βοηθάει τους ανθρώπους να λειτουργήσουν μέσα στο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα, βελτιώνει τις ικανότητές τους και επομένως συμβάλλει στην αύξηση των μελλοντικών ωφελειών τους. Η επένδυση σε εκπαίδευση έχει κάποιο κόστος, κόστος που αναλαμβάνεται όχι μόνο από τα άτομα που εκπαιδεύονται, αλλά και από την ίδια την κοινωνία, όμως τόσο η ίδια η κοινωνία όσο και το άτομο κερδίζουν από αυτή την επένδυση.

1.4.1 Ιδιωτική και Κοινωνική αποδοτικότητα εκπαίδευσης

Το ιδιωτικό ποσοστό αποδοτικότητας της επένδυσης σε εκπαίδευση αναφέρεται στη ζήτηση για εκπαίδευση και ποσοτικοποιεί το όφελος, μετά την επιβολή της φορολογίας, που απολαμβάνει κάποιος που έχει εκπαιδευτεί πληρέστερα. Είναι λογικό ότι ορθολογικά άτομα θα προσπαθήσουν να επενδύσουν σε επιπλέον εκπαίδευση μέχρι του σημείου όπου οι αποδόσεις για αυτούς, σε όρους επιπλέον εισοδήματος, θα εξισωθούν με το κόστος για την ανάληψη αυτής της εκπαίδευσης, ένα κόστος που περιλαμβάνει και το διαφυγόν εισόδημα του ατόμου κατά την διάρκεια των σπουδών του. Οι γονείς θα πρέπει να αποφασίσουν από πόση σημερινή κατανάλωση θα πρέπει να παραιτηθούν για να επενδύσουν στην εκπαίδευση των παιδιών τους, μια πράξη η οποία αντισταθμίζεται από το πραγματικό ή το αναμενόμενο εισόδημα που θα μπορέσουν να κερδίσουν τα πιο μορφωμένα παιδιά τους.

Βέβαια, οι αναμενόμενες αποδόσεις από την παροχή επιπλέον εκπαίδευσης διαφέρουν τόσο στην αντίληψη όσο και στην πραγματικότητα και αυτό γιατί στις διάφορες χώρες του κόσμου οι χρηματαγορές λειτουργούν πολύ διαφορετικά, αλλά και τα άτομα έχουν διαφορετικές αντιλήψεις απέναντι στον κίνδυνο. Επιπλέον θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σε ορισμένες χώρες, όπως για παράδειγμα στην Ελλάδα, η παροχή εκπαίδευσης, σύμφωνα με το Σύνταγμα, είναι δωρεάν. Άρα, όταν υπολογίζουμε τις ατομικές δαπάνες για επιπλέον εκπαίδευση θα πρέπει να υπολογίζουμε τα χρηματικά ποσά που δίνουν τα άτομα σε φροντιστήρια, αλλά και το διαφυγόν εισόδημα, ένα εισόδημα που θα κέρδιζε το άτομο αν δούλευε αντί να σπουδάζει.

⁹ Πληροφορίες για την δομή της εκπαίδευσης από: http://www.ypepth.gr/EDM_15/9/06

¹⁰ Πληροφορίες για την δομή της εκπαίδευσης από: http://www.ypepth.gr/EDM_15/9/06

Το ζητούμενο στο να μπορέσουμε να βρούμε την κοινωνική αποδοτικότητα της εκπαίδευσης είναι να δούμε το τι παίρνει πίσω η οικονομία ενός κράτους, συγκριτικά με αυτά που επενδύει, προκειμένου να μορφώσει ένα άτομο σε μια συγκεκριμένη βαθμίδα εκπαίδευσης. Τώρα πλέον όλα τα κόστη της εκπαίδευσης, κρατικά όσο και ιδιωτικά, συμπεριλαμβάνονται στη πλευρά του κόστους. Με άλλα λόγια οι κρατικές δαπάνες που δεν αποδίδονται μέσω των διδασκτρών των ατόμων υπολογίζονται εδώ, όπως επίσης οι μισθοί των εκπαιδευτικών ή και τα έξοδα για την ενοικίαση κτιρίων που θα πραγματοποιούνται τα μαθήματα.

Επιπροσθέτως, επειδή οι φόροι εισοδήματος είναι ένα κόστος για το άτομο, αλλά όχι για το σύνολο της κοινωνίας, το εισόδημα που κερδίζουμε εξαιτίας του επιπέδου εκπαίδευσης που έχουμε, θα πρέπει να υπολογίζεται μετά τη παρακράτηση του φόρου, όταν βρίσκουμε την ιδιωτική αποδοτικότητα, και πριν από τη παρακράτηση φόρου, όταν υπολογίζουμε την κοινωνική αποδοτικότητα. Τα οφέλη που λογίζονται στην κοινωνική αποδοτικότητα δίνονται μέσα από τις διαφορές παραγωγικότητας μεταξύ των επιπέδων εκπαίδευσης, παραγωγικότητα που δίνεται από τους παρατηρούμενους μισθούς, κυρίως του ιδιωτικού τομέα.

Θεωρητικά, στις κοινωνικές ωφέλειες θα έπρεπε να εμπεριέχονται και τα μη νομισματικά οφέλη από την εκπαίδευση, όπως η βελτίωση της υγείας μέσω της πρόληψης, η μείωση της εγκληματικότητας ή και η μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Επίσης η εκπαίδευση προκαλεί θετικές 'εξωτερικές επιπτώσεις', αφού τα οφέλη από αυτή δεν περιορίζονται στο μαθητή/σπουδαστή, μα διαχέονται στην υπόλοιπη κοινωνία. Οι εξωτερικές επιπτώσεις από την εκπαίδευση εμφανίζονται στα φορολογικά έσοδα, στην παραγωγή, στην οικογένεια και στην πολιτισμική στάθμη της κοινωνίας.

Όμως, τέτοιου είδους ωφέλειες είναι εξαιρετικά δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν άρα και να μετρηθούν, με αποτέλεσμα η κοινωνική αποδοτικότητα της εκπαίδευσης να υποεκτιμάται.

1.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1880 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ¹¹

Οι πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες βρίσκουν τον κόσμο σε μια περίοδο ανασυγκρότησης και μετασχηματισμού. Οι αναπτυγμένες χώρες επιχειρούν να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο με όρους κοινωνικά δίκαιους, ενώ αντίθετα, οι χώρες του Τρίτου Κόσμου βαρύνονται επιπροσθέτως με το τιτάνιο έργο της εθνικής, πολιτικής, κοινωνικής και σε πολλές περιπτώσεις πολιτισμικής συγκρότησής τους. Οι μεγάλες δυνάμεις, υπό την πίεση του ψυχρό-πολεμικού ανταγωνισμού, φαίνονται διατεθειμένες να «βοηθήσουν», να χειραγωγήσουν στην πραγματικότητα την προσπάθεια αυτή. Αρωγοί και οι Διεθνείς Οργανισμοί, των οποίων η παρουσία άλλωστε νομιμοποιείται από διακηρύξεις προσήλωσης στους ευγενείς σκοπούς της παγκόσμιας εημερίας.

Υπό αυτό το κλίμα, παλιότεροι προβληματισμοί και συμπεράσματα αποκτούν καινούριο ενδιαφέρον. Η εκπαίδευση, από παράγοντα διασφάλισης της κοινωνικής καταξίωσης και της οικονομικής προκοπής του ατόμου, μετατρέπεται σε συστατικό στοιχείο ανάπτυξης και κοινωνικής δικαιοσύνης. «Έντυπωσιασμένοι από το μέγεθος και την καθολική παρουσία της εκπαίδευσης, μερικοί κοινωνικοί επιστήμονες και μελετητές της διεθνούς εκπαίδευσης, έφτασαν να πιστεύουν ότι είχαν ανακαλύψει το ζωτικό στοιχείο της οικονομικής ζωής, το αντίδοτο στην πληθυσμιακή αύξηση και το μεγάλο εξισωτή των κοινωνικών ανισοτήτων».

Στην περίοδο 1880 και έπειτα η εκπαίδευση ξεκίνησε να είναι υποχρεωτική σε όλες σχεδόν τις χώρες και ειδικότερα μετά την γαλλική επανάσταση θεωρήθηκε *δημόσιο αγαθό* και η δημοκρατικότητα της κάθε κυβέρνησης εκρίνετο εν πολλοίς από το ποσοστό του ΑΕΠ, που δαπανούσε για τον τομέα αυτό.

¹¹ Χ. Κάτσικας, Παναγιώτης Σωτήρης, Η Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πανεπιστημίου, από την Μπολόνια στην Πράγα και στο Βερολίνο. Εκδόσεις Σαββάλα, Μάρτιος 2003, σελ: 52-53

Πιο πρόσφατα, το 1960, πραγματοποιήθηκε σημαντική διαρθρωτική μεταβολή του ενεργού αγροτικού πληθυσμού της χώρας σε ημιαστικό ή αστικό με παράλληλη διόγκωση του κρατικού μηχανισμού (Δημόσιο- Τομέας Υπηρεσιών).

Από αυτή τη δεκαετία χιλιάδες νέοι άνθρωποι συσσωρεύονται στα αστικά κέντρα και στρέφονται προς τις πύλες της εκπαίδευσης γεγονός που προκαλεί την «αντίδραση» της ελληνικής οικογένειας. Η γενικευμένη εκπαιδευτική ζήτηση, απόρροια των μεταβολών στη δομή της ελληνικής κοινωνικό-επαγγελματικής, συνδεόταν στενότερα και κυρίαρχα με την επαγγελματική «αποκατάσταση» και την κοινωνική «ανέλιξη». Η εκπαιδευτική επένδυση έφτασε να θεωρείται από πολλούς, ως η λύση στα προβλήματα της υπανάπτυξης, ενώ ένας αριθμός χωρών επιτάχυναν εντυπωσιακά τις προσπάθειές τους να ανεβάσουν τις εκπαιδευτικές επιδόσεις του πληθυσμού τους, εκφράζοντας με τον τρόπο αυτό μια σχεδόν τυφλή εμπιστοσύνη στη δύναμη της εκπαίδευσης.

Από τα τέλη αυτής της δεκαετίας ήδη γίνεται φανερό πως η εκπαίδευση, αν και συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, δεν έχει εντούτοις το μονοπώλιο διαμόρφωσης της παραγωγικής ικανότητας του ατόμου. Η ραγδαία αύξηση του ενδιαφέροντος για το ρόλο της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό, εκδηλώνεται από τους οικονομολόγους της εκπαίδευσης και τους άλλους κοινωνικούς επιστήμονες, αλλά και τους πολιτικούς κύκλους.

Όμως οι δυσκολίες και τα αδιέξοδα ενός εκπαιδευτικού σχεδιασμού, που παραγνώρισε τις λειτουργικές δυνατότητες των εκπαιδευτικών συστημάτων, που παρέβλεψε τη σημασία των ειδικών συνθηκών σε κάθε πολιτισμικό περιβάλλον, και ίσως υποτίμησε τη δυναμική των κοινωνικών εξελίξεων, αποκαλύπτουν τα όρια της προγνωστικής ικανότητας των σχετικών εμπειρικών διαπιστώσεων.

Η ιδεολογία της κοινωνικής ανόδου αποκτά έτσι μία άνευ προηγουμένου εμβέλεια, ακόμα και πέρα από τις μικροαστικές τάξεις. Στην εκπαίδευση-κυρίως στην ανώτατη-εναποτίθενται οι ελπίδες των μικρομεσαίων αστικών αλλά και πλατιών αστικών στρωμάτων. Το «ενδιαφέρον» για το σχολείο αναφέρεται όχι στη δομή του και στη λειτουργία του -που μένει στο απυρόβλητο- αλλά στο «άνοιγμά» του έτσι ώστε να μπορούν οι «ικανοί» να αποκτήσουν τα «εφόδια» για τη «μελλοντική ζωή», να «αποκατασταθούν».

Στη μετά το 1980 εποχή οι πολιτικές αλλαγές που καταγράφηκαν είχαν ως επίπτωση και τη διαφοροποίηση της ιδεολογίας στην εκπαίδευση.(βλέπε παράρτημα πίνακας 1)Ειδικότερα:

Στη δεκαετία 1980 στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκινά προσπάθεια σύγκλισης των πολυποίκιλων εκπαιδευτικών συστημάτων, αρχικά με τα διάφορα προγράμματα κινητικότητας φοιτητών και εκπαιδευτικού προσωπικού (*Erasmus, Socrates* κλπ).

Στην επόμενη δεκαετία, οι πιέσεις που ασκούνται από την αγορά στους τίτλους σπουδών είναι έντονες. Το 1988 διακηρύσσονται -μεγαλοστόμως- οι θεμελιώδεις αρχές. Πρόκειται για τη *Magna Charta Universitatum*,¹² όπου μεγάλος αριθμός πρυτάνεων διαφόρων Πανεπιστημίων συγκεντρώθηκε στη Μπολόνια, επί τη ευκαιρία του εορτασμού των 900 ετών της λειτουργίας του αρχαιότερου Πανεπιστημίου της Ευρώπης.

¹² Διακυρήχθηκαν:

- Τα Πανεπιστήμια είναι αυτόνομα ιδρύματα η έρευνα και η διδασκαλία είναι ανεξάρτητες από κάθε εξουσία (αυτό σημαίνει πλήρη ελευθερία έκφρασης). Το Πανεπιστήμιο είναι χώρος ελεύθερης διακίνησης ιδεών και θεματοφύλακας της ευρωπαϊκής πολιτικής παράδοσης,

Ως μέσα για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων ορίζονται:

- Η ελεύθερη πρόσβαση στη διδασκαλία,
- Η επιλογή ατόμων που πληρούν τις οριζόμενες ανάγκες σε διδασκαλία και έρευνα,
- Η συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, με κατευθυντήρια γραμμή την προώθηση της έρευνας και της γνώσης, και συνεπώς η ελεύθερη κινητικότητα εκπαιδευτικού προσωπικού και φοιτητών, Ο απώτερος στόχος θα ήταν το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο, δηλαδή η αντιστοίχιση τίτλων, περιεχομένου σπουδών κλπ.

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ακολούθως, το 1998, υπεγράφη η κοινή Διακήρυξη στη Σορβόννη περί εναρμόνισης των δομών των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το επόμενο έτος (1999) οι Υπουργοί Παιδείας είκοσι εννέα χωρών υπογράφουν στη Μπολόνια¹³ δήλωση, που ορίζει το χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το 2000 στη Λισσαβόνα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τους στόχους για το 2010.

Το 2001, στην Πράγα¹⁴, οι υπουργοί εκπαίδευσης των κρατών-μελών της Ε.Ε. και των υπό ένταξη χωρών με κοινή ανακοίνωση καλούν την Πανεπιστημιακή κοινότητα να προχωρήσει σε ενιαία δόμηση των σπουδών (ανάπτυξη μαθημάτων, προγραμμάτων σπουδών, με κοινό προσανατολισμό και οργάνωση, με συνέπεια τους κοινούς τίτλους σπουδών και άρα την αναγνωρισιμότητα και ισοτίμησή τους

Στο Βερολίνο¹⁵, το 2003, και στο Μπέργκεν της Νορβηγίας, το 2005, η προσπάθεια για ευρωπαϊκή σύγκλιση για όλο το χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσής (προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές) υπήρξε ακόμα εντονότερη. Η μία χώρα μετά την άλλη¹⁶ έχει προσαρμόσει, ήδη, μέχρι σήμερα (2005), τα προγράμματα σπουδών και τον εν γένει προσανατολισμό της στις αρχές της Μπολόνια. Επιπροσθέτως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσα από το πρόγραμμα Socrates, προσπαθεί να πείσει τα ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης να έχουν ενεργό συμμετοχή στην υλοποίηση των στόχων.

1.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από αρχαιοτάτων χρόνων η εκπαίδευση των κοινωνιών θεωρούνταν σημαντική διότι συνέβαλε στον εξευγενισμό των σχέσεων και της συμπεριφοράς των μελών μιας κοινωνίας μεταξύ τους. Βέβαια αυτό δεν έγινε εν μέσω μιας νύκτας, χρειάστηκαν αιώνες για να αναγνωριστεί ο ρόλος της εκπαίδευσης και να αξιοποιηθούν κατάλληλα οι ευκαιρίες σε περαιτέρω επίπεδα.

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση τη δεκαετία του 1960 προσέλκυε το ενδιαφέρον των μικροαστικών, κυρίως, οικογενειών, η γενικευμένη εκπαιδευτική ζήτηση, απόρροια των

¹³ Τον Ιούνιο 1999, εκπροσωπώντας τις υπάρχουσες αλλά και τις υπό ένταξη χώρες. Η Διακήρυξη της Μπολόνια περιελάμβανε μεταξύ άλλων:

- Καθιέρωση κοινού συστήματος διδακτικών μονάδων, είτε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS),
- Αποδοχή του θεσμού του Παραρτήματος Διπλώματος (Diploma Supplement), προκειμένου να υποβοηθηθεί η συγκρισιμότητα των τίτλων.
- Καθιέρωση συστήματος σπουδών δύο κύκλων: προπτυχιακό (τουλάχιστον τρία έτη) και μεταπτυχιακό (στον οποίο συμπεριλαμβάνεται το Master και το διδακτορικό), - Ενίσχυση της κινητικότητας του προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (φοιτητών κ.λπ.).
- Προώθηση της συνεργασίας, προκειμένου οι τίτλοι, οι μέθοδοι και το περιεχόμενο σπουδών των απονεμομένων τίτλων να προσεγγίζουν (άρα καθιέρωση συγκεκριμένης ποιότητας) .
- Ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην ανώτατη εκπαίδευση.

¹⁴ Μάιος 2001. Πέραν της επιβεβαίωσης στην προσήλωση των στόχων της Μπολόνιας, οι υπουργοί έδωσαν έμφαση στη διά βίου εκπαίδευση και στη λήψη μέτρων, προκειμένου το ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα να αποτελέσει υπόδειγμα για τις λοιπές χώρες. 22, Υπενθυμίζεται ότι υφίσταται το αυτοδιοίκητο των Πανεπιστημίων. Υπ' αυτούς τους όρους θα πρέπει να συμφωνήσουν και όλα τα εμπλεκόμενα μέρη: καθηγητές, φοιτητές, διοικητικό προσωπικό.

¹⁵ Συμμετείχαν 33 Υπουργοί Παιδείας (Σεπτέμβριος 2003) και έθεσαν χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των στόχων. Οι υπουργοί επικεντρώθηκαν σε τρεις άξονες:

- στη διασφάλιση της ποιότητας,
- στην καθιέρωση των δύο κύκλων σπουδών,
- στην αναγνώριση των τίτλων μεταξύ των χωρών.

¹⁶ Με μικρές εξαιρέσεις, όπως η Ελλάς, η οποία όμως, αφού έχει υπογράψει όλες τις συμφωνίες, έχει δεσμευθεί ότι μέχρι το 2010 θα υλοποιήσει όλες τις απαιτούμενες αλλαγές.

μεταβολών στη δομή της ελληνικής κοινωνικό-επαγγελματικής ζωής, συνδεόταν στενότερα και κυρίαρχα με την επαγγελματική «αποκατάσταση» και την κοινωνική «ανέλιξη».

Μεγάλο ενδιαφέρον άρχισε να δείχνει και η Ευρωπαϊκή Ένωση από τη δεκαετία του 1980 όπου και ξεκινά προσπάθεια σύγκλισης των πολυποίκιλων εκπαιδευτικών συστημάτων, αρχικά με τα διάφορα προγράμματα κινητικότητας φοιτητών και εκπαιδευτικού προσωπικού (*Erasmus, Socrates* κλπ.)

Σε διάφορα Συνέδρια και ανακοινώσεις που δημοσιεύονται κατά καιρούς γίνεται λόγος για ενιαία δόμηση των σπουδών (ανάπτυξη μαθημάτων, προγραμμάτων σπουδών, με κοινό προσανατολισμό και οργάνωση, με συνέπεια τους κοινούς τίτλους σπουδών και άρα την αναγνωρισιμότητα και ισοτιμία τους), για ευρωπαϊκή σύγκλιση σε όλο το χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές) Όμως σε όλα αυτά, παρά την πρόθεση για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος όλων των χωρών, δεν υπολογίζεται η διαφορετικότητα της κάθε χώρας η οποία ίσως να αποτελεί κατασταλτικό παράγοντα στην πραγματοποίηση των Ευρωπαϊκών επιταγών.

Για παράδειγμα στην Ελλάδα οι διαδικασίες για την βελτίωση των εκπαιδευτικών συστημάτων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης συνεπάγονται υψηλό κόστος το οποίο δεν καλύπτεται εξ ολοκλήρου από τις πηγές του κρατικού προϋπολογισμού με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται και ο οικογενειακός προϋπολογισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΡΑΤΙΚΗ (ΑΜΕΣΗ) ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

2.3 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.3.1 Άμεση Χρηματοδότηση

2.3.1.2 Ο προϋπολογισμός ως διοικητικό εργαλείο

2.3.1.3 Η δομή του προϋπολογισμού

2.3.1.4 Κατάρτιση του προϋπολογισμού

2.3.1.5 Είδη του προϋπολογισμού

2.4 ΚΡΑΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

2.4.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ – ΥΠΕΠΘ

2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε οικονομικός οργανισμός επιδιώκει το μέγιστο κέρδος, για να το επιτύχει επενδύει στις δραστηριότητες του με Ίδια Κεφάλαια (αν είναι διαθέσιμα) και με Ξένα Κεφάλαια. Αυτή είναι η έννοια της χρηματοδότησης που ισχύει και στην περίπτωση του κράτους. Οι πόροι που έχει στη διάθεσή του το κράτος για την υλοποίηση διαφόρων δραστηριοτήτων και επιλεγμένων στόχων, προέρχονται α) από τον προϋπολογισμό ο οποίος είναι μια περιγραφή των σχεδίων για χρήματα που πρόκειται να δαπανηθούν σε ένα έτος ανά τομέα, και με το οποίο θα ασχοληθούμε στο παρών κεφάλαιο, β) από κονδύλια που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων αναμόρφωσης.

Ένας από τους τομείς που χρηματοδοτείται από το κράτος, (μέσω της κλασσικής μορφής χρηματοδότησης που είναι ο προϋπολογισμός, - άμεση μορφή χρηματοδότησης) είναι η εκπαίδευση. Όπως και σε κάθε άλλη μορφή επένδυσης, έτσι και στην εκπαίδευση η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών εξαρτάται από το ύψος των κονδυλίων που χορηγούνται.

Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια της ραγδαία αυξανόμενης τεχνολογικής προόδου καθώς και της κοινωνίας της πληροφορίας, όπως δικαίως έχει χαρακτηριστεί παγκοσμίως, οι απαιτήσεις μεγαλώνουν έχοντας αντίκτυπο σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η επάνδρωση όλων των βαθμίδων με εξειδικευμένο και πλήρως καταρτισμένο διδακτικό προσωπικό, η ανανέωση του υλικού εξοπλισμού (κτηριακών και εργαστηριακών εγκαταστάσεων, ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.α.) καθώς και η ανανέωση του 'άυλου' εξοπλισμού όπως είναι η αποτίναξη της απαρχαιωμένης ιδεολογίας για την εκπαίδευση και η αναγνώριση της αξίας της, καθίστανται πλέον υποχρεωτικά για την βελτίωση των συνθηκών στην ελληνική πραγματικότητα της εκπαίδευσης.

Όλα αυτά συνεπάγονται κάποιο υψηλό κόστος, το οποίο το ελληνικό κράτος αδυνατεί να επενδύσει, με αποτέλεσμα όλοι οι στόχοι να παραμένουν στη θεωρία και η πράξη να απέχει χιλιάδες χιλιόμετρα από εμάς.

Στα πιο πάνω προστίθεται το γεγονός ότι οι απαιτήσεις στην αγορά εργασίας αυξάνουν, στους κόλπους της ανταγωνιστικότητας, έχοντας ως δεδομένο ότι η εκπαίδευση που έλαβαν οι πολίτες ανταποκρίνεται σε αυτές. Όπως καταλαβαίνουμε αυτή η διαπίστωση δεν συνάδει με τα πιο πάνω συμπεράσματα και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την δημιουργία της ψευδαίσθησης ότι η εκπαίδευση δεν προσφέρει τίποτα.

2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

«Με τον όρο χρηματοδότηση εννοούμε τον εφοδιασμό των οικονομικών δραστηριοτήτων με χρηματικά μέσα, καθώς και τη διαδικασία παροχής αυτών των χρηματικών μέσων. Με την χρηματοδότηση επεκτείνεται η δραστηριότητα των οικονομικών μονάδων πέρα από το επίπεδο που προσδιορίζουν οι δικές τους δυνατότητες αλλά και υποκινείται η δράση προσώπων που είναι ικανά να αξιοποιήσουν υφιστάμενους πλουτοπαραγωγικούς πόρους ή νέες τεχνολογικές επινοήσεις. Η στενή έννοια της χρηματοδότησης συνίσταται στη χορήγηση χρημάτων με πίστωση. Με την ευρύτερη έννοια όμως περιλαμβάνει και την χορήγηση υλικών ή άυλων στοιχείων, όπως είναι ο τεχνικός εξοπλισμός, με πίστωση του τμήματος της».¹⁷

Η χρηματοδότηση εξετάζεται από δύο πλευρές: α) από την πλευρά των χρηματοδοτών (δανειοδοτών) και β) από την πλευρά των χρηματοδοτούμενων (δανειοληπτών).

Από την πλευρά των χρηματοδοτών, με τον όρο «χρηματοδότηση» εννοούμε τα μέτρα που λαμβάνονται από τους χρηματοδοτικούς φορείς για τον εφοδιασμό των

¹⁷ Χρήστος Ν. Τότσης, <<Λεξικό Οικονομικών Επιστημών>> Τόμος Β. Εκδοτικός Οίκος: ΠΑΜΙΣΟΣ. Σελ. 1109-1110

παραγωγικών κλάδων και των οικονομικών μονάδων με τα απαιτούμενα κεφάλαια και χρηματικά μέσα, για την πραγματοποίηση των οικονομικών προγραμμάτων τους, την επέκταση των παραγωγικών επενδύσεων και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Μερικοί φορείς χρηματοδοτήσεων είναι κυρίως οι τράπεζες και οι πιστωτικοί οργανισμοί. Αλλά και το κράτος και οι δημόσιοι οργανισμοί χρηματοδοτούν ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες. Σημαντικό ρόλο ενέχει και η «αυτοχρηματοδότηση» ιδιωτικών ή κρατικών φορέων που δραστηριοποιούνται στην οικονομία, χρησιμοποιώντας τα αποταμιευθέντα κεφάλαια- αποθεματικά τους.¹⁸

Η χρηματοδότηση σε κάθε είδους επένδυση είναι αναγκαίος και σημαντικός παράγοντας για την επίτευξη του επενδυτικού στόχου.

Τόσο οι ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και οι κρατικοί οργανισμοί έχουν ανάγκη την χρηματοδότηση είτε είναι ιδιωτικής ή κρατικής φύσης είτε κοινοτικής προέλευσης.

Το ύψος της κρατικής ή της κοινοτικής χρηματοδότησης σε διάφορους τομείς του ετήσιου προϋπολογισμού του κάθε κράτους, καθώς και η σωστή διάθεση και διαχείριση των χρημάτων, καθορίζουν αποκλειστικά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών που θα εξυπηρετούν σωστά ένα ποσοστό των αναγκών των πολιτών.

Στον τομέα της παιδείας, κατά γενική ομολογία, η υποχρηματοδότηση αποτελεί την ασθένεια που υπονομεύει την ποιότητα των παροχών σε πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση όσων αφορά στα δεδομένα της Ελλάδας.

2.3 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης διακρίνεται σε άμεση και έμμεση. Άμεση είναι η χρηματοδότηση που αποτελείται από κονδύλια που χορηγούνται από τον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό και διανέμονται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης ανάλογα με τις ανάγκες που ανακύπτουν. Έμμεση είναι αυτή η μορφή της χρηματοδότησης που χορηγείται από τα Ευρωπαϊκά Κοινοτικά Ταμεία συνεπικουρώντας με τον κρατικό προϋπολογισμό και στηρίζοντας την χρηματοδότηση και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού συστήματος.

2.3.1 Άμεση Χρηματοδότηση

Οι πόροι για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα αντλούνται από τον Γενικό Προϋπολογισμό του κράτους και από τους ιδιώτες καταναλωτές. Η διάθεση του μεγαλύτερου μέρους της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση (τρέχουσες δαπάνες – πλην της συντήρησης των σχολείων, που ανέλαβαν οι Δήμοι, και της οικοδόμησης σχολικών κτιρίων που ανέλαβαν οι Νομαρχίες – και δαπάνες επενδύσεων) γίνεται απευθείας από την κεντρική κυβέρνηση στα σχολεία χωρίς τη μεσολάβηση των περιφερειακών ή τοπικών αρχών (συγκεντρωτικό μοντέλο).

Η κρατική επιχορήγηση όμως δεν επαρκεί, όχι για την ανανέωση και τον εκσυγχροτισμό της υποδομής, αλλά ούτε για τη συντήρηση-επισκευή της υπάρχουσας. Μόλις που καλύπτει τα λειτουργικά έξοδα εκπαιδευτικού χαρακτήρα και μάλιστα σε επίπεδα χαμηλών ρυθμών-αποδόσεων, με αποτέλεσμα να αρχίσουμε ήδη να αισθανόμαστε την έκπτωση του επιπέδου σπουδών με την αύξηση των εισακτέων.

Ο προϋπολογισμός για την παιδεία το 1997 σύμφωνα με τον πίνακα 1 κατατάσσει τη χώρα μας στις τελευταίες θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (3,2% του ΑΕΠ έναντι 5% μέσου όρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση) και επίσης,¹⁹ όπως δείχνουν οι εκθέσεις του ΟΟΣΑ, πολύ χαμηλά στην κατάταξη και σε παγκόσμιο επίπεδο. Για να κατανοήσουμε την έννοια της άμεσης χρηματοδότησης δίνεται μια λεπτομερής ανάλυση του προϋπολογισμού.

¹⁸ Χρήστος Ν. Τόσης <<Οικονομική Εγκυκλοπαίδεια>> Τόμος Β. Εκδοτικός Οίκος: ΠΑΜΙΣΟΣ. Σελ. 862-863

¹⁹ Χρήστος Κάτσικας, <<Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και Καπιταλιστική Αναδιάρθρωση>>

Εκδόσεις: GUTENBERG. Σελ. 109, 111.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: δαπάνες για την εκπαίδευση

	ΣΥΝΟΛΟ	Α'ΒΑΘΜΙΑ	Β'ΒΑΘΜΙΑ	Γ'ΒΑΘΜΙΑ
Ε.Ε15 1997	5.0%	0.9%	2.5%	1.1%
Δανία	8.0%	1.8%	3.2%	1.8%
Γερμανία	4.7%		3.0% (α'+β')	1.1%
Ελλάδα	3.2%	1.1%	1.3%	0.8%
Ισπανία	4.6%	1.2%	2.2%	0.9%
Γαλλία	6.0%	1.2%	3.0%	1.1%
Ιρλανδία	4.9%	1.6%	2.0%	1.3%
Ιταλία	4.5%	1.1%	2.2%	0.7%
Λουξεμβούργο	4.1%	1.9%	2.1%	0.2%
Ολλανδία	4.8%	1.2%	1.9%	1.4%
Πορτογαλία	5.7%	1.7%	2.4%	1.0%
Φιλανδία	6.7%	1.6%	2.3%	2.0%
Σουηδία	7.9%	2.1%	3.2%	2.1%
Η. Βασίλειο	4.7%	1.1%	2.1%	1.1%
Αυστρία	6.4%	1.3%	2.9%	1.7%

2.3.1.1 Η κλασική μορφή χρηματοδότησης μέσου του προϋπολογισμού

Το βασικό εργαλείο χρηματοδότησης είναι ο κρατικός προϋπολογισμός, από τον οποίο προϋπολογίζονται κονδύλια τα οποία διανέμονται στα επιμέρους υπουργεία²⁰ και είναι μια σημαντική οικονομική πτυχή της χρηματοοικονομικής διαχείρισης των κρατικών δραστηριοτήτων.

Σκοπός μας είναι να:

- Γίνει αντιληπτός ο ρόλος και οι λειτουργίες του προϋπολογισμού,
- Γίνει σαφής η δομή και η διαδικασία κατάρτισής του και,
- Να απαριθμηθούν τα είδη του.

2.3.1.2 Ο προϋπολογισμός ως διοικητικό εργαλείο

Ο προϋπολογισμός είναι μια περιγραφή των σχεδίων για χρήματα που θα δαπανηθούν από ένα άτομο, μια εταιρεία ή μια κυβέρνηση, κατά τη διάρκεια ενός οικονομικού έτους για την υλοποίηση διαφόρων δραστηριοτήτων. Θα πρέπει να πούμε πως ο προϋπολογισμός είναι:

1. Ένα μέσο διοικητικού ελέγχου,
2. Ένας τρόπος κατανομής πόρων για την υλοποίηση επιλεγμένων στόχων,
3. Ένα μέσο εφαρμογής προγραμμάτων.

Ο προϋπολογισμός εκτός του ότι παρέχει το επιχειρησιακό πλαίσιο (από πλευράς κόστους και χρόνου) για την εφαρμογή των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων, εξυπηρετεί δύο λειτουργίες ακόμα:

1. Μπορεί να είναι μια μορφή εξουσιοδότησης. Ο προϋπολογισμός δείχνει στο φορέα εκτέλεσης του, ότι είναι υπεύθυνος για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα. Έτσι, όταν

²⁰ 1) Εσωτερικών δημόσιας διοίκησης και αποκέντρωσης, 2) Εξωτερικών 3) Εθνικής Άμυνας 4) Εθνικής Οικονομίας 5) Υγείας και Πρόνοιας 6) Δικαιοσύνης 7) Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων 8) Πολιτισμού 9) Οικονομικών 10) Μακεδονίας-Θράκης 11) Αιγαίου 12) Γεωργίας 13) Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων 14) Εργασίας και κοινωνικών Ασφαλίσεων 15) Ανάπτυξης 16) Μετάφρασης και Επικοινωνιών 17) Εμπορικής Ναυτιλίας 18) Δημόσιας Τάξης 19) Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

εγκρίνεται ο προϋπολογισμός από την αρμόδια αρχή, παραχωρείται ταυτόχρονα και η εξουσιοδότηση για την πραγματοποίηση των αντίστοιχων προβλεπόμενων ενεργειών.

2. Ο προϋπολογισμός είναι επίσης ένα εργαλείο ελέγχου και αξιολόγησης της απόδοσης. Το ύψος της δαπάνης μιας δεδομένης δραστηριότητας όταν συγκρίνεται περιοδικά με την αντίστοιχη πρόβλεψη του, προσφέρει έναν απλό οδηγό προόδου γι' αυτήν την δραστηριότητα.

2.3.1.3 Η δομή του προϋπολογισμού

Μιλώντας γενικά, ο προϋπολογισμός είναι έτσι οργανωμένος, ώστε οι τίτλοι των δαπανών (που εκπροσωπούν ειδικές κατηγορίες) να συγκεντρώνουν μαζί όλες τις δαπάνες υπό αναγνωρίσιμες ονομασίες. Ο κάθε τίτλος παίρνει έναν κωδικό αριθμό, ενώ υπάρχει και η ανάλυση σε υποκωδικούς. Μεταξύ των κωδικών και των υποκωδικών υπάρχουν τα κονδύλια που και αυτά αναλύονται περισσότερο στα υποκονδύλια, για τα οποία απαιτείται προσεκτική δουλειά κοστολόγησης, έτσι ώστε να προκύψει ένας ακριβής προϋπολογισμός.

2.3.1.4 Κατάρτιση του προϋπολογισμού

Η κατάρτιση του προϋπολογισμού είναι η διαδικασία της προετοιμασίας του. Οι κύριες φάσεις προετοιμασίας οι οποίες πρέπει να εφαρμοστούν προσεκτικά σε ανάλογες περιπτώσεις είναι οι εξής:

1. Αναγνώριση των δραστηριοτήτων που πρέπει να πραγματοποιηθούν κατά την περίοδο εφαρμογής του προϋπολογισμού.
2. Αναγνώριση των πόρων από την άποψη του ανθρώπινου δυναμικού, του μηχανολογικού εξοπλισμού και των υλικών.
3. Κοστολόγηση των πόρων. Ο προϋπολογισμός είναι μια χρηματοοικονομική δήλωση. Γι' αυτό η κοστολόγηση καθίσταται η πιο σημαντική διαδικασία της κατάρτισης του προϋπολογισμού
4. Η παρουσίαση του προϋπολογισμού. Υπάρχει συγκεκριμένη μορφή, τύπος και ορολογία που καθαρίζονται από την πρακτική σε εθνικό επίπεδο.
5. Η έγκριση του προϋπολογισμού από την αρμόδια αρχή.

2.3.1.5 Είδη του προϋπολογισμού

Τα υπάρχοντα είδη προϋπολογισμών που πρέπει να εφαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες, το χαρακτήρα και τη στοχοθεσία ενός εκπαιδευτικού οργανισμού είναι:

■ Ο παραδοσιακός προϋπολογισμός: τονίζει την οργανωμένη δομή της διαχείρισης. Με αυτόν τον τρόπο, για κάθε τμήμα, φορέα ή ίδρυμα οι εγκεκριμένες δαπάνες είναι σαφώς καθορισμένες. Ο παραδοσιακός προϋπολογισμός είναι βασισμένος στις εισροές. Εστιάζεται στο προσωπικό, στις προμήθειες και τους πόρους που χρειάζεται ένας οργανισμός, παρά στα προγράμματα και τους στόχους που με τους προαναφερόμενους πόρους σκοπεύει να υλοποιήσει. Ο παραδοσιακός προϋπολογισμούς επιτρέπει τον έλεγχο για το αν οι πόροι δαπανώνται σύμφωνα με τον τρόπο που έχουν κατανεμηθεί, και αυτό είναι το θετικό του στοιχείο.

Τα αρνητικά του στοιχεία είναι:

- Δε συνδέει τις εισροές με τις εκροές,
- Δεν απεικονίζει το πώς ομαδοποιούνται οι κωδικοί για την υλοποίηση συγκεκριμένων στόχων.
- Ο προϋπολογισμός του σχεδιασμού και προγραμματισμού (Π.Σ.Π.): η προσέγγιση η οποία ακολουθείται κατά την προετοιμασία του Π.Σ.Π. είναι εντελώς διαφορετική. Ο ορισμός που ακολουθεί περιγράφει τις κύριες ενέργειες που διαμορφώνουν τον Π.Σ.Π. (Το σύστημα του Π.Σ.Π. είναι ένα πλαίσιο σχεδιασμού, ένας τρόπος οργάνωσης πληροφοριών και ανάλυσης με συστηματικό τρόπο, έτσι ώστε οι επιπτώσεις συγκεκριμένων επιλογών να είναι ορατές όσο το δυνατόν περισσότερο).

Με τον Π.Σ.Π. επιχειρούνται τρία πράγματα:

1. Η γνωστοποίηση πληροφοριών για την πορεία των προγραμμάτων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η διαπίστωση για το ποιο ποσοστό πόρων κατανέμονται για συγκεκριμένους σκοπούς, τι υλοποιείται από τα προγράμματα και πόσο κοστίζουν.
2. Η ανάλυση του κόστους εναλλακτικών μεθόδων επίτευξης συγκεκριμένων στόχων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η ιεράρχηση των εναλλακτικών μεθόδων ως προς το σχετικό κόστος τους.
3. Η αξιολόγηση των ωφελειών που προκύπτουν από την υλοποίηση στόχων με την μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια και ακρίβεια, έτσι ώστε να διευκολύνεται ο καθορισμός των προτεραιοτήτων μεταξύ των στόχων.

Είναι λοιπόν σημαντικό όταν συντάσσεται ένας προϋπολογισμός να τηρούνται ορισμένες αρχές όπως:

- ⊕ Η στοχοθέτηση.
- ⊕ Ο σχεδιασμός – προγραμματισμός δράσεων που απαιτούνται για την υλοποίηση των στόχων.
- ⊕ Η αναγνώριση των εναλλακτικών επιλογών.
- ⊕ Ο καθορισμός πόρων που απαιτούνται για κάθε εναλλακτικό πρόγραμμα.
- ⊕ Η κοστολόγηση εναλλακτικών επιλογών.
- ⊕ Η αξιολόγηση εναλλακτικών επιλογών από την πλευρά του κόστους και της αποτελεσματικότητας.

Βασική προϋπόθεση για την τήρηση των προαναφερόμενων είναι η συγκέντρωση και μελέτη αξιόπιστων πληροφοριών και στοιχείων.²¹

Ακολουθούν αναλυτικά για τον τομέα της παιδείας οι καταρτισμένοι προϋπολογισμοί για την περίοδο 2002-2006

Το 2002 το συνολικό κονδύλι πού δόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για την παιδεία ανήλθε σε 4.216.109.311,37 και διανεμήθηκαν ως εξής: στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το ποσό των 898.416.921,7 (πανεπιστημιακός τομέας 669.301.731,71 τεχνολογικός τομέας 229.115.190). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχήθηκε το ποσό των 1.604.079.980,96 και στην πρωτοβάθμια 1.308.219.824,71. Η δημόσια δαπάνη για τους ολυμπιακούς αγώνες απορρόφησε 1.005.257,80

Το 2003 πραγματοποιήθηκε αύξηση του κονδυλίου για την παιδεία ύψους 6% ενώ ζητήθηκε από τα ιδρύματα μια αύξηση 8-9% για να καλυφθούν οι ανάγκες τους. Συγκεκριμένα δόθηκε κονδύλι ύψους 4.421.011.452 που αντιστοιχεί σε: 675.808.771 στον πανεπιστημιακό τομέας και 235.772.472 στον τεχνολογικό τομέα. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δόθηκε το ποσό των 1.669.215.493 και στην πρωτοβάθμια 1.363.048.430. Η δημόσια δαπάνη για τους ολυμπιακούς αγώνες επίσης απορρόφησε 29.739.366.

Το 2004 το κονδύλι πού δόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για την παιδεία έφτασε στο ύψος των 4,8 δις ευρώ και διανεμήθηκαν ως εξής: στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το ποσό των 252.428.395,700 (πανεπιστημιακός τομέας 740.395,700 τεχνολογικός τομέας 251.688.000). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχήθηκε το ποσό των 1.778.909.600 και στην πρωτοβάθμια 1.519.205.000. Η δημόσια δαπάνη για τους ολυμπιακούς αγώνες απορρόφησε 31.000.000 €.

Για το 2005 σημειώθηκε μια γενική αύξηση 7,2% και για την παιδεία η αύξηση έφτασε το 6,4% και παρόλα αυτά δεν ήταν ικανοποιητικό. Το κονδύλι πού δόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για την παιδεία έφτασε στο ύψος των 820 εκ. ευρώ.

²¹ Πληροφορίες για τον προϋπολογισμό βλ. Αθανασούλα-Ρέππα, «Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων» Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Χρον. Έκδοσης 2002
Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δόθηκε το ποσό των 5.452.975.945 (πανεπιστημιακός τομέας 895.556.144 τεχνολογικός τομέας 324.879.915).

Το 2006 δόθηκε συνολικά το ποσό των 6.011.080.000 στον Πανεπιστημιακό Τομέα αντιστοιχούν 946.029.000 και στον Τεχνολογικό Τομέα 349.305.000. (Βλ. παράρτημα γράφημα Α)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Καταρτισμένοι προϋπολογισμοί για την παιδεία τα έτη 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 σε €.

	Πρωτοβάθμια	δευτεροβάθμια	Σύνολα προϋπολογισμού
2002	1.308.219.824	1.604.079.980	2.912.299.804
2003	1.363.048.430	1.669.215.493	3.032.263.923
2004	1.519.205.000	1.778.909.600	3.298.114.600
2005	-----	-----	-----
2006	-----	-----	-----

	Πανεπιστημιακός τομέας	Τεχνολογικός τομέας	Σύνολα προϋπολογισμού
2002	669.301.731	229.115.190	898.419.921
2003	675.808.771	235.772.472	911.581.243
2004	740.395.700	251.688.000	992.083.700
2005	895.556.144	324.879.915	1.220.436.059
2006	946.029.000	349.305.000	1.295.334.000

Η

υποτίμηση της αξίας των

Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων φαίνεται και σε βάθος χρόνου μέσα από την πενιχρή χρηματοδότηση τους σε σχέση με τα ΑΕΙ. Συγκεκριμένα και με βάση τους πίνακες με τις Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού για τα έτη 1995-1998 στα ΤΕΙ δαπανώνται λιγότερο από το 1/3 των αντίστοιχων κονδυλίων για τα ΑΕΙ. (βλ. παράρτημα γράφημα Β)

ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΤΗ 1995-1998) σε εκατ. Δρχ.²²

	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	Σύνολο Δαπανών που αναλογεί στο ΥΠΕΠΘ
1995	107.343,8	37.849,8	664.061,8
1996	124.155,7	43.358,1	776.116,8
1997	135.937,8	48.747,0	972.980,9
1998	168.195,4	57.721,6	1.042.948,6

ΣΕ ΧΙΛ. €

	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	Σύνολο Δαπανών που αναλογεί στο ΥΠΕΠΘ
1995	315.019,81	111.075,57	1.948.824,06
1996	364.358,03	127.242,85	2.277.672,19

²² Δημόσια Οικονομία (Public Finance) 1998, Πειραιάς 2006

1997	398.934,70	143.057,96	2.855.409,83
1998	493.602,35	169.395,74	3.060.744,24

Ο κρατικός προϋπολογισμός διανέμει τα κονδύλια σε κάθε τομέα και σε κάθε δραστηριότητα ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται. Θεωρητικά αυτό είναι εφικτό, στην πράξη όμως, τα κονδύλια που δίνονται είναι υποτυπώδη σε σχέση με αυτά που ζητούνται από τις υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών. Οι ανάγκες σε κάθε τομέα ποικίλουν ανάλογα με τη δραστηριότητα της κάθε υπηρεσίας, όπως είναι ο τομέας της παιδείας ο οποίος αποτελεί έναν από τα βασικότερα σημεία όπου πρέπει να δώσει βαρύτητα κάθε κράτος. Παρόλα αυτά όμως, έχει παρατηρηθεί την τελευταία δεκαετία οι κυβερνήσεις να μην δίνουν την δέουσα σημασία στην εκπαίδευση, υποχρηματοδοτώντας τις δραστηριότητες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιβαρύνοντας έτσι τους σπουδαστές και τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς.

Για τα ΑΕΙ προϋπολογίστηκε το 2001 να διατεθούν μόλις 603.794.667,64 ευρώ και για το 2002 617.377.700 ευρώ (+2,24%), ενώ **χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των ΤΕΙ: την ίδια στιγμή που ανακοινώνεται η «ανωτατοποίησή» τους, οι δαπάνες του Προϋπολογισμού για το 2002 μόλις φτάνουν τα 223.286.000 ευρώ.**

Ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η τριτοβάθμια εκπαίδευση σήμερα απορρέει από το γεγονός ότι η διεύρυνση που έλαβε χώρα στα εκπαιδευτικά Ιδρύματα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, ουσιαστικά δεν χρηματοδοτήθηκε. Αυτό για τα πανεπιστήμια συνεπάγεται ένα καθεστώς χρόνιας αποεπένδυσης, μέσα από το οποίο η τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο ποιοτικής υποβάθμισης.

Δεν υπάρχει ΑΕΙ ή ΤΕΙ που να μην έχει διαμαρτυρηθεί τα τελευταία χρόνια για τα σοβαρά προβλήματα που δημιουργούνται εξαιτίας των ελλείψεων σε προσωπικό και υποδομές. Είναι φανερό ότι η διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πραγματοποιείται κάτω από συνθήκες ουσιαστικής αποχρηματοδότησής της, γεγονός που φαίνεται να «πριμοδοτεί» την οικοδόμηση του μαζικού υποχρηματοδοτούμενου και υποβαθμισμένου πανεπιστημίου με αντίστοιχα υποβαθμισμένα και απαξιωμένα διαπιστευτήρια, που ωθείται να αναζητά πόρους από τα κοινοτικά «πακέτα», από την αγορά, από δίδακτρα κ.τ.λ. Αναγκαίο και χρήσιμο είναι να διευρυνθούν οι πηγές χρηματοδότησης του συστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

2.4 ΚΡΑΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Η αναφορά στο κράτος συνδέεται με το γεγονός ότι απ' αυτό πηγάζουν όλες οι μορφές εξουσίας και από τα χαρακτηριστικά του εξαρτάται η κρατική εξουσία που οργανώνει, διευθύνει και διαχειρίζεται το εκπαιδευτικό σύστημα. Από την άλλη πλευρά, η εξουσία απαντάται σε όλες τις δομές του συστήματος και εκφράζεται με διαφορετικό τρόπο, ο οποίος εξαρτάται από την επίδραση που μπορεί να ασκεί στα υποκείμενα και από τη δύναμη που μπορεί να έχει, δύναμη που εξαρτάται κυρίως από τη μορφή που της παρέχεται.²³ Το κράτος αναλαμβάνει την οργάνωση και τη χρηματοδότηση της λειτουργίας της γενικής και της τεχνικής εκπαίδευσης. Η γενική εκπαίδευση έχει σκοπό να προετοιμάσει και να διοχετεύσει σε έναν επόμενο κύκλο σπουδών όσους επιθυμούν και μπορούν να ασχοληθούν με την επιστημονική γνώση. Η τεχνική εκπαίδευση αντίστοιχα λειτουργεί ως μηχανισμός μέσω του οποίου οι απόφοιτοί της επιμερίζονται σε διάφορες θέσεις στο πλαίσιο του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας. Έχει ως σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας μέσω της εξειδίκευσης και κατ' επέκταση αυξάνει την αποδοτικότητα της παραγωγικής διαδικασίας. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γενική και τεχνική) μπορεί να παρέχεται εκτός

²³ Απόστολος Ανδρέου, «Εξουσία και Οργάνωση-διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος» Νέα σύνορα, Εκδόσεις: Λιβάνη.

από τους δημόσιους φορείς και από ιδιωτικές επιχειρήσεις, πλην όμως **πάντα εποπτεύεται από το κράτος** ώστε να επιδιώκονται και να υλοποιούνται οι στόχοι που το κράτος θέτει.

Τέλος το κράτος αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης με στόχο τον προγραμματισμό και την οργάνωση της έρευνας. Με την προαγωγή της γνώσης και της επιστήμης δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τεχνολογικές καινοτομίες οι οποίες είναι σύμφυτες με την ανάπτυξη. Η έρευνα και η ανάπτυξη δεν είναι αποκλειστικά κρατική υπόθεση. Μπορεί να αναπτύσσονται και από τις επιχειρήσεις αλλά επειδή απαιτεί μεγάλη δαπάνη και μεγάλο μέγεθος της παραγωγικής μονάδας που δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν σε κάθε χώρα και σε κάθε επίπεδο ανάπτυξης. Επειδή το κόστος της επένδυσης σε εκπαίδευση είναι μεγάλο για να το αναλάβει ο ιδιωτικός τομέας η κρατική παρέμβαση και η πραγματοποίηση δαπανών κρίνεται απαραίτητη.

Το 1998 η συνολική δημόσια δαπάνη στην Ελλάδα (εγχώρια δαπάνη συν εισροές από την ΕΕ) για την εκπαίδευση ανήλθε στο 3,7% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Η δαπάνη αυτή υπολείπεται αρκετά του μέσου όρου της αντίστοιχης δαπάνης των κρατών του ΟΟΣΑ (5,3%) καθώς και των χωρών της ΕΕ-15 (5%).

Στην Ελλάδα, παρόλο που και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, **η ιδιωτική δαπάνη για την εκπαίδευση (δίδακτρα φροντιστηρίων, ιδιωτικών σχολείων, ιδιωτικών ΙΕΚ κτλ.) εκτιμάται ότι ξεπερνά το 40% της δημόσιας δαπάνης.**(βλέπε παράρτημα ΠΙΝΑΚΑΣ 2-3-4) Η συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αναλυθεί τόσο κατά επίπεδο εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια-δευτεροβάθμια-τριτοβάθμια) όσο και στις επιμέρους συνιστώσες του κάθε επιπέδου (π.χ. γενική και τεχνική-επαγγελματική), επειδή η ΕΣΥΕ έχει σταματήσει από τις αρχές της δεκαετίας του 90 τη συλλογή οικονομικών απολογιστικών στοιχείων. Επίσης τα προϋπολογιστικά στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας είναι δύσκολο να αναλυθούν στις διαστάσεις που προαναφέρθηκαν, λόγω της πανσπερμίας των διαφόρων προγραμμάτων και των αλληλοεπικαλύψεων που διαπιστώνονται μεταξύ τους.²⁴

Στις τελευταίες θέσεις, μεταξύ των χωρών - μελών της Ε.Ε., βρίσκεται η Ελλάδα όσον αφορά τις δαπάνες που διαθέτει για την εκπαίδευση και των τριών βαθμίδων. Παρά το γεγονός ότι στην Ευρώπη ο μέσος ρυθμός αύξησης των κρατικών δαπανών παρουσίασε σημαντική αύξηση, έως και 15%, την περίοδο 1995 - 1999, η Ελλάδα εξακολουθεί να υπολείπεται του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ. Η διαφορά αυτή οφείλεται, κυρίως, στο περιορισμένο μέγεθος της ιδιωτικής χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

Η χαμηλή κρατική χρηματοδότηση, παρά την αλματώδη αύξηση του αριθμού των φοιτητών (βλ. παράρτημα ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1), και η αδυναμία εξεύρεσης ιδιωτικών πόρων, κυρίως από τη διενέργεια βασικής έρευνας, βάζουν «φρένο» στις συνεργασίες τους με τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια για τη χορήγηση κοινών πτυχίων. Μάλιστα, καθιστούν δύσκολη ακόμη και την απορρόφηση των υπαρχόντων φοιτητών, λόγω των σοβαρών ελλείψεων που υπάρχουν σε κτιριακή, υλικοτεχνική υποδομή και σε προσωπικό, κυρίως διοικητικό και ειδικό τεχνικό. Η εξεύρεση πόρων αναμένεται γίνει ακόμα δυσκολότερη στο μέλλον, στην περίπτωση που συνδεθεί η αξιολόγηση των πανεπιστημίων με τη χρηματοδότησή τους, κάτι που έχει, ήδη, εφαρμοστεί στη Μεγάλη Βρετανία.

2.4.1 ελληνικά νοικοκυριά – ΥΠΕΠΘ

Το κράτος δαπανά, λόγω της θεσμοθετημένης δωρεάν εκπαίδευσης, για κάθε εκπαιδευόμενο, σημαντικά ποσά, όπως προκύπτει από τον Πίνακα 5, παρά τις υψηλές δαπάνες των νοικοκυριών στην Ελλάδα για την εκπαίδευση των παιδιών τους.

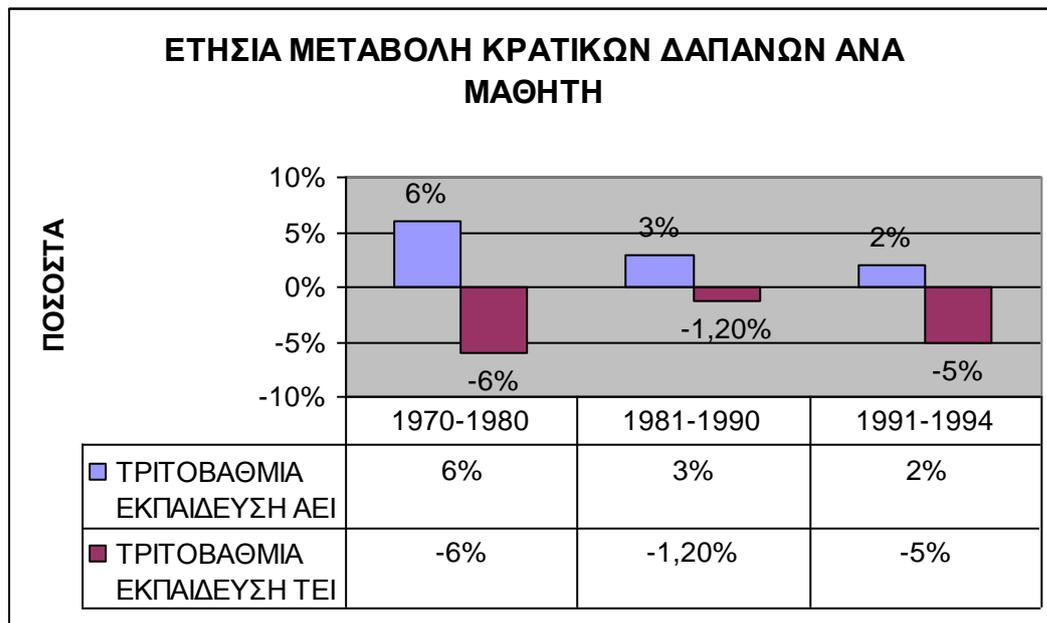
Η στήλη (4) του Πίνακα 5 αναφέρεται στον μέσο όρο της δευτεροβάθμιας γενικής και

²⁴ Στατιστικές πληροφορίες από: <http://europa.eu.int/comm/eurostat.com>

τεχνικής εκπαίδευσης, ενώ η στήλη (7) αναφέρεται στον μέσο όρο της πανεπιστημιακής (ΑΕΙ) και της τεχνολογικής (ΤΕΙ) εκπαίδευσης. Από τον Πίνακα 2 επίσης προκύπτει ότι οι δαπάνες ανά φοιτητή ΑΕΙ είναι υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες ανά φοιτητή ΤΕΙ. Συγκεκριμένα η υψηλότερη ανά φοιτητή τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης σημειώθηκε κατά το 1975 και ήταν 2.515.150 δραχμές, ενώ η υψηλότερη δαπάνη ανά φοιτητή πανεπιστημίου σημειώθηκε κατά το έτος 1994 και ήταν 1.327.690 δραχμές.

Αναλυτικότερα, οι ρυθμοί ετήσιας μεταβολής δαπανών ανά μαθητή που προκύπτουν για τις χρονικές περιόδους 1970-1980, 1981-1990 και 1991-1994, είναι για την τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση αντίστοιχα 6%, 3% και 2%, δηλαδή παρατηρείται αύξηση των κρατικών δαπανών ανά φοιτητή με φθίνοντα όμως ρυθμό, λόγω του μεγάλου αριθμού εισακτέων, ενώ για την τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση αντίστοιχα είναι: -6%, -1,2% και -5%. (Βλ. παράρτημα γράφημα Γ)

Οι δαπάνες αυτές διακρίνονται:

Α) Στις δαπάνες που καταβάλλει το κράτος μέσω του ΥΠΕΠΘ και αναφέρονται στον μέσο όρο των δαπανών όλων των βαθμίδων της επίσημης τυπικής εκπαίδευσης²⁵ και

²⁵Η επίσημη εκπαίδευση διακρίνεται στην τυπική εκπαίδευση (formal education) και στην μη-τυπική εκπαίδευση (informal education).

Η τυπική εκπαίδευση διαφέρει από τη μη-τυπική εκπαίδευση στα εξής τουλάχιστον σημεία:

- Παρέχεται σε οργανωμένες σχολικές μονάδες του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα και διακρίνεται σε γενική και σε επαγγελματική. Η μη-τυπική είναι μόνο επαγγελματική,
- Έχει τουλάχιστον ετήσια διάρκεια σε αντίθεση με τη μη τυπική εκπαίδευση που είναι συνήθως ταχύρρυθμη.
- Στη συγκεκριμένη διάρκεια που παρέχεται από τον νόμο εφαρμόζεται συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών σε αντίθεση με την μη-τυπική που ακολουθεί ελεύθερο πρόγραμμα σπουδών
- Στο τέλος της περιόδου παρέχει τίτλο σπουδών που πιστοποιεί την ποσότητα και την ποιότητα γνώσης την οποία απέκτησε ο μαθητής/φοιτητής. Στη μη τυπική εκπαίδευση παρέχεται συνήθως βεβαίωση συμπλήρωσης της χρονικής διάρκειας της φοίτησης. Αυτό είναι συνέπεια του ελεύθερου προγράμματος σπουδών που ακολουθείται στη μη τυπική εκπαίδευση.

ε) Ο τίτλος σπουδών παρέχει το δικαίωμα πρόσβασης στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα εφόσον υπάρχει ή στην αγορά εργασίας με κριτήρια που ορίζει ο νόμος. Ενώ στη μη-τυπική εκπαίδευση η βεβαίωση περάτωσης της φοίτησης χρησιμοποιείται μόνο στην αγορά εργασίας.

Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ), που ιδρύθηκε με τον Ν. 2009/1992, αποτελεί το κεντρικό συντονιστικό όργανο της άτυπης εκπαίδευσης. Η έννοια και ο σκοπός της Επαγγελματικής Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 32

επίσημης μη-τυπικής εκπαίδευσης.

Β) Στις δαπάνες που καταβάλλει το ελληνικό νοικοκυριό για την εκπαίδευση των μελών του και αναφέρονται στον μέσο όρο των δαπανών για την ιδιωτική και άτυπη ιδιωτική εκπαίδευση και στο μέσο όρο των δαπανών που καταβάλλονται για σπουδές στο εξωτερικό.

Οι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των δαπανών που αναφέρονται στο μέσο των δαπανών όλων των βαθμίδων του ΥΠΕΠΘ είναι της τάξης του 4% για χρονικές περιόδους 1970-1990 και μόλις 0,9% για την τετραετία 1991-1994.

Σπουδές στο εξωτερικό

Από τον Πίνακα 6 στο παράρτημα προκύπτει αύξηση των δαπανών για σπουδές στο εξωτερικό από το 1970 στο 1994 κατά 220,2%. Η αύξηση αυτή αντανακλά την αυξημένη ζήτηση που παρατηρείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που δεν είναι εφικτό, λόγω του περιορισμένου αριθμού εισακτέων, να γίνουν στην Ελλάδα. Σημειώνεται ότι κατά την περίοδο 1960-1997, ο αριθμός των Ελλήνων υποψηφίων φοιτητών από 28.140 το 1996 έφτασε τους 169.750 το 1997. Η μεταβολή αυτή θεωρείται αναμενόμενη λόγω των κοινωνικών αλλαγών που σημειώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Για να γίνει περισσότερο κατανοητό αυτό αναφέρουμε ότι κατά την ίδια περίπου περίοδο ο αριθμός των φοιτητών (υποψηφίων φοιτητών) στην Ισπανία κυμάνθηκε από 81.000 σε 1.222.100.

Οι ιδιαίτερα αυξητικοί ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των δαπανών ανά φοιτητή που σπουδάξει στο εξωτερικό, που παρατηρήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία αντικατοπτρίζουν την υψηλή ζήτηση σε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που βρίσκει «διέξοδο» στο εξωτερικό. Οι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των δαπανών αυτών ανά φοιτητή είναι: -3% την δεκαετία 1970-1980, 5,3% την δεκαετία 1980-1990 και 14% την τελευταία τετραετία 1990-1994. Με αποτέλεσμα οι συνολικές δαπάνες για σπουδές στο εξωτερικό να εξαπλασιαστούν (αύξηση 617,4%) κατά την περίοδο 1970-1994.

Επιπροσθέτως, ο μεγάλος αριθμός Ελλήνων φοιτητών που σπουδάξει στο εξωτερικό συντελεί όχι μόνο στη μετανάστευση εγκεφάλων αλλά και στην έμμεση ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό, οι ασκούντες οικονομική πολιτική, οφείλουν να μελετήσουν νέους τρόπους χρηματοδότησης των Ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να δημιουργηθεί η πληρέστερη υποδομή για την ελεύθερη εισαγωγή των Ελλήνων φοιτητών στα ελληνικά ΑΕΙ/ΤΕΙ, που ισχύει από το 2000 με τον Νόμο 2525/97²⁶

2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Όπως αναφέρεται σε κείμενο του υπουργείου Παιδείας: "είναι πιθανό (για την επταετία 2000-2006, διάρκεια του Γ' ΚΠΣ) ο κρατικός προϋπολογισμός να μη μπορεί, πέραν των επενδύσεων ρουτίνας, να αναλάβει και μαζικές επενδύσεις υποδομής και τα ΑΕΙ δεν θα μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες αυτές από δικούς τους πόρους, το Γ' ΚΠΣ είναι η

Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ) που αναφέρονται στη μη-τυπική εκπαίδευση, διατυπώνονται στο άρθρο 1 του Ν. 2009/1992: «Καθιερώνεται Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ), που έχει ως σκοπό:

- Την οργάνωση, ανάπτυξη και παροχή επαγγελματικής κατάρτισης,
- Την τυπική πιστοποίηση της επαγγελματικής κατάρτισης,
- Την εναρμόνιση της επαγγελματικής κατάρτισης με το εκπαιδευτικό σύστημα,
- Την εκτέλεση κάθε είδους εθνικών ή κοινοτικών προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και,
- Την εκπλήρωση κάθε άλλου παρεμφερούς σκοπού».

Σημειώτewν ότι ο όρος τυπική πιστοποίηση είναι διαφορετικός από τον όρο τυπική εκπαίδευση. Τυπική πιστοποίηση παρέχεται από τα ΙΕΚ του ΟΕΕΚ. Τα ΙΕΚ έχουν κοινά χαρακτηριστικά με μονάδες τυπικής εκπαίδευσης και ειδικότερα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

²⁶ Δ.Γ.Τσαούσης, Από Την Διεθνοποίηση Των Πανεπιστημίων προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης.

Εκδόσεις GUTENBERG. Σελ: 493-494

τελευταία ίσως ευκαιρία για τα ΑΕΙ να ολοκληρώσουν τις αναγκαίες ή και επιθυμητές υποδομές (κτιριακή υποδομή, μεγάλοι εξοπλισμοί)". Η "απορρόφηση" της μεγάλης ζήτησης για τριτοβάθμιες σπουδές έγινε είτε με τη διόγκωση του αριθμού των εισακτέων στα λειτουργούντα Τμήματα, είτε με τη δημιουργία νέων τμημάτων. Η αύξηση των φοιτητών δεν ακολουθήθηκε από ανάλογη αύξηση της χρηματοδότησης των Ιδρυμάτων υποδοχής. Τα νέα Τμήματα που δημιουργήθηκαν είναι Τμήματα "ανάγκης" με στοιχειώδεις προϋποθέσεις σε εγκαταστάσεις, εξοπλισμούς, προσωπικό υποστήριξης και κυρίως με υποτυπώδες διδακτικό προσωπικό, στο οποίο κυριαρχούν οι "εποχικοί" συμβασιούχοι διδάσκοντες του ΠΔ 407 με μη ακαδημαϊκό καθεστώς.

Το 1993 είχαμε 18 Ιδρύματα, 180 Τμήματα και 22.000 εισαγόμενους φοιτητές. Σήμερα έχουμε 20 Ιδρύματα, 237 Τμήματα και 40.000 εισαγόμενους φοιτητές. Αν στους εισαγόμενους φοιτητές στα Πανεπιστήμια προσθέσουμε και 43.000 φοιτητές που εισάγονται στα ΤΕΙ προκύπτει ο συνολικός αριθμός των εισακτέων που σχεδίασε το 1997 ο Γ. Αρσένης στο πλαίσιο του "Εκπαίδευση 2000". Προηγείται ισχυρότατο κοινωνικό – ταξικό "φίλτρο" στο Λύκειο, που διώχνει δεκάδες μαθητές εκτός ή τους στέλνει στα υπολειπόμενα ΤΕΕ και ακολουθεί η "ανωτατοποίηση" των ΤΕΙ και η "Διεύρυνση" των Πανεπιστημίων.

Μεταβολές: +32% στον αριθμό Τμημάτων, +82% στους φοιτητές, ενώ η μεταβολή είναι +46% στα μέλη ΔΕΠ (μαζί με τους "εποχικούς" του ΠΔ 407), στις λειτουργικές δαπάνες +151% και στις δαπάνες υποδομών +94%. Εδώ βεβαίως, η φαινόμενη αύξηση των δαπανών προκύπτει από τον συνυπολογισμό των χρηματοδοτήσεων από το Β' και Γ' ΚΠΣ και ΕΠΕΑΕΚ Ι & ΙΙ, δηλαδή χρηματοδοτήσεις που λήγουν το 2006 και δεν προβλέπεται η αντικατάστασή τους από δημόσιους πόρους.²⁷

²⁷ http://www.ntua.gr/posdep/MME/Feb_2003/2003-02_28_avgid.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

- 3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ**
- 3.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ**
- 3.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
- 3.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΕΑΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1994 – 2006**
- 3.5 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ II ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
- 3.6 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ II**
- 3.7 ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**
- 3.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ**

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εφαρμόζονται στην Ε.Ε. μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ²⁸ είναι δύο βασικών κατηγοριών σχετικά με τις θεσμικές ρυθμίσεις της Ε.Ε. Στη μία κατηγορία κατατάσσονται τα προγράμματα, που προκύπτουν από πρωτοβουλίες της Ε.Ε. απευθείας μέσω των θεσμικών της οργάνων και κυρίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (SOCRATES, LEONARDO DA VINCI κ.τ.λ εξετάζονται λεπτομερώς σε επόμενο κεφάλαιο) και στην άλλη αυτά που προκύπτουν από την εταιρική σχέση Ε.Ε και κρατών-μελών (π.χ. για τη χώρα μας τα τομεακά προγράμματα που περιλαμβάνονται στα τρία Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης είναι τα Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ I & II) και με τα οποία θα ασχοληθούμε σε αυτό το κεφάλαιο.

Βασικός φορέας διαμόρφωσης και εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι το ΥΠΕΠΘ που κατέβαλε κάθε προσπάθεια για την ορθολογική διαχείριση των πόρων που διατίθενται μέσω του ΕΠΕΑΕΚ, εντείνοντας τους διαχειριστικούς ελέγχους και προωθώντας την ενεργοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων μέτρων του Προγράμματος.

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο το κράτος χρηματοδοτεί τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες συνχρηματοδοτώντας μαζί με την Ε.Ε. προγράμματα όπως το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση»). Τα προγράμματα αυτά διαχωρίζονται σε ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ-ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ αλλά και σε βαθμίδες ή/και είδη εκπαίδευσης που επικεντρώνονται στην δημιουργία, βελτίωση και εκσυγχρονισμό των δραστηριοτήτων και υποδομών του συνόλου της εκπαίδευσης, και έχοντας ως στόχο την βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης.²⁹ Οι πολιτικές που αναπτύσσονται με τους πόρους του ΕΠΕΑΕΚ II δεν είναι αποσπασματικές. Στηρίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο με εσωτερική αλληλουχία των δράσεων συνδεδεμένων με την συνολική εκπαιδευτική πολιτική. Στη νέα προγραμματική περίοδο (2000-2006) το ΥΠΕΠΘ αξιοποιώντας την εμπειρία που αποκτήθηκε στο ΕΠΕΑΕΚ I δίνει ιδιαίτερο βάρος στην:

- ποιότητα των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων
- συνεχή αξιολόγηση των δράσεων
- ποιότητα των αποτελεσμάτων
- σύνδεσή τους με τις ανάγκες και προοπτικές της αγοράς εργασίας³⁰

3.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Η έννοια της «ποιότητας», όπως και του «ποιοτικού ελέγχου» ή της αποδοτικότητας είναι έννοιες γεννημένες στον χώρο της οικονομίας. Οι έννοιες αυτές συνδέονται με την αύξηση της αποδοτικότητας αλλά και με τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων ή του επιπέδου των παρεχομένων υπηρεσιών. Η ανάγκη για βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συστημάτων συνδέουν τα σχολεία με τις έννοιες αυτές και τις μεταφέρουν στον χώρο της εκπαίδευσης.

Μετά τη δεκαετία του 1980 τη θέση της θεωρίας της αποτελεσματικότητας παίρνει ο λόγος για την «ποιότητα της εκπαίδευσης». Η έννοια της ποιότητας είναι δύσκολο να ορισθεί λόγω των διαφορετικών απόψεων σχετικά με τους σκοπούς, τους στόχους, τις κοινωνικές και πολιτικές λειτουργίες της εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει την ποιότητα των εισροών στην

²⁸ Η συνθήκη αυτή υπογράφηκε στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας το Φεβρουάριο του 1992. Η συνθήκη Μάαστριχτ τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993 και θεσπίζει ρυθμίσεις κοινής εξωτερικής πολιτικής, συνεργασία σε διάφορους τομείς καθώς και Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) με ενιαίο νόμισμα.

²⁹ Πληροφορίες από την βιβλιοθήκη του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Διεύθυνση: Πανεπιστημίου 32.

³⁰ <http://www.hellaskps.gr/Index2.htm>

εκπαίδευση (αναλυτικό πρόγραμμα, χρηματοδότηση κ.τ.λ), τις διαδικασίες / λειτουργίες των σχολείων και τέλος τις εκροές / αποτελέσματα).

Η ποιότητα αυτή ελέγχεται και διασφαλίζεται με τεχνικές όπως η «διασφάλιση της ποιότητας» (quality assurance), η «λογοδότηση ή απόδοση λόγου» (accountability), οι «δείκτες απόδοσης» (performance indicators), τα «σταθμισμένα κριτήρια» (standards) και η «ποιοτική διαχείριση» (quality management) και με τη βοήθεια των εργαλείων του Στατιστικού Ελέγχου Ποιότητας (Statistical Quality Control).

Συγκεκριμένα η έννοια-κλειδί της «διασφάλισης της ποιότητας», σημαίνει την έμφαση στις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα εντός των σχολείων και των σχέσεών τους με τις μεταβλητές των εισροών / εκροών, αντί των παραδοσιακών γραφειοκρατικών μορφών ελέγχου των αποτελεσμάτων σε σχέση με τα κεντρικά πρότυπα. Στόχος είναι η πρόληψη των σχολικών προβλημάτων και όχι η εκ των υστέρων διόρθωσή τους όπως συμβαίνει με τις παραδοσιακές επιθεωρήσεις.

Ο Sallis³¹ 1996 προσδιόρισε 4 αναγκαιότητες για την εισαγωγή της Ολικής Διαχείρισης της Ποιότητας την επαγγελματική, την ηθική, την ανταγωνιστική και της επιβίωσης. Αυτές οι αναγκαιότητες μπορούν να προσδιοριστούν με περισσότερη ακρίβεια για την περίπτωση της εκπαίδευσης : η ηθική, η αναγκαιότητα του περιβάλλοντος, της επιβίωσης και της υπευθυνότητας.

Ⓢ Η ηθική αναγκαιότητα

Τα σχολεία περισσότερο από οτιδήποτε πρέπει να ενδιαφέρονται για την προσφορά των καλύτερων εκπαιδευτικών δυνατοτήτων. Η ηθική αναγκαιότητα αναφέρεται στην βελτίωση των ευκαιριών που δίνονται στους μαθητές να εκμεταλλευτούν πλήρως τις δυνατότητές τους, έτσι ώστε τα χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης τους να οδηγήσουν στα μέγιστα αποτελέσματα. Αυτό εναποθέτει ένα τεράστιο βάρος ευθύνης σε διευθυντή και δασκάλους-καθηγητές να εκμεταλλευτούν κάθε δυνατότητα για την ανάπτυξη του παιδιού. Αυτό απαιτεί οι αξίες να βρίσκονται πάντα στο κέντρο κάθε απόφασης και εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η ηθική αναγκαιότητα είναι σχετική με την αναγκαιότητα του επαγγελματισμού, γιατί ο επαγγελματισμός απαιτεί αφοσίωση στις ανάγκες του πελάτη και τη υποχρέωση να καλυφθούν αυτές οι ανάγκες με την χρησιμοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων για την επίτευξη των καλύτερων αποτελεσμάτων. Ο επαγγελματισμός έχει την ηθική υποχρέωση να προσφέρει ψηλό επίπεδο υπηρεσιών. Αυτή η υποχρέωση αναφέρεται τόσο στην διοίκηση ενός σχολείου όσο και στην διοίκηση μιας τάξης.

Ⓢ Η αναγκαιότητα του Περιβάλλοντος

Τα σχολεία είναι σε δυναμική αλληλεπίδραση με την κοινωνία και την κοινότητα που βρίσκονται. Το περιβάλλον αυτό ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για ζητήματα ποιότητας. Οι μαθητές μετά το σχολείο θα δουλέψουν σε επιχειρήσεις που δίνουν σημασία στη ποιότητα ή θα συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ιδρύματα με συστήματα ελέγχου της ποιότητας. Τα περισσότερα σχολεία έχουν σαν στόχο την δια βίου εκπαίδευση και την προετοιμασία των μαθητών για την εργασία και την κοινωνία. Αν αυτό πρέπει να γίνεται μέσα από πραγματικές εμπειρίες, τότε οι μαθητές πρέπει κατά την διάρκεια των σπουδών τους να αφομοιώνουν τόσο το λεξιλόγιο όσο και τις διαδικασίες της ποιότητας.

Ⓢ Η αναγκαιότητα της επιβίωσης

Στην σημερινή ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα η μείωση των μαθητών ενός σχολείου και η πιθανότητα να κλείσει αφορά περισσότερο την ιδιωτική εκπαίδευση που βρίσκεται σε καθεστώς ανταγωνισμού παρά την δημόσια . Η βιωσιμότητα όμως ενός σχολείου άρα και το επίπεδο της ποιότητας του δεν αναφέρεται τόσο στην επίτευξη ενός στόχου για το καλύτερο σχολείο αλλά περισσότερο στην ανταπόκριση στις ευθύνες που θέτει

³¹ <http://europa.eu.int/comm/education/education/fr.html>

η κοινότητα στην οποία ανήκει Και στις δύο περιπτώσεις (δημόσιο ή ιδιωτικό) η ικανοποίηση των γονιών είναι σημείο κλειδί για την βιωσιμότητα ή το «καλό όνομα» ενός σχολείου και η Ολική Διαχείριση της ποιότητας αποτελεί έναν ισχυρό μηχανισμό για να την εξασφαλίσει.

© Η αναγκαιότητα της υπευθυνότητας

Η αυξημένη σημασία που έχει ο έλεγχος και η παράθεση των στοιχείων από το σχολείο δημιουργεί την ανάγκη ανάπτυξης εσωτερικών διαδικασιών που να παράγουν δεδομένα και θα βοηθούν στον έλεγχο και στην παράθεση των στοιχείων του ελέγχου.

Αν λοιπόν γίνει κατανοητό, ότι αυτοί οι μηχανισμοί αποτελούν τρόπους απάντησης στις ανάγκες των πελατών, τότε θα γίνει κομμάτι των διαδικασιών του σχολικού περιβάλλοντος. Τα αποτελέσματα αυτών των αναγκαιοτήτων είναι ότι τα σχολεία θα δουν τους εαυτούς τους σαν μέρη των κοινοτήτων, όχι με την λογική του να οργανώσουν και να προσφέρουν υπηρεσίες που εκείνα θεωρούν σωστές, αλλά να συναντήσουν και να ανταποκριθούν στις ανάγκες που ορίζει η ίδια η κοινότητα (Sallis 1996).³²

3.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Πρόκειται για το **σημαντικότερο μέσο Περιφερειακής Πολιτικής** που έχει αναπτύξει οι Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να επιτευχθεί ισόρροπη περιφερειακή και ενδοπεριφερειακή ανάπτυξη στο σύνολο των Ευρωπαϊκών Περιφερειών. **Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως βασικό στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή.** Η δράση της βασίζεται στη χρηματοδοτική αλληλεγγύη, η οποία επιτρέπει τη μεταφορά άνω του 35% του προϋπολογισμού της Ένωσης προς τις μειονεκτικές περιφέρειες. Έτσι, οι περιφέρειες της Ένωσης που παρουσιάζουν **αναπτυξιακή υστέρηση**, βρίσκονται στο στάδιο της μεταλλαγής ή χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερες γεωγραφικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες είναι καλύτερα εξοπλισμένες για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες τους και να επωφεληθούν πλήρως από τις ευκαιρίες που παρέχει η ενιαία αγορά.

Η στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της περιφερειακής πολιτικής είναι συνάρτηση του επιπέδου ανάπτυξης των περιφερειών και του τύπου των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν. Η κανονιστική ρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων έχει προσδιορίσει το λεγόμενο **Στόχο 1** με τίτλο: προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση. **Οι γεωγραφικές περιοχές για να είναι επιλέξιμες για το στόχο 1 πρέπει το κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν τους να είναι χαμηλότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου.**

Τα οικεία στους περισσότερους αρχικά «ΚΠΣ» σημαίνουν «Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης» και αναφέρονται στο οικονομικό «πακέτο» με το οποίο χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ελληνικό δημόσιο χιλιάδες δημόσια έργα, δράσεις και ιδιωτικές επενδύσεις σε όλη τη χώρα. Η Ελλάδα υλοποιεί το τρίτο κατά σειρά Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης που ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2006. Έχουν προηγηθεί το Α' και το Β' ΚΠΣ και πιο πριν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, που αποτέλεσαν ιστορικά το πρώτο χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσο υποστήριξης της χώρας μας στην πορεία της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης των υποδομών της.³³

3.3.1 Μ.Ο.Π. Και Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1986 -1994)

Από τον πρώτο κιόλας χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων. Σταθμός, όμως, για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) που ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το

³² <http://europa.eu.int/comm/education/education/fr.html>

³³ <http://www.notioaigaio.gr/site.asp?uID=2§ion=9&slD=1>

1993. Τα Μ.Ο.Π. έθεσαν για πρώτη φορά το στόχο υλοποίησης μίας ολοκληρωμένης μεσοπρόθεσμης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Με τα Μ.Ο.Π. προωθήθηκε η χρηματοδότηση σχεδίων ενταγμένων σε συνολικά περιφερειακά προγράμματα, τα οποία διαμορφώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν από τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες. Στην Ελλάδα καταρτίστηκαν 7 Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα: Κρήτης, Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής και τέλος ένα θεματικό, το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής.

Η αναπτυξιακή στρατηγική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1984 μέχρι το 1993 (που καλύπτει τόσο τα ΜΟΠ όσο και το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα. Η πολιτική αυτή στήριξε την οικονομική δραστηριότητα και διευκόλυνε τη βελτίωση του επιπέδου ζωής.

Η περίοδος αυτή συνέπεσε με ένα σημαντικό ορόσημο για την αναπτυξιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το 1988 αποφασίστηκε η ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης - ΕΤΠΑ, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ, Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - ΕΓΤΠΕ, Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας - ΧΜΠΑ) που οδήγησε στον συντονισμό των πολιτικών των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων που μέχρι τότε παρέμεναν ανεξάρτητες. Η μεταρρύθμιση αυτή προέβλεπε σταδιακή αύξηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων μέχρι τον διπλασιασμό τους την περίοδο 1987-1993. Προέβλεπε επίσης ότι η ευθύνη για το προγραμματισμό και για την υλοποίηση των αναπτυξιακών δράσεων και προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μοιράζεται ανάμεσα στις εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.³⁴

3.3.2 Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-1999)

Το Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Β' ΚΠΣ) διαρθρώνεται από ένα σύνολο επιχειρησιακών προγραμμάτων που έχουν ως στόχο την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων σε διάφορους τομείς για την τόνωση της Ελληνικής Οικονομίας .

Η περίοδος 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας που ενισχύουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και τη γενικότερη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Χωρίς να εγκαταλείπεται η εφαρμογή μέτρων ισόρροπης ανάπτυξης της χώρας, δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και με κύριο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής σε ολόκληρη την χώρα.

Κατά την περίοδο εφαρμογής του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, η βελτίωση των συνθηκών της Ελληνικής οικονομίας και τα μέτρα για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας και διαρθρωτικών αλλαγών καθώς και η συμβολή του ιδίου του Β΄ Κ.Π.Σ., δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απόδοση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας η οποία συνεχίστηκε και κατά την περίοδο 2000-2006.

Την εφαρμογή του Β΄Κ.Π.Σ. δυσχέρανε, όμως, μία σειρά προβλημάτων και δυσλειτουργιών που αφορούσαν τους μηχανισμούς διαχείρισης και υλοποίησης, οι οποίοι δεν ήταν επαρκείς για να αντιμετωπίσουν μία αυξημένη κλίμακα παρεμβάσεων. Παράλληλα, όμως, προέκυψαν πολύτιμες εμπειρίες που υπέδειξαν την ανάγκη έντασης της προσπάθειας

³⁴ <http://www.hellaskps.gr/Index2.htm>

ώστε να ικανοποιηθούν οι ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις αυτής της εμβέλειας παρεμβάσεων.³⁵

3.3.3 Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006

Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) 2000 – 2006 αποτέλεσε τη συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας, οι οποίες συγχρηματοδοτήθηκαν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης - ΕΤΠΑ, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ, Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - ΕΓΤΠΕ, Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας - ΧΜΠΑ.

Το Γ' ΚΠΣ, το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα που σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιήθηκε με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχε στόχο την ενίσχυση των πολιτικών για την πραγματική σύγκλιση, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.³⁶

Το Γ' ΚΠΣ χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων:

- [Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα](#) (ένα για κάθε συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας, πχ. Ε.Π. Εκπαίδευσης)
- [Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα](#) (ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας, πχ. ΠΕΠ Ηπείρου)

3.3.3.1 Επιτάχυνση της απορρόφησης των πόρων του Γ' ΚΠΣ το 2006

Σημαντική επιτάχυνση στην απορρόφηση των πόρων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) σημειώθηκε το 2006, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία προόδου στις 30/12/2006. Συγκεκριμένα, το ποσοστό απορρόφησης έφθασε στο 58% και οι υπογραφείσες συμβάσεις (νομικές δεσμεύσεις) στο 90% της συνολικής δημόσιας δαπάνης. Τα αντίστοιχα ποσοστά ανέρχονται σε 57,7% και 88,6% για τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και σε 58,5% και 93,3% για τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η αρχική περίοδος εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ χαρακτηρίστηκε από μεγάλες καθυστερήσεις, με αποτέλεσμα το Μάρτιο του 2004 μετά από 50 μήνες ισχύος του Γ' ΚΠΣ το ποσοστό απορρόφησης ήταν μόλις στο 23% και η υπογραφή συμβάσεων στο 40% της συνολικής δημόσιας δαπάνης. Όσον αφορά τις κοινοτικές πρωτοβουλίες, η απορρόφηση ήταν στο 7% και έφθασε στο τέλος του 2006 στο 52% (μέσος όρος).³⁷

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1986-2006 ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ³⁸

Μ.Ο.Π.* (1986- 1989) σε χιλ ECU**	Α'Κ.Π.Σ. (1989- 1993) σε χιλ ECU**	Β'Κ.Π.Σ. (1994-1999) σε χιλ ECU**	Γ'Κ.Π.Σ. (2000- 2006) σε χιλ ευρώ	ΣΥΝΟΛΑ Σε χιλ ECU**

³⁵ <http://www.hellaskps.gr/Index2.htm> & http://www.uoi.gr/services/epeaek/BKPS_epeaek.html

³⁶ http://www.epeaek.gr/epeaek/el/a_2_1_1.html

³⁷ http://www.ggea.gr/documents/deltio_typou_020107.pdf

³⁸ <http://www.hellaskps.gr/Index2.htm>

	σε τιμές 1986	σε τιμές 1989	1994	σε τιμές 2000	
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή ³⁹	695.740	5.802.196	7.069.900	11.126.075	24.693.911
Κοινοτική Συμμετοχή ⁴⁰	2.576.000	7.193.241	13.980.000	22.707.000	46.456.241
Ιδιωτική Συμμετοχή	210.193	1.346.617	8.671.400	10.730.465	20.958.675

* Τα ΜΟΠ μετά το 1989 ενσωματώθηκαν στο Α' ΚΠΣ

** 1 ECU = 1 Ευρώ (ισοτιμία της 1/1/1999)

Πηγή : Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών

3.3.4 Δ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2007-2013

Με καλές προοπτικές για τη χώρα μας άρχισαν στις Βρυξέλλες οι **διαπραγματεύσεις για τους διαρθρωτικούς πόρους ανάπτυξης της περιόδου 2007-2013**. Πρόκειται ουσιαστικά για το **Τέταρτο στην σειρά Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Δ' ΚΠΣ)** που πρόκειται να εφαρμοστεί στην Ελλάδα μετά την ολοκλήρωση του τρίτου που βρίσκεται σήμερα σε εξέλιξη, με προϋπολογισμό για την περίοδο 2000-2006 που φθάνει στα 23 Δισ Ευρώ. **Ο Ελληνικός Προϋπολογισμός για το Δ' ΚΠΣ αναμένεται να κυμανθεί από 24 έως 26 Δισ. Ευρώ**. Η διαπραγμάτευση, σύμφωνα με την πάγια πρακτική είναι περίπου οκτάμηνη και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2007. Η ενεργοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων για μια ακόμα εξαετία, αποτελεί σημαντική εξέλιξη για τη χώρα μας, καθώς αναμένεται να συμβάλλει στην παγίωση των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης. Συγκεκριμένα η Εθνική Οικονομία «τρέχει» τα τελευταία χρόνια με το **Ρυθμό Αύξησης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος να ξεπερνά το 4%, φθάνοντας στο 2003 στο 4.7%**, ποσοστό ρεκόρ για τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια. Ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των πόρων ανάπτυξης στις Ελληνικές Περιφέρειες, όπως θα φανεί παρακάτω.

Οι αρχικές εκτιμήσεις έκαναν λόγο για 15-20 δισ. ευρώ στην καλύτερη περίπτωση. **Το πρόβλημα είναι πόσες από τις ελληνικές περιφέρειες, για καθαρά στατιστικούς λόγους**, θα χρειασθεί να βγουν από τις γενναίες χρηματοδοτήσεις του Στόχου 1, αφού σε αυτόν θα μείνουν μόνον εκείνες οι περιφέρειες που το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους θα είναι ίσο ή μικρότερο του 75% του μέσου κοινοτικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Κάποιες, λοιπόν, περιφέρειες θα υποκατασταθούν από τις πολλές φτωχές περιφέρειες των νέων χωρών-μελών. **Οι Περιφέρειες αυτές έχοντας φθάσει στο 75% του μέσου κοινοτικού ΑΕΠ θα ενταχθούν σε χρηματοδοτικές κατηγορίες άλλων στόχων (2 και 3)**, οι οποίες ευνοούν χρηματοδοτήσεις όχι πλέον για την περαιτέρω οικονομική τους ανάπτυξη αλλά κυρίως την τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Τα καθεστώτα λειτουργίας των στόχων αυτών είναι πολύ περισσότερο ευέλικτα σε σχέση με το αυστηρό διαχειριστικό σύστημα του στόχου 1, αυτό δηλαδή που ισχύει σήμερα στο Γ' ΚΠΣ.

Μερικά ακόμα χαρακτηριστικά του Δ' ΚΠΣ προκύπτουν και από την αλλαγή των συνθηκών που έχουν επέλθει στη χώρα μας τα προηγούμενα έτη. Συγκεκριμένα, **η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων (σκληρές υποδομές) του τρέχοντος Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης**, με τη συμβολή και της Ολυμπιακής Προετοιμασίας, θα απελευθερώσει περισσότερους πόρους ανάπτυξης σε τομείς που αφορούν σε ποιοτικότερα χαρακτηριστικά της Εθνικής Ανταγωνιστικότητας. **Τέτοιοι Τομείς είναι η Έρευνα και Τεχνολογική**

³⁹ Εθνική δημόσια δαπάνη αποτελείται από τις: κεντρική, περιφερειακή, τοπική, λοιπές

⁴⁰ Κοινοτική συμμετοχή αποτελείται από τα: ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΧΜΠΑ, ΕΓΤΠΕ-Π

Ανάπτυξη, η Κοινωνία της Πληροφορίας, οι Νέες Τεχνολογίες, η ανάπτυξη της Επιχειρηματικότητας, η Εκπαίδευση και η Ανάπτυξη των Ανθρώπινων Πόρων⁴¹.

3.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΕΑΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1994 - 2006

Το πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ Ι ανήκει στο εθνικό σκέλος του 2^{ου} ΚΠΣ και αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα ως προς την πορεία υλοποίησής του, τα οποία οφείλονται κυρίως στην πολυπλοκότητα των δράσεων του σε συνδυασμό με τις αναγκαίες διαδικασίες τεχνικής και διοικητικής ωρίμανσης των δράσεων και κυρίως σε συνδυασμό με την έλλειψη σχετικής εμπειρίας του υπεύθυνου εθνικού φορέα διαχείρισης του Προγράμματος και την έλλειψη των κατάλληλων διοικητικών και διαχειριστικών δομών και μηχανισμών. Οι βασικές αδυναμίες που παρουσιάζει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορούν να επικεντρωθούν: στην αυξημένη σχολική διαρροή, στη χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και στην προσφορά εκπαίδευσης που δεν είναι προσαρμοσμένη στις σύγχρονες ανάγκες του κοινωνικοοικονομικού και παραγωγικού ιστού της χώρας, στα πλαίσια του έντονα ανταγωνιστικού και διεθνοποιημένου οικονομικού περιβάλλοντος.

Με τα δεδομένα αυτά, το Πρόγραμμα άρχισε να λειτουργεί το έτος 1996, και μέχρι το τέλος του 1998 οι ρυθμοί υλοποίησης φυσικού και οικονομικού αντικειμένου ήταν χαμηλοί, φθάνοντας το 52% περίπου δαπανών επί του συνολικού προϋπολογισμού του. Με τη διοικητική και τεχνική ωρίμανση των έργων του κατά το έτος 1998 και τη βελτίωση και ενδυνάμωση των διαχειριστικών και διοικητικών δομών του Προγράμματος, οι ρυθμοί υλοποίησης επιταχύνθηκαν σημαντικά με αποτέλεσμα τον Ιούλιο του έτους (1999) να εμφανίζει απορρόφηση των κονδυλίων του κατά 63,3%. Ο ρυθμός όμως υλοποίησης δεν είναι ο ίδιος για όλες τις ενέργειες του Επιχειρησιακού Προγράμματος, αλλά ούτε για όλα τα Υποπρογράμματα, τα οποία όπως προαναφέρθηκε αντιστοιχούν, σε γενικές γραμμές, σε βασικούς άξονες παρέμβασης αλλά και σε βαθμίδες ή/και είδη εκπαίδευσης.⁴²

Το σύνολο των διατιθέμενων πόρων για την εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση, στα πλαίσια του 2^{ου} ΚΠΣ, σύμφωνα με τα παραπάνω, ανέρχεται σε περίπου 2.200 εκατ. EURO Δημόσια Δαπάνη, εκ των οποίων τα 1.745 εκατ. περιλαμβάνονται στο Τομεακό Πρόγραμμα (ΕΠΕΑΕΚ Ι) και τα υπόλοιπα 455 εκατ. EURO περίπου, περιλαμβάνονται στα ΠΕΠ. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, ο κύριος όγκος χρηματοδότησης των παρεμβάσεων στην εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση περιλαμβάνεται στο Τομεακό ΕΠΕΑΕΚ (ποσοστό 80% του συνόλου) και μόνο το 20% στα ΠΕΠ. Οι παρεμβάσεις που αφορούν στα ΠΕΠ συγχρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και αναφέρονται σε δημιουργία, βελτίωση ή/και επέκταση υποδομών Δευτεροβάθμιας ή/και Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνονται στο ΕΠΕΑΕΚ συγχρηματοδοτούνται τόσο από το ΕΤΠΑ όσο και από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Η κατανομή των κονδυλίων Δημόσιας Δαπάνης μεταξύ των δύο Διαρθρωτικών Ταμείων, στο ΕΠΕΑΕΚ Ι είναι, 461,5 εκατ. EURO, τα οποία συγχρηματοδοτεί το ΕΤΠΑ και τα υπόλοιπα 1.238,6 εκατ. EURO, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. Έτσι το σύνολο της Δημοσίας Δαπάνης στην οποία συμμετέχει το ΕΤΠΑ για την εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση στο 2^ο ΚΠΣ, ανέρχεται σε 915 εκατ. EURO περίπου και η αντίστοιχη Δημόσια Δαπάνη την οποία συγχρηματοδοτεί το ΕΚΤ ανέρχεται σε 1.285 εκατ. EURO περίπου (το 58,77% των συνολικών διατιθέμενων δημοσίων κονδυλίων για την εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική

⁴¹ http://www.ebeh.gr/news_B.asp?p=20034-94&bk-p=3-2&status=dtl&dfltpg=news9.asp

⁴² Πληροφορίες από βιβλιοθήκη Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Διεύθυνση: Πανεπιστημίου 32 ΑΘΗΝΑ.

κατάρτιση στα πλαίσια του 2^{ου} ΚΠΣ).

Η κατανομή των παραπάνω πόρων ανά κατηγορία δράσης και βαθμίδα εκπαίδευσης έχει ως εξής:

Στα ΠΕΠ το 30% των πόρων διατίθενται για τον εκσυγχρονισμό, βελτίωση ή/και επέκταση των υποδομών στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ και ΤΕΙ), περίπου 130 εκατ. EURO. Τα υπόλοιπα 325 εκατ. EURO διατίθενται για τη δημιουργία, βελτίωση και εκσυγχρονισμό των υποδομών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσια και Λύκεια).⁴³

Οι στόχοι και ο συνολικός σχεδιασμός του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ II) εντάσσονται στην εθνική στρατηγική για την εκπαίδευση και ανήκουν στο ΚΠΣ Γ'. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα κινείται παράλληλα με σημαντικές δράσεις θεσμικού χαρακτήρα στον τομέα ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Οι προτεραιότητες και τα μέτρα που αναπτύσσονται, βρίσκονται σε συνάφεια με τη γενικότερη πολιτική ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων, το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση, την εκπαιδευτική πολιτική και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποσκοπούν στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και των δυνατοτήτων της νεολαίας για ένταξη στον κοινωνικό και παραγωγικό ιστό, στην προώθηση της ισότητας ευκαιριών, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και την προώθηση της ισότητας των φύλων. Ακολουθεί η ανάλυση των αξόνων και των μέτρων για το ΕΠΕΑΕΚ II στο παρακάτω υποκεφάλαιο.

3.5 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ II ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η δομή του Επιχειρησιακού Προγράμματος παρουσιάζεται επιγραμματικά στον παρακάτω πίνακα. Η ανάλυση των 5 Αξόνων Προτεραιότητας και η εξειδίκευσή τους σε ειδικότερους στόχους / δράσεις. Εμείς θα αναφερθούμε αναλυτικότερα στον Άξονα που αφορά στην βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Δομή ΕΠ Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

Αρίθμηση Α. Π.	Τίτλος Άξονα Προτεραιότητας
A.Π.1	Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης, εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος
A.Π.2	Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας
A.Π.3	Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης
A.Π.4	Προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία
A.Π.5	Τεχνική Βοήθεια

⁴³ Πληροφορίες από την βιβλιοθήκη του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Διεύθυνση: Πανεπιστημίου 32.

3.5.1 Άξονας Προτεραιότητας 1:

«Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης, εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος»

Στόχος του άξονα

Ο κεντρικός στόχος του άξονα είναι η βελτίωση της ποιότητας όλων των συντελεστών της εκπαίδευσης ώστε να επιτευχθεί η συνεχής αναβάθμιση του επιπέδου γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που απαιτούνται για τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και αγοράς εργασίας, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη μέσω της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

3.5.2 Άξονας Προτεραιότητας 2:

«Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

Στόχος του άξονα

Μέσα από το σύνολο των παρεμβάσεων του άξονα όπως αυτές αναφέρονται στη συνέχεια αναμένεται να δημιουργηθούν ελκυστικές ευκαιρίες για νέους, ιδίως μετα-υποχρεωτικής εκπαίδευσης συμμετοχής και παροχής ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων και κατευθύνσεων, που να συνδέονται με την αγορά εργασίας και να ενισχύουν την κοινωνική ένταξη, καθώς και την ανταγωνιστικότητα γενικότερα.

3.5.3 Άξονας Προτεραιότητας 3:

«Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση»

Στόχος του άξονα

© Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός αρθρωτού συστήματος δια βίου εκπαίδευσης, ο σχεδιασμός ευέλικτων προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτά, καθώς και η χρήση μεθόδων, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, που θα επιτρέπουν τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων χωρίς την παρακώλυση άλλων δραστηριοτήτων και υποχρεώσεων τους.

© Η ανάπτυξη επίσης ενός μόνιμου και ανοικτού συστήματος επικύρωσης πιστωτικών μονάδων και εκπαιδευτικών ενοτήτων, που θα διευκολύνουν και θα παρακινούν τα άτομα να συνθέτουν μόνα τους την εκπαίδευσή τους ανάλογα με την πρότερη εμπειρία τους και τις ελλείψεις τους σε γνώσεις και σε δεξιότητες, καθώς και η θεσμοθέτηση της διαδικασίας αναγνώρισης της πρότερης εμπειρίας και γνώσης.

© Επίσης, βασική προτεραιότητα αποτελούν α) η αναβάθμιση του συστήματος επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, ώστε να διαπιστωθούν και βελτιστοποιηθούν ποσοτικές και ποιοτικές παράμετροι της και να αναπτυχθεί σύστημα πιστοποίησης προσόντων ανά τύπο επιμόρφωσης, που θα συνδέεται με ένα συνολικό σύστημα κινήτρων και β) η περαιτέρω μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας, αποτρέποντας φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, ιδίως ατόμων ευαίσθητων οικονομικά και κοινωνικά ομάδων πληθυσμού.

3.5.4 Άξονας Προτεραιότητας 4:

«Προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία»

Στόχος του άξονα

Ο εκσυγχρονισμός και η περαιτέρω ανάπτυξη ιδίως των μεταπτυχιακών σπουδών και του ερευνητικού έργου των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, με τη προσέλκυση νέων επιστημόνων / ερευνητών και με προτεραιότητα την αξιοποίηση των κοινωνικών και οικονομικών αποτελεσμάτων των πρωτοβουλιών αυτών, σε τοπικό ή και σε ευρύτερο περιβάλλον, με δυνατότητες:

- Τη διασφάλιση της ποιότητας των μεταπτυχιακών σπουδών και της έρευνας, στο πλαίσιο κοινών Βασικών προδιαγραφών σχεδιασμού, εφαρμογής και εκτίμησης αποτελεσμάτων.
- Τη προσέλκυση, με παροχή κινήτρων, ικανών νέων επιστημόνων και ερευνητών, ιδίως στον επιστημονικό και τεχνολογικό κλάδο.
- Την ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, ερευνητικών και Τεχνολογικών κέντρων και επιχειρήσεων μέσω κοινών δράσεων και σχεδίων.
- Την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και Βιομηχανίας, ως βασική προϋπόθεση για την υποστήριξη καινοτομικών σχεδίων.
- Την ενίσχυση του Διεθνές Πανεπιστημίου με σκοπό την ανάπτυξη μιας περισσότερο συνεκτικής κοινωνίας και ανταγωνιστικής οικονομίας.

3.5.5 Άξονας Προτεραιότητας 5:

«Τεχνική Βοήθεια»

Στόχος του άξονα

Ο Άξονας Προτεραιότητας 5 στοχεύει στη χρηματοδότηση δράσεων που υποστηρίζουν οργανωτικά και διοικητικά την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Η τεχνική βοήθεια καλύπτει διαχειριστικές δαπάνες, που προκύπτουν από την ανάγκη παρακολούθησης της ορθής εκτέλεσης των έργων, δαπάνες μελετών, αξιολογήσεων προτάσεων και παραδοτέων, δημοσιότητας κτλ.

3.6 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ II

Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος για την περίοδο 2000 - 2006 ανέρχεται στα 2.763,9 εκ. ευρώ (941,8 δισ. δρχ.) με συγχρηματοδότηση 75% από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ και 25% από Εθνικούς Πόρους.

Μέσω του ΕΚΤ χρηματοδοτούνται οι ενέργειες που περιλαμβάνονται στα Μέτρα των Αξόνων Προτεραιότητας 1, 2, 3, 4 και 6 «Τεχνική Βοήθεια», ενώ μέσω του ΕΤΠΑ οι ενέργειες των Μέτρων 5.1 και 5.2 του Άξονα Προτεραιότητας 5.

Ειδικότερα χρηματοοικονομικά στοιχεία ανά Άξονα Προτεραιότητας και Μέτρο παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Ποσά ανά άξονα και μέτρα προτεραιότητας

Άξονας Προτεραιότητας / Μέτρο	Δεσμευμένος Προϋπολ. (σε ευρώ)	% συμμετοχής στο ΕΠΕΑΕΚ	Ταμείο Συγχρηματοδότησης και %
A.Π.1: «Πρόωθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για όλους και ιδιαίτερα για εκείνους που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό»	451.457.867	16,33%	ΕΚΤ (75%)
M.1.1: «Βελτίωση των συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα»	121.153.493	4,38%	ΕΚΤ (75%)

ατόμων ειδικών κατηγοριών»			
M.1.2: «Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής και ενίσχυση της μαθησιακής και κοινωνικής διάστασης του σχολείου»	330.304.374	11,95%	EKT (75%)
A.Π.2: «Προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης»	1.679.434.568	60,76%	EKT (75%)
M.2.1: «Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης»	344.669.585	12,47	EKT (75%)
M.2.2: «Αναμόρφωση Προγραμμάτων Σπουδών - Διεύρυνση Ανώτατης Εκπαίδευσης»	355.569.000	14,31%	EKT (75%)
M.2.3: "Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση"	565.465.290	20,46%	EKT (75%)
M.2.4: «Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Σύνδεση με Αγορά Εργασίας»	117.672.357	4,26%	EKT (75%)
M.2.5: «Δια βίου Εκπαίδευση»	145.702.336	5,27%	EKT (75%)
M.2.6: «Προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης»	102.756.000	3,72%	EKT (75%)
A.Π.3: «Ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των νέων»	19.848.352	0,72%	EKT (75%)
M.3.1: «Ενθάρρυνση επιχειρηματικής δράσης και καινοτομικών εφαρμογών»	19.848.352	0,72%	EKT (75%)
A.Π.4: «Βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας»	69.469.233	2,51%	EKT (75%)
M.4.1: «Προγράμματα Υποστήριξης της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης των Γυναικών»	58.127.446	2,10%	EKT (75%)
M.4.2: «Προγράμματα υποστήριξης των γυναικών στις Προπτυχιακές και Μεταπτυχιακές	11.341.787	0,41%	EKT (75%)

σπουδές. Προγράμματα σπουδών και ερευνητικά προγράμματα για τις γυναίκες»			
Α.Π.5: «Δημιουργία και ενίσχυση υποδομών για την υλοποίηση των μέτρων ΕΚΤ»	521.013.766	18,85%	ΕΤΠΑ (75%)
Μ.5.1: «Αναβάθμιση Υποδομών και Εξοπλισμών για την προώθηση ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας»	29.744.999	1,08%	ΕΤΠΑ (75%)
Μ.5.2: «Αναβάθμιση Υποδομών και Εξοπλισμών για την βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης»	491.268.767	17,77%	ΕΤΠΑ (75%)
Α.Π.6: «ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ»	22.683.831	0,82%	ΕΚΤ (75%)
Μ.6.1: "Τεχνική Βοήθεια"	22.683.831	0,82%	ΕΚΤ (75%)
ΕΠΕΑΕΚ	2.763.907.617	100%	

3.7 ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Όπως προαναφέραμε πιο πάνω θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του 1^{ου} Άξονα του Επιχειρησιακού Προγράμματος που αναφέρεται στην διαμόρφωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και περιλαμβάνει τη στρατηγική που ακολουθήθηκε και τους ειδικούς στόχους που τέθηκαν.

3.7.1 Στρατηγική

Η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και των αποκεντρωμένων δομών του εκπαιδευτικού συστήματος με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του ώστε να αναβαθμιστούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες του και να ανταποκριθεί πληρέστερα στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και οικονομίας .

Ειδική μέριμνα δίνεται:

- ⊗ στην πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού και των ανισοτήτων,
- ⊗ στην προστασία του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης,
- ⊗ στην προώθηση της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση,
- ⊗ στην ενίσχυση της διδασκαλίας των Ξένων Γλωσσών και
- ⊗ στην προώθηση της αποτίμησης της προόδου στην εκπαίδευση και την εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

3.7.2 Ειδικόί στόχοι του άξονα

1) Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και ενίσχυση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών. Διευκόλυνση της οριζόντιας και κάθετης κινητικότητας των μαθητών, σπουδαστών, φοιτητών.

- ⊗ Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού υλικού σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες ώστε να ανταποκρίνονται πληρέστερα στις σύγχρονες εκπαιδευτικές προτεραιότητες και στις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις σε μία κοινωνία

δια βίου μάθησης της γνώσης. Ο στρατηγικός στόχος της αειφορίας στην εκπαίδευση αποτελεί προτεραιότητα που διασφαλίζεται μέσα από τα προγράμματα σπουδών, το εκπαιδευτικό υλικό και κυρίως με την εισαγωγή βιωματικών εφαρμογών.

⊕ Ενίσχυση του επιπέδου παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών των βιβλιοθηκών, στις βαθμίδες και στα επίπεδα της εκπαίδευσης.

⊕ Κατάργηση των τυπικών φραγμών καθ' όλη την εκπαιδευτική διαδρομή και εισαγωγή της αναγκαίας ευελιξίας (οριζόντια και κάθετα) σε όλες τις βαθμίδες και τα επίπεδα εκπαίδευσης και στη δια βίου μάθηση. Διευκόλυνση της κινητικότητας με ενέργειες αναγνώρισης / πιστοποίησης μονάδων φοίτησης στο πλαίσιο εθνικού συστήματος μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (E.C.T.S.). Ενίσχυση των διαδικασιών αναγνώρισης τίτλων σπουδών και αναγνώρισης των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων

2) Βελτίωση των συνθηκών και του επιπέδου εκπαίδευσης των Ατόμων με Αναπηρία

⊕ Συνέχιση της στήριξης των δράσεων εμπλουτισμού των προγραμμάτων σπουδών, του εκπαιδευτικού υλικού, της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, της δια βίου εκπαίδευσης, της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και του εξοπλισμού για την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία, ώστε να υποστηριχθεί η αποτελεσματικότερη ένταξη τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και στην κοινωνική ζωή.

3) Αποτίμηση της προόδου στην Παιδεία μέσω αξιολόγησης συντελεστών του εκπαιδευτικού συστήματος

⊕ Αναμόρφωση των δομών και των διαδικασιών για την ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης του συνόλου του εκπαιδευτικού έργου και των συντελεστών του στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση, με την εισαγωγή ενιαίων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών αξιολόγησης με γνώμονα την ανθρωποκεντρική διάσταση της παιδείας, τη γνωστική πρόοδο, και την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.

⊕ Στήριξη των προβλεπόμενων διαδικασιών στη βάση των ρυθμίσεων σχετικά με την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος αξιολόγησης, διασφάλισης της ποιότητας και τεκμηρίωσης των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, για λόγους παρακολούθησης της πορείας και της επίτευξης των στόχων, στο πλαίσιο της κοινωνικής λογοδοσίας.

4) Επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στην εκπαίδευση

⊕ Δημιουργία θετικών συνθηκών και δυνατοτήτων για ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών από όλους όσους μετέχουν στο εκπαιδευτικό σύστημα και στα προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης, κυρίως με την απόκτηση κατάλληλου εξοπλισμού και του απαραίτητου εκπαιδευτικού λογισμικού, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση των νέων τεχνολογιών ως εκπαιδευτικό εργαλείο για την διδακτική και παιδαγωγική αξιοποίηση και την πιστοποίηση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών με την καθιέρωση κινήτρων.

⊕ Ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

⊕ Ενίσχυση της οργάνωσης και λειτουργίας των νέων τεχνολογιών σε όλες τις εκπαιδευτικές μονάδες, με παράλληλη αναμόρφωση του μαθήματος της Πληροφορικής για την κατάλληλη προετοιμασία των μαθητών προκειμένου να αποκτήσουν κρατικό πιστοποιητικό γνώσης υπολογιστών και νέων τεχνολογιών.

⊕ Ενίσχυση της αποκέντρωσης της εκπαίδευσης με ανάπτυξη εφαρμογών διαχείρισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στην προτείνεται η ανάπτυξη εφαρμογών διαχείρισης πληροφορίας (Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα) για φορείς του ευρύτερου εκπαιδευτικού χώρου αλλά και διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων (διαχείριση μαθητικού πληθυσμού και εκπαιδευτικού προσωπικού).

5) Ενίσχυση της αποκέντρωσης στην οργάνωση της διοίκησης του εκπαιδευτικού συστήματος

Ⓢ Ανάπτυξη νέων και ενίσχυση υφιστάμενων περιφερειακών διοικητικών δομών εκπαίδευσης

3.7.3 Προώθηση και ενσωμάτωση καινοτόμων δράσεων

Στον Άξονα Προτεραιότητας οι δράσεις που παρουσιάζουν ιδιαίτερο καινοτομικό χαρακτήρα για τα δεδομένα στο χώρο της παιδείας και της δια βίου μάθησης είναι: α) η διευκόλυνση της οριζόντιας και κάθετης κινητικότητας των μαθητών, σπουδαστών, φοιτητών και β) η αποτίμηση της προόδου στην παιδεία μέσω αξιολόγησης συντελεστών του εκπαιδευτικού συστήματος.⁴⁴

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Προϋπολογισμός και πηγές χρηματοδότησης του Μέτρου (εκατ. ΕΥΡΩ)
Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης
Διάρκεια εφαρμογής : από 2000 έως 2006 για την Ελλάδα

Συνολικός προϋπολογισμός	Δημόσια Δαπάνη	Συμμετοχή ΕΚΤ	Συμμετοχή ΕΤΠΑ	Εθνική συμμετοχή	Ιδιωτική συμμετοχή
301,270	301,270	225,952	0,0	75,317	0,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Προϋπολογισμός και πηγές χρηματοδότησης του Μέτρου (εκατ. ΕΥΡΩ)
Αναβάθμιση Υποδομών & Εξοπλισμών για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης .
Διάρκεια εφαρμογής : από 2000 έως 2006 για την Ελλάδα.

Συνολικός προϋπολογισμός	Δημόσια Δαπάνη	Συμμετοχή ΕΚΤ	Συμμετοχή ΕΤΠΑ	Εθνική συμμετοχή	Ιδιωτική συμμετοχή
480,170	480,170	0,0	360,128	120,043	0,0

3.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η διαμόρφωση της ποιότητας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι μια εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία καθώς πολλοί είναι οι παράγοντες που την διαμορφώνουν. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το ζήτημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η οποιαδήποτε έλλειψη υπονομεύει την αξιοπιστία και το κύρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας καθώς και την επαγγελματική πορεία των αποφοίτων.

Η χαμηλή χρηματοδότηση στον τομέα της εκπαίδευσης και ειδικά στην τρίτη βαθμίδα της λειτουργεί σαν τροχοπέδη στην αναμόρφωση της ποιότητας των διαδικασιών. Για ακόμη μια φορά οι οικονομικοί πόροι για την υλοποίηση αυτού του στόχου χορηγούνται και από Ευρωπαϊκά προγράμματα στον τομέα της εκπαίδευσης μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης καθώς επίσης και προγράμματα όπως το ΕΠΕΑΕΚ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση») που συγχρηματοδοτούνται από το ΥΠΕΠΘ και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα προγράμματα του ΕΠΕΑΕΚ ως προς την ποιότητα έχουν ως στόχο την ποιοτική βελτίωση όλων των συντελεστών της εκπαίδευσης ώστε να επιτευχθεί η συνεχής αναβάθμιση του επιπέδου γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που απαιτούνται για τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και της αγοράς εργασίας, η

⁴⁴ http://www.epeaek.gr/epeaek/sitecontent/ep_kef_5_new.doc

ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη μέσω της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Για να πραγματοποιηθούν όμως αυτοί οι στόχοι χρειάζεται να περάσει πολύς χρόνος και επίσης πολλή και ποιοτική εργασία από πλευράς των κυβερνήσεων των φοιτητών και των ακαδημαϊκών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΜΜΕΣΗ ΜΟΡΦΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Joan Amos Comenius (1592-1670): Οικουμενιστής φιλόσοφος και ανθρωπιστής παιδαγωγός που εργάστηκε για την ειρήνη και την ενότητα μεταξύ των λαών. Ήταν απόλυτα πεπεισμένος ότι η εκπαίδευση οδηγεί στην πλήρη ανάπτυξη των ανθρωπίνων ικανοτήτων.

Nikolai Frederic Severin Grundtvig (1783-1872): Δανός λόγιος, κληρικός, ποιητής, ιστορικός και εκπαιδευτικός, ιδρυτής λαϊκών σχολείων και υποστηρικτής της δια βίου μάθησης για όλους.

¹ Erasmus Desiderius van Rotterdam (1466-1536): Ολλανδός λόγιος ανθρωπιστής γεννήθηκε στο Ρότερνταμ στα 1466. Πήρε μια θαυμαστή και βαθιά κλασική μόρφωση και έπειτα από διάφορα ταξίδια του σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες εγκαταστάθηκε στη Βασιλεία της Ελβετίας, όπου και έζησε μέχρι το 1536.

- 4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ
- 4.2 ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ (ΙΚΥ)
- 4.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΩΚΡΑΤΗΣ
- 4.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ
- 4.5 ΕΘΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
- 4.6 ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ
- 4.7 ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ
- 4.8 ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
- 4.9 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEONARDO DA VINCI
- 4.10 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ (Lifelong Learning Programme) 2007-2013
- 4.11 ΑΛΛΑ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ
- 4.12 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη σύναψη διμερών σχέσεων με άλλες χώρες το Υπουργείο Εξωτερικών σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ καθώς και άλλους κρατικούς φορείς (Υπουργείο Πολιτισμού, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας) υπογράφει Μορφωτικές-Πολιτιστικές Συμφωνίες και Εκτελεστικά Προγράμματα που παρέχουν το θεσμικό πλαίσιο, εντός του οποίου αναπτύσσονται οι μορφωτικές και πολιτιστικές σχέσεις με τις χώρες αυτές. Ένας από αυτούς τους φορείς είναι και το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) το οποίο διαχειρίζεται τα κονδύλια που χορηγεί η Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και άλλοι Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί, για τα Ευρωπαϊκά προγράμματα με σκοπό την από κοινού ανάπτυξη και ενίσχυση της Ευρωπαϊκής κινητικότητας, αλλά και την ανάπτυξη πολιτικών στο τομέα της διεθνούς επιστημονικής συνεργασίας.

Σε ότι αφορά τα εκπαιδευτικά θέματα, έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη της κινητικότητας των μαθητών, σπουδαστών, εκπαιδευτικών, ερευνητών και ακαδημαϊκών, εκπαιδευτών ενηλίκων, στην ανταλλαγή εμπειριών, πληροφοριών, μορφωτικών και πολιτιστικών στοιχείων. Η Ελλάδα έχει συνάψει τέτοιες μορφωτικές συμφωνίες με εβδομήντα τρεις (73) χώρες από όλες τις ηπείρους.

Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμμετέχει στη διαμόρφωση και υλοποίηση όλων των προγραμμάτων που στοχεύουν στην προώθηση της ευρωπαϊκής και διεθνούς εκπαιδευτικής συνεργασίας και στην εισαγωγή της ευρωπαϊκής και διεθνούς διάστασης στην εκπαίδευση. Προγράμματα όπως το SOCRATES I, II, που αφορά τη σχολική και γενική εκπαίδευση, το LEONARDO DA VINCI I, II⁴⁵ που αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, σηματοδοτούν την ενεργό εμπλοκή της χώρας μας σε δράσεις για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης, την προαγωγή της ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης του επιπέδου γνώσης των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την προαγωγή της συνεργασίας και κινητικότητας, την ενθάρρυνση καινοτομιών στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών μεθόδων και τέλος την προώθηση των ίσων ευκαιριών σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης.

4.2 ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ (ΙΚΥ)

Τα συστήματα χορήγησης των κρατικών χρηματικών ενισχύσεων είναι συχνά ανεπαρκή για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης.

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) διατρέχει από το 1951 μια μακροχρόνια πορεία ιστορικής προσφοράς στην επιστήμη, την τέχνη, τη γλώσσα και τον Ελληνικό Πολιτισμό.

Το **Ι.Κ.Υ.** επί μια εικοσαετία, με απόφαση του ΥΠΕΠΘ, ορίζεται ως Εθνικός Φορέας Υποτροφιών και ως Εθνική Μονάδα Συντονισμού των **Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων** 1987 ERASMUS, 1990 LINGUA, 1995-1999 ΣΩΚΡΑΤΗΣ I, 2000-2006 ΣΩΚΡΑΤΗΣ II.

Για το 2007 ορίστηκε με απόφαση του ΥΠΕΠΘ, ως η Εθνική Μονάδα Συντονισμού για το μεγαλύτερο μέρος του Νέου **Προγράμματος «ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013, (ERASMUS⁴⁶ – COMENIUS⁴⁷ – GRUNDTVIG⁴⁸ – Επισκέψεις Μελέτης).**

⁴⁵ Νίκος Μούσης, *Η Κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2005

⁴⁶ Erasmus Desiderius van Rotterdam (1466-1536): Ο Ολλανδός λόγιος ανθρωπιστής Ντεζιντέριος Έρασμος γεννήθηκε στο Ρότερνταμ στα 1466. Πήρε μια θαυμαστή και βαθιά κλασική μόρφωση και έπειτα από διάφορα ταξίδια του σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες εγκαταστάθηκε στη Βασιλεία της Ελβετίας, όπου και έζησε μέχρι το θάνατό του το 1536. Μια από τις πιο επιβλητικές και δυναμικές μορφές της Δυτικής Αναγέννησης με τεράστιο συγγραφικό και διαφωτιστικό έργο. Φρόντισε ιδιαίτερα για την έκδοση συγγραμμάτων διαφόρων αρχαίων
Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Το ΙΚΥ, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του, σχεδιάζει, προκηρύσσει και υλοποιεί ετησίως ένα πλήθος προγραμμάτων-υποτροφιών μέσω των οποίων Έλληνες, ομογενείς, αλλογενείς, μαθητές, φοιτητές, επιστήμονες, ερευνητές και καλλιτέχνες ενισχύονται οικονομικά προκειμένου να αποκτήσουν ανώτερους τίτλους σπουδών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και να διακριθούν επιστημονικά και επαγγελματικά.

Ως Εθνική Μονάδα Συντονισμού του Ευρωπαϊκού Προγράμματος "ΣΩΚΡΑΤΗΣ" το ΙΚΥ προωθεί τη διακρατική συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης με την ενθάρρυνση της κινητικότητας των μαθητών, των σπουδαστών και του διδακτικού προσωπικού. Έτσι, μέσω των "δράσεων" Erasmus, Comenius, Grundtvig, Lingua, Minerva και Arion ενισχύεται η ατομική κινητικότητα, υποστηρίζεται η γλωσσική πολυμορφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της διδασκαλίας και της εκμάθησης γλωσσών, και ενθαρρύνεται η ανοικτή και εξ αποστάσεων εκπαίδευση, όπως και η διά βίου εκπαίδευση.

Από το 1996 έως σήμερα, το ΙΚΥ συνεχίζει να υλοποιεί προγράμματα υποτροφιών χρηματοδοτούμενα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης & Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Σκοπός των προγραμμάτων αυτών είναι η ενίσχυση του επιστημονικού δυναμικού της χώρας σε επιστήμες και τεχνολογίες αιχμής, όπως και η αύξηση απασχόλησης των νέων επιστημόνων.

Το ΙΚΥ συνεργάζεται επίσης με Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς (**Academic Cooperation Association-ACA, Deutscher Akademischer Austauschdienst-DAAD**) με σκοπό την από κοινού ανάπτυξη προγραμμάτων ενίσχυσης της ερευνητικής κινητικότητας, αλλά και την ανάπτυξη πολιτικών στο τομέα της διεθνούς επιστημονικής συνεργασίας.

Τέλος, το ΙΚΥ συμβάλλοντας στην προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης, στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης για την εξυπηρέτηση του πολίτη, από το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008 προσφέρει τις υπηρεσίες του ηλεκτρονικά προς κάθε ενδιαφερόμενο.⁴⁹

4.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΩΚΡΑΤΗΣ

«ΣΩΚΡΑΤΗΣ» είναι το πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον τομέα της εκπαίδευσης. Η πρώτη φάση θεσπίστηκε με την Απόφαση αριθ.819/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εγκρίθηκε στις 14 Μαρτίου 1995 έως τα τέλη του 1999. Αναφέρεται στη γενική Εκπαίδευση και ενσωματώνει τα προηγούμενα προγράμματα ERASMUS, LINGUA, ARION κτλ. Η βασική τομή του προγράμματος SOCRATES I ήταν ότι, για πρώτη φορά, αναγνωρίστηκε η υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση ως χώρος άσκησης μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής της Κοινότητας, με συγκεκριμένα ποσά χρηματοδότησης. Εφαρμόστηκε αρχικός στα πρώτα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, καθώς και στην Ισλανδία, Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία, στο πλαίσιο της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Κατόπιν επεκτάθηκε και σε άλλες χώρες, μεταξύ των οποίων βρισκόταν και η Κύπρος (ήδη από το 1998, πολύ πριν τη σύνδεσή της)⁵⁰.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος καλύπτει το χρονικό διάστημα μεταξύ 1^{ης} Ιανουαρίου

συγγραφέων. Μελέτησε βαθιά την ελληνική γλώσσα και είναι εκείνος που εισήγαγε τη λεγόμενη "ερασμαϊκή" προφορά.

⁴⁷ Joan Amos Comenius (1592-1670): Οικουμενιστής φιλόσοφος και ανθρωπιστής παιδαγωγός που εργάστηκε για την ειρήνη και την ενότητα μεταξύ των λαών. Ήταν απόλυτα πεπεισμένος ότι η εκπαίδευση οδηγεί στην πλήρη ανάπτυξη των ανθρωπίνων ικανοτήτων.

⁴⁸ Nikolai Frederic Severin Grundtvig (1783-1872): Δανός λόγιος, κληρικός, ποιητής, ιστορικός και εκπαιδευτικός, ιδρυτής λαϊκών σχολείων και υποστηρικτής της δια βίου μάθησης για όλους.

⁴⁹ Πληροφορίες από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) Μακρή 1 & Δ.Αρεοπαγίτου, 117 42 Αθήνα. www.iky.gr

⁵⁰ http://www.mas.ucy.ac.cy/europaikaprog_gr.htm

2000 και 31^{ης} Δεκεμβρίου 2006. Αξιοποιεί τις εμπειρίες της πρώτης φάσης μέσω της περαιτέρω προώθησης των επιτυχημένων πτυχών του προγράμματος, μέσω της βελτίωσης και της συγχώνευσης ορισμένων προηγούμενων δράσεων και μέσω της εισαγωγής σειράς καινοτομιών.

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ θεμελιώνεται στα άρθρα 149 και 150 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο άρθρο 149 προβλέπεται ότι η Κοινότητα «συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου» μέσω μιας σειράς δράσεων, οι οποίες υλοποιούνται σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη. Στη συνθήκη εκφράζεται, επίσης, η δέσμευση για την προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το πρόγραμμα SOCRATES στον τομέα της εκπαίδευσης διέθεσε 1850 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2000-2006 και έδωσε την ευκαιρία σε 1,2 εκατ. σπουδαστές και 200.000 εκπαιδευτικούς να συμμετάσχουν στο πλαίσιο του προγράμματος.⁵¹

Η δεύτερη φάση του Ευρωπαϊκού Προγράμματος δράσης ΣΩΚΡΑΤΗΣ στο χώρο της Εκπαίδευσης έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2006. Σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 1720/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2006 τέθηκε σε ισχύ η νέα γενιά προγραμμάτων δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, με την ονομασία «Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης» (Lifelong Learning Programme). Η διάρκεια ισχύος του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης είναι από το 2007 έως το 2013.

Όλα τα σχέδια τα οποία έχουν εγκριθεί στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ II συνεχίζουν να υλοποιούνται στα πλαίσια του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης.⁵²

4.3.1 Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα Σωκράτης

Συμμετέχουσες χώρες

Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ έχουν κατ' αρχήν:

- Τα δεκαπέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο.
- Οι χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ⁵³: Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία
- Οι μελλοντικές προς ένταξη χώρες: Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία
- Οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες: η Κύπρος, η Μάλτα και η Τουρκία.

Η συμμετοχή των χωρών που περιλαμβάνονται στον ανωτέρω κατάλογο και δεν είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξαρτάται από την περάτωση των τυπικών νομικών διαδικασιών. Οι εν λόγω διαδικασίες αναμένεται να περατωθούν εγκαίρως, προκειμένου να ισχύσει η συμμετοχή όλων των ανωτέρω χωρών ήδη από το έτος 2000, με εξαίρεση την Τουρκία για την οποία το 2000 είναι προπαρασκευαστικό έτος και της οποίας η συμμετοχή αναμένεται να αρχίσει σε μεταγενέστερη ημερομηνία. Συνιστάται στους αιτούντες, πριν την υποβολή αίτησης⁵⁴ (βλ. παράρτημα, ΠΙΝΑΚΑΣ 7) για χρηματοδότηση, να επικοινωνούν με

⁵¹ Νίκος Μούσης, *Η Κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2005

⁵² http://www.ypepth.gr/docs/socrates2_ldv2.doc

⁵³ ΕΖΕΣ: Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών. ΕΟΧ: Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος

⁵⁴ Οι διαδικασίες υποβολής αίτησης για χρηματοδότηση από το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ διαφέρουν ανάλογα με την δράση την οποία αφορά η αίτηση. Οι προθεσμίες υποβολής αίτησης δημοσιεύονται στην ετήσια πρόσκληση υποβολής προτάσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Συνιστάται στους ενδιαφερόμενους για τις αποκεντρωμένες δράσεις να απευθύνονται στον Εθνικό Φορέα τους για να πληροφορηθούν τις προθεσμίες που ισχύουν για τη χώρα τους.

Εφαρμόζονται δύο βασικές κατηγορίες διαδικασιών υποβολής αίτησης και διαδικασία επιλογής

- μια διαδικασία για τις «κεντρικές» δράσεις (οι αιτήσεις υποβάλλονται στην Επιτροπή
- μια διαδικασία για τις «αποκεντρωμένες» δράσεις (οι αιτήσεις υποβάλλονται στους Εθνικούς Φορείς).

τους Εθνικούς Φορείς ούτως ώστε να επιβεβαιώνουν την επιλεξιμότητα των χωρών⁵⁵ ή να ανατρέχουν για το σκοπό αυτό στον ιστοχώρο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ στο Διαδίκτυο.⁵⁶

Στο πλαίσιο ορισμένων δράσεων του προγράμματος, μπορεί να διατεθεί περιορισμένη οικονομική ενίσχυση κατά περίπτωση, προκειμένου να καταστεί δυνατή και η συμμετοχή σε συγκεκριμένες δραστηριότητες ατόμων ή ιδρυμάτων από άλλες χώρες, πέραν όσων αναφέρονται ανωτέρω. Οι απαραίτητες πληροφορίες θα περιλαμβάνονται στην ετήσια και/ή στις ειδικές προσκλήσεις υποβολής προτάσεων και στα έντυπα υποβολής αίτησης.

4.3.2 Άτομα και ιδρύματα με δικαίωμα συμμετοχής

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ αφορά όλες τις εκπαιδευτικές κατηγορίες και βαθμίδες. Απευθύνεται ιδιαίτερα σε:

- Μαθητές, σπουδαστές ή άλλους εκπαιδευόμενους
- Εργαζόμενους που απασχολούνται άμεσα στην εκπαίδευση
- Όλες τις κατηγορίες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που ορίζονται από κάθε συμμετέχουσα χώρα.
- Άτομα και οργανισμούς αρμόδιους για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Επίσης, είναι δυνατόν να συμμετάσχουν σε ορισμένες δράσεις στο πλαίσιο του προγράμματος και άλλοι δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς, ιδίως:

- Τοπικοί και περιφερειακοί φορείς και οργανισμοί
 - Ενώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των φοιτητικών συλλόγων, των συλλόγων μαθητών και διδασκόντων, και των συλλόγων γονέων
 - κοινωνικοί εταίροι
 - ερευνητικά κέντρα εξειδικευμένα σε αναλύσεις στον εκπαιδευτικό τομέα
- εταιρίες και κοινοπραξίες, επαγγελματικές οργανώσεις, εργατοϋπαλληλικές οργανώσεις καθώς και εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια.

4.3.3 Φορείς υλοποίησης και διαχείρισης του προγράμματος Σωκράτης

Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Επιτροπή ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Η συνολική ευθύνη της υλοποίησης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ ανήκει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επικουρούμενη από την Επιτροπή ΣΩΚΡΑΤΗΣ, η οποία συγκροτείται από εκπροσώπους των κρατών μελών.

Η επιχειρησιακή διαχείριση του προγράμματος διεξάγεται από την Επιτροπή σε στενή συνεργασία με τις εθνικές αρχές, επικουρούμενη από τους Εθνικούς Φορείς και ένα Γραφείο Τεχνικής Υποστήριξης σε κοινοτικό επίπεδο.

4.3.4 Στόχοι του προγράμματος Σωκράτης

Οι ειδικοί στόχοι του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, όπως διατυπώνονται στην απόφαση με την οποία θεσπίζεται το πρόγραμμα είναι οι ακόλουθοι:

- ⊕ ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες και διευκόλυνση ευρείας διακρατικής πρόσβασης σε εκπαιδευτικούς πόρους στην Ευρώπη, με παράλληλη προώθηση των ίσων ευκαιριών σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης
- ⊕ προαγωγή της ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης του επιπέδου γνώσης των γλωσσών της

Περισσότερες πληροφορίες και οδηγίες για τους αιτούντες περιλαμβάνονται στα έντυπα υποβολής αιτήσεων για κάθε δράση. Η χρήση των συγκεκριμένων εντύπων είναι υποχρεωτική για υποβολή αίτησης για χρηματοδότηση

⁵⁵ Επιλέξιμες είναι όλες οι κατηγορίες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στις συμμετέχουσες χώρες .

⁵⁶ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html>

Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως των λιγότερο διαδεδομένων και των λιγότερο διδασκόμενων
© προαγωγή της συνεργασίας και της κινητικότητας στον τομέα της εκπαίδευσης, ιδίως μέσω:

- ενθάρρυνσης ανταλλαγών μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
- προώθησης της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
- ενθάρρυνσης βελτιώσεων στο σύστημα αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων και περιόδων σπουδών
- ανάπτυξης της ανταλλαγής πληροφοριών και συμβολής στην άρση των εμποδίων στον εν λόγω τομέα
- ενθάρρυνση καινοτομιών στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών μεθόδων και υλικών και διερεύνηση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική.

4.3.5 Δραστηριότητες του προγράμματος Σωκράτης

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ υποστηρίζει τις ακόλουθες κατηγορίες δραστηριοτήτων:

- διακρατική κινητικότητα ατόμων στον τομέα της εκπαίδευσης στην Ευρώπη
- σχέδια βασισμένα σε διακρατικές συμπράξεις, με στόχο την ανάπτυξη καινοτομιών και την ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης
- προώθηση της γλωσσομάθειας και της κατανόησης διαφορετικών πολιτισμών
- χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στον τομέα της εκπαίδευσης
- δίκτυα διακρατικής συνεργασίας για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής εμπειριών και πρακτικών
- παρατήρηση και συγκριτική ανάλυση εκπαιδευτικών συστημάτων και πολιτικών
- δραστηριότητες που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διάδοση ορθών πρακτικών και καινοτομιών.

4.3.6 Δράσεις στο πλαίσιο του Προγράμματος Σωκράτης

Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ περιλαμβάνει μία σειρά «δράσεων» στον τομέα της εκπαίδευσης:

- Η δράση COMENIUS αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής της διάστασης, μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων και της συμβολής στη βελτίωση της επαγγελματικής εξέλιξης ατόμων που απασχολούνται άμεσα στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, καθώς και στην προώθηση της γλωσσομάθειας και της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης.
- Η δράση ERASMUS αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής της διάστασης, μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, της προώθησης της κινητικότητας σπουδαστών και διδακτικού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της ενίσχυσης της διαφάνειας και της βελτίωσης της ακαδημαϊκής αναγνώρισης σπουδών και ακαδημαϊκών τίτλων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η δράση GRUNDTVIG αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας, στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης, της διαθεσιμότητας και της εύκολης πρόσβασης στη δια βίου εκπαίδευση μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων υπό την ευρύτερη δυνατή έννοια, στη βελτίωση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για άτομα τα οποία εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς να έχουν αποκτήσει τα βασικά τυπικά προσόντα και στην ενθάρρυνση της καινοτομίας μέσω εναλλακτικών εκπαιδευτικών οδών. Πέραν της εκπαίδευσης στα πλαίσια του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, η δράση GRUNDTVIG περιλαμβάνει και την εκπαίδευση που πραγματοποιείται σε ανεπίσημη ή αυτόνομη βάση.
- Η δράση LINGUA, για τη διδασκαλία και εκμάθηση γλωσσών, υποστηρίζει τις λοιπές

δράσεις του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ με μέτρα που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση και υποστήριξη της γλωσσικής ποικιλομορφίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στη συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών και στην προαγωγή της δια βίου πρόσβασης σε ευκαιρίες εκμάθησης γλωσσών σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.

- Η δράση MINERVA προωθεί την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση. Για το σκοπό αυτό προωθείται η βαθύτερη κατανόηση της επιρροής της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των τεχνολογιών της πληροφόρησης και της επίδρασης επικοινωνίας στην εκπαίδευση από τους διδάσκοντες, τους διδασκόμενους, τους αρμόδιους λήψης αποφάσεων και το ευρύ κοινό, επιδιώκεται να διασφαλισθεί η δέουσα συνεκτίμηση των παιδαγωγικών προβληματισμών κατά την ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας και εκπαιδευτικών προϊόντων και υπηρεσιών βασισμένων στα πολυμέσα και προάγεται η αύξηση της πρόσβασης σε βελτιωμένες μεθόδους διδασκαλίας και εκπαιδευτικά μέσα στον εν λόγω τομέα.
- Η παρατήρηση και καινοτομία στα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας και στην ενίσχυση της διαφάνειας των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς και στην περαιτέρω προώθηση της διαδικασίας εκπαιδευτικών καινοτομιών στην Ευρώπη μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών, του εντοπισμού ορθών πρακτικών, της συγκριτικής ανάλυσης εκπαιδευτικών συστημάτων και πολιτικών, καθώς και της μελέτης και ανάλυσης θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική. Η εν λόγω δράση προβλέπει οικονομική ενίσχυση των δικτύων ΕΥΡΥΔΙΚΗ και NARIC, καθώς και των επισκέψεων μελέτης ΑΡΙΩΝ.
- Οι Κοινές Δράσεις συνδέουν το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ με άλλα κοινοτικά προγράμματα, όπως το πρόγραμμα LEONARDO DA VINCI για την επαγγελματική κατάρτιση και το πρόγραμμα NEOLAIΑ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Δράση	Γενικές Κατηγορίες Επιλέξιμων Δαπανών	Συμβατικές ρυθμίσεις
Σχέδια διακρατικής συνεργασίας		
<ul style="list-style-type: none"> •COMENIUS:Σχέδια Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την κατάρτιση εκπαιδευτικού προσωπικού σχολικών ιδρυμάτων. •Δίκτυα COMENIUS •GRUNDTVIG: Σχέδια Ευρωπαϊκής συνεργασίας •Δίκτυα GRUNDTVIG •LINGUA •MINERVA •Παρατήρηση εκπαιδευτικών συστημάτων, πολιτικών 	<ul style="list-style-type: none"> - Δαπάνες προσωπικού. - Οδοιπορικά και δαπάνες διαβίωσης. - Εξοπλισμός και τεκμηρίωση. - Συμβουλευτικές υπηρεσίες. • - Γενικά λειτουργικά έξοδα. 	<p>Συνάπτονται συμβάσεις μεταξύ της επιτροπής και του συντονιστικού ιδρύματος, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη διάθεση της χρηματοδότησης στα άλλα ιδρύματα που συμμετέχουν στο σχέδιο.</p> <p>Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα κονδυλίων του προϋπολογισμού,</p>

και καινοτομιών. •Καινοτόμες πρωτοβουλίες ως απόκριση σε νέες ανάγκες. •Κοινές δράσεις. •Συνοδευτικά μέτρα.		υπάρχει δυνατότητα πολυετών συμβάσεων, οι οποίες καλύπτουν όλη τη διάρκεια του σχεδίου.
Σχέδια μικρής κλίμακας		
• COMENIUS: Συμπράξεις σχολικών ιδρυμάτων. • GRUNDTVIG: Εκπαιδευτικές συμπράξεις.	- Οδοιπορικά και δαπάνες διαβίωσης - Εξοπλισμός και τεκμηρίωση. - - Γενική διαχείριση	Συνάπτονται συμβάσεις μεταξύ του Εθνικού Φορέα της κάθε χώρας και των συντονιστικών και συνεργαζόμενων ιδρυμάτων που εδρεύουν στην εν λόγω χώρα
Θεσμικές συμβάσεις		
• ERASMUS: Ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία. • ERASMUS: Θεματικά δίκτυα.	- Δαπάνες προσωπικού (μόνο για Θεματικά Δίκτυα). - Οδοιπορικά και δαπάνες διαβίωσης. - Εξοπλισμός και τεκμηρίωση. - - Γενικά λειτουργικά έξοδα.	Συνάπτονται συμβάσεις μεταξύ της επιτροπής και κάθε πανεπιστημίου.
Δραστηριότητες κινητικότητας		
• COMENIUS: Ατομικές υποτροφίες κατάρτισης εκπαιδευτικού προσωπικού σχολικών ιδρυμάτων. • ERASMUS: Κινητικότητα σπουδαστών και διδακτικού προσωπικού. • GRUNDTVIG: Ατομικές υποτροφίες κατάρτισης προσωπικού εκπαίδευσης ενηλίκων. • Επισκέψεις μελέτης ΑΡΙΩΝ. • Προπαρασκευαστικές επισκέψεις	- Οδοιπορικά και δαπάνες διαβίωσης - - Άλλες δαπάνες (σε ορισμένες περιπτώσεις).	Οι υποτροφίες χορηγούνται από τον Εθνικό Φορέα κάθε χώρας είτε απευθείας στους ενδιαφερόμενους είτε μέσω των ιδρυμάτων τους, ανάλογα με το σύστημα που εφαρμόζει κάθε Εθνικός Φορέας.

4.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Θα ακολουθήσουν συνοπτικές πληροφορίες για τις δράσεις του προγράμματος Σωκράτης και θα επικεντρωθούμε στη δράση του ERASMUS που αποσκοπεί στη βελτίωση

της ποιότητας και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το οποίο θα αναλυθεί εκτενέστερα στο 5^ο κεφάλαιο που ακολουθεί.

4.4.1 COMMENIUS: Σχολική Εκπαίδευση

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΟΜΗ

Γενικοί στόχοι της δράσης COMENIUS⁵⁷ είναι η βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης και η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασής της, ιδίως μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων και της συμβολής στη βελτίωση της επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών που εμπλέκονται άμεσα στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, καθώς και η προαγωγή της εκμάθησης γλωσσών και της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης.

Η δράση COMENIUS συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασής της μέσω:

- της προαγωγής της διακρατικής συνεργασίας και των ανταλλαγών μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων κατάρτισης εκπαιδευτικών
- της ενθάρρυνσης των καινοτομιών στις παιδαγωγικές μεθόδους και τα παιδαγωγικά υλικά
- της προαγωγής της διακρατικής διάδοσης της καλής πρακτικής και των καινοτομιών στον τομέα της διοίκησης σχολικών ιδρυμάτων
- της ανάπτυξης και διάδοσης μεθόδων καταπολέμησης του εκπαιδευτικού αποκλεισμού και της σχολικής αποτυχίας, της προώθησης της ενσωμάτωσης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και της προαγωγής των ίσων ευκαιριών σε όλους τους εκπαιδευτικούς τομείς
- της προαγωγής της χρήσης των τεχνολογιών της πληροφόρησης και της επικοινωνίας στη σχολική εκπαίδευση και στην κατάρτιση του προσωπικού που απασχολείται στον εν λόγω εκπαιδευτικό τομέα.

Η δράση COMENIUS συμβάλλει στην προαγωγή της εκμάθησης γλωσσών στο πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη μέσω διακρατικών μέτρων τα οποία αποσκοπούν:

- στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας των ευρωπαϊκών γλωσσών ως ξένων γλωσσών ~ στη βελτίωση των παιδαγωγικών δεξιοτήτων των καθηγητών γλωσσών
- στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων των καθηγητών των λιγότερο διαδεδομένων και λιγότερο διδασκόμενων γλωσσών
- στην αύξηση του αριθμού των διδασκόμενων ξένων γλωσσών :
- στην παροχή κινήτρων σε όλους τους διδάσκοντες και διδασκόμενους προκειμένου να αυξήσουν τον αριθμό των ξένων γλωσσών που ομιλούν και να βελτιώσουν το επίπεδο στο οποίο τις ομιλούν.

Η δράση COMENIUS συμβάλλει στην προώθηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στη σχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη μέσω διακρατικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποσκοπούν:

- στην αύξηση της ευαισθητοποίησης όσον αφορά στη διαφορετικότητα των πολιτισμών

⁵⁷ Ο Αμώς Κομένιος (1592-1670), θεολόγος φιλόσοφος και παιδαγωγός, ο οποίος γεννήθηκε στα εδάφη της σημερινής Δημοκρατίας της Τσεχίας, υποστήριζε ότι η παιδεία είναι ο μόνος τρόπος ολοκλήρωσης του ανθρώπου και επίτευξης ενός αρμονικού βίου. Ο Κομένιος ήταν, επίσης, κοσμοπολίτης και διεθνιστής, προασπίσθηκε με σθένος τα ανθρώπινα δικαιώματα και κατέβαλε άοκνες προσπάθειες υπέρ της ειρήνης και της ομόνοιας μεταξύ των εθνών. Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

- στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης
- στη βελτίωση των δεξιοτήτων των διδασκόντων στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
- στην υποστήριξη της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας
- στη βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών των διακινούμενων εργαζομένων, των εργαζομένων που ασκούν πλανόδια επαγγέλματα, των τσιγγάνων και των ταξιδιωτών.
- Η δράση COMENIUS υποδιαιρείται σε τρεις επιμέρους δράσεις⁵⁸:
- COMENIUS 1: συμπράξεις σχολικών ιδρυμάτων
- COMENIUS 2: κατάρτιση διδασκόντων και λοιπού εκπαιδευτικού προσωπικού σχολικών ιδρυμάτων
- COMENIUS 3: δημιουργία δικτύων.

4.4.1.1 COMENIUS 1 - Συμπράξεις Σχολικών Ιδρυμάτων

Στόχοι των συμπράξεων σχολικών ιδρυμάτων

Η δράση COMENIUS 1 συμβάλλει στην επίτευξη των γενικών στόχων του COMENIUS ενισχύοντας διακρατικές συμπράξεις σχολικών ιδρυμάτων. Κάθε σύμπραξη υλοποιεί ένα σχέδιο διακρατικής συνεργασίας στο πλαίσιο του πλάνου Εργασίας COMENIUS κάθε συμμετέχοντος σχολικού ιδρύματος.

Στα πλαίσια της δράσης COMENIUS 1, τα σχολικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση για οικονομική ενίσχυση σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες σχεδίων:

- Πλάνο Εργασίας COMENIUS για σχολικά ιδρύματα

Τα πλάνα εργασίας COMENIUS για σχολικά ιδρύματα αποσκοπούν στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης μέσω της προώθησης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων. Τα πλάνα εργασίας παρέχουν σε μαθητές και διδάσκοντες από τρεις τουλάχιστον συμμετέχουσες χώρες την ευκαιρία να συνεργασθούν, στο πλαίσιο του κανονικού προλογίου προγράμματος μαθημάτων, σε ένα ή περισσότερα θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Με τη συνεργασία αυτή, οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν εμπειρίες, να διερευνήσουν διάφορες πτυχές της ευρωπαϊκής πολιτισμικής, κοινωνικής και οικονομικής πολυμορφίας, να εμπλουτίσουν τις γενικές γνώσεις τους και να μάθουν να κατανοούν καλύτερα και να εκτιμούν τις απόψεις των άλλων. Τα κίνητρα και η ικανότητα των μαθητών να επικοινωνήσουν σε μία ξένη γλώσσα και, κατά συνέπεια, να μάθουν ξένες γλώσσες αυξάνονται σημαντικά.

Τα πλάνα εργασίας COMENIUS για σχολικά ιδρύματα δίνουν, επίσης, σε μαθητές και διδάσκοντες τη δυνατότητα να αποκτήσουν νέες δεξιότητες ή να βελτιώσουν τις υπάρχουσες, όχι μόνο όσον αφορά το θέμα ή στο γνωστικό αντικείμενο στο οποίο εστιάζουν, αλλά και όσον αφορά την ομαδική εργασία, στις κοινωνικές σχέσεις (μεταξύ μαθητών αλλά και μεταξύ μαθητών-διδασκόντων), στο σχεδιασμό και την ανάληψη από κοινού δραστηριοτήτων, καθώς και τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας

- Πλάνο Εργασίας COMENIUS για εκμάθηση γλωσσών

Τα πλάνα εργασίας COMENIUS για εκμάθηση γλωσσών έχουν στόχο την αύξηση των κινήτρων, της ικανότητας και της αυτοπεποίθησης των νέων όσον αφορά την επικοινωνία σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες. Τα εν λόγω σχέδια υλοποιούνται από ομάδες 10

⁵⁸ Στην δράση COMENIUS 1 έχουν ενσωματωθεί οι πρώην δράσεις COMENIUS 1 και LINGUA E της πρώτης φάσης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Στην δράση COMENIUS 2 έχουν ενσωματωθεί οι πρώην δράσεις COMENIUS 2 και 3, καθώς και οι πρώην δράσεις LINGUA A, B και Γ. Τόσο η δράση COMENIUS 1 όσο και η COMENIUS 2 περιλαμβάνουν και νέα στοιχεία, τα οποία στο παρελθόν δεν χρηματοδοτούνταν από κανένα μέρος του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Η δράση COMENIUS 3 είναι εντελώς νέο στοιχείο του προγράμματος Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

τουλάχιστον νέων, ηλικίας 14 ετών και άνω, από ιδρύματα εταίρους δύο συμμετέχουσων χωρών. Το βασικό στοιχείο των πλάνων εργασίας COMENIUS για εκμάθηση γλωσσών δεν είναι η επίσημη διδασκαλία αυτή καθαυτή, αλλά η εκμάθηση γλωσσών μέσω της συνεργασίας επί ενός θέματος κοινού ενδιαφέροντος με νέους από άλλη χώρα. Διδάσκοντες εκτός των καθηγητών ξένων γλωσσών ενθαρρύνονται να συντονίζουν ή να συμμετέχουν στις δραστηριότητες του σχεδίου. Οι εργασίες που προβλέπονται από το σχέδιο θα πρέπει να εντάσσονται στις συνήθεις δραστηριότητες του σχολικού ιδρύματος και να διεξάγονται στο πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος μαθημάτων. Ενθαρρύνεται ιδιαίτερα η ανάληψη διατομεακών δραστηριοτήτων.

- Πλάνο Εργασίας COMENIUS για ανάπτυξη σχολικών ιδρυμάτων.

Σε μία εποχή ραγδαίων μεταβολών αναφορικά με το ρόλο των σχολικών ιδρυμάτων και του εκπαιδευτικού προσωπικού και αυξανόμενης αυτονομίας των σχολικών ιδρυμάτων σε πολλές χώρες, η άμεση συνεργασία μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων σε θέματα σχετικά με τη διοίκηση και τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις μπορεί να αποδειχθεί μείζονος σημασίας. Στα πλαίσια αυτά, τα πλάνα εργασίας COMENIUS για ανάπτυξη σχολικών ιδρυμάτων προσφέρουν την ευκαιρία στη διεύθυνση και διδακτικό προσωπικό των σχολικών ιδρυμάτων να ανταλλάξουν εμπειρίες και πληροφορίες, να αναπτύξουν από κοινού μεθόδους και προσεγγίσεις για την κάλυψη των αναγκών τους και να εφαρμόσουν πειραματικά και να υλοποιήσουν τις πλέον αποτελεσματικές οργανωτικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις στα ιδρύματα εταίρους. Στα εν λόγω σχέδια συνήθως απαιτείται η συνεργασία φορέων της τοπικής κοινωνίας των σχολείων, όπως τοπική αυτοδιοίκηση, κοινωνικές υπηρεσίες, σύλλογοι και επιχειρήσεις.

Διάρκεια πλάνων εργασίας

Τα πλάνα εργασίας COMENIUS για σχολικά ιδρύματα και τα πλάνα εργασίας COMENIUS για ανάπτυξη σχολικών ιδρυμάτων χρηματοδοτούνται για περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών συνεχών σχολικών ετών. Τα πλάνα εργασίας COMENIUS για εκμάθηση γλωσσών, η διάρκεια είναι κανονικά ένα σχολικό έτος. Σε περίπτωση κατά την οποία είναι ανέφικτη η διοργάνωση και των δύο ανταλλαγών στη διάρκεια του ίδιου σχολικού έτους, η περίοδος δραστηριότητας μπορεί να παραταθεί σε δύο συνεχή σχολικά έτη. (Βλ Πίνακας 8 παράρτημα)

4.4.1.2 COMENIUS 2: Κατάρτιση Εκπαιδευτικού Προσωπικού Σχολικών Ιδρυμάτων ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Η δράση COMENIUS 2 συμβάλλει στην επίτευξη των γενικών στόχων του COMENIUS με υποστήριξης διακρατικών πλάνων εργασίας και δραστηριοτήτων κινητικότητας που αποσκοπούν στην προώθηση της επαγγελματικής εξέλιξης όλων των κατηγοριών εργαζομένων που απασχολούνται στη σχολική εκπαίδευση. Καλύπτονται όλες οι φάσεις και οι πτυχές της επαγγελματικής εξέλιξης -αρχική κατάρτιση, ενσωμάτωση στο σχολικό περιβάλλον ενδο-υπηρεσιακή κατάρτιση.

Για το σκοπό αυτό, η δράση COMENIUS 2 επιδιώκει:

- την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων κατάρτισης των συμμετεχουσών χωρών
- τη διεύρυνση των δυνατοτήτων κατάρτισης σε τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. ευρωπαϊκή κλίμακα
- τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε ευκαιρίες κατάρτισης σε άλλες συμμετέχουσες χώρες.

Με τον τρόπο αυτό, η δράση COMENIUS 2 διασφαλίζει ότι οι διδάσκοντες και το λοιπό εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολικών ιδρυμάτων διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες, γνώσεις και αντιλήψεις προκειμένου να παράσχουν υψηλής ποιότητας εκπαίδευση. Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, τούτο σημαίνει εκπαίδευση η οποία:

- βασίζεται σε γνώση των ορθών πρακτικών που ακολουθούνται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες
- προωθεί τη γνώση και τη δεκτικότητα έναντι άλλων ευρωπαϊκών πολιτισμών και απόψεων και δίνει στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα γνωριμίας τους
- εντάσσει τα μαθήματα που διδάσκονται στο σχολείο στο ευρύτερο πλαίσιο της ευρωπαϊκής (αλλά και της εθνικής) φιλοσοφικής, πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής κληρονομιάς
- καλύπτει τις ανάγκες όλων των μαθητών και, κατά συνέπεια, προωθεί την ένταξη μαθητών και των δύο φύλων, μαθητών που προέρχονται από εθνοτικές ή άλλες μειονοτικές ομάδες (μεταξύ αυτών ιδίως παιδιά διακινούμενων εργαζομένων, τσιγγάνων, ταξιδιωτών και εργαζομένων που ασκούν πλανόδια επαγγέλματα), μαθητών των οποίων οι ικανότητες και ο τρόπος ζωής καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα, καθώς και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
- προσεγγίζει δημιουργικά τα ζητήματα που απασχολούν την εκπαιδευτική κοινότητα σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (όπως η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, η διαπολιτισμικότητα της εκπαίδευσης, η ανάγκη για πρακτικές γλωσσικές δεξιότητες, η αποτελεσματική χρήση των νέων τεχνολογιών κ.λπ.).

Σε γενικές γραμμές, η δράση COMENIUS 2 ασχολείται με τρεις αλληλοσυνδεόμενες πτυχές της εκπαίδευσης στην Ευρώπη:

- βελτίωση της ποιότητας της διαδικασίας διδασκαλίας και εκμάθησης και ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της σχολικής εκπαίδευσης
- προώθηση της ποιοτικής διδασκαλίας των γλωσσών της ΕΕ: προώθηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στη σχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη.

Στα πλαίσια της δράσης του COMENIUS 2 χρηματοδοτούνται δυο βασικές κατηγορίες δραστηριοτήτων:

- Πλάνα εργασίας Ευρωπαϊκής συνεργασίας: διατίθενται επιχορηγήσεις για την κάλυψη μέρους των δαπανών στις οποίες υποβάλλεται μια ομάδα ιδρυμάτων ή άλλων φορέων που συνεργάζονται στο πλαίσιο ενός διακρατικού σχεδίου.
- Δραστηριότητες ατομικής κινητικότητας: διατίθενται υποτροφίες για την κάλυψη μέρους των δαπανών στις οποίες υποβάλλεται ένα άτομο που μεταβαίνει σε άλλη συμμετέχουσα χώρα προκειμένου να λάβει μέρος σε επιλέξιμη δραστηριότητα κατάρτισης.

4.4.1.2.1 COMENIUS 2: Πλάνο εργασίας 1 Ευρωπαϊκής συνεργασίας

Τα ευρωπαϊκά πλάνα συνεργασίας για την κατάρτιση εκπαιδευτικού προσωπικού σχολικών ιδρυμάτων υλοποιούνται από συμπράξεις επιλέξιμων οργανισμών προερχόμενων από τουλάχιστον τρεις συμμετέχουσες χώρες, εκ των οποίων μία τουλάχιστον πρέπει να είναι κράτος μέλος της ΕΕ. Οι εν λόγω συμπράξεις συνεργάζονται με στόχο τη βελτίωση της κατάρτισης των διδασκόντων και του λοιπού προσωπικού που απασχολείται στη σχολική εκπαίδευση και την ανάπτυξη στρατηγικών για τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και της εκμάθησης στην αίθουσα διδασκαλίας.

Κάθε πλάνο εργασίας αναμένεται να παράγει συγκεκριμένα αποτελέσματα - Π.χ. αναλυτικό πρόγραμμα, κύκλο μαθημάτων, μεθοδολογία, στρατηγική διδασκαλίας, διδακτικό υλικό - τα οποία θα καλύπτουν τις ανάγκες κατάρτισης μιας συγκεκριμένης ομάδας εκπαιδευτικού προσωπικού, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε συμμετέχουσας χώρας.

Επιλέξιμες δραστηριότητες:

Στο πλαίσιο των σχεδίων, οι συμπράξεις μπορούν να υλοποιήσουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες δραστηριότητες

- προσαρμογή, ανάπτυξη, δοκιμή, εφαρμογή και διάδοση προγραμμάτων σπουδών⁵⁹, κύκλων μαθημάτων⁶⁰ (ή μέρους αυτών) ή υλικών⁶¹ για αρχική ή ενδο-υπηρεσιακή κατάρτιση διδασκόντων και λοιπού εκπαιδευτικού προσωπικού σχολικών ιδρυμάτων
- προσαρμογή, ανάπτυξη, δοκιμή, εφαρμογή και διάδοση διδακτικών μεθοδολογιών και παιδαγωγικών στρατηγικών, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν στην αίθουσα διδασκαλίας, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υλικών για τους μαθητές
- εξασφάλιση πλαισίου για τη διοργάνωση δραστηριοτήτων κινητικότητας για μαθητευόμενους καθηγητές, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας πρακτικής άσκησης για ένα χρονικό διάστημα και της αναγνώρισης των δραστηριοτήτων αυτών από τα ενδιαφερόμενα ιδρύματα.

4.4.1.2.2 COMENIUS 2: Πλάνο 2 Δραστηριότητες ατομικής κινητικότητας

Στα πλαίσια της δράσης COMENIUS 2 του δεύτερου πλάνου χορηγούνται οικονομικές ενισχύσεις σε άτομα τα οποία εργάζονται ως διδάσκοντες ή υπό άλλη ιδιότητα στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης (ή καταρτίζονται προκειμένου να αποκτήσουν τα απαραίτητα ακαδημαϊκά προσόντα για να εργασθούν σε ανάλογες θέσεις στο μέλλον) για διάφορες δραστηριότητες κινητικότητας σε άλλες συμμετέχουσες χώρες, οι οποίες συνδέονται με την αρχική ή την ενδο-υπηρεσιακή τους κατάρτιση.

Επιπλέον των υποτροφιών που διατίθενται στο πλαίσιο της δράσης COMENIUS 2 επισημαίνεται ότι:

- η δράση ERASMUS, στο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, χρηματοδοτεί δραστηριότητες γενικής κινητικότητας σπουδαστών, συμπεριλαμβανομένων και των μαθητευόμενων καθηγητών, κατά κανόνα για διάστημα 3-10 μηνών
- Οι επισκέψεις με σκοπό τη διδασκαλία και τη δημιουργία επαφών ισχύουν και για τους διδάσκοντες σε σχολικά ιδρύματα στο πλαίσιο της δράσης COMENIUS 1 (συμπράξεις σχολικών ιδρυμάτων). Παρά ταύτα, οι εν λόγω επισκέψεις 'διεξάγονται στο πλαίσιο συγκεκριμένων σχεδίων και αφορούν διδακτικά και οργανωτικά θέματα και όχι ενδο-υπηρεσιακή κατάρτιση των επισκεπτών διδασκόντων.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Η χορηγούμενη οικονομική ενίσχυση υπολογίζεται κατά τρόπον ώστε να καλύπτει μέρος:

- των οδοιπορικών προς και από τη χώρα στην οποία οργανώνεται το πρόγραμμα κατάρτισης
- των δαπανών διαβίωσης
- των δαπανών προετοιμασίας (συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής προετοιμασίας)
- των διδάκτρων, εφόσον υπάρχουν

⁵⁹ Πρόγραμμα σπουδών: «πρόγραμμα γνωστικών αντικειμένων τα οποία καλούνται να μελετήσουν άτομα τα οποία παρακολουθούν πρόγραμμα αρχικής ή ενδο-υπηρεσιακής κατάρτισης εκπαιδευτικών». Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

⁶⁰ Κύκλος μαθημάτων: «συνεκτική σειρά μαθημάτων, παραδόσεων, δραστηριοτήτων, πρακτικής άσκησης κ.λπ. με στόχο να καταστούν οι καταρτιζόμενοι ικανοί διδάσκοντες ή να βελτιώσουν τις υπάρχουσες διδακτικές δεξιότητές τους». Οικονομική ενίσχυση για τη διεξαγωγή των κύκλων μαθημάτων δεν χορηγείται. Παρά ταύτα, η κινητικότητα μελών του προσωπικού τα οποία παρακολουθούν κύκλο μαθημάτων που έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο της εν λόγω δράσης μπορεί να χρηματοδοτηθεί εν μέρει με υποτροφίες κινητικότητας. Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

⁶¹ Υλικό κατάρτισης εκπαιδευτικών: «δομημένες πληροφορίες, γνώσεις, συμβουλές, ασκήσεις, υλικό αξιολόγησης και προσανατολισμός, που προσφέρονται στους καταρτιζόμενους εκπαιδευτικούς προκειμένου να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια και δεξιότητες. Το εν λόγω υλικό μπορεί να έχει τη μορφή βιβλίων, ακουστικών κασετών, βιντεοκασετών, φυλλαδίων, ιστοχώρων κ.λπ.». Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές προς τους Εθνικούς Φορείς οι οποίες έχουν συμφωνηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.4.1.3 COMENIUS 3: Δίκτυα Comenius

Η δράση COMENIUS 3 ενθαρρύνει τη δικτύωση πλάνων εργασίας COMENIUS τα οποία μελετούν θέματα κοινού ενδιαφέροντος, με στόχο την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας και της καινοτομίας στη σχολική εκπαίδευση σε διάφορους θεματικούς τομείς. Τα δίκτυα αυτά αποτελούν:

- Βάση για την ενίσχυση της συνεργασίας ατόμων και ιδρυμάτων που συμμετέχουν στην δράση COMENIUS και για τη διατήρηση και εδραίωση της ευρωπαϊκής συνεργασίας μετά το πέρας της κοινοτικής οικονομικής ενίσχυσης των συγκεκριμένων πλάνων εργασίας
- Βήμα κοινού προβληματισμού και συνεργασίας, προκειμένου να εντοπισθούν και να προαχθούν καινοτομίες και βέλτιστες πρακτικές στους διάφορους θεματικούς τομείς.

Προκειμένου να είναι επιλέξιμες για οικονομική ενίσχυση, οι συμπράξεις που προτείνουν τη δημιουργία δικτύων πρέπει να περιλαμβάνουν μεταξύ των εταίρων τους τουλάχιστον έναν οργανισμό από έξι διαφορετικές χώρες οι οποίες συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Στα δίκτυα θα συμμετέχουν κυρίως εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία επί του παρόντος είναι εταίροι ιδίων στα πλαίσια της δράσης COMENIUS 1 ή COMENIUS 2, έχουν ολοκληρώσει τέτοιου είδους πλάνου εργασίας ή ασχολούνται με την εκπόνηση νέων πλάνων εργασίας στα πλαίσια μίας εκ των δύο ανωτέρω δράσεων ή και των δύο. Το έργο τους θα εμπλουτισθεί περαιτέρω από τούς οργανισμούς με μεγάλη πείρα στο συγκεκριμένο τομέα. Μπορούν να συμμετάσχουν επίσης ειδικοί σε εκπαιδευτικά θέματα, καθώς και αρμόδιοι λήψης αποφάσεων, οι οποίοι συμμετέχουν επισκέψεις μελέτης ΑΡΙΩΝ στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Ο συντονισμός των δικτύων COMENIUS πρέπει να αναλαμβάνεται από ιδρύματα με ισχυρή ανωτική βάση. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή θεωρεί προτιμότερο ο συντονιστικός ρόλος να μην ασκείται κατά κανόνα από σχολικά ιδρύματα, αλλά από δημόσιες αρχές, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδρύματα κατάρτισης εκπαιδευτικών, ερευνητικά κέντρα κ.λπ.

Επιλέξιμες δραστηριότητες

Στις δραστηριότητες οι οποίες πραγματοποιούνται από τα δίκτυα και για τις οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθεί η επιχορήγηση κατά κανόνα περιλαμβάνονται:

- δραστηριότητες οι οποίες διευκολύνουν και ενισχύουν την ευρωπαϊκή συνεργασία, όπως ανταλλαγή πληροφοριών, κατάρτιση συντονιστών σχεδίων, προώθηση νέων σχεδίων, διάδοση αποτελεσμάτων και ορθής πρακτικής
- δραστηριότητες οι οποίες προάγουν τις εκπαιδευτικές καινοτομίες και την ορθή πρακτική στο συγκεκριμένο θεματικό τομέα, όπως συγκριτικές αναλύσεις, (μελέτη περιπτώσεων), μελέτες, διατύπωση συστάσεων και διοργάνωση ομάδων εργασίας, σεμιναρίων ή συνεδρίων
- δραστηριότητες οι οποίες αφορούν το συντονισμό και τη διαχείριση πλάνων εργασίας.

Κάθε δίκτυο αναμένεται τουλάχιστον:

- να δημιουργήσει ιστοχώρο και άλλα ενδεδειγμένα εργαλεία για την υποστήριξη της ανταλλαγής και της διάδοσης πληροφοριών
- να εκπονήσει ετήσια έκθεση για τις καινοτομίες που επιτεύχθηκαν στον τομέα δραστηριότητάς του
- να παρέχει στους φορείς που συμμετέχουν στην δράση COMENIUS πλήρη ενημέρωση σχετικά με τις εκδηλώσεις και τις δραστηριότητες του δικτύου
- να διοργανώσει συνάντηση με τη συμμετοχή εκπροσώπων πλάνων εργασίας COMENIUS, τα οποία ασχολούνται με τον θεματικό τομέα του δικτύου. Η συνάντηση αυτή μπορεί να έχει

τη μορφή ανοικτού σεμιναρίου ή διάσκεψης, στην οποία θα συνδυάζεται μια σειρά στόχων του δικτύου.

Με σκοπό την παρακολούθηση και την προώθηση της συνεργασίας, θα διοργανώνεται από την Επιτροπή τουλάχιστον μία συνάντηση συντονιστών κάθε συμβατικό έτος, στην οποία αναμένεται να παρίστανται οι συντονιστές των δικτύων.

Υποστήριξη σε δίκτυα που επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες ομάδες στόχους ή θεματικούς τομείς παρέχεται και από άλλα μέρη του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, όπως τα ERASMUS, GRUNDTVIG, LINGUA και MINERVA. Εκτός του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, υπάρχουν και άλλα σχολικά δίκτυα τα οποία προωθούν την ευρωπαϊκή συνεργασία. Ενθαρρύνεται η ανάπτυξη συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των δικτύων COMENIUS και άλλων συναφών δικτύων, όπου ενδείκνυται.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Τα δικτυακά σχέδια χρηματοδοτούνται για περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών συνεχών ετών. Οι συμπράξεις οφείλουν να προσδιορίσουν και να αιτιολογήσουν την προβλεπόμενη διάρκεια του σχεδίου (1,2 ή 3 έτη) στην αίτηση για χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης που υποβάλλουν.

Υπάρχει δυνατότητα παράτασης της χρηματοδότησης για άλλη μια τριετία κατ' ανώτατο όριο, με την υποβολή νέας αίτησης και νέου προγράμματος εργασιών. Παρά ταύτα, είναι πιθανόν να μειωθεί το ύψος της χορηγούμενης οικονομικής ενίσχυσης.

Βάσει των προηγούμενων εμπειριών, οι επιχορηγήσεις μπορεί να διαφέρουν σημαντικά, ανάλογα με την κατηγορία του σχεδίου και το εύρος της γεωγραφικής κάλυψης του δικτύου. Η κοινοτική οικονομική ενίσχυση θα παρέχεται βάσει επιμερισμού του κόστους. Ως εκ τούτου, αναμένεται τα συμμετέχοντα ιδρύματα/οργανισμοί να δεσμεύσουν άλλους πόρους στο σχέδιο και να δηλώσουν τις άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Προκειμένου να αποφευχθεί η υπέρμετρη εξάρτηση από την κοινοτική χρηματοδότηση, κάθε δίκτυο πρέπει εξαρχής να αναπτύσσει μια στρατηγική, η οποία θα καταστήσει δυνατή τη συνέχιση των δραστηριοτήτων του και μετά τη λήξη ή τη σημαντική μείωση της κοινοτικής οικονομικής ενίσχυσης

Τα άτομα και τα ιδρύματα που συμμετέχουν σε πλάνα εργασίας COMENIUS ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στις δραστηριότητες που οργανώνονται από Δίκτυα COMENIUS. Οι δαπάνες συμμετοχής είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό των πλάνων εργασίας τους. Στην περίπτωση πλάνων εργασίας των οποίων η κοινοτική χρηματοδότηση έχει περατωθεί, η συμμετοχή μπορεί να χρηματοδοτηθεί από την επιχορήγηση που διατίθεται για το δίκτυο.⁶²

4.4.2 GRUNDTVIG: Εκπαίδευση Ενηλίκων Και Άλλες Εκπαιδευτικοί Οδοί

Στόχοι της δράσης GRUNDTVIG

Η δράση GRUNDTVIG⁶³ στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας και της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης ενηλίκων με την ευρύτερη δυνατή έννοια και στη διεύρυνση της

⁶² <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/comenius/index.html>

⁶³ Ο Νικόλαος Φρειδερίκος Σεβερίνος Γκρούντβιχ (1783-1872), Δανός κληρικός και συγγραφέας, θεωρείται ο θεμελιωτής της δια βίου, εκπαίδευσης, η οποία έχει μακρόχρονη παράδοση στις σκανδιναβικές χώρες. Η ιδέα της «Ανωτέρας λαϊκής σχολής», την οποία ίδρυσε, βασιζόταν στην άποψη ότι όλοι οι πολίτες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους σε μια ουσιαστική εκπαίδευση, η οποία δεν θα συνίσταται μόνον σε γνώσεις, αλλά και σε ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης των πολιτικών καθώς και σε προσωπική και πολιτισμική ανάπτυξη. Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

πρόσβασης των ευρωπαίων πολιτών στις ευκαιρίες δια βίου εκπαίδευσης. Από κοινού με την δράση COMENIUS (σχολική εκπαίδευση) και την δράση ERASMUS (τριτοβάθμια εκπαίδευση), αποτελούν ένα σύνολο τομεακών δράσεων στο γενικότερο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, το οποίο στοχεύει στην προαγωγή της καινοτομίας και στην ενίσχυση της ποιότητας, της προσπελασιμότητας και της ευρωπαϊκής διάστασης της δια βίου εκπαίδευσης σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες.

Οι κύριοι επιχειρησιακοί στόχοι της δράσης GRUNDTVIG συνοψίζονται ως εξής:

- προαγωγή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στη δια βίου εκπαίδευση, ιδίως μεταξύ των φορέων εκπαίδευσης ενηλίκων ή ενισχυτικής εκπαίδευσης
- βελτίωση της κατάρτισης των ατόμων, τα οποία απασχολούνται στην εκπαίδευση ενηλίκων, με την ευρεία έννοια με την οποία ορίζεται στο πλαίσιο της δράσης GRUNDTVIG
- προαγωγή της ανάπτυξης συγκεκριμένων «προϊόντων» και άλλων αποτελεσμάτων με ευρύτερες δυνατότητες σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες
- προώθηση του διαλόγου για τη δια βίου εκπαίδευση και συμβολή στη διάδοση των ορθών πρακτικών.

Σε ποιους απευθύνεται η δράση GRUNDTVIG και ποιες κατηγορίες εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων καλύπτει;

Η έννοια της «εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων», όπως τίθεται στην δράση GRUNDTVIG είναι εξαιρετικά περιεκτική. Περιλαμβάνει όλα τα είδη εκπαίδευσης, είτε πραγματοποιούνται στο «επίσημο» ή στο «ανεπίσημο» σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων είτε με «μη θεσμοθετημένους τρόπους, όπως η αυτόνομη εκπαίδευση, η εκπαίδευση μέσω της συμμετοχής σε κοινοτικές οργανώσεις ή απλώς μέσω της μαθησιακής διαδικασίας ως τμήμα της καθημερινής ζωής.

Ως «ενήλικο» στο πλαίσιο της δράσης GRUNDTVIG νοούνται:

- όλα τα άτομα ηλικίας άνω των 25 ετών
- όλα τα άτομα ηλικίας 16-24 ετών, τα οποία δεν συμμετέχουν πλέον σε αρχική εκπαίδευση σε ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο στο πλαίσιο του επίσημου σχολικού εκπαιδευτικού συστήματος των συμμετέχουσων χωρών.

Η δράση GRUNDTVIG απευθύνεται σε άτομα που επιθυμούν να εκπαιδευθούν για εντελώς διαφορετικούς λόγους, όπως:

- αύξηση της ικανότητάς τους να παίζουν πλήρη και ενεργό ρόλο στην κοινωνία και ανάπτυξη της διαπολιτισμικής τους ευαισθητοποίησης
- βελτίωση της απασχολησιμότητάς τους με την απόκτηση ή προσαρμογή των γενικών δεξιοτήτων τους και
- ενίσχυση της ικανότητας εισόδου ή επανόδου στην επίσημη εκπαίδευση.

Επομένως, η δράση GRUNDTVIG αλληλοσυμπληρώνεται με δραστηριότητες, οι οποίες προσανατολίζονται ειδικότερα προς την επαγγελματική κατάρτιση και ως εκ τούτου υποστηρίζονται από το πρόγραμμα LEONARDO DA VINCI. Παρά το ότι η δράση GRUNDTVIG απευθύνεται σε όλους τους ενήλικες εκπαιδευόμενους υπό την ευρύτερη έννοια, ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί σε δραστηριότητες οι οποίες αφορούν:

- άτομα στερούμενα βασικής εκπαίδευσης και προσόντων
- άτομα που διαμένουν σε αγροτικές ή μειονεκτούσες περιοχές ή μειονεκτούν εξαιτίας κοινωνικών και οικονομικών λόγων
- άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
- άτομα τα οποία ανήκουν σε άλλες «δυσπρόσιτες» ομάδες, οι οποίες συνήθως δεν έχουν την τάση να συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες εκπαίδευσης ενηλίκων ή δια βίου εκπαίδευσης.

Γενική διάρθρωση της δράσης GRUNDTVIG

Η δράση GRUNDTVIG διαίρεται σε τέσσερις επιμέρους δράσεις:

- GRUNDTVIG 1: Σχέδια ευρωπαϊκής συνεργασίας
- GRUNDTVIG 2: Εκπαιδευτικές συμπράξεις
- GRUNDTVIG 3: Ατομικές υποτροφίες για την κατάρτιση προσωπικού εκπαίδευσης ενηλίκων.
- GRUNDTVIG 4: Δίκτυα GRUNDTVIG.

Οι δραστηριότητες GRUNDTVIG 2 και 3 είναι εντελώς νέες. Οι δραστηριότητες GRUNDTVIG 1 και μέχρι ενός σημείου, οι δραστηριότητες GRUNDTVIG 4 στηρίζονται στην εμπειρία της δράσης «Εκπαίδευση ενηλίκων» της πρώτης φάσης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ (1995-1999) και παρέχουν μία πιο στερεή βάση για την συνέχιση και επέκταση διαφόρων άλλων πειραματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες εγκαινιάστηκαν κατά την χρονική αυτή περίοδο. Στις εν λόγω δραστηριότητες περιλαμβάνονται:

- η πρωτοβουλία «Σχολείο δεύτερης ευκαιρίας», η οποία προτάθηκε από την Επιτροπή με τίτλο «Διδασκαλία και εκμάθηση»: προς την κοινωνία της γνώσης», στόχος της οποίας είναι να προσφέρει σε νέους, που έχουν εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να αποκτήσουν τις βασικές δεξιότητες και τυπικά προσόντα, μία νέα ευκαιρία επανένταξης μέσω κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων.
- πειραματικά σχέδια, οι στόχοι των οποίων διατυπώνονται και τα οποία έχουν αναπτύξει αυτοματοποιημένες δοκιμασίες αξιολόγησης (μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών), μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων ενός ατόμου σε ορισμένα πεδία.

Η διαχείριση των δράσεων GRUNDTVIG 1 και 4 διεξάγεται κεντρικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και των δράσεων GRUNDTVIG 2 και 3 σε αποκεντρωμένη βάση από τους Εθνικούς Φορείς, οι οποίες ορίζονται από τις συμμετέχουσες χώρες.

Παρότι τα σχέδια διακρατικής συνεργασίας της επιμέρους δράσης GRUNDTVIG 1 θα παραμείνουν η βασική δραστηριότητα της δράσης στο σύνολό της, και τα τέσσερα μέρη διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο και, επιπλέον, αλληλοσυνδέονται. Παραδείγματος χάριν, τα σχέδια ευρωπαϊκής συνεργασίας στο πλαίσιο της δράσης GRUNDTVIG 1 μπορεί να οργανώνουν προγράμματα κατάρτισης και αυτοτελείς ενότητες μαθημάτων που προσφέρονται στους αποδέκτες ατομικών υποτροφιών κατάρτισης προσωπικού εκπαίδευσης ενηλίκων (GRUNDTVIG 3). Τα αποτελέσματα των σχεδίων (GRUNDTVIG 1) και των εκπαιδευτικών συμπράξεων (GRUNDTVIG 2), καθώς και οι προσωπικές εμπειρίες που θα προκύψουν από την κινητικότητα που πραγματοποιείται με σκοπό την κατάρτιση, στο πλαίσιο της δράσης GRUNDTVIG 3, θα εισαχθούν στα Δίκτυα GRUNDTVIG (GRUNDTVIG 4), στα οποία θα αναπτυχθούν περαιτέρω και θα διαδοθούν.

4.4.2.1 GRUNDTVIG 1: Σχέδια Ευρωπαϊκής Συνεργασίας Για Την Εκπαίδευση Ενηλίκων Και Τη Δια Βίου Εκπαίδευση

Στόχοι των σχεδίων

Στα πλαίσια της δράσης GRUNDTVIG, τα σχέδια ευρωπαϊκής συνεργασίας είναι δραστηριότητες, στις οποίες συνεργάζονται ιδρύματα / οργανισμοί από διάφορες χώρες της Ευρώπης, αξιοποιώντας από κοινού γνώσεις και εμπειρίες, προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένα και καινοτόμα αποτελέσματα αδιαμφισβήτητης ευρωπαϊκής αξίας. Σε πολλές περιπτώσεις, στα εν λόγω σχέδια θα περιλαμβάνονται πειραματικές δραστηριότητες σε στρατηγικά πεδία, καθώς και εκπόνηση διδακτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας. Τα σχέδια στοχεύουν, επίσης, στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Δραστηριότητες επιλέξιμες για οικονομική ενίσχυση

Στα πλαίσια ενός σχεδίου ευρωπαϊκής συνεργασίας, οι συμπράξεις μπορεί να

αναλαμβάνουν διάφορες δραστηριότητες, όπως

- προσαρμογή, ανάπτυξη, πειραματική εφαρμογή και διάδοση:
 - αυτοτελών ενοτήτων διδασκαλίας/κατάρτισης και κύκλων μαθημάτων για το διδακτικό προσωπικό ή τους εκπαιδευόμενους
 - εκπαιδευτικού υλικού για το διδακτικό προσωπικό ή τους εκπαιδευόμενους
 - νέων μεθοδολογιών διδασκαλίας
 - εργαλείων και μεθόδων για την αξιολόγηση, επικύρωση ή πιστοποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν μέσω εμπειρικής ή αυτόνομης εκμάθησης ή μέσω ανεπίσημης εκπαίδευσης
- διεξαγωγή και διάδοση ερευνών στο πλαίσιο της δράσης σε θέματα όπως προσφορά εκπαίδευσης ενηλίκων στις συμμετέχουσες χώρες, διδακτικές μεθοδολογίες και παιδαγωγικές στρατηγικές για τη διδασκαλία ενηλίκων
- διοργάνωση δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης για την προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης

Συναντήσεις των εταίρων στο σχέδιο και διοργανώσεις συνεδρίων και σεμιναρίων συνιστούν δραστηριότητες επιλέξιμες για χρηματοδότηση, αλλά δεν πρέπει να αποτελούν τις κύριες δραστηριότητες του σχεδίου.

Τα σχέδια ενθαρρύνονται να περιλαμβάνουν στις δραστηριότητές τους ενήλικες εκπαιδευόμενους και να συνεκτιμούν τις ανάγκες και τις εμπειρίες τους. Για το σκοπό αυτό, ένας περιορισμένος αριθμός εκπαιδευόμενων μπορεί να συμμετέχει στις ανωτέρω συναντήσεις, συνέδρια και σεμινάρια, όπου ενδείκνυται.

Όλα τα σχέδια πρέπει να περιλαμβάνουν προγράμματα αξιολόγησης και διάδοσης των αποτελεσμάτων τους. Επιπλέον, μπορεί επίσης να χρηματοδοτηθούν σχέδια τα οποία στοχεύουν αποκλειστικά στην αξιολόγηση και/ή τη διάδοση «προϊόντων» αποτελεσμάτων. Προτεραιότητα θα δοθεί σε σχέδια με στόχο την αξιολόγηση και/ή τη διάδοση αποτελεσμάτων διαφόρων προηγούμενων σχεδίων, τα οποία χρησιμοποίησαν καινοτόμες προσεγγίσεις, προκειμένου τα αποτελέσματα αυτά να εξαπλωθούν περαιτέρω σε άλλες συμμετέχουσες χώρες και/ή ομάδες στόχους. Τα εν λόγω σχέδια αξιολόγησης/διάδοσης μπορεί να μην αποτελούν απλή παράταση των δραστηριοτήτων του σχεδίου που υποστηρίζονταν τα προηγούμενα έτη. Η χρηματοδότηση θα είναι διάρκειας ενός έτους.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Τα σχέδια θα χρηματοδοτούνται για περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών συνεχών ετών, παρότι στην πλειοψηφία τους θα χρηματοδοτούνται μόνον επί ένα ή δύο έτη. Οι συμπράξεις οφείλουν να προσδιορίσουν και να αιτιολογήσουν την προβλεπόμενη διάρκεια του σχεδίου (1, 2 ή 3 έτη) στην αίτηση για οικονομική ενίσχυση. Το ύψος της διατιθέμενης επιχορήγησης μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των σχεδίων. Η κοινοτική οικονομική ενίσχυση θα παρέχεται βάσει επιμερισμού του κόστους. Ως εκ τούτου, αναμένεται τα συμμετέχοντα ιδρύματα/οργανισμοί να δεσμεύσουν άλλους πόρους στο σχέδιο και να δηλώσουν τις άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Με σκοπό την παρακολούθηση και την προώθηση της συνέργειας, θα διοργανώνονται από την Επιτροπή δύο συναντήσεις των συντονιστών του σχεδίου, κάθε συμβατικό έτος, στις οποίες αναμένεται να παρίστανται οι συντονιστές.

4.4.2.2 GRUNDTVIG 2: Εκπαιδευτικές Συμπράξεις

Στόχοι των εκπαιδευτικών συμπράξεων

Οι εκπαιδευτικές συμπράξεις GRUNDTVIG είναι ένα πλαίσιο για μικρής κλίμακας συνεργασίας μεταξύ οργανισμών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, υπό την ευρύτερη δυνατή έννοια. Σε σύγκριση με τα σχέδια συνεργασίας GRUNDTVIG τα οποία επικεντρώνονται στα προϊόντα ή στα επιτεύγματα, οι εκπαιδευτικές

συμπράξεις εστιάζουν περισσότερο στη διαδικασία και στοχεύουν στη διεύρυνση της συμμετοχής μικρότερων οργανισμών, οι οποίοι επιθυμούν να συμπεριλάβουν την ευρωπαϊκή συνεργασία στις εκπαιδευτικές δραστηριότητές τους.

Στις εκπαιδευτικές συμπράξεις GRUNDTVIG, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι από διάφορες συμμετέχουσες χώρες συνεργάζονται σε ένα ή περισσότερα θέματα κοινού ενδιαφέροντος για τους συνεργαζόμενους οργανισμούς. Αυτή η ανταλλαγή εμπειριών, πρακτικών και μεθόδων συμβάλλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης έναντι της πολυμορφίας της πολιτισμικής, κοινωνικής και οικονομικής ευρωπαϊκής σκηνής και στην καλύτερη κατανόηση πεδίων κοινού ενδιαφέροντος.

Οι συμμετέχοντες οργανισμοί ενθαρρύνονται να παρακολουθούν και να αξιολογούν το διακρατικό έργο τους και να το συνδέουν με τις πρωτοβουλίες της τοπικής κοινότητας. Ενθαρρύνονται, να επίσης, να διατηρούν με οργανισμούς και αρχές σε εθνικό επίπεδο, ώστε να διασφαλίσουν στέρεη βάση για τις ιδέες και τις δραστηριότητές τους και να ανοίξουν διαύλους διάδοσης. Με τον τρόπο αυτό θα μεγιστοποιηθεί η αξία των διακρατικών ανταλλαγών, θα προαχθεί η διακίνηση των ορθών πρακτικών και, ως εκ τούτου, θα διασφαλισθεί ευρύτερος αντίκτυπος των αποτελεσμάτων.

Επιλέξιμες δραστηριότητες

Στις δραστηριότητες για τις οποίες μπορούν οι εκπαιδευτικές συμπράξεις να χρησιμοποιήσουν την επιχορήγηση περιλαμβάνονται κυρίως

- Συναντήσεις εταίρων και σεμινάρια
- Ανταλλαγές μελών προσωπικού (και, σε μικρότερο βαθμό, ενηλίκων εκπαιδευομένων) που συμμετέχουν στις δραστηριότητες του σχεδίου
- Ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών, με όλα τα κατάλληλα μέσα και κυρίως με τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (π.χ. ιστοχώροι, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, βιντεοδιασκέψεις)
- Δημιουργία τεχνικών αντικειμένων, σχεδίων και καλλιτεχνικών αντικειμένων σχετικών με το σχέδιο
- Επιτόπιες εργασίες, έρευνα σχετικά με το σχέδιο Κ.λπ.
- Παραστάσεις (θεατρικά και μουσικά έργα κ.λπ.)
- Εκπόνηση, δημοσίευση και διάδοση τεκμηρίωσης σχετικά με τις δραστηριότητες συνεργασίας
- Οργάνωση εκθέσεων, παραγωγή και διάδοση ενημερωτικού υλικού
- Γλωσσική προετοιμασία για άτομα, τα οποία πρόκειται να αναλάβουν καθήκοντα στο πλαίσιο της κινητικότητας, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι τα άτομα που συμμετέχουν σε δραστηριότητες διακρατικής κινητικότητας διαθέτουν την απαραίτητη ικανότητα στις γλώσσες διδασκαλίας του ιδρύματος εταίρου
- Συνεργασία με άλλα σχέδια συναφών θεματικών πεδίων, ανταλλαγή εμπειριών με άλλα ιδρύματα της περιφέρειας κ.λπ.
- Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης
- Διάδοση των εμπειριών και των επιτευγμάτων του σχεδίου.

Συνεπώς, οι διάφορες δραστηριότητες κινητικότητας παίζουν σημαντικό ρόλο στις εκπαιδευτικές συμπράξεις. Παρά ταύτα, η κινητικότητα πρέπει να συνδέεται με από κοινού δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν οι εκπαιδευόμενοι και να διασφαλίζει τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή του ιδρύματος στο σύνολό του.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Οι εκπαιδευτικές συμπράξεις κανονικά θα χρηματοδοτούνται επί ένα ή δύο έτη, ανάλογα με το χαρακτήρα της προτεινόμενης δραστηριότητας, παρότι σε απολύτως

δικαιολογημένες περιπτώσεις η οικονομική ενίσχυση μπορεί να διατίθεται επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο. Οι δραστηριότητες κινητικότητας, οι οποίες αναλαμβάνονται στο πλαίσιο του σχεδίου (συναντήσεις εταιρών, σεμινάρια, ανταλλαγές προσωπικού) κανονικά θα έχουν μέγιστη διάρκεια δύο εβδομάδων.

Η επιχορήγηση θα αποτελείται από δύο μέρη:

- ένα σταθερό ποσό ως συμμετοχή στις δαπάνες που αφορούν όλες τις δραστηριότητες του σχεδίου πλην μετάβασης στο εξωτερικό. Στα αρχικά στάδια της δεύτερης φάσης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ²⁴, το ετήσιο χρηματικό ποσό το οποίο χορηγείται θα είναι κανονικά της τάξης των 5.000 € για το συντονιστικό ίδρυμα και της τάξης των 4.000 € για κάθε έναν από τους υπόλοιπους εταίρους (εκτός εάν έχει ζητηθεί μικρότερο χρηματικό ποσό)
- ένα κυμαινόμενο χρηματικό ποσό ως συμμετοχή στις δαπάνες μετάβασης και διαμονής στο εξωτερικό.

4.4.2.3 GRUNDTVIG 3: Ατομικές Υποτροφίες Για Την Κατάρτιση Προσωπικού Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Στόχος της δράσης GRUNDTVIG 3 είναι να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας της δια βίου εκπαίδευσης, προσφέροντας τη δυνατότητα σε άτομα τα οποία απασχολούνται σε ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων, υπό την ευρύτερη δυνατή έννοια, ή ασχολούνται με την κατάρτιση ενηλίκων, να παρακολουθήσουν πρόγραμμα κατάρτισης, διάρκειας μίας έως τεσσάρων εβδομάδων, σε χώρα άλλη από εκείνη στην οποία κανονικά εργάζονται. Με τον τρόπο αυτό, οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να βελτιώσουν της πρακτικές τους δεξιότητες όσον αφορά τη διδασκαλία, την εποπτεία ή τη συμβουλευτική και να αποκτήσουν ευρύτερη αντίληψη της δια βίου εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

Φορέας επιλογής συμμετεχόντων και κριτήρια επιλογής

Η GRUNDTVIG 3 είναι «αποκεντρωμένη» δράση στο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ κατά συνέπεια η διαχείριση της επιλογής υποψηφίων, καθώς και της σύναψης συμβάσεων και της καταβολής των επιχορηγήσεων διεξάγεται από τον Εθνικό Φορέα κάθε συμμετέχουσας χώρας.

Όσον αφορά τα προγράμματα κατάρτισης καθηγητών ξένων γλωσσών, προτεραιότητα δίνεται υποψηφίους οι οποίοι επιθυμούν να παρακολουθήσουν προγράμματα κατάρτισης προκειμένου βελτιώσουν την ικανότητα διδασκαλίας λιγότερο διαδεδομένων και λιγότερο διδασκόμενων γλωσσών της Ε.Ε. και να διευρύνουν το φάσμα των ξένων γλωσσών οι οποίες διδάσκονται οικείο ίδρυμα.

Υποτροφία για την παρακολούθηση του ίδιου κύκλου μαθημάτων δεν θα λαμβάνουν περισσότερα των δύο ατόμων από το ίδιο ίδρυμα, εξαιρέσει απολύτως δικαιολογημένων περιπτώσεων.

Επιδιώκεται η διανομή των διαθέσιμων κονδυλίων της εν λόγω δράσης στον μεγαλύτερο αριθμό ατόμων. Για το λόγο αυτό, κανονικά δεν θα χορηγούνται υποτροφίες σε άτομα τα οποία έχουν ήδη λάβει υποτροφία του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ για ενδο-υπηρεσιακή κατάρτιση, εντός της προηγούμενης τριετίας, στο πλαίσιο οποιουδήποτε μέρους του προγράμματος.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Η χορηγούμενη οικονομική ενίσχυση θα υπολογίζεται με τρόπο ώστε να συμβάλει στην κάλυψη:

- οδοιπορικών από και προς τη χώρα στην οποία διοργανώνεται ο κύκλος μαθημάτων
- δαπανών διαβίωσης
- δαπανών προετοιμασίας (συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής προετοιμασίας)

- διδάκτρων, όπου είναι απαραίτητο σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τους Εθνικούς Φορείς, οι οποίοι συμφωνούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.4.2.4 GRUNDTVIG 4: Δίκτυα Grundtvig

Στόχος των δικτύων GRUNDTVIG είναι η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που συμμετέχουν στην εκπαίδευση ενηλίκων με την ευρύτερη έννοια, προκειμένου να τους δοθεί η ευκαιρία συνεργασίας σε αποτελεσματικότερη και σταθερότερη βάση και να αυξηθεί η ευαισθητοποίησή τους σχετικά με την ευρωπαϊκή διάσταση της διαβίου εκπαίδευσης.

Κατηγορίες υποστηριζόμενων δραστηριοτήτων

Στις δραστηριότητες οι οποίες πραγματοποιούνται από τα δίκτυα, και για τις οποίες θα χρησιμοποιηθεί η επιχορήγηση, κατά κανόνα συγκαταλέγονται οι εξής

- διοργάνωση συναντήσεων, σεμιναρίων, εργαστηρίων και συνεδρίων
- δραστηριότητες ενημέρωσης και διάδοσης, όπως η εκπόνηση περιπτωσιολογικών μελετών, ενημερωτικό υλικό, ιστοχώρο, δημοσιεύματα κ.λπ.
- εκπόνηση συγκριτικών μελετών, αναλύσεων, υλικού αναφοράς, παρατηρήσεων και συστάσεων σχετικά με τα θέματα τα οποία εξετάστηκαν (κυρίως για τα θεματικά δίκτυα)
- κατάρτιση και παροχή συμβουλών προς τους συντονιστές του σχεδίου (μόνο για τα δίκτυα σχεδίων)
- δραστηριότητες που αφορούν συντονισμό και διαχείριση σχεδίων.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Τα σχέδια δικτύων GRUNDTVIG θα χρηματοδοτούνται για περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών ετών. Οι συμπράξεις οφείλουν να διευκρινίζουν και να αιτιολογούν την προβλεπόμενη διάρκεια του σχεδίου (1,2 ή 3 έτη), στην αίτηση για οικονομική ενίσχυση. Για παράταση της οικονομικής ενίσχυσης, με μειωμένη πιθανώς χρηματοδότηση, επί περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών ετών, απαιτείται υποβολή νέας αίτησης και νέου προγράμματος εργασίας.

Οι επιχορηγήσεις είναι πιθανόν να διαφέρουν σημαντικά, ανάλογα με την κατηγορία του σχεδίου, καθώς και το μέγεθος και τη γεωγραφική κάλυψη του δικτύου. Η κοινοτική οικονομική ενίσχυση θα παρέχεται βάσει επιμερισμού του κόστους. Ως εκ τούτου τα ιδρύματα/οργανισμοί που συμμετέχουν αναμένεται να δεσμεύσουν άλλους πόρους στο σχέδιο και να δηλώσουν τις άλλες χρηματοδοτήσεις.

Με σκοπό την παρακολούθηση και την προαγωγή της συνέργειας, θα διοργανώνεται από την Επιτροπή μία συνάντηση των συντονιστών κάθε συμβατικό έτος, στην οποία αναμένεται να παρίστανται οι συντονιστές του σχεδίου.

Αναμένεται από κάθε δίκτυο σχεδίων να οργανώσει συνάντηση των συμμετεχόντων στα σχέδια GRUNDTVIG, τα οποία ασχολούνται με το θεματικό πεδίο του δικτύου. Η συνάντηση αυτή να έχει τη μορφή ανοικτού σεμιναρίου ή συνεδρίου και να συνδυάζει διάφορους στόχους του δικτύου.

Για την αποφυγή υπέρμετρης εξάρτησης από την κοινοτική χρηματοδότηση, κάθε δίκτυο πρέπει να αναπτύξει εξ αρχής μία στρατηγική, η οποία θα του επιτρέψει να συνεχίσει τις δραστηριότητές του μετά το πέρας ή τη σημαντική μείωση της κοινοτικής οικονομικής ενίσχυσης.

Τα άτομα και τα ιδρύματα που συμμετέχουν στην δράση GRUNDTVIG ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στις δραστηριότητες οι οποίες οργανώνονται από τα δίκτυα σχεδίων GRUNDTVIG. Οι δαπάνες συμμετοχής είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό των σχεδίων τους. Όσον αφορά σχέδια των οποίων η κοινοτική χρηματοδότηση έχει περατωθεί, η συμμετοχή στις εν λόγω δραστηριότητες μπορεί να

χρηματοδοτηθεί από την επιχορήγηση που προβλέπεται για το δίκτυο.⁶⁴

4.4.3 LINGUA: Διδασκαλία Και Εκμάθηση Γλωσσών

Στόχοι Της Ενέργειας Lingua

Η προώθηση της διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών αποτελεί στόχο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ γενικά και ειδικότερα των δράσεων ERASMUS, COMENIUS και GRUNDTVIG. Η δράση LINGUA υποστηρίζει αυτές τις δράσεις μέσω μέτρων τα οποία στοχεύουν:

- στην ενθάρρυνση και ενίσχυση της γλωσσικής ποικιλομορφίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση,
- στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών,
- στην προώθηση της πρόσβασης σε ευκαιρίες δια βίου εκμάθησης γλωσσών, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε ατόμου.

Στο πλαίσιο της δράσης LINGUA, η διδασκαλία γλωσσών καλύπτει τη διδασκαλία και εκμάθηση, ως ξένων γλωσσών, όλων των επισήμων γλωσσών της Κοινότητας, καθώς και των ιρλανδικών και των λουξεμβουργιανών. Επιλέξιμες είναι, επίσης, οι εθνικές γλώσσες των χωρών ΕΖΕΣ/ΕΟΧ και των υποψηφίων προς ένταξη χωρών, οι οποίες συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων στις λιγότερο διαδεδομένες και λιγότερο διδασκόμενες επίσημες γλώσσες της Κοινότητας. Η δράση LINGUA υποδιαιρείται σε δύο μέρη, καθένα από τα οποία θέτει ειδικούς επιμέρους στόχους.

4.4.3.1 LINGUA 1: Προώθηση Της Εκμάθησης Γλωσσών

Στόχοι της LINGUA 1 είναι η προαγωγή της διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών, η ενίσχυση της γλωσσικής ποικιλομορφίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ενθάρρυνση της βελτίωσης της ποιότητας των δομών και συστημάτων διδασκαλίας γλωσσών.

Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω δράση στοχεύει:

- στην ευαισθητοποίηση των πολιτών όσον αφορά τον πολυγλωσσικό χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα πλεονεκτήματα της δια βίου εκμάθησης γλωσσών και στην ενθάρρυνση της γλωσσομάθειας
- στη βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στους πόρους εκμάθησης γλωσσών και στην αύξηση της οικονομικής ενίσχυσης που διατίθεται σε όσους ασχολούνται με την εκμάθηση γλωσσών
- στην προαγωγή της διάδοσης πληροφοριών σχετικά με τις καινοτόμες τεχνικές και τις ορθές πρακτικές διδασκαλίας ξένων γλωσσών στην Ευρώπη, στις ομάδες στόχους (ειδικά στους αρμόδιους για λήψη αποφάσεων και άτομα που κατέχουν καίριες θέσεις στον τομέα της εκπαίδευσης).

4.4.3.2 LINGUA2: Ανάπτυξη Εργαλείων Και Υλικών

Στόχος της δράσης LINGUA 2, η οποία σε μεγάλο βαθμό συνεχίζει το έργο που ξεκίνησε η δράση LINGUA 1 κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, είναι να συμβάλλει στη βελτίωση του επιπέδου διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών, διασφαλίζοντας τη διαθεσιμότητα επαρκών και υψηλής ποιότητας μέσων εκμάθησης γλωσσών και εργαλείων για την αξιολόγηση των αποκτώμενων γλωσσικών δεξιοτήτων. Η LINGUA 2 θα ενθαρρύνει τόσο την ανάπτυξη νέων εργαλείων όσο και την ευρύτερη διάδοση των υφισταμένων, τα οποία αντιπροσωπεύουν τη βέλτιστη πρακτική και παρέχουν ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

Οι ειδικοί επιχειρησιακοί στόχοι είναι:

⁶⁴ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/adult/home.html>

- ενθάρρυνση της καινοτομίας κατά την ανάπτυξη εργαλείων εκμάθησης και διδασκαλίας γλωσσών, σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης
- ενθάρρυνση ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών
- παροχή μεγαλύτερης ποικιλίας υλικών διδασκαλίας γλωσσών σε σαφέστερα προσδιορισμένες ομάδες, με την ενθάρρυνση της παραγωγής γλωσσικών εργαλείων, τα οποία χαρακτηρίζονται από περιορισμένη εμπορική παρουσία ή δυσχερή προώθηση σε μεγάλη κλίμακα, κυρίως λόγω της ομάδα στόχου ή του χαρακτήρα της εκπαιδευτικής προσέγγισης που υιοθετείται
- ανάπτυξη μέτρων για την ενθάρρυνση απόκτησης επαρκούς γνώσης ξένων γλωσσών, ώστε το άτομο να αντεπεξέρχεται σε συγκεκριμένες καταστάσεις και πλαίσια, εφόσον τα μέτρα αυτά δεν συνδέονται με συγκεκριμένα επαγγέλματα (αυτό εμπίπτει κυρίως στο πεδίο δράσης του προγράμματος LEONARDO DA VINCI)
- βελτίωση του τρόπου διανομής και διάθεσης των προϊόντων.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της LINGUA 2, θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε σχέδια τα οποία:

- έχουν διεξαγάγει ιδιαίτερος εκτενή ανάλυση αναγκών για την αιτιολόγηση του σχεδίου, στην οποία καταδεικνύεται σαφώς ότι το προϊόν στο οποίο αποσκοπεί το σχέδιο δεν είναι διαθέσιμο
- αναλαμβάνουν να εφαρμόσουν πειραματικά το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών και να το αναπτύξουν ως εργαλείο για τον καθορισμό στόχων (ιδίως στόχων που αφορούν τις δεξιότητες και την τεχνογνωσία) και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων
- αξιοποιούν τις μεθόδους ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας
- προσαρμόζουν ήδη υπάρχοντα προϊόντα σε άλλες γλώσσες.

Παρά ταύτα, δεν θα αποκλείονται σχέδια τα οποία θα εστιάζονται σε θέματα άλλα από εκείνα τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως προτεραιότητες.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Τα σχέδια χρηματοδοτούνται για περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών συνεχών ετών. Οι συμπράξεις οφείλουν να προσδιορίσουν και να αιτιολογήσουν την προβλεπόμενη διάρκεια του σχεδίου (1, 2 ή 3 έτη) στην αίτηση για οικονομική ενίσχυση.

Το ύψος της διατιθέμενης επιχορήγησης μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των σχεδίων. Η κοινοτική οικονομική ενίσχυση θα παρέχεται βάσει επιμερισμού του κόστους. Ως εκ τούτου τα ιδρύματα/οργανισμοί που συμμετέχουν αναμένεται να δεσμεύσουν άλλους πόρους στο σχέδιο και να δηλώσουν τις άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Με σκοπό την παρακολούθηση και την προαγωγή της συνέργειας, θα διοργανώνονται από την Επιτροπή μία ή δύο συναντήσεις των συντονιστών κάθε συμβατικό έτος, στις οποίες αναμένεται να παρίστανται οι συντονιστές του σχεδίου.⁶⁵

4.4.4 MINERVA: Προαγωγή Ανοικτής Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης - Οι Τεχνολογίες Της Πληροφορίας Και Της Επικοινωνίας Στον Τομεα Της Εκπαίδευσης

Στόχοι της δράσης MINERVA

Η δράση MINERVA στοχεύει στην προαγωγή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στο πεδίο της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και στο πεδίο των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση. Ο στόχος θα μπορούσε να συνοψιστεί

⁶⁵ <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index.html>

στα εξής σημεία:

- η βελτίωση της κατανόησης από πλευράς διδασκόντων, διδασκόμενων, αρμοδίων λήψης αποφάσεων και ευρέως κοινού των συνεπειών της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας για την εκπαίδευση, καθώς και η προώθηση της συνετής και υπεύθυνης χρήσης των ανωτέρω τεχνολογιών για εκπαιδευτικούς σκοπούς
- η διασφάλιση της δέουσας συνεκτίμησης των παιδαγωγικών προβληματισμών κατά την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προϊόντων και υπηρεσιών βασισμένων στις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας και στα πολυμέσα
- η προώθηση της πρόσβασης σε βελτιωμένες μεθόδους και εκπαιδευτικούς πόρους, καθώς και στα αποτελέσματα και στις βέλτιστες πρακτικές στο εν λόγω πεδίο.

Κατά συνέπεια, κύρια λειτουργία των σχεδίων που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της δράσης MINERVA είναι η υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτόμων πρακτικών ή υπηρεσιών. Τα εν λόγω σχέδια πρέπει να έχουν σαφές πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, ενώ κύριο θέμα και προτεραιότητα της συνεργασίας στην οποία αποβλέπουν πρέπει να είναι η βελτίωση των γνώσεων για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και/ή για τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση. Παρότι οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της δράσης MINERVA, οι προτάσεις μπορούν επίσης, να βασίζονται σε καινοτόμους συνδυασμούς τεχνικών και μη τεχνικών μέσων.

Η δράση MINERVA αποτελεί σημαντικό μέσο για τη συνέχιση της υλοποίησης του ψηφίσματος το Συμβουλίου σχετικά με το εκπαιδευτικό για πολυμέσα λογισμικό, το οποίο εγκρίθηκε την 6η Μαΐου 1996 και στο οποίο τονίζεται ότι η χρήση και η αξιολόγηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση πρέπει να οδηγήσει σε μία βελτιωμένη προσέγγιση του τρόπου κάλυψης των αναγκών της διδασκαλίας και της εκμάθησης και στην εισαγωγή νέων μεθόδων, οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη την εξέλιξη του ρόλου του διδάσκοντα, θα προσφέρουν σε μαθητές και σπουδαστές δυνατότητα μεγαλύτερης συμμετοχής, θα εξατομικεύουν τη μάθηση, θα ενθαρρύνουν την διατομεακή προσέγγιση και θα ευνοούν τη συνεργασία και τη διεπιστημονική προσέγγιση.

Υποστηριζόμενες δραστηριότητες

Η δράση MINERVA υποστηρίζει διάφορες κατηγορίες σχεδίων. Ορισμένα σχέδια μπορεί να στοχεύουν στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών πόρων και μεθόδων βάσει καινοτόμων πειραμάτων, ενώ άλλα μπορεί να περιλαμβάνουν εκπόνηση μελετών ή συγκριτικών αναλύσεων συγκεκριμένων πτυχών της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και/ή της χρήσης νέων εκπαιδευτικών τεχνολογιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Άλλα σχέδια μπορεί να στοχεύουν στη σύσταση υπηρεσιών παροχής πληροφοριών. Ορισμένα σχέδια μπορεί να επιδιώκουν ταυτοχρόνως την επίτευξη πολλών από τους ανωτέρω στόχους.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Γενικά, θα προτιμηθούν σχέδια διάρκειας ενός ή δύο ετών. Σε ειδικές περιπτώσεις, θα χορηγείται οικονομική ενίσχυση για περίοδο τριών ετών κατ' ανώτατο όριο.

Για τα επιλεγμένα σχέδια διάρκειας μεγαλύτερης του ενός έτους ενδέχεται να συναφθεί πολυετής σύμβαση. Στην περίπτωση αυτή, θα πραγματοποιείται μία πρώτη καταβολή κατά την έναρξη του σχεδίου. Οι επόμενες καταβολές θα υπόκεινται σε περιοδική επανεξέταση και αξιολόγηση της προόδου του σχεδίου. Παρά ταύτα, είναι δυνατόν να υποβληθούν αιτήσεις για οικονομική ενίσχυση σχεδίων μονοετούς διάρκειας.

Το ύψος της διατιθέμενης επιχορήγησης μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των σχεδίων. Η κοινοτική οικονομική ενίσχυση θα παρέχεται βάσει επιμερισμού του κόστους. Ως εκ τούτου τα ιδρύματα/οργανισμοί που συμμετέχουν αναμένεται να δεσμεύσουν άλλους

πόρους στο σχέδιο και να δηλώσουν τις άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Με σκοπό την παρακολούθηση και την προαγωγή της συνέργειας, θα διοργανώνονται από την Επιτροπή δύο συναντήσεις των συντονιστών κάθε συμβατικό έτος, στις οποίες αναμένεται να παρίστανται οι συντονιστές του σχεδίου.⁶⁶

4.4.5 Η δράση παρατήρηση και καινοτομία, στα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές

Γενική διάρθρωση της δράσης

Η δράση Παρατήρηση και Καινοτομία έχει την εξής διάρθρωση⁶⁷:

- Παρατήρηση εκπαιδευτικών συστημάτων, πολιτικών και καινοτομιών
 - Γενικές δραστηριότητες παρατήρησης και ανάλυσης (μελέτες, αναλύσεις, πειραματικά σχέδια, σεμινάρια, ανταλλαγές εμπειρογνομόνων, δίκτυα ιδρυμάτων, ομάδες εμπειρογνομόνων κ.λπ.)
 - επισκέψεις ΑΡΙΩΝ για ειδικούς στον τομέα της εκπαίδευσης και για αρμόδιους λήψης αποφάσεων
 - δίκτυο πληροφόρησης για την εκπαίδευση ΕΥΡΥΔΙΚΗ
 - δίκτυο εθνικών κέντρων πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων NARIC
- Καινοτόμες πρωτοβουλίες ως απόκριση σε νέες ανάγκες

4.4.5.1 ΑΡΙΩΝ: Επισκέψεις Μελέτης Για Αρμόδιους Λήψης Αποφάσεων Στον Τομέα της Εκπαίδευσης

Στόχος των επισκέψεων στο πλαίσιο της δράσης ΒΑΡΙΩΝ είναι η διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ αρμοδίων λήψης αποφάσεων και ειδικών στον τομέα της εκπαίδευσης σχετικά με θέματα κοινού ενδιαφέροντος για τις συμμετέχουσες χώρες, ιδίως στον τομέα της πρωτοβάθμιας και της γενικής, τεχνικής και επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι επισκέψεις συμβάλλουν στην ενημέρωση των συμμετεχόντων σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόζονται σε άλλες χώρες και παρέχουν στους αρμόδιους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής τα πλέον πρόσφατα και έγκυρα στοιχεία για την εκπαίδευση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Υποστηρίζονται, επίσης, και πολλαπλασιαστικές δραστηριότητες, προκειμένου να ενισχυθούν τα αποτελέσματα των επισκέψεων.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Η χορηγούμενη οικονομική ενίσχυση υπολογίζεται κατά τρόπον ώστε να καλύπτει μέρος:

- των δαπανών μετακίνησης από και προς τη χώρα στην οποία διοργανώνεται η επίσκεψη
- των δαπανών διαβίωσης
- των δαπανών προετοιμασίας (συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής προετοιμασίας) σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές προς τους Εθνικούς Φορείς, οι οποίες έχουν συμφωνηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Επιδιώκεται η διανομή των διαθέσιμων κονδυλίων της εν λόγω δράσης στον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ατόμων. Κατά συνέπεια, δεν χορηγείται οικονομική ενίσχυση στο ίδιο άτομο για δύο συνεχή έτη.

⁶⁶ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/minerva/ind1a.html>

⁶⁷ Στις δραστηριότητες στο πλαίσιο των δικτύων ΕΥΡΥΔΙΚΗ και NARIC δεν γίνονται δεκτές εξωτερικές αιτήσεις, δεδομένου ότι υλοποιούνται μέσω των δικτύων που δημιουργούνται από την Επιτροπή και τις συμμετέχουσες χώρες

Πολλαπλασιαστικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της δράσης ΑΡΙΩΝ

Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα αποτελεί βασικό στοιχείο της δράσης ΑΡΙΩΝ. Ως εκ τούτου, πέραν των επισκέψεων μελέτης οι οποίες περιγράφονται στις ανωτέρω παραγράφους, υπάρχει δυνατότητα υποβολής αίτησης χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης για πολλαπλασιαστικές δραστηριότητες, στόχος των οποίων είναι:

- η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των επισκέψεων και της εμπειρίας που αποκομίζεται από αυτές και/ή
- η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της δράσης ΑΡΙΩΝ και άλλων ενεργειών στο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ιδίως όσων συνδέονται με τη σχολική εκπαίδευση ή την εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς και άλλων κοινοτικών προγραμμάτων.

Στις πολλαπλασιαστικές δραστηριότητες συγκαταλέγονται:

- *ειδικές επισκέψεις μελέτης:* Κάθε έτος χρηματοδοτείται ένας περιορισμένος αριθμός ειδικών επισκέψεων μελέτης, οι οποίες πραγματοποιούνται από ομάδες ατόμων που πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας για επισκέψεις μελέτης ΑΡΙΩΝ, και έχουν ως αντικείμενο συγκεκριμένα θέματα στα οποία δεν έχει δοθεί προτεραιότητα από τις συμμετέχουσες χώρες, παρότι πρόκειται για θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Ισχύουν τα ίδια κριτήρια επιλογής και οι ίδιες χρηματοδοτικές ρυθμίσεις με εκείνες των κύριων επισκέψεων μελέτης ΑΡΙΩΝ, ενώ οι συμμετέχοντες στην επίσκεψη ορίζονται κατόπιν συμφωνίας με τον Εθνικό Φορέα. Οι εν λόγω ειδικές επισκέψεις μελέτης αντιπροσωπεύουν μικρό ποσοστό του συνολικού αριθμού των χρηματοδοτούμενων επισκέψεων
- *Άλλες πολλαπλασιαστικές δραστηριότητες:* Μπορούν να λάβουν πολλές και ποικίλες μορφές, όπως σεμινάρια, ενημερωτικές δραστηριότητες και συσκέψεις εμπειρογνομώνων. Οι συμμετέχοντες πρέπει να πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας τα οποία παρατίθενται στο Μέρος Ι του παρόντος *Οδηγού για τους αιτούντες*. Προτεραιότητα θα δίνεται σε προτάσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα έντονα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και/ή συμβάλλουν σημαντικά στην αξιολόγηση των εμπειριών που αποκομίζονται στη διάρκεια επισκέψεων μελέτης ΑΡΙΩΝ.⁶⁸

4.4.5.2 Δίκτυο πληροφόρησης για την εκπαίδευση στην Ευρώπη (Ευρυδίκη)

Το δίκτυο πληροφόρησης ΕΥΡΥΔΙΚΗ αποτελείται από μια Ευρωπαϊκή μονάδα, η οποία έχει συσταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και από εθνικές μονάδες, οι οποίες έχουν συσταθεί από τις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Η Ευρωπαϊκή μονάδα του δικτύου εδρεύει στις Βρυξέλες και συντονίζει τις δραστηριότητες του δικτύου. Οι εθνικές μονάδες στεγάζονται στα Υπουργεία Παιδείας ή σε Φορείς στενά συνδεδεμένους με αυτά. Το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ διαδραματίζει ζωτικό ρόλο, δεδομένου ότι παρέχει στην Επιτροπή και στην εκάστοτε προεδρία του Συμβουλίου αξιόπιστες πληροφορίες, οι οποίες αποτελούν βάση για πολιτικό προβληματισμό σχετικά με τα εκπαιδευτικά ζητήματα σε κοινοτικό επίπεδο. Παρά ταύτα, πολλές από τις υπηρεσίες του διατίθενται και στο ευρύ κοινό.

Το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ εκπονεί πλήθος βασικών εγγράφων και συγκριτικών μελετών για τα εκπαιδευτικά συστήματα και για θέματα κοινού ενδιαφέροντος σε κοινοτικό επίπεδο, αναπτύσσει χρήσιμους δείκτες για τους αρμόδιους για θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής και διαχειρίζεται μια μεγάλη βάση δεδομένων για εκπαιδευτικά συστήματα (Eurybase). Επιστάται ιδιαίτερα η προσοχή των ενδιαφερομένων στις σειρές δημοσιευμάτων Βασικά στοιχεία για την εκπαίδευση και Βασικά θέματα εκπαίδευσης, τα οποία αποτελούν σημαντικά εργαλεία για όλους τους παράγοντες της εκπαίδευσης στην Ευρώπη.⁶⁹

⁶⁸ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/arion/index.html>

⁶⁹ <http://www.eurydice.org>

4.4.5.3 Δίκτυο εθνικών κέντρων πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων (NARIC)

Το δίκτυο NARIC, ο συντονισμός του οποίου διεξάγεται από την Επιτροπή, συγκροτείται από εθνικά κέντρα, τα οποία υποδεικνύονται από τις συμμετέχουσες χώρες και υπεύθυνα για την παροχή πληροφοριών σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και σε πολίτες για θέματα σχετικά με τους ακαδημαϊκούς τίτλους, προκειμένου να διευκολύνεται η αναγνώρισή τους στις άλλες συμμετέχουσες χώρες για ακαδημαϊκούς ή, πολύ συχνά, επαγγελματικούς σκοπούς. Το δίκτυο συνεργάζεται στενά με το δίκτυο ENIC του Συμβουλίου της Ευρώπης και την UNESCO, καθώς και με το δίκτυο πληροφόρησης ΕΥΡΥΔΙΚΗ για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές. Διαχειρίζεται μια μεγάλη βάση δεδομένων για την αναγνώριση και την ισοτιμία ακαδημαϊκών τίτλων, ενθαρρύνει την κατάρτιση σε μεθόδους αξιολόγησης ακαδημαϊκών τίτλων και διοργανώνει διάφορα σεμινάρια και επισκέψεις μελέτης. Το δίκτυο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της διαφάνειας όσον αφορά τους ακαδημαϊκούς τίτλους και τις περιόδους σπουδών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσής.

Για το σκοπό αυτό, ενθαρρύνει την αποτελεσματική εισαγωγή του «συμπληρωματικού ακαδημαϊκού τίτλου», ο οποίος αναπτύχθηκε από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την UNESCO στη διάρκεια της πρώτης φάσης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Η διάδοση των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων του δικτύου διεξάγεται κυρίως μέσω δημοσιευμάτων και με ηλεκτρονικά μέσα.⁷⁰

4.5 ΕΘΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Οι εθνικές αρχές των χωρών που συμμετέχουν συγκροτούν Εθνικούς Φορείς, προκειμένου να διευκολύνεται ο συντονισμός της διαχείρισης των ενεργειών του προγράμματος σε εθνικό επίπεδο.

Οι Εθνικοί Φορείς διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο κατά την πρακτική εφαρμογή του προγράμματος. Τούτο ισχύει ιδίως για τις αποκεντρωμένες δράσεις, για τις οποίες έχουν την ευθύνη παραλαβής των εντύπων υποβολής αίτησης για οικονομική ενίσχυση, παροχής συμβουλών προς τις εθνικές αρχές σχετικά με την επιλογή των υποψηφιοτήτων (ή διεξαγωγής της εν λόγω επιλογής εκ μέρους των εθνικών αρχών), αποστολής συμβάσεων στους επιλεγέντες υποψηφίους, καταβολής των επιχορηγήσεων στους δικαιούχους και παραλαβής των εκθέσεών τους.

Επιπλέον, οι Εθνικοί Φορείς εκφέρουν άποψη σχετικά με τις αιτήσεις για οικονομική ενίσχυση στο πλαίσιο ορισμένων κεντρικών ενεργειών και αναλαμβάνουν την ευθύνη για την ορθή διαχείριση των πιστώσεων που μεταβιβάζονται στα εθνικά γραφεία για την υποστήριξη σχεδίων, την τήρηση των αρχών της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αποφυγής διπλής χρηματοδότησης, καθώς και την υποχρέωση παρακολούθησης των σχεδίων και ανάκτησης τυχόν χρημάτων που πρέπει να επιστρέψουν οι δικαιούχοι. Ακόμα, επιτελούν μια σειρά άλλων σημαντικών λειτουργιών που αφορούν το πρόγραμμα στο σύνολό του, όπως πληροφόρηση, παροχή βοήθειας για την εξεύρεση των κατάλληλων εταίρων για συγκεκριμένα σχέδια, παροχή καθοδήγησης και συμβουλών για την υποβολή αίτησης και για άλλα θέματα, παρακολούθηση της προόδου των σχεδίων και ενημέρωση για τον τρόπο λειτουργίας του προγράμματος.

4.6 ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

⁷⁰<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/agenar.html>

Επιλεξιμότητα Δαπανών

Κατά κανόνα, η κοινοτική οικονομική ενίσχυση που χορηγείται στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ αποσκοπεί μόνον εν μέρει στην αντιστάθμιση του κατ' εκτίμηση κόστους υλοποίησης δραστηριοτήτων. Για τη χρηματοδότηση λαμβάνονται υπόψη μόνον οι δαπάνες που συνδέονται άμεσα με τις εν λόγω δραστηριότητες και πραγματοποιούνται στη διάρκεια της συμβατικής περιόδου.

Στον ακόλουθο πίνακα περιλαμβάνεται μία γενική επισκόπηση των γενικών κατηγοριών επιλέξιμων δαπανών για τις διάφορες δράσεις του προγράμματος. Επισημαίνεται ότι για ορισμένες κατηγορίες δαπανών εφαρμόζονται κανόνες ως προς το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος, οι οποίοι θα πρέπει να τεθούν υπόψη από τους υποψηφίους κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού τους.

Ύψος Επιχορηγήσεων

Σε περίπτωση σχεδίων διακρατικής συνεργασίας η Επιτροπή προβαίνει σε ανάλυση του προϋπολογισμού που υποβάλλεται από τον υποψήφιο, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον συμμορφώνεται με τους κανόνες και συνάδει προς τους στόχους και τα αναμενόμενα αποτελέσματα του σχεδίου. Ο αναθεωρημένος προϋπολογισμός ο οποίος προκύπτει αποτελεί τη βάση για τον υπολογισμό της επιχορήγησης που θα διατεθεί. Το πραγματικό ύψος της επιχορήγησης θα αποτελεί συμβολή στην κάλυψη μέρους των συνολικών δαπανών για το σχέδιο και θα εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων, όπως η διαθεσιμότητα κοινοτικών πόρων, η πολιτική διάθεσης οικονομικών πόρων που εφαρμόζεται σε συγκεκριμένες δράσεις.

Σε περίπτωση δραστηριοτήτων κινητικότητας η επιχορήγηση συνήθως συνίσταται σε:

α) ένα ποσό για την κάλυψη των οδοιπορικών κατ' εκτίμηση των πραγματικών δαπανών που θα προκύψουν, β) ένα κατ' αποκοπή ποσό για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης, χορηγούμενο ημερήσια, εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση, το ύψος του οποίου εξαρτάται από τη χώρα προορισμού, γ) κατά περίπτωση, ένα κυμαινόμενο ποσό για την κάλυψη άλλων κατηγοριών δαπανών, όπως δίδακτρα.

Σε όλες τις δράσεις, το ύψος της συνήθως παρεχόμενης επιχορήγησης μπορεί να αυξηθεί σε περίπτωση:

- ⊕ συμμετοχής ατόμων / ιδρυμάτων τα οποία βρίσκονται σε μειονεκτική θέση εξαιτίας γεωγραφικών, κοινωνικών ή οικονομικών λόγων
- ⊕ συμμετοχής ατόμων με ειδικές ανάγκες, ιδίως όσων χρειάζονται ειδική υποστήριξη στη διάρκεια των δραστηριοτήτων του σχεδίου ή κατά τη μετάβαση ή την παραμονή σε άλλη χώρα.

4.7 ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Στόχοι των Συνοδευτικών Μέτρων

Στόχος της χρηματοδότησης στο πλαίσιο των Συνοδευτικών Μέτρων είναι η ενίσχυση διαφόρων δραστηριοτήτων οι οποίες, παρότι δεν είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τις κύριες δράσεις, συμβάλλουν σαφώς στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Τα σχέδια στα οποία χορηγείται οικονομική ενίσχυση θα αποσκοπούν:

- Στην ευαισθητοποίηση των συναφών ομάδων στόχων ή του ευρέος κοινού όσον αφορά το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ ή τη σημασία της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης εν γένει.
- Στη βελτίωση της υλοποίησης του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ιδίως μέσω δραστηριοτήτων κατάρτισης και αναλύσεων.
- Στη μεγιστοποίηση του αντίκτυπου της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης μέσω διάδοσης και ενίσχυσης του κύρους των αποτελεσμάτων και των μεθόδων που προκύπτουν από την εν λόγω συνεργασία.

- Στην ενίσχυση των διατομεακών συνεργιών μεταξύ των ενεργειών του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, που αφορούν, παραδείγματος χάριν, δραστηριότητες συνεργασίας μεταξύ σχεδίων χρηματοδοτούμενων από τις δράσεις COMENIUS, ERASMUS, GRUNDTVIG, LINGUA, MINERVA κ.λπ., τα οποία ασχολούνται με συγκεκριμένα θέματα.
- Στην υλοποίηση δραστηριοτήτων οι οποίες αφορούν ειδικά πτυχές εγκάρσιων πολιτικών στις οποίες καλείται να συμβάλει το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, συμπεριλαμβανομένης ιδίως της προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, της ενσωμάτωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, της προώθησης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της καταπολέμησης του ρατσισμού.
- Στην υλοποίηση άλλων δραστηριοτήτων, οι οποίες εστιάζονται σε συγκεκριμένα θέματα, ομάδες στόχους ή πλαίσια, βάσει των αναγκών της υφιστάμενης κατάστασης της εκπαίδευσης στις συμμετέχουσες χώρες.

Κατηγορίες υποστηριζόμενων δραστηριοτήτων

Οι ακόλουθες κατηγορίες δραστηριοτήτων πιθανώς αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα σχεδίων τα οποία θα υλοποιούνται στο πλαίσιο του εν λόγω μέρους του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Παρά ταύτα, ο κατάλογος παρατίθεται ενδεικτικά. Θα εξετάζονται, επίσης, σχέδια τα οποία προβλέπουν άλλες δραστηριότητες, αλλά πληρούν τα κριτήρια που παρατίθενται κατωτέρω:

- Οργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων με θέμα την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης.
- Δραστηριότητες ευαισθητοποίησης, όπως εκστρατείες ενημέρωσης και πληροφόρησης με στόχο συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, διαγωνισμοί κ.λπ.
- Σύσταση και εδραίωση οργανισμών, π.χ. ενώσεων, ιδίως ως μέσο διάδοσης και ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με καινοτόμες πρωτοβουλίες στην εκπαίδευση.
- Ανάπτυξη, δημοσίευση και ιδίως διάδοση προϊόντων και διαδικασιών που προκύπτουν από συνεργασίες (έγγραφα, δημοσιεύματα, αυτοτελείς ενότητες μαθημάτων, βίντεο, CD-ROM, καινοτόμες μεθοδολογίες, οργανωτικά μέτρα για εκπαιδευτικά ιδρύματα, εκπαιδευτικές στρατηγικές κ.λπ.). Ενθαρρύνεται ιδιαίτερα η διάδοση μέσω δικτύων οργανισμών στα οποία συμμετέχουν παράγοντες του τομέα της εκπαίδευσης με δυνατότητα περαιτέρω διάδοσης των εν λόγω πληροφοριών
- Διδακτικό υλικό σχετικά με ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά θέματα.
- Οργάνωση δραστηριοτήτων κατάρτισης για μέλη του προσωπικού ιδρυμάτων αρμόδια για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης.
- Δημοσιεύματα σχετικά με την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική συνεργασία, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης των στρατηγικών διεθνοποίησης της εκπαίδευσης, της υλοποίησης προγραμμάτων και των αντίστοιχων εμποδίων.
- Έρευνα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ιδίως οι ακόλουθες δραστηριότητες ενδέχεται να μην καλύπτονται από την παρεχόμενη οικονομική ενίσχυση:

- Δραστηριότητες επιλέξιμες στο πλαίσιο άλλου μέρους του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ.
- Ερευνητικές δραστηριότητες.

Διαθέσιμη οικονομική ενίσχυση

Δεδομένης της έντονης πολυμορφίας των δραστηριοτήτων, είναι πιθανόν το ύψος της παρεχόμενης οικονομικής ενίσχυσης να διαφέρει σημαντικά ανάλογα με το σχέδιο.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα σχέδια θα χρηματοδοτούνται σε ετήσια βάση. Παρά ταύτα, υπάρχει και δυνατότητα πολυετούς χρηματοδότησης σε απολύτως δικαιολογημένες περιπτώσεις.

4.8 ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Τα κοινοτικά προγράμματα για την εκπαίδευση (ΣΩΚΡΑΤΗΣ), την επαγγελματική κατάρτιση (LEONARDO DA VINCI) και τη Νεολαία συνιστούν συμπληρωματικά μέσα, κοινός στόχος των οποίων είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να δοθεί σε εκπαιδευόμενους κάθε ηλικίας η δυνατότητα να αποκτήσουν την εμπειρία, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που χρειάζονται για να ζήσουν, να εργασθούν και να συμμετάσχουν ενεργά στη σημερινή κοινωνία. Οι «Κοινές Δράσεις» που προβλέπονται για τα τρία αυτά προγράμματα δίνουν μορφή στη συμπληρωματικότητα, παρέχοντας τη δυνατότητα χρηματοδότησης πρωτοβουλιών, οι οποίες υπερβαίνουν το συγκεκριμένο πεδίο το οποίο καλύπτεται από κάθε μεμονωμένο πρόγραμμα.

Είναι, επίσης, δυνατόν να χορηγηθεί οικονομική ενίσχυση σε «Κοινές Δράσεις» που συνδέουν το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ με άλλα κοινοτικά προγράμματα, ιδίως με τα κοινοτικά προγράμματα για την έρευνα και ανάπτυξη και τις νέες τεχνολογίες.

4.9 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEONARDO DA VINCI

Το πρόγραμμα LEONARDO DA VINCI θεσπίστηκε με την απόφαση 94/819/EK του Συμβουλίου των Υπουργών της 6/12/1994, για περίοδο πέντε ετών, 1995-1999, και ενσωμάτωσε τα προηγούμενα προγράμματα COMMET, PETRA, FORCE, EUROTECNET, καθώς και το δίκτυο πληροφόρησης IRIS. Κύριος στόχος του είναι η εφαρμογή πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επαγγελματική κατάρτιση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 127, της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Μία από τις κεντρικές ιδέες του LEONARDO I είναι η «διά βίου μάθηση», την οποία προωθεί μέσω των πολιτικών για τη διά βίου κατάρτιση. Με το πρόγραμμα αυτό προωθούνται οι διακρατικές συμπράξεις, που φέρνουν σε επαφή και συνεργασία διάφορους φορείς όλων των πεδίων της επαγγελματικής κατάρτισης (αρχική, συνεχιζόμενη, διά βίου μάθηση), με επιχειρήσεις, επαγγελματικές οργανώσεις, ενώσεις εργαζομένων, Τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, επιμελητήρια και ινστιτούτα. Το πρόγραμμα LEONARDO I προβλέπει τρία είδη μέτρων, που περιλαμβάνουν αντίστοιχους στόχους:

- Το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την πειραματική εφαρμογή διακρατικών πιλοτικών σχεδίων, με στόχο την ανάπτυξη κοινών ενοτήτων ή θεμάτων κατάρτισης, Την προσαρμογή των περιεχομένων και των μεθόδων, την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, την πρόβλεψη των αναγκών, την ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων κ.ά.
- Την εφαρμογή διακρατικών προγραμμάτων τοποθετήσεων και ανταλλαγών, που δίνουν τη δυνατότητα σε διάφορες ομάδες (π.χ. νέους που παρακολουθούν αρχική κατάρτιση, φοιτητές πανεπιστημίου, υπευθύνους εργατικού δυναμικού) να πραγματοποιήσουν ένα τμήμα της κατάρτισής τους σε άλλο κράτος-μέλος, καθώς και σε εκπαιδευτές και ειδικούς του τομέα κατάρτισης να βελτιώσουν την ποιότητα των ενεργειών τους μέσω ανταλλαγών.

Την ανάπτυξη των γνώσεων στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, μέσω ερευνών και αναλύσεων που πραγματοποιούνται σε κοινοτικό επίπεδο σχετικά, για παράδειγμα, με την πρόβλεψη των αναγκών, την πιστοποίηση των προσόντων, τους νέους τύπους μαθητείας και κατάρτισης, την ποιότητα, τις επενδύσεις στην κατάρτιση, τα κίνητρα για κατάρτιση και τις στατιστικές σχετικά με την προσφορά, τη χρηματοδότηση και τους δικαιούχους κατάρτισης.

Το πρόγραμμα LEONARDO II που είχε διάρκεια από το 2000 έως 2006 έδωσε την ευκαιρία σε 400.000 καταρτιζόμενους νέους να συμμετέχουν⁷¹ σ' αυτό και δεν διαφοροποιεί

⁷¹ Νίκος Μούσης, *Η Κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2005
Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

τη δομή του LEONARDO I, αλλά δίνει έμφαση στους εξής στόχους:

1. Στη βελτίωση και ενίσχυση της κοινωνικής και επαγγελματικής ενσωμάτωσης των νέων, ιδίως μέσω της εναλλασσόμενης κατάρτισης και των προγραμμάτων μαθητείας.
2. Στη διεύρυνση και ενίσχυση της πρόσβασης σε συνεχή κατάρτιση υψηλής ποιότητας και της πρόσβασης σε δεξιότητες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, προκειμένου, κυρίως, να επιτευχθεί η προσαρμογή στις τεχνολογικές και οργανωτικές καινοτομίες και να υποστηριχτούν οι επενδυτικές προσπάθειες στην κατάρτιση.
3. Στην υποστήριξη των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης για την εδραίωση των διαδικασιών, για την επανένταξη στην απασχόληση και την καλύτερη ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων, με ανεπαρκείς ή ξεπερασμένες ειδικότητες.⁷²

Η δεύτερη φάση του Ευρωπαϊκού Προγράμματος δράσης **LEONARDO DA VINCI** στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2006. Σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 1720/2006/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2006 τέθηκε σε ισχύ η νέα γενιά προγραμμάτων δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, με την ονομασία «Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης» (Lifelong Learning Programme). Η διάρκεια ισχύος του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης είναι από το 2007 έως το 2013.

Όλα τα σχέδια τα οποία έχουν εγκριθεί στα πλαίσια του προγράμματος Leonardo Da Vinci II συνεχίζουν να υλοποιούνται στα πλαίσια του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης.⁷³

4.10 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ (Lifelong Learning Programme) 2007-2013

Σύμφωνα με την Απόφαση αριθ. 1720/2006/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2006, τέθηκε σε ισχύ το νέο ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης στον τομέα της δια βίου μάθησης (Lifelong Learning Programme, 2007 – 2013, το οποίο ενσωματώνει τα προηγούμενα ΣΩΚΡΑΤΗΣ II και LEONARDO II, με την εξής δομή:⁷⁴

Comenius	Erasmus	Leonardo Da Vinci	Grundtvig
Προσχολική και σχολική εκπαίδευση	Ανώτατη εκπαίδευση και κατάρτιση φοιτητών στο πλαίσιο του LdV	Αρχική και διαρκής επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	Εκπαίδευση ενηλίκων
Εγκάρσιο πρόγραμμα			
1) <u>Ανάπτυξη πολιτικής</u> (ARION, CEDEFOP, δίκτυο EYRIDICE, κ.λ.π.)			
2) <u>Γλώσσες</u> . Η δράση αυτή συμπληρώνει τη γενική δράση γλωσσικών θεμάτων των τομεακών προγραμμάτων			
3) <u>Καινοτόμες προσεγγίσεις στη διδασκαλία και στη μάθηση με τη χρήση ΤΠΕ</u>			
4) <u>Διάδοση καλών πρακτικών</u> - Αξιοποίηση και μεταφορά των επιτυχών αποτελεσμάτων των σχεδίων σε συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε κοινοτικό, εθνικό, περιφερειακό και τομεακό επίπεδο			

⁷² Αθανασούλα-Ρέππα, *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τόμος Γ, Κοινωνική και Ευρωπαϊκή Διάσταση της Εκπαιδευτικής Διοίκησης* Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

⁷³ http://www.ypepth.gr/docs/socrates2_ldv2.doc

⁷⁴ <http://www.ypepth.gr/docs/llp.doc>

Jean Monnet :Το πρόγραμμα σχετίζεται με θέματα ευρωπαϊκής ενοποίησης σε Πανεπιστημιακό επίπεδο. Προβλέπεται η στήριξη σε ιδρύματα/οργανώσεις που ενεργούν στους τομείς εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η εφαρμογή του προγράμματος ΔΒΜ έχει ως γενικό στόχο να συμβάλλει στην ανάπτυξη της Κοινότητας ως προηγμένης κοινωνίας βασισμένης στην γνώση, με βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, καλύτερες και περισσότερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή, διασφαλίζοντας παράλληλα, ικανοποιητική προστασία του περιβάλλοντος για τις επόμενες γενιές. Αποσκοπεί ιδίως στην ενίσχυση των ανταλλαγών, της συνεργασίας και της κινητικότητας μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κοινότητα ώστε να καταστούν παγκόσμιο σημείο ποιοτικής αναφοράς⁷⁵. Σχεδιάζεται να απορροφήσει 838,36 εκ.ευρώ που μοιράζονται ανάμεσα στο Comenius (136,5 εκ.ευρώ), το Erasmus (395,4 εκ. ευρώ), το Leonardo Da Vinci (232,9 εκ. ευρώ), το Grundtvig (40 εκ. ευρώ), τη δράση Jean Monnet (17,08 εκ. ευρώ) και σε μικρότερο βαθμό ορισμένες οριζόντιες δράσεις (2,8 εκ. ευρώ).⁷⁶

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν τα 27 κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι 3 χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία) και η Τουρκία.

4.11 ΑΛΛΑ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο αριθμό Ελλήνων που ζουν στο εξωτερικό και στοχεύοντας στη διατήρηση ισχυρών δεσμών με αυτούς, η Ελλάδα μέσω του ΥΠΕΠΘ χαράζει και υλοποιεί την εκπαιδευτική πολιτική για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας σε όλες τις χώρες του κόσμου όπου υπάρχει ομογένεια. Αν και ο κύριος στόχος της πολιτικής για την εκπαίδευση της ομογένειας είναι η διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στο εξωτερικό, εν τούτοις μέσω αυτής επιτυγχάνεται και η διείσδυση και διάδοση ευρωπαϊκών και εν γένει διεθνών στοιχείων ιστορίας και πολιτισμού, έτσι ώστε να μπορούμε να θεωρήσουμε την επικοινωνία με την ομογένεια ως ένα ακόμα εθνικό κανάλι μέσα από το οποίο η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να έρθει σε επαφή και να αντλήσει πολλά στοιχεία του ευρωπαϊκού και διεθνούς πολιτισμού. Για το σκοπό αυτό συνεχίζονται οι συζητήσεις και επαφές με τους κρατικούς φορείς χωρών όπως η Γερμανία, Γαλλία, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς κ.ά.

Η Διεύθυνση Διεθνών Εκπαιδευτικών Σχέσεων αποστέλλει βιβλία, λεξικά και άλλο εκπαιδευτικό υλικό σε εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού όλων των βαθμίδων όπου διδάσκεται η ελληνική γλώσσα. Τα σχολεία του εξωτερικού όπου διδάσκεται η ελληνική γλώσσα είναι αναλυτικά:

ΕΥΡΩΠΗ

Σε 28 χώρες της Ευρώπης λειτουργούν 1441 σχολεία ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης από τα οποία τα 51 είναι αμιγή ελληνικά σχολεία και τα 1390 μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Στα παραπάνω σχολεία φοιτούν συνολικά 47.146 μαθητές από τους οποίους οι 6.448 στα αμιγή ελληνικά σχολεία. Οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί στο σύνολο των σχολείων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Ευρώπη είναι 1450.

ΑΦΡΙΚΗ

Σε 12 χώρες της Αφρικής λειτουργούν 50 σχολεία ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης από τα οποία τα 10 είναι αμιγή ελληνικά σχολεία. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν σε όλα τα σχολεία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης είναι 2993 ενώ στα 10 αμιγή ελληνικά σχολεία φοιτούν 329 μαθητές. Οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί στην Αφρική ανέρχονται σε 158.

ΑΣΙΑ

⁷⁵ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L327 της 24.11.2006 σ.48

⁷⁶ http://www.europarl.europa.eu/neetdocs/2004_2009/documents/pa/674/674610/674610el.pdf

Σε 11 χώρες της Ασίας λειτουργούν 3 αμιγή ελληνικά σχολεία και 61 μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης ενώ ο αριθμός των μαθητών φθάνει τους 38 και 4541 αντίστοιχα. Στα παραπάνω σχολεία διδάσκουν 31 αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Σε 5 χώρες της Βόρειας και Νότιας Αμερικής και σε 6 Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών λειτουργούν 386 μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης με 25.026 μαθητές. Στα σχολεία απασχολούνται 60 αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Στη Μελβούρνη λειτουργούν 85 μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και οι μαθητές φθάνουν τους 12.942. Μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης υπάρχουν και σε άλλες πόλεις ενώ ο συνολικός αριθμός των εκπαιδευτικών ανέρχεται σε 87. Το πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» (1997-2004) έχει ως στόχο την παραγωγή διδακτικού υλικού για την διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και του Πολιτισμού στο εξωτερικό, την επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών καθώς και την δημιουργία δικτύων επικοινωνίας και βάσεων δεδομένων.

Για την προώθηση της ελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό οργανώνονται επίσης σε 35 κέντρα σε όλο τον κόσμο εξετάσεις για τη χορήγηση Πιστοποιητικού Ελληνομάθειας από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ). Για την οργάνωση εξετάσεων για το πιστοποιητικό ελληνομάθειας έχουν ήδη υποβληθεί αιτήματα και από άλλες χώρες.

Το ΥΠΕΠΘ σε συνεργασία με το ΥΠΕΞ, το ΥΠΠΟ, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού και το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού ενισχύει και στηρίζει τη λειτουργία και ανάπτυξη Εδρών Ελληνικών Σπουδών σε μεγάλα διεθνή πανεπιστήμια του εξωτερικού με στόχο την διεθνή προβολή της χώρας και του πολιτισμού της. Υπάρχουν ήδη 239 Έδρες Ελληνικών Σπουδών σε 43 χώρες του κόσμου. Επίσης, το Υπουργείο Εξωτερικών ενισχύει τη λειτουργία Πολιτιστικών Κέντρων σε χώρες του εξωτερικού.

Το ΥΠΕΠΘ σε συνεργασία με το ΥΠΕΞ στηρίζει τη λειτουργία του Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών στη Βενετία. Ο σκοπός του ιδρύματος είναι επιστημονικός και ερευνητικός. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της δράσης Erasmus 2 'Κινητικότητα σπουδαστών και διδακτικού προσωπικού Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης διοργανώνονται εντατικά μαθήματα Γλωσσικής Προετοιμασίας (Erasmus Intensive Language Courses – EILCs) για τους εισερχόμενους φοιτητές. Από το έτος 2005/06 δικαίωμα συμμετοχής έχουν και οι βοηθοί καθηγητές ξένων γλωσσών από το εξωτερικό, οι οποίοι, στο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ/Comenius, τοποθετούνται για περιόδους άσκησης σε ελληνικά σχολεία. Στόχος των μαθημάτων είναι η διάδοση τόσο της Ελληνικής γλώσσας όσο και στοιχείων του Ελληνικού πολιτισμού στις χώρες της Ευρώπης. Τα εντατικά μαθήματα γλωσσικής προετοιμασίας αποτελούν μέρος του ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για την προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας.

Από το 2001 έως σήμερα τα εξής Ανώτατα Ίδρύματα της χώρας μας έχουν οργανώσει μαθήματα ξένων γλωσσών: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Κρήτης. Συνολικά τα μαθήματα έχουν παρακολουθήσει 568 αλλοδαποί φοιτητές. Το ΥΠΕΠΘ συγχρηματοδοτεί και στηρίζει τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας (European University Institute), του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής (European Agency for Development in Special Needs Education) και του Ευρωπαϊκού Σχολικού Δικτύου (European Schoolnet). Με το Νόμο 3376/2005 καθιερώθηκε η «Ίδρυση Σχολείου Ευρωπαϊκής Παιδείας» (ΦΕΚ 191, τευχ.Α', 2-8-05). Το Σχολείο Ευρωπαϊκής Παιδείας άρχισε να λειτουργεί από το τρέχον σχολικό έτος (2005- 2006) στο Ηράκλειο Κρήτης. Το σχολείο αποσκοπεί στην κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα των υπαλλήλων του Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων Πληροφοριών (ENISA) που εδρεύει στο Ηράκλειο.

Απευθύνεται όμως και στους Έλληνες μαθητές της περιοχής του Ηρακλείου και φιλοδοξεί να τους παράσχει πολυγλωσσική εκπαίδευση με ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Επί του παρόντος το σχολείο περιλαμβάνει νηπιαγωγείο και τις τέσσερις πρώτες τάξεις του δημοτικού με δύο γλωσσικά τμήματα (ελληνόφωνο και αγγλόφωνο). Τα επιμέρους θέματα λειτουργίας του σχολείου ρυθμίζονται με σειρά Υπουργικών Αποφάσεων που δημοσιεύθηκαν μετά την ψήφιση του Νόμου.

4.12 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ως αποτέλεσμα των ενεργειών που έγιναν από το ΥΠΕΠΘ, το ΙΚΥ και άλλους Ευρωπαϊκούς Φορείς σε συνεργασία με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης – ΕΤΠΑ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ, η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων καθώς και η κινητικότητα φοιτητών και μελών διδακτικού προσωπικού, αυξήθηκε μέσω των προγραμμάτων για τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Δuo από τα σημαντικότερα προγράμματα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το “Leonardo Da Vinci I & II” και το “ΣΩΚΡΑΤΗΣ I & II”. Το πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ I & II περιλαμβάνει τα εξής: Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες και η διευκόλυνση ευρείας διακρατικής πρόσβασης σε εκπαιδευτικούς πόρους στην Ευρώπη, με παράλληλη προώθηση των ίσων ευκαιριών σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης, όπως και η προαγωγή της ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης του επιπέδου γνώσης των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η προαγωγή της συνεργασίας και της κινητικότητας στον τομέα της εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της ενθάρρυνσης ανταλλαγών μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, βελτίωση στο σύστημα αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων, ανταλλαγής πληροφοριών και στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών μεθόδων και υλικών.

Η καθεμία από τις δράσεις του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ έχει διαφορετικό αντικείμενο δραστηριότητας από τις υπόλοιπες, με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση της εκπαίδευσης ως προς το σύνολο της. Συγκεκριμένα:

- Η δράση COMENIUS αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής της διάστασης, μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων.
- Η δράση GRUNDTVIG αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας, στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης, της πρόσβασης στη δια βίου εκπαίδευση μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων υπό την ευρύτερη δυνατή έννοια, στη βελτίωση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για άτομα τα οποία εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς να έχουν αποκτήσει τα βασικά τυπικά προσόντα.
- Η δράση LINGUA υποστηρίζει μέτρα που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση και υποστήριξη της γλωσσικής ποικιλομορφίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.
- Η δράση MINERVA προωθεί την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση.
- Η δράση παρατήρηση και καινοτομία, στα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας και στην ενίσχυση της διαφάνειας των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς και στην περαιτέρω προώθηση της διαδικασίας εκπαιδευτικών καινοτομιών στην Ευρώπη μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική. Η εν λόγω δράση προβλέπει οικονομική ενίσχυση των δικτύων EYPYΔΙΚΗ και NARIC, καθώς και των επισκέψεων μελέτης APIΩΝ.
- Η δράση ERASMUS αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής της διάστασης, μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, της προώθησης της κινητικότητας σπουδαστών και διδακτικού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της ενίσχυσης της διαφάνειας και της βελτίωσης της ακαδημαϊκής αναγνώρισης σπουδών και ακαδημαϊκών τίτλων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δράση ERASMUS του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ περιγράφεται εκτενέστερα στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

Το πρόγραμμα Leonardo Da Vinci I & II συμβάλει στο χώρο επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

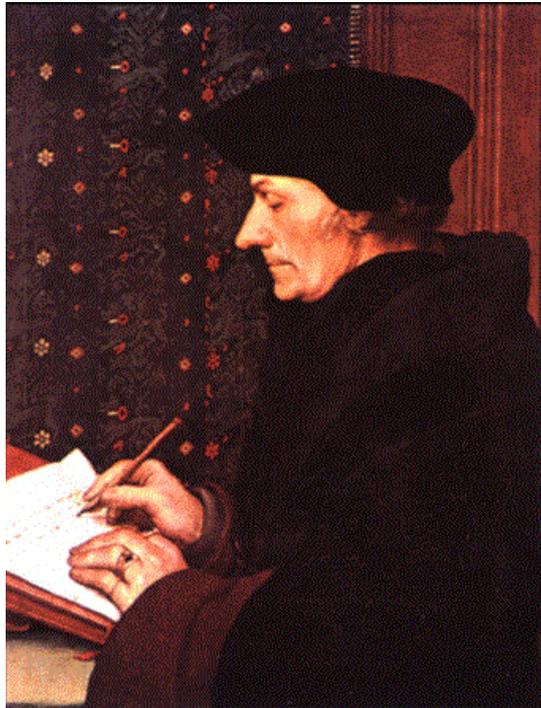
Μετά την επιτυχή πορεία των προγραμμάτων ΣΩΚΡΑΤΗΣ II και LEONARDO II, τέθηκε σε ισχύ το 2007 το νέο ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης στον τομέα της δια βίου μάθησης (Lifelong Learning Programme, 2007 – 2013, το οποίο τα ενσωματώνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ERASMUS: ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο Ντεζιντέριος Έρασμος (1469-1536) αφιέρωσε τη ζωή του στο να συμβιβάσει την ανθρωπιστική και τη Χριστιανική σκέψη στο πλαίσιο μιας πανανθρώπινης αντίληψης περί σοφίας, την οποία θεωρούσε κυρίαρχο παράγοντα για την προαγωγή της αλληλοκατανόησης μεταξύ των λαών. Γεννήθηκε στο Ρότερνταμ και σπούδασε και δίδαξε στη Γαλλία, την Αγγλία, την Ιταλία, την Ελβετία και στη σημερινή επικράτεια του Βελγίου πραγματικός προάγγελος του σημερινού προγράμματος ERASMUS.

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

5.2 Κινήσεις από και προς την Ελλάδα την χρονική περίοδο 1987-1995.3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ Γ΄ ΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ERASMUS

5.3.1 ERASMUS 1: Ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία

5.3.2 ERASMUS 2: Κινητικότητα σπουδαστών και καθηγητών πανεπιστημίων

5.3.2.1 Κινητικότητα σπουδαστών

5.3.2.2 Κινητικότητα διδακτικού προσωπικού

5.3.3 ERASMUS 3: Θεματικά Δίκτυα

5.4 Η ΔΡΑΣΗ ERASMUS ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013

5.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόγραμμα ERASMUS στην Α' φάση του τέθηκε σε λειτουργία το 1987 έως 1995 (στατιστικά στοιχεία για αυτή την περίοδο παρατίθενται ακολούθως), ως πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την κινητικότητα των Ευρωπαίων φοιτητών και την προώθηση της διαπανεπιστημιακής συνεργασίας. Κρίθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένο καθώς 1000 ιδρύματα, 70.000 φοιτητές, 5.000 καθηγητές και λέκτορες από όλη την Κοινότητα συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Το πρόγραμμα αυτό λειτούργησε αυτόνομα μέχρι και το 1995. Άμεση ήταν και η εφαρμογή της Β' φάσης του προγράμματος Erasmus (1996-1999), όπου πλέον εντάχθηκε ως δράση στο κοινοτικό πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ Ι. Το έτος 2000 έως 2006 τέθηκε σε λειτουργία η Γ' φάση του προγράμματος Erasmus όπου εντάχθηκε στο Κοινοτικό πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΙΙ. (Το πρόγραμμα Erasmus συνεχίζει την λειτουργία του μέσα από το νέο πρόγραμμα «ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013 το οποίο ενσωματώνει τα προηγούμενα ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΙΙ και LEONARDO DA VINCI ΙΙ).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του είναι τα ακόλουθα:

- Πρώτον, καλύπτει περισσότερες από μία μορφές διεθνοποίησης, αφού περιλαμβάνει την κινητικότητα των φοιτητών, την κινητικότητα των διδασκόντων, την προκαταβολική αναγνώριση από το Πανεπιστήμιο προέλευσης της διάρκειας και του περιεχομένου των σπουδών των φοιτητών του στο Πανεπιστήμιο υποδοχής, τη διενέργεια κοινών προγραμμάτων σπουδών, την χορήγηση κοινών πτυχίων κ.λπ. Οι όροι λειτουργίας του προγράμματος δεν ορίζονται μονομερώς από τα επιμέρους Πανεπιστήμια ή κράτη, ούτε είναι αντικείμενο διμερών ή πολυμερών διεθνών συμφωνιών, ορίζονται από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ).
- Δεύτερον, τα Πανεπιστήμια μετέχουν στο πρόγραμμα, εφόσον το επιθυμούν, με δική τους πρωτοβουλία και αμέσως, χωρίς την οποιαδήποτε παρεμβολή των κυβερνητικών οργάνων της χώρας τους.
- Τρίτον, η βασική αρχή που διέπει τις σχέσεις μεταξύ των εταίρων στα Διαπανεπιστημιακά Προγράμματα Συνεργασίας (ΔΠΣ) είναι η αρχή της αμοιβαιότητας.
- Τέταρτον, η οικονομική συμβολή της Κοινότητας, ή της Ένωσης σήμερα, δεν συνίσταται στην χορήγηση υποτροφιών ή στην χρηματοδότηση των λοιπών δραστηριοτήτων του προγράμματος, αλλά στην συμβολή στην κάλυψη των δαπανών μετακίνησης και διαφοράς κόστους ζωής, στην περίπτωση των μετακινούμενων φοιτητών και/ή διδασκόντων, και μέρους των δαπανών εκτέλεσης των λοιπών προγραμμάτων. Οι μετακινούμενοι φοιτητές δεν υποχρεούνται στην καταβολή διδάκτρων στο Πανεπιστήμιο υποδοχής ούτε χάνουν τις υποτροφίες που τυχόν είχαν στην χώρα προέλευσης.
- Το πρόγραμμα, πέμπτων, απευθύνεται προς όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κρατών/μελών της Κοινότητας/Ένωσης, εφόσον ορίζονται ως επιλέξιμα από τα ίδια τα κράτη-μέλη. Για τους σκοπούς του προγράμματος η Κοινότητα /Ένωση χαρακτηρίζει όλα τα ιδρύματα αυτά ως Πανεπιστήμια, ανεξάρτητα αν στην χώρα τους ανήκουν στην βαθμίδα της Ανώτατης ή της Ανώτερης Εκπαίδευσης.
- Έκτων, τέλος, η φοίτηση ενός φοιτητή στην χώρα ήταν περιορισμένης διάρκειας και δεν αφορούσε ολόκληρο κύκλο σπουδών. Ο φοιτητής μπορούσε να συμμετάσχει μία μόνο φορά στο πρόγραμμα και η συνολική φοίτησή του δεν μπορούσε να υπερβαίνει, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων, τους δέκα μήνες.

5.2 Κινήσεις από και προς την Ελλάδα την χρονική περίοδο 1987-1995

Το πρόγραμμα Erasmus σημείωσε μεγάλη επιτυχία στις χώρες μέλη της Κοινότητας, όπως φαίνεται από τα στοιχεία του παρακάτω Πίνακα 9. Στα επτά χρόνια που μεσολάβησαν από το 1988-1989 ως το 1994-1995 η εγκριθείσα φοιτητική κινητικότητα μεταξύ των χωρών

της Κοινότητας υπερεπταπλασιάστηκε. Από 16.016 ανήλθε σε 116.205 μετακινήσεις.

Η επιτυχία του προγράμματος είχε ως αποτέλεσμα να επεκταθεί σταδιακά προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (χώρες ΕΖΕΣ), όπου η ροή από τις χώρες ΕΟΚ προς τις χώρες ΕΖΕΣ υπερεπταπλασιάστηκε μέσα σε τρία χρόνια (1992-93 ως 1994-95), ενώ η αντίστροφη ροή στην ίδια περίοδο σχεδόν τετραπλασιάστηκε. Το πρόγραμμα αποτέλεσε επίσης πρότυπο για το κοινοτικό πρόγραμμα Tempus, που απευθυνόταν προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (χώρες ΚΑΕ), όπως και για τα προγράμματα ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής συνεργασίας με τις ΗΠΑ και τον Καναδά.⁷⁷

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Συνολική εγκριθείσα φοιτητική κινητικότητα από και προς τις χώρες-μέλη της ΕΕ και της ΕΖΕΣ (1988-1995)

	Χώρες ΕΕ	Χώρες ΕΖΕΣ
Χώρες ΕΕ		
1988-89	16.016	
1989-90	27.452	
1990-91	44.484	
1991-92	63.337	
1992-93	80.362	3.089
1993-94	99.505	6.174
1994-95	116.205	10.217
Σύνολο	447.361	19.480
Χώρες ΕΖΕΣ		
1988-89		
1989-90		
1990-91		
1991-92		
1992-93	3.373	
1993-94	7.062	
1994-95	11.177	
Σύνολο	21.512	
Γενικό σύνολο	468.873	19.480

Τα ετήσια στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από και προς την κάθε χώρα-μέλος, στα πλαίσια της πρώτης γενιάς του προγράμματος Erasmus, αναφέρονται στις προταθείσες μετακινήσεις που εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα στοιχεία που αφορούν την ελληνική φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από την Ελλάδα προς τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), που σημειώθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος Erasmus στην διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, έχουν ληφθεί από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), που ήταν και ο διαχειριστής των σχετικών κονδυλίων του προγράμματος. Στοιχεία για την πραγματοποιηθείσα κινητικότητα αλλοδαπών Ερασμακίων φοιτητών προς την Ελλάδα κατά την ίδια περίοδο δεν διαθέτουμε, δεδομένου ότι οι φοιτητές αυτοί δεν διακινήθηκαν μέσω του ΙΚΥ. Κινήθηκαν απευθείας από τα Ιδρύματα προέλευσής τους προς τα επιμέρους ελληνικά

⁷⁷ Δ.Γ.Τσαούσης, «Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων προς της Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης» σελ. 333, Εκδόσεις GUTENBERG.

Ιδρύματα υποδοχής.

Οι Πίνακες 9 και 10 (βλ. παράρτημα) παρουσιάζουν αναλυτικά την φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από τις χώρες της ΕΕ και της ΕΖΕΣ προς την Ελλάδα και αντίστροφα. Από τους πίνακες αυτούς φαίνεται η συνεχής ετήσια αύξηση της εγκριθείσας κινητικότητας, τόσο στο επίπεδο του συνόλου των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στο επίπεδο της Ελλάδας.

Στο επίπεδο της ΕΕ η συνολική εγκριθείσα φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα αυξήθηκε από 16.016 άτομα το 1988-89 σε 126.422 άτομα το 1994-95. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το σύνολο της εγκριθείσας για το έτος εκείνο κινητικότητας μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ (116.205 άτομα) και της εγκριθείσας κινητικότητας από τις χώρες ΕΖΕΣ προς τις χώρες της ΕΕ (10.217 άτομα) πράγμα που σημαίνει ότι η εγκριθείσα κινητικότητα σχεδόν επταπλασιάστηκε. Στην περίπτωση της Ελλάδας η εγκριθείσα φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από τις χώρες της ΕΕ και της ΕΖΕΣ προς την Ελλάδα αυξήθηκε πάνω από 13 φορές: από 220 άτομα στην αρχή της υπό εξέταση περιόδου σε 3.110 άτομα το 1994-95.

Η κινητικότητα από την Ελλάδα προς τις χώρες ΕΕ και ΕΖΕΣ στην ίδια περίοδο ανέβηκε από 280 άτομα το 1987-88 σε 3.992 άτομα το 1994-95. Αυξήθηκε δηλαδή και αυτή πάνω από 13 φορές. Η συνολική εγκριθείσα κινητικότητα της επταετίας από τις χώρες ΕΕ/ΕΖΕΣ προς την Ελλάδα αντιπροσώπευε το 2,1 % της συνολικής ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας, έναντι 1,4 % το 1988-89 και 2,7% ,το 1994-95. Η συνολική εγκριθείσα κινητικότητα από την Ελλάδα προς τις χώρες ΕΕ/ΕΖΕΣ αντιπροσώπευε το 2,8% της συνολικής ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας, έναντι του 2,7% της κινητικότητας του 1988-89 και 3,4% του 1994-95. Έτσι, ενώ η συνολική φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα της Ελλάδας προς τις χώρες της ΕΕ και της ΕΖΕΣ στη διάρκεια της επταετίας 1988-89 έως 1994-95 αυξήθηκε με χαμηλότερους ρυθμούς από τη συνολική Ευρωπαϊκή κινητικότητα, η συμμετοχή της ελληνικής κινητικότητας στο σύνολο της Ευρωπαϊκής κινητικότητας σημείωσε ταχύτερη αύξηση.

Όπως είναι φυσικό, δεν πραγματοποιήθηκε το σύνολο των εγκριθεισών μετακινήσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΙΚΥ, που δίδονται στον Πίνακα 11 (βλ.παράρτημα), προκύπτει ότι από το σύνολο των 13.088 μετακινήσεων από την Ελλάδα προς το εξωτερικό, που αντιστοιχεί στα δύο τρίτα περίπου του συνόλου ή ποσοστό 61,95%, κατευθύνεται προς τρεις χώρες (Αγγλία, Γαλλία και Γερμανία κατά φθίνουσα σειρά). Ένα ποσοστό 28,08% του συνόλου κατευθύνεται προς τέσσερις χώρες, καθεμιά από τις οποίες συγκεντρώνει ποσοστό κυμαινόμενο μεταξύ 6% και 8% (5,94%-7,68%). Οι υπόλοιπες οκτώ από τις συμμετέχουσες στο πρόγραμμα χώρες υποδέχονται το υπόλοιπο 10% των μετακινηθέντων από την Ελλάδα φοιτητών και σπουδαστών. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι Σουηδία, η Ελβετία και η Νορβηγία συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus από το ακαδημαϊκό έτος 1992-93 και μετά και, δεύτερον, ότι το Λουξεμβούργο δεν διαθέτει αναπτυγμένες Σχολές ανώτατου και ανώτερου επιπέδου.

Στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS οι Έλληνες φοιτητές έχουν την ευκαιρία να μεταβούν σε σχολές του εξωτερικού για κάποιο τίτλο σπουδών, διευρύνοντας έτσι τους ορίζοντές των γνώσεών τους και αποκτώντας περισσότερα εφόδια ώστε μελλοντικά να προχωρήσουν στην εξεύρεση μιας εργασίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 12 (βλ. παράρτημα) από το 1981-1998 μετέβησαν στο εξωτερικό για σπουδές συνολικά 248.807 Έλληνες φοιτητές. Μεγαλύτερη προτίμηση στα παραπάνω έτη φάνηκε ότι έδειξαν οι φοιτητές στην Γερμανία με 70381 άτομα να μεταβαίνουν για σπουδές εκεί. Ακολουθεί στην προτίμηση των Ελλήνων φοιτητών το Ηνωμένο Βασίλειο με 51.468 Έλληνες φοιτητές συνολικά και τέλος η Γαλλία με 31.545 Έλληνες φοιτητές.

Οι Έλληνες φοιτητές των ΤΕΙ που μεταβαίνουν στο εξωτερικό για σπουδές μέσω του

προγράμματος ERASMUS κατά τα έτη 1989-1995 είναι αρκετοί, αν λάβουμε υπόψη την απαξίωση με την οποία αντιμετωπίζονταν τα ΤΕΙ τότε αλλά και σήμερα, εν συγκρίσει με τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα.

Φοιτητές ΤΕΙ που μετέβησαν στο εξωτερικό μέσω του προγράμματος ERASMUS κατατάσσονται στον πίνακα 13 (βλ. παράρτημα) κατά ίδρυμα και έτος. Συγκεκριμένα την επταετία 1989-1995 οι Ερασμιακοί φοιτητές ΤΕΙ προήλθαν κατά κύριο λόγο από το ΤΕΙ Αθήνας με συνολικά 449 φοιτητές, ακολουθεί το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης με 293 άτομα και τέλος το ΤΕΙ Πάτρας με 196 φοιτητές. Σε μικρότερο ποσοστό συμμετείχαν και φοιτητές άλλων ΤΕΙ της χώρας. Τη συγκεκριμένη επταετία οι Ερασμιακοί φοιτητές από ΤΕΙ ήταν συνολικά 1485 άτομα.

Στον πίνακα 14 (βλ. παράρτημα) θα δούμε τον αριθμό των φοιτητών ΤΕΙ κατά την επταετία 1989-1995 και τις χώρες που προτιμήθηκαν από αυτούς. Η Αγγλία συνολικά κατά την επταετία δέχθηκε τους 616 Έλληνες φοιτητές από τους 1485, ακολούθησε η Γαλλία με 197 και τέλος η Γερμανία με 159 άτομα οι υπόλοιπες χώρες επίσης προτιμήθηκαν.

Οι Έλληνες σπουδαστές ERASMUS κατά Ίδρυμα και χώρα προορισμού βρίσκονται στον πίνακα 15 (βλ. παράρτημα) κατά κόρων επικρατεί επικρατεί η Αγγλία όπου δέχεται συνολικά 616 φοιτητές και συγκεκριμένα 165 από το ΤΕΙ Αθήνας, 133 από το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και 114 από το ΤΕΙ Πάτρας καθώς και από άλλα ΤΕΙ της χώρας σε μικρότερο ποσοστό. Ακολουθεί η Γαλλία με συνολικά 197 φοιτητές, 62 από το ΤΕΙ Αθήνας, 52 από το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και 30 από το ΤΕΙ Πειραιά και τέλος η Γερμανία με 159 φοιτητές συνολικά 40 από το ΤΕΙ Αθήνας, 28 από το ΤΕΙ Ηρακλείου και 23 φοιτητές από τα ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και Λάρισας.

Βλέπουμε ότι σε όλες αυτές τις μετακινήσεις την μερίδα του λέοντος χάνει για ακόμη μια φορά η επαρχία και κερδίζουν οι μεγάλες πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, γεγονός που αναδεικνύει ένα κοινωνικό πρόβλημα αποκλεισμού της περιφέρειας καθώς τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα εκεί παραγκωνίζονται από τις αρχές έχοντας σαν αποτέλεσμα να μην πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την συμμετοχή τους σε μεγάλα Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Τέλος, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 16 (βλ. παράρτημα) οι Ερασμιακοί φοιτητές ΤΕΙ που την επταετία 1989-1995 μετέβησαν ως επί το πλείστον σε Αγγλία, Γαλλία και Γερμανία προήλθαν στην πλειοψηφία τους από Γεωργικές Σχολές, Σχολές Εμπορικών Σπουδών/Επιστημών Διοίκησης, Σχολές μηχανικής/Τεχνολογίας, ακολουθούν Σχολές Τέχνης, Ιατρικών Επιστημών, Πληροφορικής κ.α.⁷⁸

5.3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ Γ' ΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ERASMUS

Η δράση ERASMUS,⁷⁹ διάρκειας 2000-2006 του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της

⁷⁸ Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003 σελ. 387-500

⁷⁹ Ο Ντεζιντέριος Έρασμος (1469-1536) αφιέρωσε τη ζωή του στο να συμβιβάσει την ανθρωπιστική και τη Χριστιανική σκέψη στο πλαίσιο μιας πανανθρώπινης αντίληψης περί σοφίας, την οποία θεωρούσε κυρίαρχο παράγοντα για την προαγωγή της αλληλοκατανόησης μεταξύ των λαών. Διέθετε εξίσου μεγάλη παιδεία στη θεολογία, στην παιδαγωγική, στη ρητορική τέχνη και στις κλασικές σπουδές, ήταν δε εξαιρετος σατιρικός συγγραφέας - γεγονός που τον έφερε συχνά σε σύγκρουση τόσο με το κατεστημένο όσο και με τους σύγχρονους του μεταρρυθμιστές. Γεννήθηκε στο Ρότερνταμ και σπούδασε και δίδαξε στη Γαλλία, την Αγγλία, την Ιταλία, την Ελβετία και στη σημερινή επικράτεια του Βελγίου - πραγματικός προάγγελος του σημερινού προγράμματος ERASMUS. Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων⁸⁰, της αύξησης της ευρωπαϊκής κινητικότητας, καθώς και ενίσχυσης της διαφάνειας και προαγωγής της πλήρους ακαδημαϊκής αναγνώρισης σπουδών και ακαδημαϊκών τίτλων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η δράση ERASMUS χορηγεί υποτροφίες κινητικότητας σε πολλές χιλιάδες σπουδαστών και διδασκόντων, ενώ παράλληλα επιδιώκει την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των σπουδών διδασκόντων και διδασκομένων, οι οποίοι δεν συμμετέχουν άμεσα στις ανταλλαγές. Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται μεγάλη έμφαση στα εντατικά προγράμματα, στην ανάπτυξη νέων και/ή βελτιωμένων προγραμμάτων σπουδών μέσω διακρατικής συνεργασίας και στη σύσταση και εδραίωση πανευρωπαϊκών θεματικών δικτύων. Το ERASMUS απευθύνεται σε όλες τις κατηγορίες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφορά όλους τους κλάδους και τις βαθμίδες εκπαίδευσης, μέχρι και το διδακτορικό δίπλωμα.

Η δράση ERASMUS αποτελείται από τρεις αλληλοσυνδεόμενες επιμέρους δράσεις

- ERASMUS 1: Ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία
- ERASMUS 2: Κινητικότητα σπουδαστών και καθηγητών πανεπιστημίων
- ERASMUS 3: Θεματικά Δίκτυα.

Παρά ταύτα, η ανωτέρω τυπική διάκριση δεν έχει πρακτική σημασία για τον υποψήφιο. Αίτηση για οικονομική ενίσχυση από τις τρεις επιμέρους δράσεις υποβάλλεται μόνον στα πλαίσια της αίτησης για σύναψη «Θεσμικής Σύμβασης» κάθε πανεπιστημίου.

5.3.1 ERASMUS 1: Ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία

Η Θεσμική Σύμβαση

Η Θεσμική Σύμβαση ενός πανεπιστημίου με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί το γενικό πλαίσιο για όλες τις δραστηριότητες ευρωπαϊκής συνεργασίας στις οποίες το πανεπιστήμιο συμμετέχει στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ως εκ τούτου, η αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης καλύπτει:

- Οικονομική ενίσχυση ERASMUS για κινητικότητα σπουδαστών και για κινητικότητα διδακτικού προσωπικού, καθώς και για την οργάνωση της εν λόγω κινητικότητας
- δραστηριότητες που αφορούν την εισαγωγή, υλοποίηση και/ή επέκταση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Ακαδημαϊκών Μονάδων, στα πλαίσια του ERASMUS
- πλήρεις προτάσεις για εντατικά προγράμματα και σχέδια ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών στα πλαίσια του ERASMUS
- προπαρασκευαστικές προτάσεις για θεματικά δίκτυα στα πλαίσια του ERASMUS
- προπαρασκευαστικές προτάσεις για σχέδια, των οποίων ο συντονισμός θα διεξάγεται από ένα πανεπιστήμιο που υποβάλλει αίτηση, στα πλαίσια άλλων ενεργειών του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Η Θεσμική Σύμβαση αποτελεί συμφωνία πλαίσιο, η οποία ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια τα προγράμματος (2000-2006). Ωστόσο, οι διάφορες δραστηριότητες, οι οποίες καλύπτονται από τη Θεσμική Σύμβαση θα είναι μικρότερης διάρκειας (μεταξύ ενός και τριών ετών).

Κατά κανόνα, κάθε πανεπιστήμιο υποβάλλει τη δική του αίτηση για σύναψη Θεσμικής σύμβασης. Ωστόσο, σε μία δεδομένη χώρα, ομάδες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ίδιο περιφέρειας ή του ίδιου επιστημονικού κλάδου μπορούν να υποβάλλουν κοινή αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης, μέσω ενός από τα ιδρύματα, το οποίο ενεργεί ως εκπρόσωπος της ομάδας.

⁸⁰ Ο όρος «πανεπιστήμιο» δηλώνει όλες τις κατηγορίες ανώτατων (τριτοβάθμιων) εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τα οποία προσφέρουν ακαδημαϊκούς τίτλους ή πτυχία της αυτής βαθμίδας, στις συμμετέχουσες χώρες. Η επιλεξιμότητα των ιδρυμάτων καθορίζεται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

Υποχρεώσεις των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Η κύρια υποχρέωση κάθε Ιδρύματος, βάσει των όρων της Θεσμικής Σύμβασης, είναι η αποτελεσματική υλοποίηση των δραστηριοτήτων για τις οποίες παρέχεται κοινοτική οικονομική ενίσχυση. Αυτό συνεπάγεται:

- καθορισμό αρμοδίων για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων στα πλαίσια του πανεπιστημίου και καθιέρωση εσωτερικών διαδικασιών, οι οποίες θα τους καθιστούν υπεύθυνους για τη επιτυχή διεξαγωγή των εν λόγω δραστηριοτήτων, καθώς και διασφάλιση της τήρησης, από πλευράς τμημάτων και σχολών, των υποχρεώσεών τους έναντι των ιδρυμάτων εταίρων
- ανάπτυξη επαφών με τα ιδρύματα εταίρους
- δημιουργία των απαραίτητων δομών διοικητικής υποστήριξης σε όλα τα επίπεδα κι υποχρέωση λογιστικού ελέγχου για τη χρήση της κοινοτικής επιχορήγησης
- εξεύρεση της αναγκαίας συμπληρωματικής χρηματοδότησης από άλλες πηγές, προκειμένου να διασφαλισθεί η επιτυχής υλοποίηση των δραστηριοτήτων
- συμβολή στην υλοποίηση εγκάρσιων κοινοτικών πολιτικών, όπως η προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, η ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, η προώθηση τη κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και η καταπολέμηση του ρατσισμού.

Η διαχείριση της πλειοψηφίας των δραστηριοτήτων, οι οποίες προβλέπονται από τη Θεσμική παρέμβαση, διεξάγεται άμεσα από το κάθε πανεπιστήμιο. Πιο συγκεκριμένα, κάθε πανεπιστήμιο διαχειρίζεται σε επίπεδο ιδρύματος τη ροή «εισερχομένων» και «εξερχομένων» σπουδαστών και διδακτικού προσωπικού. Στα πλαίσια αυτά, πρέπει να επιδιώκει την επίτευξη ενός εύλογου βαθμού αμοιβαιότητας με κάθε ίδρυμα-εταίρο, για κάθε κατηγορία δραστηριότητας. Σε περίπτωση κατά την οποία αυτό αποδεικνύεται ανέφικτο, η έλλειψη αμοιβαιότητας σε ένα θεματικό πεδίο αντισταθμίζεται με δραστηριότητες σε άλλα θεματικά πεδία και/ή με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ίδια συμμετέχουσας χώρας.

Για τα εντατικά προγράμματα, τα σχέδια ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών και τα θεματικά δίκτυα, ένας εκ των εταίρων πρέπει να ορίζεται ως γενικός υπεύθυνος για τον ακαδημαϊκό και διαχειριστικό συντονισμό της δραστηριότητας.

Η δήλωση ευρωπαϊκής πολιτικής

Στην αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης διατυπώνεται Δήλωση Ευρωπαϊκής Πολιτικής (ΔΕΠ), στην οποία περιγράφεται το γενικό σχέδιο μεσοπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και εκτίθεται η βραχυπρόθεσμη έως μεσοπρόθεσμη στρατηγική του σχετικά με την ευρωπαϊκή συνεργασία.

Η ΔΕΠ αποτελεί μέσο εκτίμησης της συνάφειας των προτεινόμενων για χρηματοδότηση δραστηριοτήτων, καθώς και του τρόπου με τον οποίο συνδέονται με τη γενικότερη στρατηγική των σχολών. Επικεντρώνεται, κυρίως, στις δραστηριότητες του ERASMUS, π.χ. συμμετοχή σε δραστηριότητες κινητικότητας, σε σχέδια ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών και σε θεματικά δίκτυα, αλλά θα πρέπει επίσης να αναφέρει και τις άλλες δράσεις του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και άλλων κοινοτικών προγραμμάτων στις οποίες προτίθεται να συμμετάσχει το κάθε Ίδρυμα. Παρουσιάζει, επίσης, εν συντομία την πολιτική του, όσον αφορά εγκάρσια θέματα, όπως η ενσωμάτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες, η ισότητα ευκαιριών, η συμβολή στην καταπολέμηση του ρατσισμού και η προαγωγή της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Σε περίπτωση κατά την οποία υποβάλλεται κοινή αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης από μία ομάδα πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, στη ΔΕΠ πρέπει να εκτίθενται οι λόγοι και να αντικατοπτρίζεται η πολιτική κάθε ιδρύματος.

Οι τριτοβάθμιες σχολές οι οποίες έχουν υποβάλει ΔΕΠ στο πλαίσιο Θεσμικής

Σύμβασης χρηματοδοτούμενης από την πρώτη φάση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ (1995-1999), θα χρησιμοποιήσουν τη ΔΕΠ που περιλαμβάνεται στην αίτησή τους για το έτος 2001-2002, προκειμένου να καταδειχθούν τα αποτελέσματα τα οποία έχουν επιτευχθεί στην πρώτη φάση, ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται με τους στόχους που δηλώθηκαν στην αρχική ΔΕΠ και ο τρόπος με τον οποίο τα αποτελέσματα αυτά αξιοποιούνται από τη νέα ΔΕΠ της δεύτερης φάσης

Η ΔΕΠ πρέπει να καλύπτει το πλήρες φάσμα δραστηριοτήτων ευρωπαϊκής συνεργασίας για τις οποίες υποβάλλεται από το Ίδρυμα αίτηση για χρηματοδότηση στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και, επιπλέον, να αναφέρεται στις λοιπές ευρωπαϊκές δραστηριότητες των σχολών, κυρίως όσες χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα LEONARDO DA VINCI, το Πέμπτο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη και προγράμματα σε τομείς όπως οι εξωτερικές σχέσεις, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός και τα ΜΜΕ.

Κριτήρια επιλεξιμότητας: γενικές διατάξεις

Οι δραστηριότητες ERASMUS πρέπει:

- να περιλαμβάνουν διακρατική συνεργασία μεταξύ Ίδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τα οποία εδρεύουν σε χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ
- να βασίζονται σε προηγούμενες συμφωνίες, οι οποίες έχουν συναφθεί μεταξύ τους είτε σε κεντρικό επίπεδο είτε σε επίπεδο τμήματος ή σχολής.

Οι εν λόγω συμφωνίες μπορεί να είναι μονοετείς ή πολυετείς, διμερείς ή πολυμερείς, μονοτομεακές ή πολυτομεακές (παραδείγματος χάριν, μπορεί να λαμβάνουν τη μορφή γενικής συμφωνίας μεταξύ των εταίρων μιας κοινοπραξίας σχολών). Τα Ίδρυματα πρέπει να είναι σε θέση εφόσον τους ζητηθεί να προσκομίσουν έγγραφα αποδεικτικά των εν λόγω συμφωνιών.

Οικονομική ενίσχυση: γενικές διατάξεις

Η Θεσμική Σύμβαση αποτελεί μία κατ' αρχήν δέσμευση της Επιτροπής ότι θα συμβάλει στην προσαρμογή του σχεδίου πολυετούς πολιτικής ενός ΑΕΙ/ΑΤΕΙ. Παρά ταύτα, η οικονομική ενίσχυση παρέχεται μόνο για συγκεκριμένες δραστηριότητες και εξασφαλίζεται μόνο για τη διάρκεια των εν λόγω δραστηριοτήτων, η οποία μπορεί να κυμαίνεται από ένα έως τρία έτη. Τα Ίδρυματα δεν υποχρεούνται να αναλάβουν σχέδια όλων των κατηγοριών δραστηριοτήτων, οι οποίες είναι επιλέξιμες για κοινοτική οικονομική ενίσχυση, ούτε η Επιτροπή υποχρεούται να υποστηρίξει όλες τις επιλέξιμες δραστηριότητες, οι οποίες προτείνονται από αυτά.

Η χρηματοδότηση «δραστηριοτήτων κινητικότητας», δηλαδή οι υποτροφίες για την κινητικότητα σπουδών του διδακτικού προσωπικού και η οικονομική ενίσχυση για τις προπαρασκευαστικές επισκέψεις καθώς και για την οργάνωση της κινητικότητας, παρέχεται σε ετήσια βάση, μέσω των Εθνικών Φορέων κάθε συμμετέχουσας χώρας. Η συνέχιση της οικονομικής ενίσχυσης επί ένα ή περισσότερα έτη, εξαρτάται από την ικανοποιητική επίτευξη από πλευράς Ίδρυματος των στόχων σχετικά με την κινητικότητα, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις και πιθανώς από άλλα μέσα αξιολόγησης. Όσον αφορά στην οργάνωση της κινητικότητας, η Επιτροπή δεν επιλέγει μεμονωμένους σπουδαστές διδάσκοντες, αλλά υποδεικνύει στους Εθνικούς Φορείς τα γνωστικά αντικείμενα και τους γεωγραφικούς δεσμούς, στους οποίους προσδίδει ιδιαίτερη σημασία η Κοινότητα, με σκοπό την επίτευξη γενικότερης ισορροπίας στο θέμα αυτό. Οι Εθνικοί Φορείς συνεκτιμούν τις εν λόγω προτεραιότητες κατά την κατάρτιση των εθνικών σχεδίων δράσης για την υλοποίηση δραστηριοτήτων κινητικότητας.

Για τα Εντατικά Προγράμματα, τα Σχέδια Ανάπτυξης Προγραμμάτων Σπουδών, τις δραστηριότητες που αφορούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Ακαδημαϊκών Μονάδων

και τα Θεματικά Δίκτυα, η χρηματοδότηση παρέχεται απευθείας από την Επιτροπή, σε ετήσια ή πολυετή βάση. Για όλα τα εν λόγω σχέδια, στην αίτηση για τη σύναψη Θεσμικής Σύμβασης πρέπει να περιλαμβάνεται πρόγραμμα εργασίας και προϋπολογισμός για τη συνολική διάρκεια της δραστηριότητας (με ανώτατο όριο την τριετία). Για τα σχέδια μονοετούς διάρκειας, θα πραγματοποιείται άπαξ καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης κατά την έναρξη του σχεδίου. Για σχέδια προβλεπόμενης διετούς ή τριετούς διάρκειας, οι καταβολές θα πραγματοποιούνται σε ανάλογες δόσεις.

Στην περίπτωση των εντατικών προγραμμάτων, των σχεδίων ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών και των θεματικών δικτύων, διατίθεται, επίσης, οικονομική ενίσχυση για συγκεκριμένες δραστηριότητες. Κάθε σχέδιο επιλέγεται ως σύνολο, δηλαδή για όλα τα ιδρύματα εταίρους, τα οποία εξέφρασαν και επιβεβαίωσαν τη βούλησή τους να συμμετάσχουν. Η συνολική επιχορήγηση του σχεδίου καταβάλλεται στο συντονιστικό ίδρυμα, το οποίο υποχρεούται να διανείμει τα κονδύλια στα ιδρύματα εταίρους, σύμφωνα με το χαρακτήρα και το βαθμό της συμμετοχής τους.

Οι σχολές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης οι οποίες αναφέρονται ως εταίροι από τα συντονιστικά ιδρύματα στην αίτηση για σχέδια εντατικών προγραμμάτων, ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών και θεματικών δικτύων, θα λάβουν, ως μέρος της Θεσμικής Σύμβασής τους, κατάλογο των εγκεκριμένων σχεδίων στα οποία συμμετέχουν και θα κληθούν να επιβεβαιώσουν τη συμμετοχή τους. Εφόσον δεν επιβεβαιώσουν τη συμμετοχή τους σε ένα σχέδιο, πιθανώς το συντονιστικό ίδρυμα να κληθεί να επιστρέψει μέρος ή το σύνολο της επιχορήγησης, την οποία έλαβε για το εν λόγω σχέδιο.

5.3.2 ERASMUS 2: Κινητικότητα σπουδαστών και καθηγητών πανεπιστημίων

Τα Ίδρυματα, τα οποία επιθυμούν να λάβουν στο πλαίσιο της δράσης ERASMUS χρηματοδότηση για υποτροφίες κινητικότητας σπουδαστών ή υποτροφίες κινητικότητας διδακτικού προσωπικού, πρέπει να συμπεριλάβουν τη σχετική αίτηση στην αίτηση για τη σύναψη Θεσμικής Σύμβασης. Επίσης οφείλουν να αναφέρουν κατ' εκτίμηση τον συνολικό αριθμό ατόμων τα οποία προτείνονται για κάθε κατηγορία κινητικότητας, ανάλογα με τη χώρα προορισμού. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη διασφάλιση πλήρους συμμετοχής στις δραστηριότητες κινητικότητας ατόμων από εθνικές και πολιτισμικές μειονότητες και ατόμων με ειδικές ανάγκες.

5.3.2.1 Κινητικότητα σπουδαστών

Ορισμός και στόχοι

Η διαχείριση των υποτροφιών κινητικότητας σπουδαστών που διατίθενται από την δράση ERASMUS διεξάγεται από τους Εθνικούς Φορείς, οι οποίες ορίζονται από τις συμμετέχουσες χώρες. Στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων γραμμών, οι οποίες έχουν συμφωνηθεί σε κοινοτικό επίπεδο, οι διαδικασίες χορήγησης υποτροφιών, καθώς και το ύψος τους μπορεί να ποικίλλουν. Οι Εθνικοί Φορείς έχουν τη δυνατότητα να χορηγούν υποτροφίες άμεσα στους σπουδαστές /μέλη διδακτικού προσωπικού, συνήθως όμως τις χορηγούν έμμεσα, μέσω του Ιδρύματος αποστολής.

Οι στόχοι της κινητικότητας σπουδαστών στο πλαίσιο του ERASMUS είναι:

- η παροχή ευκαιριών σε σπουδαστές ώστε να επωφεληθούν, από γλωσσικής, πολιτισμικής και εκπαιδευτικής πλευράς, από την εμπειρία άλλων ευρωπαϊκών χωρών και από τα προσφερόμενα αντικείμενα σπουδών
- ο εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος του ιδρύματος υποδοχής
- η προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων τα οποία ανταλλάσσουν σπουδαστές
- η συμβολή στην αναβάθμιση της κοινωνίας γενικότερα, εφοδιάζοντας τους νέους με υψηλή εξειδίκευση, ευρεία αντίληψη και διεθνή εμπειρία με στόχο να αποτελέσουν τους επαγγελματίες του μέλλοντος

- η συμβολή στις δαπάνες κινητικότητας και η παροχή ευκαιριών για την πραγματοποίηση μιας περιόδου σπουδών στο εξωτερικό σε σπουδαστές, στους οποίους άλλως δεν θα ήταν εφικτό.

Κριτήρια επιλεξιμότητας (για την απόκτηση της ιδιότητας του «σπουδαστή ERASMUS»)

Οι σπουδαστές οι οποίοι πραγματοποιούν πρόγραμμα σπουδών σε Ίδρυμα-εταίρο βάσει Θεσμικής Σύμβασης, στο πλαίσιο της δράσης ERASMUS, θεωρούνται «σπουδαστές ERASMUS» εφόσον πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις (ανεξάρτητα από το αν λαμβάνουν υποτροφία κινητικότητας σπουδαστή ERASMUS):

- ανταποκρίνονται στα σχετικά με την υπηκοότητα κριτήρια
- έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον το πρώτο έτος των ακαδημαϊκών τους σπουδών
- είναι εγγεγραμμένοι σε επίσημο πρόγραμμα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο οδηγεί στην απόκτηση πτυχίου ή άλλου τίτλου σπουδών, συμπεριλαμβανομένου και του διδακτορικού, και είναι αναγνωρισμένο σύμφωνα με τις διαδικασίες της ενδιαφερόμενης συμμετέχουσας χώρας
- οι ανταλλαγές των σπουδαστών που προτείνονται για κινητικότητα βασίζονται σε διαπανεπιστημιακές συμφωνίες.
- η περίοδος σπουδών, η οποία πραγματοποιείται στο ίδρυμα εταίρο, κυμαίνεται μεταξύ τριών μηνών και ενός έτους
- η περίοδος σπουδών στο εξωτερικό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών της σχολής προέλευσης
- η περίοδος σπουδών στο εξωτερικό αναγνωρίζεται πλήρως, η σχολή προέλευσης δεσμεύεται να διασφαλίσει την αναγνώριση της περιόδου σπουδών στο εξωτερικό σε αντικατάσταση αντίστοιχης περιόδου σπουδών στο πανεπιστήμιο/ΑΤΕΙ προέλευσης, ακόμη και εάν διαφέρει το περιεχόμενο οι σπουδαστές πρέπει να ενημερώνονται εγγράφως για το περιεχόμενο των μαθημάτων, τα οποία θα παρακολουθήσουν στο εξωτερικό. Μετά το πέρας της περιόδου σπουδών στο εξωτερικό, το Ίδρυμα υποδοχής οφείλει να χορηγήσει στον εισερχόμενο σπουδαστή και στο πανεπιστήμιο/ΑΤΕΙ προέλευσης αντίγραφο αναλυτικής βαθμολογίας, στο οποίο θα πιστοποιείται η ολοκλήρωση του συμφωνημένου προγράμματος σπουδών και θα αναγράφεται η βαθμολογία του σπουδαστή.
- Στη σχολή υποδοχής δεν καταβάλλονται δίδακτρα, δικαίωμα εγγραφής, εξέταστρα, δικαίωμα πρόσβασης στις εγκαταστάσεις εργαστηρίων, σε βιβλιοθήκες κ.λπ. Παρά ταύτα, ενδέχεται να υπάρξουν μικρές επιβαρύνσεις για δαπάνες όπως ασφάλιση, συνδρομή σε φοιτητικούς συλλόγους, χρήση διαφόρων ειδών εξοπλισμού.
- εξακολουθούν να καταβάλλονται πλήρως στους εξερχόμενους σπουδαστές εθνικές υποτροφίες και δάνεια
- οι σπουδαστές πρέπει να έχουν αποκτήσει επαρκή γνώση της γλώσσας στην οποία παραδίδονται τα μαθήματα που πρόκειται να παρακολουθήσουν.

Κατά τη χορήγηση κοινοτικών υποτροφιών, οι Εθνικοί Φορείς και τα εκπαιδευτικά Ιδρύματα οφείλουν να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την οικονομική κατάσταση των σπουδαστών. Η περίοδος σπουδών στο εξωτερικό στο πλαίσιο της δράσης ERASMUS μπορεί να περιλαμβάνει τοποθέτηση σε θέση εργασίας, εφόσον της τοποθέτησης αυτής προηγείται ή ακολουθεί περίοδος σπουδών στο εξωτερικό ελάχιστης διάρκειας τριών μηνών, η οποία αναγνωρίζεται από το οικείο Ίδρυμα ως αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών του σπουδαστή.

Ένας πολύ περιορισμένος αριθμός υποτροφιών μπορεί να χορηγηθεί σε σπουδαστές ERASMUS, οι οποίοι, παρότι πληρούν όλες τις ανωτέρω προϋποθέσεις, δεν εντάσσονται στο πλαίσιο Θεσμικής Σύμβασης («ελεύθερα διακινούμενοι σπουδαστές»). Η χορήγηση των εν λόγω υποτροφιών εξαρτάται από την πολιτική που ακολουθεί ο Εθνικός Φορέας κάθε

συμμετέχουσας χώρας και μπορεί να επηρεασθεί από το επίπεδο της γενικότερης ζήτησης υποτροφιών ERASMUS από σπουδαστές της εν λόγω χώρας.

Από το έτος 2001 και εφεξής, τα πανεπιστήμια θα μπορούν να αποστέλλουν ελεύθερα διακινούμενους σπουδαστές μόνο κατά τη διάρκεια των πρώτων δύο ετών συμμετοχής τους στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Μετά την παρέλευση της περιόδου αυτής, υποτροφίες κινητικότητας σπουδαστών θα χορηγούνται αποκλειστικά στο πλαίσιο Θεσμικών Συμβάσεων.

Οικονομική ενίσχυση

Ο αριθμός υποτροφιών κινητικότητας που χορηγούνται σε σπουδαστές ERASMUS από τους Εθνικούς Φορείς, θα εξαρτάται από τον αριθμό των σπουδαστών που θα περιλαμβάνονται στην αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης των σχολών, από τον διαθέσιμο προϋπολογισμό, από την ισορροπία ροής σπουδαστών μεταξύ των χωρών και των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων, από τη διαθεσιμότητα συμπληρωματικής χρηματοδότησης από άλλες πηγές κ.λπ. Η ιδιότητα του «σπουδαστή ERASMUS» δεν εξαρτάται από τη χορήγηση ή όχι στο σπουδαστή υποτροφίας κινητικότητας στο πλαίσιο του ERASMUS.

Στόχος των υποτροφιών είναι να συμβάλλουν στην κάλυψη των πρόσθετων δαπανών που συνεπάγονται οι σπουδές στο εξωτερικό και δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για την κάλυψη δαπανών στις οποίες οι σπουδαστές θα υποβάλλονταν κανονικά στο ίδρυμα προέλευσής τους. Τα χορηγούμενα χρηματικά ποσά διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα.

Οι σπουδαστές ERASMUS, οι οποίοι μεταβαίνουν σε χώρες των οποίων η εθνική γλώσσα ανήκει στις λιγότερο διαδεδομένες και λιγότερο διδασκόμενες γλώσσες, μπορούν να λάβουν πρόσθετη οικονομική ενίσχυση προκειμένου να παρακολουθήσουν εντατικό κύκλο μαθημάτων γλωσσικής προετοιμασίας, διάρκειας τεσσάρων έως οκτώ εβδομάδων, στη χώρα υποδοχής πριν την κανονική περίοδο σπουδών στο πλαίσιο του ERASMUS.

Η εν λόγω πρόσθετη οικονομική ενίσχυση χορηγείται μόνο σε σπουδαστές οι οποίοι έχουν επιλεγεί, στο πλαίσιο του ERASMUS, για περίοδο σπουδών διάρκειας 3 έως 12 μηνών (χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος γλωσσικής προετοιμασίας). Κατά τη διάθεση των κονδυλίων αυτών, οι Εθνικοί Φορείς θα συνεκτιμούν τη διάρκεια της περιόδου σπουδών των υποψηφίων στο εξωτερικό (προτεραιότητα θα δίνεται στους υποψηφίους με περιόδους σπουδών μεγαλύτερης διάρκειας) και θα στοχεύουν στην επίτευξη ισόρροπης εκπροσώπησης των θεματικών πεδίων.

5.3.2.2 Κινητικότητα διδακτικού προσωπικού

Ορισμός και στόχοι

Η διαχείριση των υποτροφιών κινητικότητας των μελών του διδακτικού προσωπικού, οι οποίες χορηγούνται από την δράση ERASMUS, διεξάγεται από τους Εθνικούς Φορείς, οι οποίες ορίζονται από τις συμμετέχουσες χώρες. Στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων γραμμών, οι οποίες έχουν συμφωνηθεί σε κοινοτικό επίπεδο, οι διαδικασίες χορήγησης υποτροφιών, καθώς και το ύψος τους μπορεί να ποικίλλουν. Οι υποτροφίες χορηγούνται συνήθως μέσω του Ιδρύματος αποστολής. Ενθαρρύνεται η κινητικότητα μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ειδικευμένων σε νέους τρόπους διδασκαλίας, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, και «συμβατικών» Πανεπιστημίων/ΑΤΕΙ.

Οι στόχοι των δραστηριοτήτων κινητικότητας μελών του διδακτικού προσωπικού ERASMUS είναι:

- η παροχή στα μέλη του διδακτικού προσωπικού ευκαιριών επαγγελματικής και προσωπικής εξέλιξης
- η ενθάρρυνση των πανεπιστημίων να διευρύνουν και να εμπλουτίσουν το φάσμα και το

περιεχόμενο των προσφερόμενων κύκλων μαθημάτων

- η παροχή δυνατότητας σε σπουδαστές, οι οποίοι δεν μπορούν να συμμετάσχουν σε προγράμματα κινητικότητας, να επωφεληθούν από τις γνώσεις και την εμπειρογνωμοσύνη του διδακτικού προσωπικού των σχολών άλλων ευρωπαϊκών χωρών
- η εδραίωση δεσμών μεταξύ ιδρυμάτων διαφόρων χωρών
- η προώθηση της ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών σχετικά με τις παιδαγωγικές μεθόδους.

Οικονομική ενίσχυση

Στόχος των κοινοτικών οικονομικών ενισχύσεων είναι η συμβολή στις πρόσθετες δαπάνες που συνεπάγεται η διδασκαλία στο εξωτερικό. Ο αριθμός των υποτροφιών κινητικότητας που χορηγούνται στα μέλη του διδακτικού προσωπικού από τους Εθνικούς Φορείς εξαρτάται από παράγοντες όπως ο αριθμός των εξερχομένων διδασκόντων, ο οποίος δηλώνεται στην αίτηση για τη σύναψη Θεσμικής Σύμβασης των πανεπιστημίων/ΑΤΕΙ, η διάρκεια του προς χρηματοδότηση διδακτικού έργου, ο διαθέσιμος προϋπολογισμός, η ισόρροπη ροή διδακτικού προσωπικού μεταξύ των χωρών και των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων και η διαθεσιμότητα συμπληρωματικής χρηματοδότησης από άλλες πηγές. Τα Ιδρύματα πρέπει να έχουν υπόψη ότι αναμένεται να συμβάλουν στις δαπάνες κινητικότητας του διδακτικού προσωπικού τους από άλλες πηγές εκτός της δράσης ERASMUS.

5.3.3 ERASMUS 3: Θεματικά Δίκτυα.

Ορισμός και στόχοι

Κύριος στόχος των Θεματικών Δικτύων είναι η βελτίωση της ποιότητας και ο προσδιορισμός και η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης στο πλαίσιο ενός δεδομένου ακαδημαϊκού κλάδου ή γνωστικού πεδίου ή ενός θέματος διεπιστημονικού /πολυεπιστημονικού χαρακτήρα ή άλλων θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος (όπως διαχείριση, διασφάλιση ποιότητας κ.λπ.) μέσω της συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων, σχολών ή τμημάτων.

Η συνεργασία αυτή πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει, όπου είναι δυνατόν (υφιστάμενες) ακαδημαϊκές ενώσεις, εταιρίες γραμμάτων και επιστημών, επαγγελματικές οργανώσεις, άλλους σημαντικούς κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και, όπου ενδείκνυται, φοιτητικές οργανώσεις. Η συνεργασία στο πλαίσιο Θεματικών Δικτύων αναμένεται να επιφέρει αποτελέσματα σε διαρκή και ευρύ αντίκτυπο στα Ιδρύματα ολόκληρης της Ευρώπης, όσον αφορά το εκάστοτε πεδίο.

Συντονισμός και διαχείριση

Ένα εκ των Ιδρυμάτων τα οποία συμμετέχουν στο Θεματικό Δίκτυο πρέπει να ενεργεί ως συντονιστής. Τούτο σημαίνει ότι αναλαμβάνει την ευθύνη για την προπαρασκευή της γενικής περιγραφής των σχεδίων των Θεματικών Δικτύων, υποβάλλει την αίτηση για κοινοτική οικονομική ενίσχυση, διασφαλίζει την ομαλή διαχείριση του σχεδίου, διεξάγει λογιστικούς ελέγχους για τη διάθεση της επιχορήγησης και υποβάλλει εκθέσεις για τα αποτελέσματα του σχεδίου. Παρά ταύτα, είναι δυνατόν η διαχείριση των διαφόρων φάσεων του προγράμματος του δικτύου να διεξάγεται από διαφορετικά Ιδρύματα ή ενώσεις.

Η διοικητική διάρθρωση θα διαφέρει ανάλογα με τον χαρακτήρα του κάθε σχεδίου. Παρά ταύτα, πρέπει να επιδιώκεται, όπου είναι εφικτό, η σύνδεσή της με το σύνολο του δικτύου. Τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού, όπως και οι μέθοδοι οι οποίες προτείνονται, πρέπει να προκύπτουν σαφώς από το πρόγραμμα εργασίας του σχεδίου, ώστε να διασφαλισθεί ότι οι εταίροι στο σχέδιο θα λάβουν υπόψη τους τα πορίσματα στα αντίστοιχα ιδρύματά τους, προκειμένου να αξιοποιηθούν, όπου ενδείκνυται, τα επιτεύγματα του σχεδίου και να διαδοθούν τα αποτελέσματά του σε συγκεκριμένες ομάδες στόχους. Τα δίκτυα αναμένεται να εφαρμόσουν κατάλληλους μηχανισμούς εσωτερικής αξιολόγησης της

προόδου και διασφάλισης της ποιότητας των αποτελεσμάτων.

Οικονομική ενίσχυση

Τα σχέδια τα οποία υποβάλλονται από τα Θεματικά Δίκτυα χρηματοδοτούνται για περίοδο μέγιστης διάρκειας τριών ετών, ανάλογα με τις προτεινόμενες δραστηριότητες. Εάν ζητείται χρηματοδότηση για περίοδο μεγαλύτερη του ενός έτους, το υποψήφιο Ίδρυμα πρέπει να συμπεριλάβει στην πρότασή του, πρόγραμμα εργασίας και προϋπολογισμό που θα καλύπτει ολόκληρη τη διάρκεια του έργου. Οι καταβολές της οικονομικής επιχορήγησης θα πραγματοποιούνται σε δόσεις, οι οποίες θα εξαρτώνται από την υποβολή ικανοποιητικών ενδιάμεσων εκθέσεων. Το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης θα εξαρτάται από το μέγεθος και την εμβέλεια του σχεδίου.⁸¹

5.4 Η ΔΡΑΣΗ ERASMUS ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013

Πρόσβαση στο πρόγραμμα Erasmus

Στο πλαίσιο του προγράμματος Δια βίου μάθησης, το πρόγραμμα Erasmus απευθύνεται σε:

- α) σπουδαστές και εκπαιδευόμενους κάθε είδους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης
- β) ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως ορίζονται από τα κράτη μέλη
- γ) διδάσκοντες, εκπαιδευτές και λοιπό προσωπικό στα εν λόγω ιδρύματα
- δ) ενώσεις και εκπροσώπους των εμπλεκομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου περιλαμβάνονται οι ενώσεις σπουδαστών, πανεπιστημίων και διδασκόντων/ εκπαιδευτών
- ε) επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους και άλλους εκπροσώπους του εργασιακού χώρου
- στ) δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, περιλαμβανομένων των μη κερδοσκοπικών οργανισμών, που είναι υπεύθυνοι για την οργάνωση και την παροχή εκπαίδευσης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
- ζ) ερευνητικά κέντρα και φορείς που ασχολούνται με ζητήματα σχετικά με τη δια βίου μάθηση
- η) φορείς που παρέχουν συμβουλές, πληροφόρηση και καθοδήγηση για κάθε θέμα δια βίου μάθησης.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν οι **27 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, οι **3 χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου** (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία) και η **Τουρκία**. Τα Ιδρύματα προέλευσης και υποδοχής θα πρέπει να είναι **κάτοχοι του Πανεπιστημιακού Χάρτη Erasmus (EUC)**.

Ιδρύματα κάτοχοι Πανεπιστημιακού Χάρτη Erasmus είναι τα εξής:

• ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Σχολή Καλών Τεχνών

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γεωπονική Σχολή Αθηνών

Δημοκρίτιο Πανεπιστήμιο Θράκης

Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Πανεπιστήμιο Οικονομίας και Διοίκησης Αθηνών

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

⁸¹ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/erasmus/home.html>

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Πανεπιστήμιο Πάτρας
Πανεπιστήμιο Πειραιά
Πάντειο Πανεπιστήμιο
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

•Ελληνικά Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΤΕΙ Μεσσολογγίου
ΤΕΙ Ηπείρου
ΤΕΙ Ηρακλείου
ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
ΤΕΙ Καλαμάτας
ΤΕΙ Κοζάνης
ΤΕΙ Καβάλας
ΤΕΙ Λαμίας
ΤΕΙ Λάρισας
ΤΕΙ Πάτρας
ΤΕΙ Πειραιά
ΤΕΙ Σερρών
ΤΕΙ Χαλκίδας

Στόχοι του προγράμματος Erasmus

1. Επιπλέον των στόχων του προγράμματος Δια βίου μάθησης/ L.L.P., οι ειδικοί στόχοι του προγράμματος Erasmus είναι:

α) υποστήριξη της επίτευξης του Ευρωπαϊκού Χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
β) ενίσχυση της συμβολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της ανώτερης επαγγελματικής κατάρτισης στη διαδικασία της καινοτομίας.

2. Οι επιχειρησιακοί στόχοι του προγράμματος Erasmus είναι:

α) αύξηση της ποιότητας και ποσότητας της κινητικότητας των σπουδαστών και του διδακτικού προσωπικού, ώστε το πρόγραμμα να συμβάλει στην επίτευξη, ως το 2012, της συμμετοχής τουλάχιστον 3.000.000 ατόμων στην κινητικότητα των σπουδαστών, στο πλαίσιο του Erasmus·

β) βελτίωση της ποιότητας και ποσότητας της πολυμερούς συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη·

γ) αύξηση του βαθμού διαφάνειας και συμβατότητας μεταξύ των τυπικών προσόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της προηγμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης που αποκτούνται στην Ευρώπη·

δ) βελτίωση της ποιότητας και ποσοτική ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρήσεων

ε) διευκόλυνση της ανάπτυξης καινοτόμων πρακτικών στην εκπαίδευση και κατάρτιση τριτοβάθμιου επιπέδου, και τη μεταφορά τους, περιλαμβανομένης της μεταφοράς από μία συμμετέχουσα χώρα σε άλλες·

στ) υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής για τη δια βίου μάθηση με βάση τις ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών).

Δράσεις Erasmus

Οι ακόλουθες δράσεις μπορούν να υποστηριχθούν από το πρόγραμμα Erasmus:

α) **ατομική κινητικότητα**. Η κινητικότητα μπορεί να περιλαμβάνει:

i) κινητικότητα σπουδαστών με σκοπό τις σπουδές ή την κατάρτιση σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κρατών μελών, καθώς και περιόδους άσκησης σε επιχειρήσεις, κέντρα κατάρτισης, ερευνητικά κέντρα ή άλλους οργανισμούς·

ii) κινητικότητα διδακτικού προσωπικού σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για να προσφέρουν ή να λάβουν εκπαίδευση σε ένα ίδρυμα-εταίρο στο εξωτερικό·

iii) κινητικότητα λοιπού προσωπικού από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή προσωπικού επιχειρήσεων για σκοπούς κατάρτισης ή διδασκαλίας·

iv) εντατικά προγράμματα Erasmus οργανωμένα σε πολυμερή βάση.

Μπορεί επίσης να χορηγηθεί υποστήριξη στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας προέλευσης ή της χώρας υποδοχής για ενέργειες διασφάλισης της ποιότητας σε όλα τα στάδια των δραστηριοτήτων για την κινητικότητα, συμπεριλαμβανόμενης της γλωσσικής προετοιμασίας·

β) **κεντρικές δράσεις**:

πολυμερή σχέδια, που εστιάζουν, μεταξύ άλλων, στην καινοτομία και τον πειραματισμό καθώς και στην ανταλλαγή καλών πρακτικών στους τομείς που αναφέρονται στους ειδικούς και τους επιχειρησιακούς στόχους·

πολυμερή δίκτυα, τα οποία διευθύνονται από κοινοπραξίες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αντιπροσωπεύουν έναν επιστημονικό κλάδο ή ένα διεπιστημονικό πεδίο, («**θεματικά δίκτυα Erasmus**») που έχουν σκοπό την ανάπτυξη νέων εννοιών και τομέων μάθησης. Τα δίκτυα αυτά μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν εκπροσώπους από άλλους δημόσιους φορείς ή από επιχειρήσεις ή ενώσεις·

άλλες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προώθηση των στόχων του προγράμματος Erasmus, («**συνοδευτικά μέτρα**»).

Οι συμμετέχοντες στην κινητικότητα ως «σπουδαστές Erasmus» πρέπει να ανήκουν σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες:

α) σπουδαστές σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κατόχους του Πανεπιστημιακού Χάρτη Erasmus) οι οποίοι θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι τουλάχιστον στο δεύτερο έτος· οι σπουδαστές θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι σε ένα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την παρακολούθηση σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης που οδηγούν στην απόκτηση αναγνωρισμένου πτυχίου έως και το επίπεδο του διδακτορικού

β) σπουδαστές που είναι εγγεγραμμένοι σε κοινά προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών (Master) και συμμετέχουν σε κινητικότητα·

γ) σπουδαστές σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν σε περιόδους άσκησης.⁸²

5.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Το πρόγραμμα ERASMUS απευθύνεται σε όλες τις κατηγορίες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφορά όλους τους κλάδους και τις βαθμίδες εκπαίδευσης, μέχρι και το διδακτορικό δίπλωμα γι' αυτό και είναι ένα από τα σημαντικότερα υποπρογράμματα του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Το πρόγραμμα ERASMUS συμβάλλει συμπληρωματικά στην βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων των φοιτητών καθώς και στην μελλοντική τους πορεία. Στα πλαίσια των οικονομικών δραστηριοτήτων και της υποστήριξης προς τους φοιτητές περιλαμβάνονται τα έξοδα μετακίνησης και διαβίωσης των φοιτητών στη χώρα υποδοχής όχι όμως με την έννοια

⁸²<http://www.iky.gr/socrates/index.html>

της υποτροφίας.

Κάθε Ίδρυμα συνάπτει με την Ευρωπαϊκή κοινότητα μια Θεσμική Σύμβαση από την οποία απορρέουν υποχρεώσεις αλλά και απαιτήσεις από πλευράς των πανεπιστημίων.

Οι μετακινήσεις σπουδαστών αλλά και διδακτικού προσωπικού σε χώρες από και προς την Ελλάδα συνεπάγονται ορισμένα πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα οικονομικής και κοινωνικής φύσεως για την Ελλάδα.

Τα πλεονεκτήματα είναι η διακρατική συνεργασία μεταξύ Ιδρυμάτων, η κοινοτική οικονομική ενίσχυση, η ενσωμάτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες, η ισότητα ευκαιριών, η συμβολή στην καταπολέμηση του ρατσισμού και η προαγωγή της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στα πλαίσια της συνάντησης διαφορετικών εθνικοτήτων και ποικίλων αντιλήψεων.

Τα μειονεκτήματα είναι ότι τα Ίδρύματα στο πλαίσιο Θεσμικής Σύμβασης χρηματοδοτούμενης από την πρώτη φάση του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ (1995-1999), υποβάλλουν και Δήλωση Ευρωπαϊκής Πολιτικής (ΔΕΠ), στην οποία περιγράφεται το γενικό σχέδιο μεσοπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξής του και εκτίθεται η βραχυπρόθεσμη έως μεσοπρόθεσμη στρατηγική του σχετικά με την ευρωπαϊκή συνεργασία, δηλαδή υπάρχει ένα είδος δέσμευσης, γεγονός που δεν είναι απαραίτητως μειονέκτημα, όμως είναι ένα μέσο που ασκεί πιέσεις στις σχολές και από την επιτυχή έκβασή του εξαρτάται μελλοντική συνεργασία. Άλλα μειονεκτήματα είναι και η απώλεια 'εγκεφάλων' από την χώρα, μας που αναδεικνύονται στο εξωτερικό εν μέσω υποτροφιών αλλά και μεταπτυχιακών τίτλων που εκπονούν εκεί καθώς και η εύρεση συμπληρωματικής χρηματοδότησης από άλλες πηγές.

Το πρόγραμμα Erasmus σημείωσε μεγάλη επιτυχία στις χώρες μέλη της Κοινότητας 1988-1995 η εγκριθείσα φοιτητική κινητικότητα μεταξύ των χωρών της Κοινότητας υπερεπταπλασιάστηκε. Από 16.016 ανήλθε σε 116.205 μετακινήσεις, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επεκταθεί σταδιακά και προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (χώρες ΕΖΕΣ). Το πρόγραμμα αποτέλεσε επίσης πρότυπο για τη γέννηση και άλλων κοινοτικών προγραμμάτων όπως το Tempus, που απευθυνόταν προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (χώρες ΚΑΕ), και για τα προγράμματα ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής συνεργασίας με τις ΗΠΑ και τον Καναδά.

Η φοιτητική κινητικότητα (1989-1995) από και προς την Ελλάδα αυξήθηκε κατά πολύ με την πάροδο των χρόνων γεγονός που μας δείχνει ότι ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός Ιδρυμάτων και φοιτητών εμπιστεύθηκαν τις δράσεις του προγράμματος.

Το ERASMUS μας δείχνει το δρόμο για τη νέου τύπου συνεισφορά των πανεπιστημίων στην Ευρώπη, Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν αντιμετώπισε και δυσκολίες. Δύο από τα βασικά Εμπόδια που αποτελούν τροχοπέδη για την πλήρη αξιοποίηση της δυναμικής του ERASMUS είναι η έλλειψη επαρκούς γλωσσικής κατάρτισης και η αυξανόμενη δύσκολη κατάσταση σχετικά με τη στέγαση των φοιτητών. Πάνω απ' όλα, πάντως ο προϋπολογισμός ο οποίος ήταν στη διάθεση του προγράμματος ERASMUS απεδείχθη πλήρως ανεπαρκής για την κάλυψη της ολοένα αυξανόμενης ζήτησης που παρουσιάστηκε. Για την περίοδο 2007-2013 οι στόχοι για το ERASMUS είναι υψηλότεροι από τα αποτελέσματα του 2006 καθώς προϋπολογίζεται να χορηγηθούν 200.000 επιδοτήσεις για κινητικότητα σπουδαστών και 25.000 επιδοτήσεις για κινητικότητα διδακτικού προσωπικού, έναντι 155.000 και 23.500 αντίστοιχα για το έτος 2006. Το ERASMUS, μεταξύ άλλων θα απορροφήσει 395.4 εκ. ευρώ από το σύνολο του προγράμματος ΔΒΜ που ανέρχεται σε 838,536 εκ. ευρώ.⁸³

⁸³ http://www.europarl.europa.eu/neetdocs/2004_2009/documents/pa/674/674610/674610el.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

6.2 Ο ρόλος και η αποστολή του πανεπιστημίου

6.2.1 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ελληνικό πανεπιστήμιο στην Ευρώπη

6.2.2 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια

6.2.2.1 τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια αντιμέτωπα με την έλλειψη Χρηματοδοτικών πόρων

6.3 Ιστορική αναδρομή των τεχνολογικών ιδρυμάτων

6.3.1 Ο ρόλος και η Αποστολή των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

6.3.2 Ανωτατοποίηση των ΤΕΙ

6.3.3 Οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στη χώρα μας

6.4 Η Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών

6.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασικό στόχο της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελεί η συνεχής βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και ο εκσυγχρονισμός του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις ανάγκες και απαιτήσεις της οικονομίας και κοινωνίας όπως αυτές διαμορφώνονται στο πλαίσιο της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της παγκοσμιοποίησης. Για το σκοπό αυτό επιδιώκεται όλο και περισσότερο η διεθνής και ευρωπαϊκή συνεργασία για θέματα εκπαίδευσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, με σκοπό τη διαμόρφωση κοινών στόχων, την ανταλλαγή πληροφοριών, την ενίσχυση της διαφάνειας των συστημάτων και της διεθνούς συγκρισιμότητας τους, τη διάδοση βέλτιστων πρακτικών, την ανάπτυξη κοινών πολιτικών και προγραμμάτων.

Υπό αυτό το πρίσμα τα τελευταία χρόνια προωθούνται πολιτικές και μεταρρυθμίσεις που αφορούν τους στόχους, το περιεχόμενο, τις μεθόδους, τις δομές και τη διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και ενισχύουν την διεθνή και ευρωπαϊκή διάστασή του. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη της δια βίου μάθησης, την προώθηση των διαδικασιών αξιολόγησης με τη χρήση εξειδικευμένων δεικτών επίδοσης (performance indicators) σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, τη διεύρυνση της Ανώτατης εκπαίδευσης και της ανάπτυξης των μεταπτυχιακών και ερευνητικών σπουδών.

Οι αλλαγές που συντελούνται σε κοινωνικό-πολιτικό και σε οικονομικό-τεχνολογικό επίπεδο, από τη μία στον ευρωπαϊκό και από την άλλη στο διεθνή χώρο⁸⁴, δημιουργούν μια σειρά προκλήσεων, που όχι μόνο δεν αφήνουν αμέτοχο το εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά αντίθετα το προτρέπουν, ως ανοιχτό σύστημα που είναι, να αντιδράσει σ' αυτές. Οι αντιδράσεις ποικίλλουν στα διάφορα επίπεδα διαμόρφωσης και άσκησης της εκπαιδευτικής πολιτικής, από αυτό του κεντρικού σχεδιασμού (μακρο-επίπεδο) μέχρι εκείνο της διαχείρισης του εκπαιδευτικού οργανισμού (μικρο-επίπεδο), και από την ανασυγκρότηση των στόχων και των αναλυτικών προγραμμάτων.

Οι δράσεις που αναλαμβάνει ο εκπαιδευτικός οργανισμός στο διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτούν από τα στελέχη του γνώσεις, δεξιότητες και ευελιξία τέτοια, που να τους επιτρέπει, από τη μία να αφογκράζονται και να ανταποκρίνονται στα μηνύματα που συλλαμβάνουν και από την άλλη να μπορούν να διαχειρίζονται αυτά τα μηνύματα στο επίπεδο του δικού τους οργανισμού.

Τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων (τουλάχιστον στη χώρα μας) έχουν ορισμένες ιδιαιτερότητες, που πηγάζουν από τη χρηματοδότησή τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο σχεδιασμός, άρα και η αξιολόγηση, των προγραμμάτων αυτών γίνεται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια: «Οι αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκπόνησαν συγκεκριμένες οδηγίες για την αξιολόγηση των **προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων** που χρηματοδοτούν και επεξεργάστηκαν την αναγκαία ορολογία, ώστε να έχουν στη διάθεσή τους συγκρίσιμες μελέτες αξιολόγησης για την πορεία υλοποίησης και τα αποτελέσματα των προγραμμάτων αυτών στα κράτη-μέλη»

Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με το σύνολο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ριζωμένη η αντίληψη ότι η τριτοβάθμια/μεταλυκειακή εκπαίδευση υποδιαιρείται σε βαθμίδες: στην ανωτέρα και στην ανωτάτη. Η παραπάνω άποψη, η οποία δημιουργήθηκε, βασικά, κατά τη δεκαετία του 1950, έχει απεικονισθεί και στο ισχύον σύνταγμα της χώρας, όπου γίνεται μείνεια περί ανωτέρας και ανωτάτης εκπαίδευσης.

⁸⁴ Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης και της κοινωνίας της γνώσης, που θεωρούνται οι βασικές συνιστώσες του κοινωνικού μετασχηματισμού, οι οποίες οδηγούν σε ένα διαφορετικό επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης των κοινωνιών και επιβάλλουν την αναπροσαρμογή των εκπαιδευτικών συστημάτων, ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες του μέλλοντος.
Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

6.2 Ο ρόλος και η αποστολή του Πανεπιστημίου

Η ανώτατη εκπαίδευση αντιμετωπίζει παγκοσμίως αναρίθμητες προκλήσεις και καθίσταται χρήσιμο να δούμε ποιος πραγματικά είναι ο ρόλος και η αποστολή του πανεπιστημίου -που παραμένουν ίδια από καταβολής της ανώτερης εκπαίδευσης. Ο ρόλος του πανεπιστημίου είναι διττός και αφορά στη διδασκαλία και στη διεξαγωγή έρευνας. Με άλλα λόγια, ρόλος του είναι η παραγωγή νέας γνώσης και η «καθοδήγηση» των νέων φοιτητών σε μια ευρύτερη, βαθύτερη αλλά και δημιουργικότερη διανοητική κατάσταση. Η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, η ανάπτυξη κριτικού πνεύματος, και συλλογιστικών ικανοτήτων, η αναλυτική σκέψη και η αγάπη για την αναζήτηση της γνώσης, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της διδακτικής του αποστολής. Για να είναι σε θέση το πανεπιστήμιο να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην κοινωνία, το κοινωνικό σύνολο θα πρέπει με τη σειρά του να προσφέρει στα πανεπιστήμια τους πόρους αλλά και την εμπιστοσύνη του. Επομένως, το πανεπιστήμιο και ως εκ τούτου η αποστολή του, ενέχει τον παράγοντα της ευθύνης έναντι της κοινωνίας.

Παραδοσιακά όμως, το πανεπιστήμιο διαδραματίζει δυο ακόμα ρόλους. Η προβληματική που αναπτύσσει, για διάφορα θέματα, οδηγεί στην ανάπτυξη πρωτοποριακών θεωριών ή ιδεών, πολλές φορές αντίθετων των κοινωνικά αποδεκτών. Η αιτία της έλλειψης παράδοσης κριτικού ελέγχου είναι η γενικευμένη καχυποψία, η συγκρουσιακή διάθεση και η έλλειψη καλής θέλησης, οι επιδεικνύοντες την οποία χαρακτηρίζονται συνήθως ως αφελείς. Και εδώ έγκειται ο προνομιακός ρόλος του πανεπιστημίου που καλείται να προσφέρει ασφαλές καταφύγιο σε ιδέες και απόψεις όλων των αποχρώσεων, ακόμα των πλέον ριζοσπαστικών ή αμφιλεγόμενων. Και αυτό είναι το πραγματικό νόημα του ασύλου, που καμιά σχέση δεν έχει με τη σημερινή άθλια κατάσταση, όπου η βία και η απειλή βίας από φασίζουσες μειοψηφίες παρασιτούν στην ακαδημαϊκή κοινότητα με την ανοχή της κοινωνίας.

Επιπλέον, ο ρόλος της δημόσιας εκπαίδευσης γενικά, κυρίως της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας, αλλά σε ένα βαθμό και του πανεπιστημίου, είναι να παρέχει ίσες ευκαιρίες προόδου στους πολίτες ανεξάρτητα από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της αφετηρίας τους.

6.2.1 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ελληνικό πανεπιστήμιο στην Ευρώπη

Σήμερα τα πανεπιστήμια διεθνώς αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις για να ανταποκριθούν στην αποστολή τους, και το ελληνικό πανεπιστήμιο αντιμετωπίζει πολύ περισσότερες. Η πρώτη παγκόσμια πρόκληση είναι η μεγάλη και συνεχής αύξηση της ζήτησης καθώς και της προσφοράς τμημάτων με δυσμενείς συνθήκες όρους (βλ. πίνακα 17-18-19 στο παράρτημα) για το αγαθό που παρέχει το ελληνικό πανεπιστήμιο. Διάφοροι λόγοι έχουν καταστήσει ατομικά και κοινωνικά επιθυμητή και ατομικά απαραίτητη την πανεπιστημιακή εκπαίδευση σε όλο και μεγαλύτερο αριθμό πολιτών – κυρίως νέων, αλλά όχι μόνο. Στις ραγδαία αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας, όπως η Κίνα και η Ινδία, στις τάξεις των αποφοίτων πανεπιστημίου θα προστεθούν τα επόμενα χρόνια πολλά εκατομμύρια πολιτών. Είναι εύλογο ότι για κάθε πανεπιστήμιο, με δεδομένους ανθρώπινους και φυσικούς πόρους, υπάρχουν όρια στον αριθμό των ατόμων που μπορεί να δεχτεί χωρίς φυσικά να υπονομεύεται η ακαδημαϊκή διαδικασία. Στα περισσότερα ελληνικά πανεπιστήμια τα όρια αυτά έχουν ξεπεραστεί προ πολλού.

Η ακόλουθη πρόκληση έρχεται από τις αυξημένες απαιτήσεις των κοινωνιών για απευθείας συνεισφορά των πανεπιστημίων στην οικονομική ανάπτυξη, για παραγωγή νέας γνώσης με άμεσα, ή σχεδόν άμεσα, οικονομικά αποτελέσματα. Η απαίτηση για άμεση συνεισφορά κάθε κομματιού επιστημονικής έρευνας στην οικονομική ανάπτυξη «μεταφράζεται» σε αλλαγή των όρων του κοινωνικού συμβολαίου με το πανεπιστήμιο. Μεταφράζεται επίσης στην παράβλεψη του γεγονότος ότι η κύρια διασύνδεση του

πανεπιστημίου με την οικονομική δραστηριότητα είναι η συνεχής διοχέτευση ικανών και κατάλληλα εφοδιασμένων ανθρώπων στην κοινωνία. Άποψη η οποία εκφράζεται σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Σε ερωτήσεις όπως: Τι πρέπει να μάθει από τον ολοένα αυξανόμενο όγκο γνώσης ο νέος φοιτητής; Ποιο πρέπει να είναι το ανθρωπιστικό και το επιστημονικό του υπόβαθρο; Πόσο εξειδικευμένο πρέπει να είναι; προσπαθούν τα πανεπιστήμια παγκοσμίως να δώσουν απαντήσεις.

Πρώτον, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον δεν ευνοεί την κριτική σκέψη, την αμφιβολία, την αμφισβήτηση και την αναζήτηση. Έτσι, δεν κοιτά προς τα πανεπιστήμια για τις νέες ιδέες που θα ανανεώσουν και θα ταρακουνήσουν την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα. Συναφές με αυτό είναι ότι η κοινωνία μας επιδεικνύει τις τελευταίες δεκαετίες απέχθεια για το ρίσκο, βλέπει κινδύνους και όχι ευκαιρίες σε κάθε τι νέο. Όλα αυτά διαμορφώνουν ένα περιβάλλον αρνητικό για την αποδοχή του πανεπιστημίου από την κοινωνία – αποδοχή απαραίτητη για την ουσιαστική εκπλήρωση της αποστολής του. Επιπλέον, ο δεύτερος πυλώνας της πανεπιστημιακής αποστολής, που είναι η έρευνα, αυτόνομα ιδωμένος, έχει ακόμα χαμηλότερη κοινωνική αποδοχή. Δεν προκαλεί το κοινωνικό ενδιαφέρον, ούτε το ενδιαφέρον των αρμοδίων εντολοδόχων της κοινωνίας, των κυβερνήσεων και του ΥΠΕΠΘ. Αποκύημα αυτής της κατάστασης είναι η τραγική υποχρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης και της έρευνας.

Δεύτερον, το περιεχόμενο του συμβολαίου κοινωνίας-πανεπιστημίου έχει σημαντικά παραφθαρεί: οι απαιτήσεις της κοινωνίας παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις, για του λόγου το αληθές, αλλού έχουν κατέβει επικίνδυνα (πχ απαίτηση για ανάπτυξη καλλιέργειας, κριτικής σκέψης, αγάπης για τη γνώση) και αλλού έχουν παραστρατήσει (το πανεπιστήμιο ως μηχανή παραγωγής πιστοποιητικών για το ΑΣΕΠ ή ως τόπος απλής πιστοποίησης αμφισβητήσιμης προέλευσης γνώσεων).

Τρίτον, το πανεπιστήμιο έχει να αντιμετωπίσει την ανορθολογική αντίληψη περί ελληνικής ιδιαιτερότητας, την πεποίθηση ότι η Ελλάδα, μόνη μεταξύ των ανεπτυγμένων κρατών, είναι «ειδική περίπτωση» — γι' αυτό προφανείς λύσεις σε παλιά προβλήματα δεν μπορούν να εφαρμοστούν στη χώρα μας! Ο οικουμενικός χαρακτήρας και αποστολή της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σημαίνει ότι τα πανεπιστήμια στην Κίνα, τη Σουηδία και στην Ελλάδα μπορούν και πρέπει να διδαχθούν το ένα από το άλλο. Με αυτή την ατμόσφαιρα διάχυτης ανομίας συμβαδίζει και η έλλειψη παράδοσης κριτικού ελέγχου, που οδήγησε εύκολα την τελευταία εικοσαετία στην απαξίωση σχεδόν κάθε έννοιας αξιολόγησης, και στην άρνηση ακόμα και της δυνατότητας για αμερόληπτη κρίση.

Τέταρτον, η αξιολόγηση, αντί να αντιμετωπίζεται ως ατομική και συλλογική ευθύνη που σκοπεύει στην ατομική και συλλογική βελτίωση, ελεεινολογείται, υπονομεύεται και εν τέλει μεταφέρεται ως αρμοδιότητα μονίμως σε ... κάποιον άλλον, ελλείψει ελέγχου, η αίσθηση του καθήκοντος έχει ατονήσει.

Η τελευταία πρόκληση για τα πανεπιστήμιά μας είναι η αντιμετώπιση του «πατριαρχικού» κράτους. Η εκτελεστική εξουσία, ερμηνεύοντας κατά το δοκούν την ευθύνη του πανεπιστημίου να υπόκειται σε κοινωνικό έλεγχο και λογοδοσία, ασκεί ασφυκτικό ισοπεδωτικό κεντρικό έλεγχο σε κάθε πτυχή της λειτουργίας του πανεπιστημίου – έλεγχο που ισοδυναμεί με ανίκανη συν-διοίκηση.

Όποιος θελήσει να παρουσιάσει την κατάσταση στα Πανεπιστήμια ως ρόδινη, αγεγάδιαστη και πλήρως ικανοποιητική, χωρίς ουσιαστικά προβλήματα, χωρίς αδυναμίες και ελλείψεις, πλανάτε πλάνη οικτρά και, το κυριότερο, κάνει κακό στην ίδια την Ανώτατη Παιδεία.⁸⁵

⁸⁵ http://www.kapodistriako.uoa.gr/stories/075_de_01/index.php?m=1

6.2.2 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια.

Τα πανεπιστήμια καλούνται να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες εκπαίδευσης και κατάρτισης που προκύπτουν με την οικονομία και κοινωνία της γνώσης. Στις ανάγκες αυτές, περιλαμβάνεται η αυξανόμενη απαίτηση για την παροχή θετικής και τεχνικής εκπαίδευσης, οριζοντίων ικανοτήτων, καθώς και ευκαιριών δια βίου μάθησης, ανάγκες που με τη σειρά τους απαιτούν μεγαλύτερη επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων συστατικών και επιπέδων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Τα πανεπιστήμια αντιμετωπίζουν την επιτακτική ανάγκη να προσαρμοστούν σε μια σειρά ριζικών αλλαγών, ήτοι:

- **Αύξηση της ζήτησης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.** Στην Ευρώπη, το χαμηλό ποσοστό γεννητικότητας συνοδεύεται από αύξηση της ζήτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αναμένεται να συνεχιστεί ως αποτέλεσμα, κυρίως, της πολιτικής που έχει υιοθετηθεί από ορισμένες κυβερνήσεις, η οποία στοχεύει στην αύξηση του αριθμού φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς επίσης και της εμφάνισης νέων αναγκών που συνδέονται με την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση.
- **Διεθνοποίηση της εκπαίδευσης και της έρευνας.** Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια προσελκύουν λιγότερους ξένους φοιτητές και, κυρίως, ερευνητές σε σχέση με τα αμερικάνικα πανεπιστήμια. Συγκεκριμένα, το 2000 450.000 περίπου ξένοι φοιτητές φοιτούσαν στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, έναντι 540.000 στα αμερικανικά, εκ των οποίων η πλειονότητα ασιατικής προέλευσης. Ωστόσο, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσελκύουν αναλογικά περισσότερους ξένους φοιτητές που ακολουθούν σπουδές υψηλού επιπέδου στους κλάδους της μηχανικής, των μαθηματικών και της πληροφορικής, και συγκροτούν περισσότερους κατόχους διδακτορικού πτυχίου: περίπου το 50% των Ευρωπαίων που έλαβαν το πτυχίο τους στις Ηνωμένες Πολιτείες παραμένουν στη συνέχεια για πολλά χρόνια, και αρκετοί από αυτούς εγκαθίστανται εκεί μόνιμα. Συγκεκριμένα, τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια προσφέρουν στους ερευνητές και στους φοιτητές ένα λιγότερο ελκυστικό περιβάλλον, εν μέρει γιατί δεν διαθέτουν συνήθως την αναγκαία κρίσιμη μάζα, γεγονός που τους ωθεί σε συνεργασίες, υπό μορφή δημιουργίας δικτύων ή διοργάνωσης κοινών προγραμμάτων σπουδών ή πτυχίων. Επίσης, και άλλοι εξωπανεπιστημιακοί παράγοντες έχουν ιδιαίτερη σημασία, όπως, επί παραδείγματι, η ακαμψία της αγοράς εργασίας και η περιορισμένη ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος που περιορίζει τις δυνατότητες απασχόλησης σε καινοτόμους τομείς.
- **Ανάπτυξη στενής και αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων και της βιομηχανίας.** Η συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων και της βιομηχανίας πρέπει να ενισχυθεί, ενθαρρύνοντας με έναν πιο στοχοθετημένο τρόπο τον προσανατολισμό στην καινοτομία, τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και, γενικότερα, τη μεταφορά και τη διάδοση της γνώσης.
- **Ο πολλαπλασιασμός των χώρων παραγωγής γνώσης.** Δεδομένης της αυξανόμενης τάσης των επιχειρήσεων να αναθέτουν τις ερευνητικές τους δραστηριότητες με υπεργολαβία στα καλύτερα πανεπιστήμια, το πανεπιστημιακό περιβάλλον καθίσταται όλο και περισσότερο ανταγωνιστικό.
- **Η αναδιοργάνωση της γνώσης.** Η αναδιοργάνωση αυτή εκδηλώνεται, αφενός, με μια αυξανόμενη διαφοροποίηση και εξειδίκευση της γνώσης, ήτοι με την εμφάνιση συγκεκριμένων και καινοτόμων εξειδικεύσεων έρευνας και διδασκαλίας και, αφετέρου, με τη διαπίστωση ότι ο ακαδημαϊκός κόσμος αντιμετωπίζει την επιτακτική ανάγκη προσαρμογής στον πολυθεματικό χαρακτήρα των διαφόρων τομέων στους οποίους εντοπίζονται τα μεγάλα προβλήματα της κοινωνίας, όπως η αειφόρος ανάπτυξη, οι νέες ασθένειες, η διαχείριση των κινδύνων κλπ. Αντίθετα, οι δραστηριότητες των πανεπιστημίων, κυρίως στα θέματα

διδασκαλίας, τείνουν να εξακολουθούν να οργανώνονται με βάση τις αρχές του παραδοσιακού θεματικού πλαισίου.

6.2.2.1 Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια αντιμέτωπα με την έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων

Η αριστεία των ανθρωπίνων πόρων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους, καθώς επίσης και από τις συνθήκες εργασίας και από τις προοπτικές σταδιοδρομίας. Σε γενικές γραμμές, οι προοπτικές σταδιοδρομίας στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια χαρακτηρίζονται από την πολυπλοκότητα των σχετικών καθεστώτων και είναι περιορισμένες και αβέβαιες. Ωστόσο, εάν οι προκλήσεις είναι πολυάριθμες, οι κίνδυνοι δεν είναι λιγότεροι.

- **Εξασφάλιση για τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια σταθερών και επαρκών πόρων.**

Η παραδοσιακή βασική πηγή χρηματοδότησης της έρευνας και της διδασκαλίας στα πανεπιστήμια είναι οι κρατικές δαπάνες. Ωστόσο, εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης είναι δυνατές:

οι ιδιωτικές δωρεές, όπως συμβαίνει στις ΗΠΑ·

- τα εισοδήματα από την πώληση υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των ερευνητικών υπηρεσιών και των ευέλικτων δυνατοτήτων δια βίου μάθησης), ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις·
-η συμβολή των φοιτητών, με τη μορφή των δαπανών εγγραφής και διδάκτρων. Στην Ευρώπη, η συμβολή αυτή είναι γενικά περιορισμένη και πολλές φορές απαγορεύεται για να υπάρχει δημοκρατική πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση·
-η εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της δημιουργίας νέων τεχνολογικών επιχειρήσεων «spin off».

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, ο αριθμός των νέων τεχνολογικών επιχειρήσεων («spin off») που δημιουργήθηκαν στα πανεπιστήμια αυξάνεται συνεχώς στην Ευρώπη. Η μέση πυκνότητά τους, ωστόσο, παραμένει σαφώς κατώτερη από τις επιχειρήσεις που βρίσκονται πλησίον των αμερικανικών πανεπιστημιούπολεων. Ένα βασικό εμπόδιο για την καλύτερη εκμετάλλευση της πανεπιστημιακής έρευνας είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται στην Ευρώπη τα θέματα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια δεν διαθέτουν επαρκώς αναπτυγμένες δομές διαχείρισης των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Έχουν αναπτυχθεί λιγότερο απ' ό,τι παραδείγματος χάρη οι αντίστοιχες δομές των αντίστοιχων κρατικών ερευνητικών υπηρεσιών.

Ένας άλλος παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η έλλειψη εξοικείωσης πολλών πανεπιστημίων με την οικονομική πραγματικότητα της έρευνας, ιδιαίτερα με τις πτυχές της διαχείρισης και τα θέματα της πνευματικής ιδιοκτησίας.

- **Εδραίωση της αριστείας των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων στους τομείς της έρευνας και της διδασκαλίας**

Η παρούσα ανακοίνωση καλεί τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια να καθορίσουν τους τομείς στους οποίους τα διάφορα πανεπιστήμια έχουν επιτύχει ή μπορούν σε λογικό βαθμό να επιτύχουν την αριστεία που κρίνεται απαραίτητη σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να επικεντρώσουν αυτούς τους πόρους στήριξης στην ακαδημαϊκή έρευνα. Η επικέντρωση της χρηματοδότησης της έρευνας σε έναν μικρότερο αριθμό τομέων και ιδρυμάτων αναμένεται να οδηγήσει σε εξειδίκευση των πανεπιστημίων, γεγονός που θα είχε σαν αποτέλεσμα την επίτευξη επαρκούς ποιότητας σε εθνικό επίπεδο σε ορισμένους τομείς, εξασφαλίζοντας συγχρόνως, την αριστεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Εξάλλου, αντίθετα με την υφιστάμενη τάση των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων να προσλαμβάνουν άτομα από τις χώρες ή τις περιοχές στις οποίες εδρεύουν, εάν όχι από το εσωτερικό των ίδιων των ιδρυμάτων, η παρούσα ανακοίνωση προτείνει όχι μόνο την ακαδημαϊκή κινητικότητα εντός της Ευρώπης, αλλά και την κινητικότητα μεταξύ του

πανεπιστημίου και της βιομηχανίας. Αυτό θα έδινε στην πράξη νέες προοπτικές όσον αφορά τη σταδιοδρομία των νέων ερευνητών.

• **Μεγαλύτερο άνοιγμα των πανεπιστημίων στο εξωτερικό και ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους σε διεθνές επίπεδο.**

Ένα μεγαλύτερο διεθνές άνοιγμα των πανεπιστημίων θα είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων σε σχέση με τα πανεπιστήμια άλλων ηπείρων, ειδικότερα, των αμερικανικών πανεπιστημίων, όσον αφορά την προσέλκυση και τη συγκράτηση των καλύτερων ταλέντων παγκοσμίως. Αν και τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια φιλοξενούν σχεδόν τον ίδιο αριθμό ξένων φοιτητών με τα αμερικανικά πανεπιστήμια, προσελκύουν αναλογικά λιγότερους φοιτητές υψηλού επιπέδου και μικρή μερίδα ερευνητών. Συνολικά, το περιβάλλον που παρέχεται από τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια είναι όντως λιγότερο ελκυστικό: από την άποψη των οικονομικών, υλικών και εργασιακών συνθηκών, καθώς επίσης και λόγω του ακατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου που δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο της δέουσας εναρμόνισης, από την άποψη των θεωρήσεων και των αδειών παραμονής για τους φοιτητές, το διδακτικό προσωπικό και τους ερευνητές. Επίσης, οι περιφέρειες της ΕΕ καλούνται να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνοχής μέσω της ανάπτυξης τεchnοπόλεων και επιστημονικών πάρκων, της αύξησης των δομών περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των βιομηχανιών και των πανεπιστημίων, τη συνεχή κατάρτιση πανεπιστημιακών στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης και της δικτύωσης των πανεπιστημίων σε περιφερειακό επίπεδο⁸⁶

6.3 Ιστορική αναδρομή των τεχνολογικών ιδρυμάτων

Η ανάγκη ανάπτυξης, στα πλαίσια της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, και σχολών που θα αποτελούσαν τη λεγόμενη ανώτερα τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, εκδηλώθηκε κατά τη δεκαετία του 1960. Ήδη από τη δεκαετία του 1950 είχαν αναπτυχθεί στο διεθνή χώρο και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, διάφορες οικονομικές θεωρίες όσον αφορά την εκπαίδευση και την οικονομική ανάπτυξη. Οι θεωρίες αυτές εμφανίσθηκαν και στην Ελλάδα και προωθήθηκαν από φορείς, όπως η Επιτροπή Παιδείας του 1957, που προαναφέρθηκε, αλλά και από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ, ακόμα, και από εξέχοντες Έλληνες επιστήμονες και ιδιαίτερα από τον τότε Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Καθ. Ξ. Ζολώτα. Το κλίμα ευφορίας που επικρατούσε την εποχή εκείνη σχετικά με την εκβιομηχάνιση της χώρας και την προοπτική της αύξησης της απασχόλησης και ιδιαίτερα της αύξησης της απασχόλησης εξειδικευμένων στελεχών, στα πλαίσια μίας ραγδαία αναπτυσσόμενης οικονομίας, οδήγησε στην ανάγκη της δημιουργίας στελεχών μεταδευτεροβάθμιας /τριτοβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, που θα στελέχωναν τις νεοδημιουργούμενες θέσεις που απαιτούσαν υψηλές θεωρητικές γνώσεις και δεξιότητες.

Έτσι, με σχετική μάλιστα καθυστέρηση τεσσάρων τουλάχιστον ετών για την κάλυψη των παραπάνω αναγκών, επιλέχθηκε η δημιουργία των 5 πρώτων Κέντρων Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης ΚΑΤΕ κατά το σπουδαστικό/ακαδημαϊκό έτος 1973/ 1974 με συνολικά 2.569 σπουδαστές.

Ο σκοπός των ΚΑΤΕ, ήταν η εκπαίδευση τεχνικών στελεχών ανώτερου επιπέδου, τα οποία στελέχη θα συνέβαλαν στην περαιτέρω προαγωγή της εθνικής οικονομίας.

Περισσότερο συγκεκριμένα και με μεγαλύτερη σαφήνεια προσδιορίζονταν οι στόχοι της δημιουργίας των ΚΑΤΕ στη σύμβαση δανεισμού, που υπογράφηκε μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Διεθνούς Τράπεζας, για τη χρηματοδότηση του λεγόμενου Πρώτου Εκπαιδευτικού Σχεδίου (ΠΕΣ) του Υπουργείου Παιδείας, που περιελάμβανε και τα πέντε πρώτα ΚΑΤΕ (Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Λάρισας και Ηρακλείου). Τα ΚΑΤΕ, όπως

⁸⁶ <http://europa.eu/scadplus/1102/e/cha/c11078.htm>

αναφερόταν τότε, στόχευαν στην κάλυψη των επιτακτικών αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό, στον τομέα της βιομηχανίας, γεωργίας, επιχειρήσεων και υγείας, στα πλαίσια γενικών μεταρρυθμίσεων της εκπαίδευσης, ώστε να προσαρμοσθεί στις απαιτήσεις της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Με την ίδρυση των ΚΑΤΕ, οι τότε Σχολές Υπομηχανικών Αθήνας και Θεσσαλονίκης λειτούργησαν, αρχικά, ως ανεξάρτητες Ανώτερες Σχολές Τεχνολόγων Μηχανικών (ΑΣΤΕΜ) και αργότερα ενσωματώθηκαν, μετά την ίδρυση, όπως θα αναφέρουμε παρακάτω, των Κέντρων Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ), η μεν πρώτη στο ΚΑΤΕΕ Πειραιά, η δε δεύτερη στο ΚΑΤΕΕ Θεσσαλονίκης. Μετά τη μεταπολίτευση και στα πλαίσια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που ακολούθησε, το 1976-77, τα ΚΑΤΕ μετονομάστηκαν σε Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ) με τον Ν.576/77 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως» (ΦΕΚ 102/Α'/13.4.1977), ο οποίος δημιούργησε, για την εποχή εκείνη, ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για την ανώτερη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Ο νέος, τότε, νόμος 576/77, ο οποίος μεταξύ άλλων ρύθμιζε, όπως αναφέρθηκε, και τα της ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ήταν/είναι αμφιλεγόμενο αν πραγματικά αναβάθμιζε τα ΚΑΤΕ, που με τη νέα τους ονομασία ως ΚΑΤΕΕ, ανήκαν πλέον στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αντίθετα, το γεγονός, ότι ο παραπάνω νόμος ήταν κοινός για την ανώτερη και τη μέση (δευτεροβάθμια) τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, σε αντιδιαστολή με τον προηγούμενο ΑΝ 652/70, ότι τα ΚΑΤΕΕ δεν ήταν αυτοδιοικούμενα, όπως θα άρμοζε σε τριτοβάθμια ιδρύματα, ότι προέβλεπε μειωμένα προσόντα για τους καθηγητές (οι έχοντες διδακτορικό δεν προτιμούντο κατά το διορισμό, όπως επί ΚΑΤΕ, αλλά το διδακτορικό απλά συνεκτιμάτο, πράγμα που σπάνια έγινε πράξη μετέπειτα) και τους συνέδεε με τα μισθολογικά κλιμάκια της μέσης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και, τέλος, ότι δρομολογούσε αλλαγή της δομής στην ιεραρχία του εκπαιδευτικού προσωπικού των Ιδρυμάτων, που προσομοίαζε πλέον περισσότερο με αυτή μέσων σχολών, ήταν τα κυριότερα αρνητικά στοιχεία.

Η μετονομασία και επέκταση των Ιδρυμάτων, αλλά και η ψήφιση νέου θεσμικού νόμου (και) για την ανώτερη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση δεν συνοδεύονταν από μελέτες αγοράς εργασίας που θα προσδιόριζαν τόσο τις ειδικότητες, όσο και τους αριθμούς εισακτέων στα ΚΑΤΕΕ, καθώς και τη μελλοντική ανάπτυξη του όλου συστήματος.

Αμέσως μετά και σε μικρό χρονικό διάστημα, ειδικότερα το σπουδαστικό/ ακαδημαϊκό έτος 1981-82, δηλαδή πάλι μετά τέσσερα περίπου χρόνια, λειτουργούσαν έντεκα (11) ΚΑΤΕΕ με έξι (6) σχολές και τριάντα οκτώ (38) ειδικότητες, με σύνολο σπουδαστών 22.233 άτομα, από τους οποίους το ίδιο έτος πήραν πτυχίο 5.209 σπουδαστές. Η ίδρυση, τότε, σειράς νέων ΚΑΤΕΕ πέραν όσων ήδη αναφέρθηκαν, θεωρήθηκε και ως μέσο ενίσχυσης διαφόρων επαρχιακών πόλεων, χωρίς, βέβαια, να έχει προηγηθεί κάποια διαδικασία σχεδιασμού της εκπαίδευσης ή έστω κάποιες έρευνες της αγοράς εργασίας σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Η ίδρυση, λοιπόν, χωρίς προγραμματισμό, σειράς νέων ΚΑΤΕΕ, η αδυναμία προώθησης των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων τους, οδήγησαν το θεσμό σε κρίση.

Ήδη, αμέσως μετά την ίδρυση των ΚΑΤΕΕ, άρχισε μια καλόπιστη αλλά και κακόπιστη κριτική κατά των ιδρυμάτων αυτών. Η κριτική, γενικότερα, προερχόταν από πολλούς χώρους, τόσο σε επίπεδο πολιτικό, όσο και σε επαγγελματικό, αλλά και επιπρόσθετα από τους συλλόγους των σπουδαστών των ιδρυμάτων και ακόμα από τον επιστημονικό κόσμο.

Στη χρονική περίοδο που ακολούθησε την ίδρυση των ΚΑΤΕΕ, είναι, πάντως, γεγονός ότι πραγματοποιήθηκε παράλληλα μία διεύρυνση της δευτεροβάθμιας τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα με την ίδρυση εκατοντάδων Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων (ΤΕΛ) και Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ), με αποτέλεσμα να υπάρχει μία ρευστή κατάσταση στην αγορά εργασίας, με την προσφορά, για πρώτη φορά σε σχετικά μεγάλο

αριθμό, ειδικευμένων στελεχών, στο μέτρο βέβαια που οι απόφοιτοι των ΚΑΤΕΕ, ΤΕΛ και ΤΕΣ μπορούν να χαρακτηρισθούν έτσι, η οποία δεν επέτρεπε πάντα τη διεξαγωγή αξιόπιστων μελετών, μια και το νέο (τότε) σύστημα δεν είχε ακόμα ισορροπήσει.

Την παραπάνω ρευστή κατάσταση επιδείνωσε, όσον αφορά, τουλάχιστον, το σκέλος της αγοράς εργασίας, η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, στο τέλος της δεκαετίας του '70, που είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, την ανάσχεση του ρυθμού ανάπτυξης της χώρας.

Τον Οκτώβριο 1981, μέσα σε ένα νέο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο και κάτω από τελειώς νέα δεδομένα (η Ελλάδα είχε ήδη γίνει πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας), τα ΚΑΤΕΕ συνέχισαν να λειτουργούν μέχρι την κατάργησή τους και την ίδρυση στη θέση τους νέων ιδρυμάτων με την ονομασία Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ).

Τα ΤΕΙ, σύμφωνα με το σχεδιασμό του Υπουργείου Παιδείας, επρόκειτο να είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και να καλύψουν το σύνολο των σχολών τριτοβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, που ανήκαν ή εποπτεύονταν στο/από το Υπουργείο Παιδείας.

Έτσι, μετά το 1981, όλες οι ανώτερες σχολές που λειτουργούσαν ως ιδιωτικές ή στα πλαίσια άλλων φορέων (πέντε σχολές ηλεκτρονικών και δύο σχολές ναυπηγών), και εποπτεύονταν από το ΥΠΕΠΘ, εντάχθηκαν στα ΚΑΤΕΕ, στα πλαίσια της προπαρασκευής της ένταξής τους στα ΤΕΙ, με στόχο, όπως αναφέρθηκε, την κάλυψη της παροχής και αυτού του τύπου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποκλειστικά και μόνο από το κράτος.

Παράλληλα, το Υπουργείο Παιδείας, διαμέσου του ΚΑΤΕΕ Αθήνας, στην τελευταία φάση λειτουργίας των ΚΑΤΕΕ, προπαρασκευάζοντας το νέο θεσμικό πλαίσιο της τεχνολογικής εκπαίδευσης, προσπάθησε να τεκμηριώσει επιστημονικά την **ανάγκη δημιουργίας νέων ιδρυμάτων** στη θέση τους, αναθέτοντας δύο μελέτες:

- Η πρώτη με τίτλο «Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών» στόχευε, κύρια, στη διατύπωση μεθόδων μέτρησης της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων σπουδών που εφαρμόζαν τα ΚΑΤΕΕ, στη σύνδεση της εκπαίδευσης με τα επαγγέλματα και στη διερεύνηση του ρόλου των βιβλιοθηκών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η μελέτη αυτή ολοκληρώθηκε αργότερα, μετά την ίδρυση των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
- Η δεύτερη με τίτλο «Προσδοκίες και θέσεις των σπουδαστών του Κέντρου Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ) Αθηνών» στόχευε να διερευνήσει την ταυτότητα του σπουδαστή του ιδρύματος αυτού, τις προσδοκίες του και κατά πόσο το ίδρυμα ανταποκρίνεται σε αυτές. Η μελέτη αυτή, όπως και η προηγούμενη, παρόλο που άρχισε επί ΚΑΤΕΕ, ολοκληρώθηκε επί ΤΕΙ και κυκλοφόρησε με τον τίτλο «Προσδοκίες και θέσεις των σπουδαστών του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (ΤΕΙ) Αθηνών»

Παρόλο, όμως, που και οι δύο παραπάνω μελέτες ολοκληρώθηκαν μετά την κατάργηση των ΚΑΤΕΕ και ίδρυση των ΤΕΙ, συνέβαλαν με τις ενδιάμεσες εκθέσεις τους και τα στοιχεία που συγκέντρωσαν, στη διαμόρφωση άποψης σχετικά με τη μέχρι τότε λειτουργία των ΚΑΤΕΕ.

Ο νέος νόμος 1404/83 «Δομή και λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 173/Α'/24.11.83), που αποτέλεσε/αποτελεί το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΤΕΙ, δημιούργησε νέα ιδρύματα, με τελειώς διαφορετικά χαρακτηριστικά συγκρινόμενα με τα ΚΑΤΕΕ.

Το 1996 λειτουργούσαν 14 ΤΕΙ με 8 Παραρτήματα και συγκεκριμένα (σε αλφαβητική σειρά): ΤΕΙ Αθήνας, ΤΕΙ Ηπείρου (έδρα Αρτα) με τα παραρτήματα Ιωαννίνων και Ηγουμενίτσας, ΤΕΙ Ηρακλείου με το παράρτημα Χανίων, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, ΤΕΙ Καβάλας με το παράρτημα Δράμας, ΤΕΙ Καλαμάτας, ΤΕΙ Κοζάνης με τα παραρτήματα Φλώρινας και Καστοριάς, ΤΕΙ Λαμίας με το παράρτημα Καρπενησίου, ΤΕΙ Λάρισας με το παράρτημα Καρδίτσας, ΤΕΙ Μεσολογγίου, ΤΕΙ Πάτρας, ΤΕΙ Πειραιά, ΤΕΙ Σερρών, ΤΕΙ Χαλκίδας. Στα

ΤΕΙ στα πλαίσια έξι (6) Σχολών (Σχολή Γραφικών Τεχνών και Καλλιτεχνικών Σπουδών, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών, Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας) λειτουργούν 56 ειδικότητες σε 142 Τμήματα. Το ακαδημαϊκό έτος 1995 - 1996, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, οι εγγεγραμμένοι σπουδαστές στα ΤΕΙ ήταν της τάξης των 85.000 εκ των οποίων 40.000 γυναίκες.

Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Εθνικής Στατιστικής του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, στα ΤΕΙ, το ακαδημαϊκό έτος 1992 - 1993, ήταν εγγεγραμμένοι, προφανώς σε εξάμηνο της προβλεπόμενης κατά περίπτωση σπουδής (6+1 ή 7+1), 50.442 σπουδαστές/-στριες (24.895 γυναίκες) και έλαβαν πτυχίο 4.308 άτομα.

Χαρακτηριστικό, πάντως, είναι ότι **ο νέος νόμος εντάσσει μεν τα ΤΕΙ σε ενιαίο χώρο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, υιοθετώντας τη σχετική ορολογία της τότε ΕΟΚ, αποφεύγοντας συστηματικά τη χρησιμοποίηση του όρου «ανωτέρα» εκπαίδευση κλπ., αλλά προχωρά και σε σαφή διαχωρισμό των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων προς τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα**, στα πλαίσια προφανώς μιας προσπάθειας να μην οξυνθούν τα πνεύματα, οι αντιδικίες και οι τριβές, τουλάχιστον προς τους αποφοίτους των ΑΕΙ, αλλά και τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις και ιδιαίτερα με το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ).

Η παραπάνω διαφοροποίηση/οριοθέτηση των ΤΕΙ προς τα ΑΕΙ διατυπώνεται στο άρθρο 1 του Νόμου 1404/83 ως εξής: **«Τα ΤΕΙ διακρίνονται σαφώς ως προς τον ρόλο και την κατεύθυνση των ίδιων και των αποφοίτων τους και ως προς το περιεχόμενο και τους τίτλους σπουδών από τα ΑΕΙ.**

Η όλη προσπάθεια, όμως, να διαφοροποιηθούν τα ΤΕΙ από τα ΑΕΙ και ταυτόχρονα να παρουσιασθούν τα ΤΕΙ ως αποδεκτή λύση στο κοινωνικό δικαίωμα των νέων για τριτοβάθμια (στην ουσία πανεπιστημιακές) σπουδές, πέτυχε μερικώς μόνο, μια και, όπως δείχνει πληθώρα στοιχείων που αφορούν τις προτιμήσεις των συμμετεχόντων στις γενικές (πανελλήνιες) εξετάσεις, **οι νέοι θεωρούσαν/θεωρούν τελικά, τα ΤΕΙ ως λύση δεύτερης επιλογής.** Η μερική επιτυχία των ΤΕΙ, όσον αφορά το σημείο αυτό, έγκειται στο ότι αυξήθηκε ο αριθμός εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και με τον τρόπο αυτό απεφεύχθη η περαιτέρω αύξηση του αριθμού των Ελλήνων φοιτητών/σπουδαστών σε τριτοβάθμια ιδρύματα της αλλοδαπής.

Κρίνουμε σκόπιμο να αναφέρουμε, ότι σε πολλά Πανεπιστήμια της αλλοδαπής, και κυρίως της Μεγάλης Βρετανίας, σπουδάζουν στα ίδια έδρανα για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου εξειδίκευσης Master πολλοί Διπλωματούχοι Μηχανικοί απόφοιτοι Ελληνικών Πολυτεχνικών Σχολών καθώς και πολλοί Πτυχιούχοι Τεχνολόγοι Μηχανικοί απόφοιτοι ΤΕΙ. Οι Διπλωματούχοι Μηχανικοί απόφοιτοι Ελληνικών Πολυτεχνικών Σχολών, αν είχε γίνει η ρύθμιση που προτείνουμε πιο πάνω, θα είχαν αποκτήσει, χωρίς απώλεια ιδιαίτερου χρόνου, το μεταπτυχιακό τίτλο εξειδίκευσης (Master Degree) στην πατρίδα μας και θα διέθεταν τον πολύτιμο χρόνο τους για πέραν του Master σπουδές. **Η Τεχνολογική Εκπαίδευση έχει καταξιωθεί στην Ελλάδα και δύναται να προσφέρει σπουδαίες υπηρεσίες, τόσο στην Εκπαίδευση (μετεκπαίδευση στελεχών, εκπαίδευση εκπαιδευτών), όσο και στη βιομηχανία (κυρίως εφαρμοσμένη έρευνα). Επισημαίνουμε ακόμη, ότι η προτίμηση των ελληνοπαίδων προς την τεχνολογική εκπαίδευση μέσα σε μια εικοσαετία από το 1975 (με 7890 σπουδαστές) μέχρι το 1995 (με 47.732 σπουδαστές) παρουσίασε αύξηση 505%.**

6.3.1 Ο ρόλος και η αποστολή των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

Με το νόμο Ν. 1404/83 (ΦΕΚ 173/τα./24-11-1983) ιδρύονται τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα οποία ανήκουν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Τα ΤΕΙ είναι ΝΠΔΔ και αυτοδιοικούνται στα πλαίσια του ιδρυτικού τους νόμου. Αποστολή των ιδρυμάτων αυτών είναι:

- Να παρέχουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, επαρκή για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων.
- Να συμβάλλουν στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.
- Να συντονίζουν τις επιδιώξεις τους με εκείνες των ΑΕΙ, στην κοινή προσπάθεια για μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου.
- Να παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας.
- Να υλοποιήσουν **το δικαίωμα δωρεάν παιδείας κάθε Έλληνα πολίτη**, ανάλογα με τις κλίσεις του και με όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι.

Στη δεκαετία του 1990 έγιναν οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις στην τριτοβάθμια κυρίως εκπαίδευση. **Με το νόμο Ν. 2397/95 αναβαθμίζεται το πτυχίο ΤΕΙ και ανοίγει ο δρόμος για μεταπτυχιακές σπουδές των αποφοίτων στα Ελληνικά ΑΕΙ.** Δημιουργούνται εν τω μεταξύ μεγάλες εσωτερικές αντιδράσεις. Εξαιτίας των αντιδράσεων αυτών διασύρεται η χώρα μας στην ΕΕ, διότι στα πανεπιστήμια των χωρών της ΕΕ προ πολλού υπάρχει αναγνώριση και γίνονται μεταπτυχιακές σπουδές των αποφοίτων Ελληνικών ΤΕΙ. Το έτος 1997 γίνεται η μεγαλύτερη μεταρρύθμιση και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης, η οποία ξεσηκώνει θύελλα αντιδράσεων.

Η δεκαετία του 1990 θα μας οδηγήσει στη νέα χιλιετία και δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη, σημειώθηκαν διάφορες εξελίξεις που επηρέασαν το θεσμό της τεχνολογικής εκπαίδευσης και ειδικότερα τη θέση των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στα πλαίσια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι εξελίξεις αναφέρονται και έχουν σχέση με τις δραστηριότητες που ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο την ολοκλήρωση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς αφενός, αλλά και με μια κυρίαρχη άποψη που διαμορφώθηκε στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και αφορούσε τη **λεγόμενη ανωτατοποίηση των ΤΕΙ.**

Πόροι των ΤΕΙ είναι η κρατική επιχορήγηση, δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες και έσοδα από διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Η ταμειακή διαχείριση των πόρων γίνεται από το τμήμα οικονομικών υποθέσεων του κάθε τμήματος, επίσης, ιδρύεται συμβούλιο τεχνολογικής εκπαίδευσης (ΣΤΕ), που εισηγείται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για θέματα τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης και ιδίως για:

1. Την ίδρυση, κατάργηση, συγχώνευση ή κατάτμηση ΤΕΙ, παραρτημάτων, σχολών ή τμημάτων με βάση τις προβλεπόμενες ανάγκες της οικονομίας
2. Τον καθορισμό ή αναθεώρηση του περιεχομένου σπουδών κάθε ειδικότητας, σε συνδυασμό με την περιγραφή του αντίστοιχου επαγγέλματος
3. Τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων ΤΕΙ
4. Την αντιμετώπιση των εξελίξεων από πλευράς προσωπικού, στη διάρθρωση της παραγωγής, σύμφωνα με το αναπτυξιακό πρόγραμμα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο
5. Την λειτουργία προγραμμάτων εξειδίκευσης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης.⁸⁷

Στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα υπάρχει έμψυχο και άψυχο υλικό **υψηλών προδιαγραφών.** Ο θεωρητικός και ο εφαρμοσμένος χαρακτήρας των προγραμμάτων των ΤΕΙ προσφέρονται για σπουδές υψηλού επιπέδου σε σύγχρονες ειδικότητες. Υπάρχει σήμερα συνεργασία των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων με πολλά Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού σε διάφορους τομείς εφαρμοσμένης έρευνας με θαυμάσια αποτελέσματα. Εδώ και μερικά χρόνια λειτουργούν στα ΤΕΙ σε συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού, προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, στα οποία μετέχουν τόσο απόφοιτοι ΤΕΙ

⁸⁷ <http://sfr.ee.teiath.gr/TEI-Istoria/Kolliop04.htm>

όσο και απόφοιτοι ΑΕΙ. Η Πολιτεία με κατάλληλες παρεμβάσεις μπορεί να αξιοποιήσει δυναμικά τα ΤΕΙ και να καταστήσει αυτά πηγή εξαγωγής τεχνογνωσίας και υπηρεσιών στο Βαλκανικό Χώρο και γενικότερα στο Χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

6.3.2 Ανωτατοποίηση των ΤΕΙ

Ο ιδρυτικός νόμος των ΤΕΙ ενέτασσε τα ιδρύματα αυτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία θα περιελάμβανε πλέον δύο τύπους ιδρυμάτων: τα Πανεπιστημιακά και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Όμως,

Η προέλευση των ΤΕΙ από σχολές ανώτερες (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ) και η προσπάθεια κατοχύρωσης συντεχνιακών βασικά δικαιωμάτων από πλευράς των αποφοίτων/ πτυχιούχων-διπλωματούχων των πανεπιστημιακών σχολών, δημιούργησαν προβλήματα, τόσον όσον αφορά την επαγγελματική θέση (επαγγελματικά δικαιώματα και όχι μόνο) των αποφοίτων/πτυχιούχων ΤΕΙ, ιδιαίτερα αυτών που προέρχονται από τις Σχολές Τεχνολογικών Εφαρμογών (ΣΤΕΦ), όσο και όσον αφορά την υφή του πτυχίου ΤΕΙ, η ακαδημαϊκότητα του οποίου αμφισβητήθηκε.

Με την ολοκλήρωση της πρώτης δεκαετίας λειτουργίας των ΤΕΙ, και αφού είχαν προηγηθεί διάφορες ρυθμίσεις, ιδιαίτερα όσον αφορά τη στελέχωση των ιδρυμάτων, αλλά και προπάντων όσον αφορά τη βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής τους, κυριάρχησε η άποψη, στο Υπουργείο Παιδείας, ότι τα ΤΕΙ, χωρίς να χάσουν τον τεχνολογικό τους χαρακτήρα, **έπρεπε να ανωτατοποιηθούν**, έτσι ώστε να εκλείψουν όλα εκείνα τα αρνητικά δεδομένα, που παρέμβαλαν εμπόδια είτε στην κοινωνική καταξίωση των ΤΕΙ, είτε στην παροχή πλήρων επαγγελματικών δικαιωμάτων στους αποφοίτους τους. Δικαιωμάτων που ήδη, όπως προαναφέρθηκε, κατέχουν οι απόφοιτοι των αντιστοίχων (ομοταγών) προς τα ΤΕΙ σχολών των λοιπών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έτσι, το 1994-95, άρχισε μία διαδικασία σύνταξης νέου θεσμικού νόμου για τα ΤΕΙ, που αποσκοπούσε στην περαιτέρω αναβάθμισή τους δίδοντας τους και τυπικά τον τίτλο των Ανωτάτων Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Δυστυχώς, η διαδικασία αυτή, κάτω από την πίεση των αντιδράσεων των πανεπιστημίων, αλλά και των διάφορων επαγγελματικών οργανώσεων των αποφοίτων τους, όπως επίσης και την πίεση μέρους του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΤΕΙ που διέθεταν μειωμένα ακαδημαϊκά προσόντα (είχαν διορισθεί κατά την περίοδο των ΚΑΤΕΕ ή μονιμοποιήθηκαν με την ψήφιση του Ν.1404/83) και η σχεδιαζόμενη ανωτατοποίηση/αναβάθμιση των ιδρυμάτων θα επηρέαζε αρνητικά την εξέλιξή τους, δεν ολοκληρώθηκε, το δε σχετικό σχέδιο νόμου, που είχε δοθεί στους ενδιαφερόμενους φορείς για να διατυπώσουν απόψεις, δεν κατατέθηκε στη Βουλή προς ψήφιση.

Επειδή, όμως, εκ των πραγμάτων υπήρχαν/υπάρχουν πολλά πειστικά θέματα προς επίλυση, το Υπουργείο Παιδείας προχώρησε σε διάφορες μεμονωμένες νομοθετικές ρυθμίσεις που αναβάθμιζαν/αναβαθμίζουν τα ΤΕΙ αφενός, αλλά και βελτιώναν/ βελτιώνουν τη θέση των πτυχιούχων τους αφετέρου. Έτσι, όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές στο εσωτερικό, μετά από πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση (Ν.2327/95, ΦΕΚ 156/Α'/13.7.95), οι πτυχιούχοι ΤΕΙ μπορούν να μεταφέρουν πιστωτικές μονάδες ή να παραπεμφθούν σε εξέταση μαθημάτων προκειμένου να μετάσχουν στις διαδικασίες επιλογής για συμμετοχή σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών. Μετά την επιλογή τους, συμμετέχουν ισότιμα με τους πτυχιούχους ΑΕΙ σε αυτά τα μεταπτυχιακά προγράμματα.

Ακόμα, προκειμένου να αναγνωρισθεί μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών εξωτερικού των πτυχιούχων ΤΕΙ, το αρμόδιο όργανο (ΔΙΚΑΤΣΑ ή ΕΣΥΠ) εξετάζει το πρόγραμμα των μεταπτυχιακών σπουδών και τις τυχόν πρόσθετες σπουδές και ορίζει τα ενδεχομένως

αναγκαία συμπληρωματικά μαθήματα, στα οποία οφείλει να εξετασθεί ο ενδιαφερόμενος, πριν από την αναγνώριση του μεταπτυχιακού τίτλου του.

Η παραπάνω ρύθμιση, όπως γίνεται φανερό, δίδει σαφή ακαδημαϊκή διάσταση στο πτυχίο των ΤΕΙ και αναγνωρίζει την ακαδημαϊκότητα της σπουδής που είχε προηγηθεί. Η εφαρμογή, όμως, της ρύθμισης αυτής συναντά πολλά εμπόδια στην πράξη, και θα πρέπει να υπάρξουν διάφορες ερμηνευτικές εγκύκλιοι κλπ.

Πολύ πρόσφατα, με τον Ν. 2413/96 (ΦΕΚ 124/Α'/17.6.96) ρυθμίσθηκαν διάφορα θέματα των ΤΕΙ με επίκεντρο την ουσιαστική και τυπική αύξηση των προσόντων του εκπαιδευτικού τους προσωπικού (Ε.Π.), προσόντων που συγκρίνονται πλέον άνετα με εκείνα του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού (Δ.Ε.Π.) των πανεπιστημίων.

Όμοια, με τον παραπάνω νόμο και με σχετική μεταβολή του άρθρου 15 του θεσμικού νόμου των ΤΕΙ 1404/83, το Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Π.) των ΤΕΙ έχει πλέον ως έργο απασχόλησης του όχι μόνο τη διδασκαλία αλλά και την έρευνα, όπως αρμόζει σε σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αυξημένο ενδιαφέρον, όμως, στα πλαίσια των παραπάνω ρυθμίσεων, όσον αφορά την τεχνολογική εκπαίδευση και την αγορά εργασίας, παρουσιάζουν δύο ρυθμίσεις (άρθρο 41 & 57) του νόμου που προαναφέρθηκε, με τις οποίες δίδεται η δυνατότητα στα ΤΕΙ να διοργανώνουν διασχολικά ή διατμηματικά προγράμματα σπουδών, που οδηγούν σε χωριστό διεπιστημονικό τίτλο σπουδών. Ακόμα, δίδεται η δυνατότητα στα Τμήματα Ειδικοτήτων των ΤΕΙ να διαμορφώνουν το πρόγραμμα σπουδών τους με βάση τα δεδομένα της περιφέρειας στα πλαίσια της οποίας λειτουργούν.

Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, δηλαδή τη δυνατότητα χορήγησης διεπιστημονικών τίτλων σπουδών, είναι φανερό ότι δίδεται δυνατότητα ευέλικτης προσαρμογής του περιεχομένου σπουδών προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε εθνικό ή ακόμα και σε υπερεθνικό επίπεδο, καθότι μπορεί να δίδεται έμφαση, κατά περίπτωση, στις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες που ζητούνται στην αγορά εργασίας και μετά ορισμένο χρονικό διάστημα, όταν επίκειται ο κορεσμός της αγοράς εργασίας και παύει η συγκεκριμένη ζήτηση, να αναστέλλεται η λειτουργία του διεπιστημονικού προγράμματος σπουδών.

Αντίθετα, η δυνατότητα του κατά περίπτωση Τμήματος Ειδικότητας των ΤΕΙ να καθορίζει το πρόγραμμα σπουδών που εφαρμόζει, μετά, βέβαια, από ορισμένες διαδικασίες, στις οποίες εμπλέκονται και εκπρόσωποι των αντιστοίχων παραγωγικών φορέων της περιφέρειας όπου λειτουργεί το Τμήμα, δίδει τη δυνατότητα ευέλικτης προσαρμογής του προγράμματος σπουδών στις ανάγκες της περιφερειακής αγοράς εργασίας, χωρίς, όμως, να αποκλείει και τη δυνατότητα προσαρμογής του προγράμματος στις ανάγκες της αγοράς εργασίας στο σύνολό της.

Περαιτέρω για τις ρυθμίσεις αυτές αναφέρονται στο παράρτημα IV του τεύχους αυτού, όπου παρατίθενται τα σχετικά άρθρα του Νόμου 2413/96.

Πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι οι ρυθμίσεις που προαναφέρθηκαν θα πρέπει να συμπληρωθούν με αντίστοιχες που θα αναφέρονται στα επαγγελματικά δικαιώματα των κατόχων των διεπιστημονικών τίτλων σπουδών αφενός, και στις διαδικασίες που θα διέπουν τις μεταγραφές και κατατάξεις σπουδαστών των ιδίων Τμημάτων Ειδικότητας, που θα έχουν ακολουθήσει διαφορετικό (εντός ορίων βέβαια) πρόγραμμα σπουδών αφετέρου.

Πάντως, οι ρυθμίσεις που προαναφέρθηκαν, καθώς και η προσθήκη ενός εξαμήνου σπουδών σε σειρά από ειδικότητες των ΤΕΙ (Π.Δ. 227/95, ΦΕΚ 130/Α'/20.6.95) αναμένεται να βελτιώσουν τόσο αυτή καθαυτή την εκπαίδευση στα ΤΕΙ, αλλά και την πρόσβαση των αποφοίτων τους σε μεταπτυχιακές σπουδές αφενός, όσο και τη θέση των αποφοίτων τους στην αγορά εργασίας, χωρίς, βέβαια, να επιλύουν το βασικό πρόβλημα της ανυπαρξίας ή της ύπαρξης περιορισμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων σε σειρά αποφοίτων/πτυχιούχων είκοσι τεσσάρων (24) ειδικοτήτων των ΤΕΙ αφετέρου.

6.3.3 Οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα στη χώρα μας

Τα ΤΕΙ μπορούμε να πούμε, ότι βρίσκονται στο δρόμο προς την Ευρωπαϊκή Θεσμική Ολοκλήρωση. Παρ' όλα αυτά, η παρεμβολή εμποδίων στην πορεία των ΤΕΙ συνεχίζεται. Άξιο προσοχής είναι το γεγονός, ότι από τη στιγμή κατά την οποία τα ΤΕΙ δηλώθηκαν επίσημα, ότι ανήκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, άρχισε να εμφανίζεται μια νέα διαχωριστική τάση περί τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πανεπιστημιακής στάθμης και περί τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μη πανεπιστημιακής στάθμης. Τα ΤΕΙ με τον ιδρυτικό τους νόμο (Ν. 1404/83) δεν είναι ανώτερες σχολές, αλλά παρ' όλα αυτά υπάγονται στο άρθρο 16 του Συντάγματος, στο οποίο αναφέρονται οι διακρίσεις Ανωτάτη και Ανωτέρα Εκπαίδευση.⁸⁸

Τα ΤΕΙ που είναι αναβαθμισμένα σε Τεχνολογικά Πανεπιστήμια μπορούν να προσφέρουν μεγάλες υπηρεσίες και να βοηθήσουν την οικονομία του τόπου μας, παρόλα αυτά υπάρχει ακόμη ασάφεια ως προς την ταυτότητα τους καθώς υπονομεύεται το κύρος τους και δεν υπάρχει διάθεση συμμόρφωσης προς της οδηγίες της ΕΕ. Η πολιτεία θα πρέπει να πάρει στα σοβαρά το έργο που μπορούν να επιτελέσουν τα ΤΕΙ, διασφαλιζόμενων των σπουδαστών, των αποφοίτων και του διδακτικού προσωπικού, διότι η συνέχιση της κατάστασης αυτής εγκυμονεί γενικότερους Εθνικούς κινδύνους.

Αν αναλογιστούμε ότι:

- ιδρύονται τμήματα Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων χωρίς να έχουν επαγγελματικό αντίκρισμα, οδηγώντας τους αποφοίτους στην ανεργία (βλ.πίνακα 20 στο παράρτημα).
- οι απόφοιτοι ΤΕΙ, κυρίως τεχνικών ειδικοτήτων, δεν έχουν επαγγελματικά δικαιώματα (ούτε καν στην Ελλάδα) και κατά συνέπεια δεν θα έχουν τέτοια δικαιώματα σε κάθε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα-μέλος της ΕΕ
- η χαμηλή χρηματοδότηση τα οδηγεί στο περιθώριο και ροκανίζεται έτσι το κύρος τους.
- τα ΤΕΙ δεν απορροφούν σημαντικό ποσοστό των κονδυλίων του κρατικού προϋπολογισμού
- επίσης δεν απορροφούν σημαντικά κονδύλια από τις Ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις ούτε και από τα Ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η Κοινότητα των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, αλλά και ένα μεγάλο τμήμα του Ελληνικού Λαού θυμούνται πολύ καλά, τις δεσμεύσεις της Πολιτείας στον Ιδρυτικό νόμο των ΤΕΙ, οι οποίες λόγω αθέτησης ξεσήκωσαν θύελλες και έχουν κλονίσει την εμπιστοσύνη του κοινού. Έξι μήνες πριν την αποφοίτηση των πρώτων σπουδαστών καθορίζονται με Προεδρικά Διατάγματα επαγγελματικά δικαιώματα . . . (Ν.1404/83, άρθρο 25, παραγρ. 2γ). Πέρασαν πολλά χρόνια από τότε, υπάρχει σοβαρή εκκρεμότητα και η ανάμνηση με πολλή πίκρα μένει βαθιά χαραγμένη. Είναι το ολιγότερο άδικο, να διασύρεται διεθνώς και να τιμωρείται η Ελλάδα. Πρέπει επί τέλους κάποτε, να αποδοθούν τα του Καίσαρος τω Καίσαρι.

Για τη διασφάλιση υπονομεύεται το κύρος των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων η Εκπαιδευτική Κοινότητα έχει αγωνισθεί σκληρά μέσα στη γεμάτη εμπόδια και τρικυμίες τριακονταετή περίπου ιστορία τους. Σωρεία διαλόγων, συμπλήρωση ερωτηματολογίων, συζητήσεις επί συζητήσεων, διαβεβαιώσεις περί του δικαίου των αιτημάτων, πλήθος υποσχέσεων, αλλά τα προβλήματα παραμένουν κάθε φορά προβλήματα χωρίς λύση, χωρίς καμία ουσιαστική ρύθμιση για τα επαγγελματικά δικαιώματα και την ταυτότητα των ιδρυμάτων, απλά με κατάλληλη μετάθεση επίλυσης μέσα στο χρόνο, στο άγνωστο μέλλον, με

⁸⁸ <http://sfr.ee.teiath.gr/TEI-Istoria/Kolliop01.htm>

μια συνδυασμένη αιτιολογία στο τέλος, ότι η αποτελεσματικότητα τέτοιων ρυθμίσεων απαιτεί περισσότερη μελέτη και ολοκληρωμένο εποικοδομητικό διάλογο. Είναι προφανές, ότι σκόπιμα γίνεται σύγχυση της έννοιας του διαλόγου. Ο διάλογος έχει χάσει την πραγματική σημασία του.⁸⁹

6.4 Η Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών

Η έννοια της αξιολόγησης στην εκπαίδευση και η αντίστοιχη διαδικασία αναπτύχθηκαν και καθιερώθηκαν στις διάφορες χώρες ταυτόχρονα, σχεδόν, με την ανάπτυξη των συστημάτων εκπαίδευσης με βασικό σκοπό να διασφαλιστεί η ποιότητα της παρεχόμενης παιδείας.

Η αρχική μορφή της αξιολόγησης γινόταν αποκλειστικά μέσα στο σχολείο έχοντας ως αντικείμενο αξιολόγησης τους μαθητές-σπουδαστές και περιελάμβανε την έννοια της καθιέρωσης κατάλληλων διαδικασιών και μεθόδων προκειμένου να διαπιστώνεται από τους διδάσκοντες ο βαθμός αφομοίωσης και κατανόησης των παρεχόμενων γνώσεων στους σπουδαστές.

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ήταν επίσης ένα θέμα, που απασχόλησε τους παιδαγωγούς των διάφορων χωρών. Η βασική λογική της έγκειται στο ότι ο εκπαιδευτικός είναι, αναμφισβήτητα, ο βασικότερος συντελεστής στην ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η σχεδιαζόμενη ψευδεπίγραφη «αξιολόγηση» σε συνδυασμό με τους ανελαστικούς, πλέον, όρους δημοσίας χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευση αποτελεί το κατεξοχήν εργαλείο για την πειθάρχηση των πανεπιστημίων στις επιταγές της αγοράς. Για αυτό, τα τελευταία χρόνια, ερευνητικά προγράμματα για την αξιολόγηση και την βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης χρηματοδοτούνται σε πολλές χώρες της Ευρώπης και στις Η.Π.Α. και διατυπώνονται αντίστοιχα νέες θεωρητικές προσεγγίσεις ή δημιουργούνται νέα αποτελεσματικότερα μοντέλα αξιολόγησης.

Από το 1950 και ύστερα αναπτύσσονται, σε διάφορες χώρες και κυρίως στις Η.Π.Α., ερευνητικές προσπάθειες από τους παιδαγωγούς και διατυπώνονται ενδιαφέρουσες θεωρίες και μεθοδολογικές προσεγγίσεις για το θέμα της αξιολόγησης στην εκπαίδευση, οι οποίες υιοθετούν αντιλήψεις, που αφορούν τους οικονομικούς οργανισμούς και έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμα τη σύνδεση του παραγόμενου οφέλους από την εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με το καταβαλλόμενο, κάθε φορά, οικονομικό τίμημα.

Σημαντικό στοιχείο, επίσης, για τους ασχολούμενους με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό είναι να εξασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η αποτελεσματικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση και να διαπιστώνονται τυχόν αστοχίες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να γίνονται έγκαιρα οι απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις.

Η διαδικασία της αξιολόγησης θεωρείται πλέον απαραίτητη για την ολοκλήρωση οποιουδήποτε προγράμματος ή δραστηριότητας, που παράγει αποτελέσματα και αναφέρεται στην κοινωνική και οικονομική ζωή των ατόμων. Ο βασικός στόχος αυτής της διαδικασίας είναι να μετρά με εύχρηστο και αντικειμενικό τρόπο την αποτελεσματικότητα των διάφορων προγραμμάτων ή δραστηριοτήτων και να καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα για τη βελτίωσή τους. Πρέπει να γίνεται με πολλή περίσκεψη και κυρίως με ιεράρχηση αναγκών, όρων και παραμέτρων.⁹⁰

6.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην χώρα μας, είτε λέγεται τεχνολογική είτε

⁸⁹ <http://sfr.ee.teiath.gr/TEI-Istoria/Kolliop05.htm>

⁹⁰ http://www.kapodistriako.uoa.gr/stories/022_de_01/index.php?m1

πανεπιστημιακή, έχει πολύ δρόμο ακόμα ώστε να αναγνωριστεί η αξία της και να μην αποτελεί έρμαιο των καιρών.

Ο ρόλος του Πανεπιστημίου αλλά και των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων είναι πλέον απόλυτα συνηφασμένος με την αγορά εργασίας και την "αγορά" πτυχίων.

Η ανώτερη εκπαίδευση αντί για την προαγωγή της γνώσης και της έρευνας έχει πλέον ως άγραφο σύνθημα την μάχη για μια θέση στον πόλεμο της αγοράς εργασίας με συχνότερα θύματα τους αφελείς του είδους που νομίζουν ότι η αξιοκρατία ανθεί, και ας γνωρίζουν ότι τίποτα δεν γίνεται χωρίς το γνωστό "μέσο".

Οι αιτίες που οδήγησαν και οδηγούν καθημερινά σε αυτή την διαπίστωση είναι η έλλειψη της επίγνωσης για την πραγματική αξία των εννοιών και των ιδεών όπως: πανεπιστήμιο, φοιτητής, διδασκαλία, έρευνα, γνώση, διδάσκων.

Η συνεχιζόμενη αντιπαράθεση για την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ θυμίζει κάτι από πρακτική, αλχημιστική μαγεία.⁹¹ Παρόμοια και τα ΤΕΙ βαφτίζονται σε ΑΕΙ μέσα σε μία νύχτα, χωρίς όμως να γίνεται τίποτε ουσιαστικό πέραν της λεκτικής αναβάθμισης.

Η λεκτική αναβάθμιση των ΤΕΙ σε "ανώτερα ιδρύματα" δεν πρόκειται να συνεισφέρει καθόλου στη βελτίωση της απασχόλησης των αποφοίτων των ΤΕΙ. Η ουσία της εκπαιδευτικής πράξης δεν μπορεί να προσδιοριστεί από τον τίτλο ενός ιδρύματος, παρά μόνο από την **ΠΟΙΟΤΗΤΑ της παιδείας που παρέχει και τη σύνδεσή της με τις ανάγκες της αγοράς.**

Η κρατική χρηματοδότηση των ΤΕΙ ανέρχεται μόλις στο 1/3 αυτής των ΑΕΙ (περίπου 560.000 δρχ. ή 1.600 € για το 2001) και το κυριότερο, έχει **μειωθεί τα τελευταία χρόνια.** Χωρίς εισροή χρημάτων, δεν μπορεί να επιτευχθεί πραγματική ανωτατοποίηση, όσο και αν επιμένουμε προφορικά.

Τα ΤΕΙ, δικαίως ή αδικώς, δεν προτιμώνται από τους υποψήφιους για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αντίθετα **σχεδόν πάντα οι υποψήφιοι φοιτητές βάζουν τα ΑΕΙ στις πρώτες θέσεις των μηχανογραφικών τους δελτίων.** Το Κράτος, μη θέλοντας ή μη "μπορώντας" να διαθέσει χρήματα για επιπλέον θέσεις ΑΕΙ, απογείωσε τα τελευταία χρόνια τις τριτοβάθμιες θέσεις ΤΕΙ, και ας μην ανταποκρίνονταν στη ζήτηση των υποψηφίων και ακόμη χειρότερα τα πτυχία να μην έχουν επαγγελματικό αντίκρισμα.

Το Κράτος συνεχίζει να αντιμετωπίζει τους φοιτητές των ΤΕΙ σαν **φοιτητές δεύτερης κατηγορίας** - η πολύ μεγάλη αύξηση των θέσεων χωρίς παράλληλη αύξηση της κατά κεφαλής χρηματοδότησης και ο πρόχειρος σχεδιασμός τμημάτων που πολλές φορές συμπίπτουν με αυτά των ΑΕΙ, το αποδεικνύουν περίτρανα

Η ανωτατοποίηση των ΤΕΙ, αφήνει ευχαριστημένους τους εμπλεκόμενους στα ΤΕΙ (αν και επακριβώς, ούτε αυτό επιτεύχθηκε). Έτσι, καθηγητές, φοιτητές ΤΕΙ και γονείς έχουν λόγους να είναι ευχαριστημένοι με την ανωτατοποίηση. Οι μάσκες όμως πέφτουν, όταν μετά την αποφοίτηση ο πτυχιούχος ΤΕΙ αντιλαμβάνεται πως το Κράτος τον γέλασε, διότι του παρείχε ανώτατη εκπαίδευση στα χαρτιά (στην πλειοψηφία των περιπτώσεων). Η αξία ενός πτυχίου προσδιορίζεται από το τι διαπραγματεύεται στην αγορά εργασίας και όχι πως ονομάζεται.

Άρα αυτό που πραγματικά συμβαίνει είναι:

√ Τεχνητή προσπάθεια μείωσης της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω εξεταστικής καρατόμησης στο Λύκειο.

√ Αντιμετώπιση της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση με παράλογη αύξηση των θέσεων ΤΕΙ, άρα τα ΤΕΙ αποτελούν μία εναλλακτική φθηνή λύση για το κράτος .

√ Εισαγωγή των υποβαθμισμένων Τ.Ε.Ε. στο σύστημα για να διοχετευθεί εκεί η μάζα των μαθητών, ώστε ουσιαστικά να φρενάρει η ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση.

⁹¹ Οι αλχημιστές ήταν ικανοί θαυματοποιοί που μετέτρεπαν τα μέταλλα σε χρυσό, χρησιμοποιώντας μυστικούς συμπαντικούς κώδικες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

7.2 Η ανάπτυξη των χωρών της Ε.Ε. και των αντίστοιχων συστημάτων εκπαίδευσης

7.2.1 Μετανάστευση και Εκπαίδευση

7.3 Αριθμητικά δεδομένα για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες – κρατικός προϋπολογισμός στον τομέα της εκπαίδευσης ανά έτος

7.4 Ανεπαρκείς πόροι των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων

7.5 Ποσοστά συμμετοχής στην εκπαίδευση

7.6 Η Ευρωπαϊκή και Διεθνής Διάσταση στην Εκπαίδευση

7.7 Δημόσια παρέμβαση στη χρηματοδότηση

7.8 Ιδιωτική παρέμβαση (κράτος/νοικοκυριό) στην εκπαίδευση

7.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα, ως ενεργό μέλος της διεθνούς κοινότητας, αναπτύσσει διεθνείς διμερείς και πολυμερείς σχέσεις στα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση. Είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης (1949), της UNESCO (1945), του ΟΟΣΑ (1964), και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1981). Συμμετέχει στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής στα θεσμικά όργανα των διεθνών οργανισμών και υλοποιεί εκπαιδευτικές δράσεις και προγράμματα.

Παρόλα αυτά η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις, μεταξύ των χωρών - μελών της Ε.Ε., όσον αφορά τις δαπάνες που διαθέτει για την εκπαίδευση και των τριών βαθμίδων. Παρά το γεγονός ότι ο ρυθμός αύξησης των κρατικών δαπανών παρουσίασε σημαντική αύξηση, έως και 15%, την περίοδο 1995 - 1999, εξακολουθεί να υπολείπεται του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ.

Είναι ενδεικτικό ότι οι κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση και των τριών βαθμίδων, το 2002, αντιστοιχούν στο 3,48% του ΑΕΠ, όταν ο κοινοτικός μέσος όρος είναι 5% του ΑΕΠ. Το ίδιο έτος, το ποσοστό των δαπανών επί του τακτικού προϋπολογισμού ήταν 7,44%, με τον κοινοτικό μέσο όρο να ανέρχεται στο 15%. Μάλιστα, εάν δει κανείς τη διαχρονική εξέλιξη της κρατικής χρηματοδότησης από τη Μεταπολίτευση και μετά, θα διαπιστώσει ότι δεν έχουν γίνει θεαματικές αλλαγές, όσον αφορά τις δαπάνες που διατίθενται για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ. «Καθλωμένες» σε χαμηλά επίπεδα παραμένουν οι δαπάνες ειδικά για τα ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλα κράτη - μέλη της Ε.Ε. Είναι ενδεικτικό ότι οι δαπάνες που διατίθενται για τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, ανέρχονται μόλις στο 1,1% του ΑΕΠ, την ώρα που για τα αμερικανικά πανεπιστήμια φθάνουν το 2,3%, είναι δηλαδή διπλάσιες.

Η διαφορά αυτή οφείλεται, κυρίως, στο περιορισμένο μέγεθος της ιδιωτικής χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Είναι χαρακτηριστικό ότι η χρηματοδότηση από ιδιώτες αποτελεί ποσοστό 0,2% του ΑΕΠ στην Ευρώπη, την ώρα που στις ΗΠΑ είναι 1,2% και στην Ιαπωνία 0,6%.⁹² (βλ. παράρτημα γράφημα Δ)

7.2 Η ανάπτυξη των χωρών της Ε.Ε. και των αντίστοιχων συστημάτων εκπαίδευσης

Σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν περίπου 3300 ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και στο σύνολο της Ευρώπης περίπου 4000, εάν συνυπολογισθούν και τα ιδρύματα στις υπόλοιπες δυτικοευρωπαϊκές χώρες καθώς και στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Στα ιδρύματα αυτά σπουδάζουν όλο και περισσότεροι φοιτητές, πάνω από 12,5 εκατομμύρια το 2000 ενώ πριν από μια δεκαετία ήταν λιγότεροι από 9 εκατομμύρια (βλ.πίνακα 22 στο παράρτημα)

Το ζήτημα της έλλειψης χρηματοδότησης στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια θέτει σε κίνδυνο την ικανότητά τους να προσελκύσουν και να διατηρούν τους πιο προικισμένους φοιτητές και να ενισχύουν την αριστεία των δραστηριοτήτων τους. Με δεδομένη την ιδιαίτερα απίθανη προοπτική η πρόσθετη κρατική χρηματοδότηση να αναπληρώσει μόνη της τις επιδεινούμενες ελλείψεις, πρέπει να εξευρεθούν νέοι τρόποι για να αυξηθούν και να διαφοροποιηθούν οι πόροι των πανεπιστημίων.

Κατά μέσο όρο τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν το 5% του ΑΕγχΠ τους στις κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση συνολικά. Το ποσοστό αυτό μπορεί να συγκριθεί με το αντίστοιχο ποσοστό των ΗΠΑ και υπερβαίνει τις αντίστοιχες δαπάνες της Ιαπωνίας (3,5%). Τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη όμως οι κρατικές δαπάνες δεν παρουσίασαν παράλληλη

⁹² www.htua.gr/posde/MMW/Mar.2203/2003-03-09-hmerisa.

αύξηση με το ΑΕγχΠ και την τελευταία δεκαετία σημείωσαν ακόμη και μείωση. Οι συνολικές δαπάνες για την ανώτατη εκπαίδευση δεν αυξήθηκαν σε κανένα κράτος μέλος παρά τον αυξανόμενο αριθμό φοιτητών (βλ. παράρτημα πίνακας 23-24).⁹³

Η συντριπτική πλειοψηφία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην ΕΕ είναι δημόσια με κρατική χρηματοδότηση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν δίδακτρα ή ότι απαγορεύεται η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων, ο αριθμός των οποίων είναι μικρός και αφορά ιδρύματα εξειδικευμένα σε συγκεκριμένους επιστημονικούς τομείς.

Συγκεκριμένα:

- Στην Αγγλία δεν υπάρχουν ιδιωτικά πανεπιστήμια (το μόνο ιδιωτικό Πανεπιστήμιο είναι αυτό του Buckingham). Τα δημόσια πανεπιστήμια λειτουργούν ως ιδιωτικά (μη μονιμότητα διδασκόντων) ιδρύματα με πλήρη οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια. Έτσι, μπορούν εύκολα να προσελκύουν ιδιωτικά κεφάλαια για δημιουργία υποδομών ή για ανάληψη προγραμμάτων εκπαίδευσης με δίδακτρα τα οποία, όμως, επωφελούνται κατευθείαν τα τμήματα. Επίσης δε χρειάζεται η έγκριση του υπουργείου για την προκήρυξη θέσεων ή τον διορισμό προσωπικού. Η χρηματοδότηση των Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων γίνεται και από δημόσιες και από ιδιωτικές πηγές (ευεργεσίες, δωρεές, χρηματοδότηση για ανάθεση έρευνας ή εκπαίδευσης στελεχών από Δήμους, Υπηρεσίες, κλπ.)

- Στη Γαλλία η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δημόσια, με μόνη εξαίρεση τα Grandes Ecoles, που εξειδικεύονται στους τομείς του εμπορίου.

- Στη Γερμανία, από τα 350 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα 86 ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα (κυρίως μικρής εμβέλειας ιδρύματα με ειδίκευση σε συγκεκριμένους τομείς). Επίσης υπάρχουν 17 επαγγελματικές Ακαδημίες (Berufsakademien) που δεν χρηματοδοτούνται από τις τοπικές κυβερνήσεις (Lander).

- Στην Ιταλία υπάρχουν 51 κρατικά και 12 ιδιωτικά. Ιδιωτικό είναι και το Πανεπιστήμιο του Βατικανού.

- Στην Ισπανία υπάρχουν 50 κρατικά παν/μια και 19 ιδιωτικά, από τα οποία τα 7 ανήκουν στην Καθολική Εκκλησία. Τα ιδιωτικά αυτά ιδρύματα είναι επίσημα αναγνωρισμένα από το κράτος.

- Στη Σουηδία η τριτοβάθμια εκπαίδευση παραμένει κρατική με 3 μόνο ιδιωτικά πανεπιστήμια (ένα εκ των οποίων είναι υψηλού επιστημονικού επιπέδου) και αρκετά ινστιτούτα, με εξειδίκευση σε τεχνολογικές και οικονομικές ειδικότητες.

- Εξαίρεση αποτελεί η Πορτογαλία, όπου τα ιδιωτικά τριτοβάθμια ιδρύματα αποτελούν το 50% των παν/μιακών ιδρυμάτων.

Αν τελικά στην Ελλάδα ψηφιστεί η ίδρυση μη κρατικών πανεπιστημίων (απ' ότι φαίνεται το πιο πιθανό) τα μόνα ιδιωτικά τριτοβάθμια ιδρύματα που μπορούν να ιδρυθούν είναι παραρτήματα ξένων πανεπιστημίων (που αυτή τη στιγμή λειτουργούν ως Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών -ΚΕΣ), κι αυτό γιατί δήμοι και συνομοσπονδίες που είχαν εκδηλώσει στο παρελθόν ενδιαφέρον για ίδρυση τέτοιων ιδρυμάτων, εφόσον αρθεί το συνταγματικό κώλυμα, δε φαίνεται να διαθέτουν τα κονδύλια για υποδομή και προσωπικό.⁹⁴ (Βλ.παραρτημα γράφημα Ε)

7.2.1 Μετανάστευση και Εκπαίδευση

Σήμερα, χώρες με καλή οικονομική κατάσταση ή ακόμη και οικονομικά ασθενέστερες από τη δική μας, εμπορεύονται, πωλούν βασική Πανεπιστημιακή Παιδεία με υψηλό κόστος, σε χιλιάδες ξενιτεμένα Ελληνόπουλα. Τα Ελληνόπουλα αυτά, χρειάζονται βοήθεια και όχι εγκατάλειψη, στα πρώτα τους βήματα, γιατί αυτά μαζί με τα άλλα παιδιά μας, εντός των ορίων της χώρας, αποτελούν τη μεγάλη, τη χρυσή ελπίδα του Έθνους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε,

⁹³http://europa.eu.int/comm/education/education_fr.html

⁹⁴ από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ 30/4/06

ότι η Ελλάδα, η κοιτίδα του πολιτισμού, έχει μια μεγάλη και πολύτιμη κληρονομιά των αθάνατων προγόνων και ιερές παρακαταθήκες. Η Πατρίδα μας με κατάλληλο σχεδιασμό μπορεί, αλλά και πρέπει, όχι μόνο να παρέχει υψηλή παιδεία αλλά και να εξάγει παιδεία (βλ.πίνακα 24 στο παράρτημα).

Τα ΤΕΙ αναβαθμισμένα σε Τεχνολογικά Πανεπιστήμια μπορούν να προσφέρουν μεγάλες υπηρεσίες και να βοηθήσουν την Οικονομία του τόπου μας. Είναι ανάγκη, να επιστρέψουν στην πατρίδα, οι στρατιές των Ελλήνων φοιτητών, που βρίσκονται για βασικές σπουδές στο Εξωτερικό και να σταματήσουν τα δισεκατομμύρια του εξαγόμενου συναλλάγματος. Τα δισεκατομμύρια αυτά, αποτελούν το αίμα του Ελληνικού λαού. Το αίμα αυτό, η Ελλάδα το χρειάζεται, είναι πολύτιμο.

Η Ελληνική Παιδεία μπορεί να γίνει ο στυλοβάτης του Εθνικού οικοδομήματος και η ασφάλεια κατά των κινδύνων, που απειλούν τα ιδανικά και την υπόσταση της φυλής.⁹⁵

7.3 Αριθμητικά δεδομένα για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες – κρατικός προϋπολογισμός στον τομέα της εκπαίδευσης ανά έτος

Στην Ελλάδα συναντάτε υψηλή ζήτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία παρέχεται "δωρεάν", κατά το άρθρο 16 του Συντάγματος. Η συνεχιζόμενη αύξηση της ζήτησης σε τριτοβάθμια εκπαίδευση οφείλεται στις αυξανόμενες δυνατότητες και ευκαιρίες των αποφοίτων πανεπιστημίων, και εν δυνάμει, των ΤΕΙ, για καλύτερη ένταξή τους στον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας. Η αύξηση της ζήτησης από ενδιαφερόμενους για θέσεις σε πανεπιστήμια και ΤΕΙ συνεπάγεται αύξηση των αναγκών σε υλικοτεχνικές υποδομές και, κατά συνέπεια, μέγιστη ανάγκη για χρηματοδότηση.

Κάθε πανεπιστημιακό και τεχνολογικό ίδρυμα έχει διαφορετικές ανάγκες και απαιτήσεις, σε αναλογία πάντα με τον αριθμό των εισακτέων. Η δυσανάλογη και πολλές φορές πενιχρή χρηματοδότηση δεν καλύπτει τις υλικοτεχνικές ανάγκες των φοιτητών, ούτε και των ίδιων των ιδρυμάτων και των κτιριακών τους εγκαταστάσεων, αφού ορισμένα από αυτά αδυνατούν να καλύψουν ακόμα και τις υποχρεώσεις τους στις ΔΕΚΟ.

Για τον ΟΟΣΑ, τους εκπαιδευτικούς και τους φοιτητές, αυτή η κατάσταση είναι απόρροια της χαμηλής χρηματοδότησης. Οι περισσότερες χώρες της Ε.Ε. ξοδεύουν για την Ανώτατη Εκπαίδευση μεταξύ του 0,9% (Σλοβακία, Ιταλία, Τσεχία) και του 1,8% (Δανία, Φινλανδία, Σουηδία) του ΑΕΠ τους. Χωρίς τους ανάλογους πόρους, έχουν να αντιμετωπίσουν τον ολοένα μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών που στοιβάζονται σε μικρές αίθουσες σε κτίρια που καταρρέουν.

Η Ελλάδα δίνει για την εκπαίδευση το πιο μικρό κομμάτι του προϋπολογισμού σε σχέση με κάθε άλλο κράτος-μέλος του ΟΟΣΑ: μόλις το 6,6% του συνόλου των δαπανών, γεγονός που αναγκάζει τα νοικοκυριά να πληρώσουν από την τσέπη τους ιδιωτικά σχολεία, φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα.

Σε καμία άλλη χώρα του κόσμου το κράτος δεν δίνει τόσο λίγα χρήματα για την παιδεία. Όπως προκύπτει από στοιχεία του ΟΟΣΑ για το 2004 μόλις το 6,6% του προϋπολογισμού οδεύει προς την εκπαίδευση όταν στην Ελβετία το κράτος δίνει το 14,2%, στη Νορβηγία το 15,3%, στο φτωχό Μεξικό το 22,4% και στην Ουγγαρία το 12,9%. (Βλ παράρτημα γράφημα Ζ)

Ακόμα και στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η Ελλάδα δίνει λιγότερα (ως ποσοστό του ΑΕΠ) απ' ό,τι όλα τα υπόλοιπα 30 ανεπτυγμένα οικονομικά κράτη που συμμετέχουν στον Οργανισμό. Υστερεί ακόμα και από τις δαπάνες της γειτονικής Τουρκίας και μάλιστα ίσα ίσα καλύπτει τις δαπάνες μισθοδοσίας αφήνοντας ελάχιστα περιθώρια για επιπλέον παροχές.

⁹⁵ <http://sfr.ee.teiath.gr/TEI-Istoria/Kolliop05.htm>

Οι Έλληνες γονείς κάθε χρόνο δίνουν ποσό ίσο με το 0,3% του ΑΕΠ (το 8,6% της συνολικής δαπάνης για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Η συνεισφορά τους «επισημώς» είναι η πέμπτη υψηλότερη μεταξύ των αναπτυγμένων οικονομικά κρατών. Ουσιαστικά η ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση είναι ακόμα μεγαλύτερη, καθώς δεν λαμβάνεται υπόψη η «παραπαιδεία» και τα χρήματα που ξοδεύονται χωρίς απόδειξη.

Ούτε στα πανεπιστήμια η κατάσταση είναι καλύτερη, παρότι το ελληνικό κράτος αύξησε σημαντικά τη ροή χρημάτων τα τελευταία χρόνια κατά 116% ποσοστό που είναι το υψηλότερο με διαφορά από τα υπόλοιπα κράτη του ΟΟΣΑ. Σήμερα, η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων φτάνει το 1,1% του ΑΕΠ. Πιο υψηλή αναλογία καταγράφεται μόνο σε κράτη της Βόρειας Ευρώπης, όπως η Σουηδία η Φιλανδία, η Δανία αλλά και του Καναδά. Κι' αυτό συμβαίνει λόγω της πληθώρας των φοιτητών, πολλοί από τους οποίους τελικά καταλήγουν «αιώνιοι».

Η μέση φοίτηση υπολογίζεται στα 5,7 έτη, έναντι 4,2 κατά μέσο όρο στο σύνολο των χωρών. Έτσι, τελικά, στον μέσο φοιτητή «αναλογεί» για το σύνολο των σπουδών του ποσό 24.255 ευρώ έναντι 42.906 ευρώ του μέσου όρου (το ποσό είναι προσαρμοσμένο με βάση το κόστος ζωής), δηλαδή πιο λίγο από κράτη όπως η Ισλανδία, η Κορέα και το Μεξικό που έχουν πολύ πιο σύντομη φοίτηση. (Βλ παράρτημα γράφημα Η)

Η συμμετοχή των Ελλήνων στην ανώτατη εκπαίδευση αυξήθηκε σημαντικά από το 1995 μέχρι σήμερα, κατά 78%. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη άνοδο από κάθε άλλο κράτος μετά την Ουγγαρία (40% είναι η μέση αύξηση σε όλα τα κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ).

Συνέπεια όλων αυτών είναι να παραμένουν εξαιρετικά χαμηλές και οι παροχές προς τους φοιτητές, με τη μορφή υποτροφιών ή επιδομάτων οι οποίες φτάνουν στο 6,4% της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση έναντι του 30% στη Δανία. (βλ παράρτημα γράφημα Θ) Τα ελληνικά πανεπιστήμια μπορεί να παράγουν πολλούς απόφοιτους (εκ των οποίων πολλοί δεν έχουν δουλειά), υστερούν όμως σε κάτι πολύ σημαντικό: σε αποφοίτους εξειδικευμένων ερευνητικών προγραμμάτων. Ανάλογα πτυχία λαμβάνει ετησίως μόνο το 0,7% του πληθυσμού, η πέμπτη πιο χαμηλή αναλογία, έναντι 1,2% μέσου όρου και 2,8% του πληθυσμού στη Σουηδία.⁹⁶

Ο αριθμός των φοιτητών αυξάνεται, αλλά οι δημόσιες δαπάνες για κάθε φοιτητή της ανώτατης εκπαίδευσης μειώνονται δραματικά. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου: ο αριθμός των εισακτέων από 5.500 το 1993 έφτασε στους 8.500 το 2000, δηλαδή αυξήθηκε κατά 55% τη στιγμή που ο αριθμός των διδασκόντων αυξήθηκε μόλις κατά 7%. (βλ παράρτημα γράφημα Ι) Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2002/03 φοιτούσαν στα ελληνικά πανεπιστήμια 306.708 φοιτητές (175.597 ενεργοί και 131.111 πέραν των κανονικών εξαμήνων): καλυπτόμενοι από 11.079 μέλη Δ.Ε.Π., (Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό) ενώ κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος φοιτούσαν στα ΤΕΙ, 187.563 (141.559 ενεργοί και 46.004 πέραν των κανονικών εξαμήνων) σπουδαστές, καλυπτόμενοι από 10.925 μόνιμους και έκτακτους καθηγητές.⁹⁷ (βλ παράρτημα γράφημα Κ)

7.4 Ανεπαρκείς πόροι των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων

Κατά μέσο όρο τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν το 5% του ΑΕγχΠ τους στις κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση συνολικά. Το ποσοστό αυτό μπορεί να συγκριθεί με το αντίστοιχο ποσοστό των ΗΠΑ και υπερβαίνει τις αντίστοιχες δαπάνες της Ιαπωνίας (3,5%). Τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη όμως οι κρατικές δαπάνες δεν παρουσίασαν παράλληλη αύξηση με το ΑΕγχΠ και συχνά την τελευταία δεκαετία σημείωσαν ακόμη και μείωση. Οι συνολικές δαπάνες για την ανώτατη εκπαίδευση δεν αυξήθηκαν σε κανένα κράτος μέλος

⁹⁶ <http://www.OECD.org>

⁹⁷ http://europa.eu.int/comm/education/education_fr.html

παρά τον αυξανόμενο αριθμό φοιτητών. Έτσι δημιουργήθηκε ένα σημαντικό χάσμα με τις ΗΠΑ. Στην Ένωση οι δαπάνες ανήλθαν στο 1,1% του ΑΕΠ εν συγκρίσει με το διπλάσιο ποσοστό ύψους 2,3% των ΗΠΑ. Η διαφορά αυτή οφείλεται κυρίως στο περιορισμένο μέγεθος της ιδιωτικής σε μεγάλο βαθμό οικογενειακής - χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Η χρηματοδότηση από ιδιώτες αποτελεί μόνο το ισχνό ποσοστό του 0,2% του ΑΕγχΠ στην Ευρώπη εν συγκρίσει με 0,6% στην Ιαπωνία και 1,2% στις ΗΠΑ.

Τα αμερικανικά πανεπιστήμια διαθέτουν πολύ περισσότερους πόρους από ό,τι τα ευρωπαϊκά κατά μέσο όρο δύο με πέντε φορές περισσότερες δαπάνες ανά φοιτητή. Τα χρήματα που πληρώνουν οι ίδιοι οι φοιτητές, συμπεριλαμβανομένων των πολυάριθμων ξένων φοιτητών, εξηγούν εν μέρει το χάσμα αυτό. Τα αμερικανικά πανεπιστήμια όμως λαμβάνουν τόσο υψηλή κρατική χρηματοδότηση, στην οποία περιλαμβάνονται τα κονδύλια για την έρευνα και την άμυνα, όσο και σημαντικά κονδύλια από ιδιώτες, κυρίως για τη διενέργεια βασικής έρευνας, την επιχειρηματική κοινότητα και φιλανθρωπικά ιδρύματα. Τα μεγάλα ιδιωτικά ερευνητικά πανεπιστήμια συχνά διαθέτουν και μη αμελητέα περιουσιακά αγαθά τα οποία έχουν συσσωρεύσει με το πέρασμα του χρόνου χάρις σε ιδιωτικές δωρεές, ιδίως από ενώσεις αποφοίτων.

Η αυξανόμενη έλλειψη πόρων των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων θέτει σε κίνδυνο την ικανότητά τους να προσελκύσουν και να διατηρούν τους πιο προικισμένους φοιτητές και να ενισχύουν την αριστεία των δραστηριοτήτων τους έρευνας και διδασκαλίας. Με δεδομένο την ιδιαίτερα απίθανη προοπτική η πρόσθετη κρατική χρηματοδότηση να αναπληρώσει μόνη της τις επιδεινούμενες ελλείψεις, πρέπει να εξευρεθούν νέοι τρόποι για να αυξηθούν και να διαφοροποιηθούν οι πόροι των πανεπιστημίων. Η Επιτροπή προτίθεται να εκπονήσει μελέτη για τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με σκοπό να εξεταστούν οι κύριες τάσεις στον τομέα αυτό και να εντοπιστούν παραδείγματα ορθής πρακτικής.

Ο βασικός μοχλός για μια ουσιαστική παρέμβαση και συμμετοχή στο νέο κοινωνικό-πολιτικό και ιστορικό γίνεσθαι που διαμορφώνεται στην Ευρώπη και τον κόσμο είναι η παιδεία, βασισμένη στη Συνθήκη της Μπολόνια, που βασικό στόχο έχει την ομοιογένεια στη διοίκηση, δομή και λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ευρώπης. Γι' αυτό και το θέμα της παιδείας αποτελεί σήμερα κυριαρχικό σημείο στον προβληματισμό όλων των ευρωπαϊκών κρατών καθώς τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια θα αποτελέσουν σημείο αναφοράς παγκοσμίως έως το 2010.⁹⁸

7.4.1 Ουσιαστική αύξηση των συνολικών επενδύσεων στην εκπαίδευση.

Η Ευρώπη φαίνεται να πάσχει από ανεπαρκείς επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό. Παρά το γεγονός ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως και οι ΗΠΑ αφιερώνουν, κατά μέσο όρο, ποσοστό μεγαλύτερο από το 5 % του ΑΕΠ στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, υπάρχει πάντα σαφές έλλειμμα ιδιωτικής χρηματοδότησης. Εάν αναγνωρίσουμε ότι, στο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, οι **ιδιωτικοί πόροι** θεωρούνταν ανέκαθεν ως **συμπλήρωμα και όχι ως υποκατάστατο** των δημοσίων δαπανών, δεδομένων των νέων προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης, η αύξηση αυτών των πόρων θεωρείται απαραίτητη.

Το επίπεδο ιδιωτικής χρηματοδότησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης συνιστά ουσιαστική διαφορά μεταξύ της ΕΕ και των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία δεν παύει να εντείνεται. Οι ιδιωτικές δαπάνες που διατίθενται για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αυξήθηκαν σε μικρό ποσοστό στην ΕΕ από το 1995 (από 0,55 % σε 0,66 % του ΑΕΠ περίπου), ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες είναι σχεδόν διπλάσιες στην Ιαπωνία (περίπου το 1,2 % του ΑΕΠ) και σχεδόν τρεις φορές περισσότερες στις Ηνωμένες Πολιτείες (1,6 %). (βλ παράρτημα γράφημα Λ)

⁹⁸ http://europa.eu.int/comm/research/consultations/list_en.htm

Το έλλειμμα αυτό είναι κυρίως προφανές σε τομείς βασικούς για την οικονομία της γνώσης, όπως η τριτοβάθμια εκπαίδευση, η εκπαίδευση των ενηλίκων και η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση. Συνολικά, η ΕΕ επενδύει λιγότερο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση απ' ό τι οι ΗΠΑ: οι ΗΠΑ δαπανούν πάνω από το διπλάσιο ανά σπουδαστή σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πόροι που διατίθενται για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ΕΕ αντιπροσωπεύουν κατά μέσο όρο το 1,1 % του ΑΕΠ, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι 2,3 %. (Βλ. παράρτημα γράφημα Μ) Η διαφορά ως προς τη χρηματοδότηση στον συγκεκριμένο τομέα είναι περισσότερο έντονη στην έρευνα και στην ανάπτυξη (Ε&Α), όπου τα σχετικά ποσοστά είναι 1,9 % του ΑΕΠ στην ΕΕ, έναντι 2,7 % στις ΗΠΑ. Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια είναι αυτά που καλύπτουν το κόστος. (Βλ παράρτημα γράφημα Ν)

Ένας άλλος τομέας, όπου απαιτούνται περισσότερες ιδιωτικές επενδύσεις είναι αναμφισβήτητα η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση και η κατάρτιση των ενηλίκων, όπου υφίστανται ακόμη σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων χωρών. Μόνο το 40% των Ευρωπαίων μισθωτών συμμετέχουν στη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση (23 % στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ΜΜΕ) και μόνο το 62 % όλων των επιχειρήσεων παρέχουν μια οποιαδήποτε μορφή κατάρτισης στο προσωπικό τους (56 % όσον αφορά τις ΜΜΕ).

Αν και, στο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, οι ιδιωτικοί πόροι που προέρχονται από τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες αποτελούν μόνο συμπλήρωμα της δημόσιας χρηματοδότησης, η υπάρχουσα κατάσταση απαιτεί νέες δημόσιες στοχοθετημένες επενδύσεις και υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες που θα συμπληρώνουν τη δημόσια χρηματοδότηση. Αυτό αποτελεί μια ιδιαίτερη πρόκληση για πολλά νέα κράτη μέλη εξαιτίας των δημοσιονομικών τους περιορισμών και του υψηλού ποσοστού των δημόσιων δαπανών που προορίζονται για την επίσημη εκπαίδευση.⁹⁹

7.5 Ποσοστά συμμετοχής στην εκπαίδευση.

Στην Ελλάδα 1 στα 2 παιδιά ηλικίας 4 ετών συμμετέχει στην προσχολική αγωγή όταν η αντίστοιχη αναλογία για την Ε.Ε.25 είναι 8 στους 10. Το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής στο ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών είναι 83,5%, καταδεικνύοντας την μέση ηλικία πρόσβασης στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.

Το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση ατόμων ηλικίας 15-24 ετών αυξάνεται διαρκώς από το 2001 (52,3%) φτάνοντας το 2004 στο 61,6% του συνολικού πληθυσμού της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Αν και από το δείκτη δεν φαίνεται το ποσοστό επιτυχημένης ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντούτοις αποτελεί μια σαφή ένδειξη της τάσης συμμετοχής στην εκπαίδευση. Η ενίσχυση του ποσοστού συμμετοχής στην εκπαίδευση σε Ελλάδα και Ευρώπη είναι κυρίως αποτέλεσμα της νέας κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας που ωθεί τους νέους προς αυτήν την πορεία.

Η συμμετοχή στην ανώτερη εκπαίδευση παρουσιάζει διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών της Ε.Ε (30% έως και 90% ως ποσοστό επί του πληθυσμού ηλικιακής ομάδας 20-24 ετών) ως αποτέλεσμα κοινωνικών, γεωγραφικών και οικονομικών διαφοροποιήσεων ανά χώρα. Στην Ελλάδα κάθε 10 άτομα ηλικίας 20-24 ετών αντιστοιχούν περίπου 7,5 συμμετέχοντες στην ανώτερη εκπαίδευση (ποσοστό συμμετοχής 75,9%). (Βλ παράρτημα γράφημα Ξ) Σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στην ενίσχυση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση. Μάλιστα, όλες οι βασικές ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού που σπουδάζουν στην Ελλάδα (<10, 20 έως 24, >24) ενισχύονται.

⁹⁹<http://www.europa.eu/scadplus/1102/e/chac/c/11078.htm>

Εξαιρέση αποτελεί η ηλικιακή ομάδα άνω των 30 ετών όπου η συμμετοχή μειώθηκε κατά περίπου 2.000 άτομα. Στην Ελλάδα, 6 στους 10 φοιτητές είναι ηλικίας 20 έως 24 ετών¹⁰⁰.

Γενικότερα, αν και η Ελλάδα εμφανίζει ικανοποιητικούς δείκτες συμμετοχής στην εκπαίδευση, παρουσιάζει το παράδοξο της υψηλής ανεργίας. Μάλιστα, η ανεργία πλήττει κυρίως άτομα με δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό 9,3%. Ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με ανώτατη εκπαίδευση (7%), όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην Ε.Ε.25 είναι 4,6%. (Βλ παράρτημα γράφημα Ο)

7.6 Η Ευρωπαϊκή και Διεθνής Διάσταση στην Εκπαίδευση

Η Ελλάδα προωθεί και υλοποιεί πρωτοβουλίες, δράσεις και εθνικά μέτρα που αφορούν την ευρωπαϊκή και διεθνή διάσταση της εκπαίδευσης. Οι πολιτικές αυτές στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας της ελληνικής εκπαίδευσης, στην αποτελεσματικότερη συμβολή της στις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας με την προώθηση της διεθνούς εκπαιδευτικής συνεργασίας, στην ανάπτυξη της κατανόησης της πολιτιστικής διαφορετικότητας και της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ευρωπαϊκή και διεθνής διάσταση της εκπαίδευσης προωθείται μέσα από:

- 1) τη συμμετοχή της χώρας στη διαμόρφωση και υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- 2) τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς και στα προγράμματά τους,
- 3) εθνικές πρωτοβουλίες για τη σύναψη διμερών και πολυμερών μορφωτικών συμφωνιών,
- 4) την προώθηση της ευρωπαϊκής και διεθνούς διάστασης στα αναλυτικά προγράμματα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης,
- 5) την προώθηση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και την ενίσχυση των Ελληνικών Σπουδών στο εξωτερικό.

7.7 Δημόσια παρέμβαση στη χρηματοδότηση

Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση σε πολλές χώρες είναι δωρεάν για τους φοιτητές, αλλά η πρόσβαση σε αυτή περιορίζεται στη βάση της επίδοσης σε εισαγωγικές εξετάσεις ή το απολυτήριο. Η έκταση της δημόσιας χρηματοδότησης διαφέρει. Σε πολλές χώρες παρέχεται υγειονομική περίθαλψη ή ασφάλιση. Στη Βρετανία οι φοιτητές δικαιούνται υποτροφία η οποία καλύπτει τα δίδακτρα και (τμήμα, τουλάχιστον) του κόστους διαβίωσης. Στην Ελλάδα οι φοιτητές δικαιούνται τη δωρεάν παροχή των συγγραμμάτων. Σε άλλες χώρες οι φοιτητές πληρώνουν την 'εγγραφή', η οποία συνήθως διαφέρει μεταξύ των πανεπιστημίων, μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών και ανάλογα με το εισόδημα των φοιτητών ή των οικογενειών τους (όπως γίνεται στην Ιταλία).

Σε ορισμένες χώρες η χρηματοδότηση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης δεν καλύπτει πλήρως το κόστος των διδασκτρών και της διαβίωσης των φοιτητών, αλλά η δημόσια παρέμβαση συμπληρώνεται με την παροχή φοιτητικών δανείων, ή την εγγύηση δανείων που παρέχονται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα (όπως στις Η.Π.Α., στη Βρετανία, τον Καναδά και τη Σουηδία). Δεδομένου ότι οι γόνιμοι εύποροι οικογενειών επωφελούνται δυσανάλογα από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση (η οποία όμως υποστηρίζεται από τη φορολόγηση των χαμηλοτέρων εισοδηματικών τάξεων), ενώ σε κάθε περίπτωση τα ιδιωτικά μελλοντικά οφέλη της είναι πολύ σημαντικά, διατυπώνονται επιφυλάξεις για τις αρνητικές διανεμητικές επιπτώσεις από τη δημόσια χρηματοδότηση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.¹⁰¹

¹⁰⁰ Eurostat, 2003/2004

¹⁰¹ Μάνος Ματσαγγάνης, Δημόσιος τομέας και Δημόσιες Πολιτικές, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, διδακτικές σημειώσεις Οκτώβριος 2006.
Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

7.8 Ιδιωτική παρέμβαση (κράτος/νοικοκυριό) στην εκπαίδευση (γραφήματα Π)

Η υψηλή ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, που σημείωσε αύξηση κατά 600% τα τελευταία χρόνια οδήγησε σημαντικό αριθμό Ελλήνων στο εξωτερικό για σπουδές και την πλειονότητα εκείνων που αποτυγχάνουν να συμμετέχουν στις γενικές εξετάσεις για δεύτερη και τρίτη φορά¹⁰² έως ότου επιτύχουν να εισαχθούν στα ελληνικά ΑΕΙ/ΤΕΙ. Ένα μέρος από αυτούς που δεν εισάγονται στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτούν στα ΙΕΚ ή σε διάφορα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών (ΚΕΣ), πολλά από τα οποία συνεργάζονται τα τελευταία χρόνια με πανεπιστήμια του εξωτερικού. Σύμφωνα με πηγές του ΥΠΕΠΘ το 1995, στα δημόσια μόνο ΙΕΚ ενεγράφησαν το έτος 1995, 11.239 φοιτητές με κόστος παρακολούθησης 65.000 δραχμές το εξάμηνο και άλλοι τόσοι περίπου ενεγράφησαν στα ιδιωτικά ΙΕΚ με κόστος όμως παρακολούθησης 450.000-700.000 δραχμές το εξάμηνο.

Η υψηλή αυτή ζήτηση οφείλεται κυρίως στην κοινωνική αναγνώριση που προσδίδει η απόκτηση πτυχίου. Έτσι, το εισόδημα της οικογένειας, το επάγγελμα και το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα, προσδιορίζουν την απόφαση για σπουδές του παιδιού ανεξάρτητα ακόμη και από την επίδοσή του.

Ειδικότερα, για την περίπτωση της Ελλάδος όπου η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, η αποδοτικότητα της επένδυσης σε τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι σημαντικά υψηλή. Οπότε η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων¹⁰³ σε εκπαίδευση δημιουργεί προσδοκίες για ακόμη υψηλότερες αποδοτικότητες της, οι γονείς που ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα δαπανούν πολύ περισσότερο για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Τα υψηλότερα ποσά δαπανώνται σε εκμάθηση ξένων γλωσσών καθώς και σε ιδιωτικά μαθήματα και φροντιστήρια που ετοιμάζουν τους υποψήφιους φοιτητές για την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αν και είναι πολύ δύσκολο να συγκριθούν τα ποσά που δαπανούν τα νοικοκυριά διαφόρων χωρών σε εκπαίδευση, εντούτοις προκύπτει ότι τα ελληνικά νοικοκυριά δαπανούν τα υψηλότερα ποσά ανάμεσα στα ευρωπαϊκά ειδικά για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό συμβαίνει γιατί λόγω του περιορισμένου αριθμού εισακτέων πολλοί Έλληνες φεύγουν στο εξωτερικό για σπουδές. Από το ποσοστό των Ελλήνων που διαρρέουν στο εξωτερικό για σπουδές μόνο το 3% των Ελλήνων φοιτητών επιτυγχάνει υποτροφία¹³.

Σημειώνεται ότι η οικονομική υποστήριξη των φοιτητών στο εξωτερικό υλοποιείται κυρίως μέσω υποτροφιών και κρατικών δανείων. Στην Ελλάδα οι φοιτητές ενισχύονται κυρίως με υποτροφίες ενώ σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, όπως είναι η Γερμανία, η Δανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Φιλανδία, οι φοιτητές των φτωχών κυρίως οικογενειών οικονομικά υποστηρίζονται με κρατικά δάνεια και υποτροφίες. Το μέσο ετήσιο ποσό που αντιστοιχεί στην Ελλάδα σε υποτροφία φοιτητή/τριας είναι 1.787 ECU, το αντίστοιχο (ποσό σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι: στη Δανία 3.064 ECU, στην Γαλλία 2.067 ECU, στην Ιρλανδία 2.937 ECU, στην Αυστρία 3.397 ECU κ.λπ.¹⁰⁴

¹⁰²Ο μεγάλος ανταγωνισμός για την κατάληψη μιας θέσης στο Ελληνικό Πανεπιστήμιο, σε συνδυασμό και με την ανεπάρκεια του Λυκείου, έχει οδηγήσει στην έξαρση της παραπαιδείας. Περισσότεροι από 3 στους 4 μαθητές των τελευταίων τάξεων του Λυκείου καταφεύγουν σε φροντιστήρια ή σε ιδιαίτερα μαθήματα. Ανεπίσημες εκτιμήσεις (ΥΠΕΠΘ, 1997) ανεβάζουν το ετήσιο κόστος των φροντιστηρίων για τις γενικές εξετάσεις σε 150 δισεκατομμύρια δραχμές.

¹⁰³Οι επενδύσεις σε εκπαίδευση διακρίνονται σε κοινωνικές που αναφέρονται στις αποδόσεις της επένδυσης σε εκπαίδευση στο σύνολο της κοινωνίας-χώρας και σε ιδιωτικές που αναφέρονται στο άτομο (νοικοκυριό) που επενδύσει στην εκπαίδευσή του (εκπαίδευση των μελών του).

¹⁰⁴Δ.Γ.Τσαούσης, Από Την Διεθνοποίηση Των Πανεπιστημίων προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης. Εκδόσεις GUTENBERG. Σελ: 493-494

7.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η κατάσταση της Εκπαίδευσης στην χώρα μας χαρακτηρίζεται επιεικώς ελλειπείς και πραγματικά φτωχή, και καταλήγουμε σε ένα τέτοιο συμπέρασμα διότι παρά την υπέρογκη αύξηση της ζήτησης για εκπαίδευση, κυρίως Τριτοβάθμιας, η πενιχρή χρηματοδότηση της σε σχέση με τα υπόλοιπα Ευρωπαϊκά κράτη αποτελεί την κύρια ασθένεια που καταδικάζει την Παιδεία αλλά και τη χώρα μας και τις υποβιβάζει σε φτωχό συγγενή.

Οι αριθμοί αποδεικνύουν την ένδεια στην οποία υποπίπτει χρόνο με το χρόνο η Παιδεία. Η χώρα με την υψηλότερη Δημόσια Δαπάνη ανά Φοιτητή στη Δημόσια Εκπαίδευση για το έτος 2000 αναδεικνύεται η Σουηδία με 167,3 % ανά φοιτητή, ακολουθεί η Ολλανδία με 159,00 % και τελευταία έρχεται η Ελλάδα με ποσοστό δαπανών 40,7 % ανά φοιτητή. Την στιγμή που οι δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού για την εκπαίδευση ανήλθαν το 2002 στο 15% και σε ποσοστό του ΑΕΠ στο 5%, στην Ελλάδα τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 7,44% και 3,48 % αντίστοιχα.

Εκτός της αύξησης της ζήτησης και της δημιουργίας τμημάτων ανάγκης χωρίς επαγγελματικό αντίκρισμα, στον κυκεώνα της σύγκρισης έρχεται και η ανεργία των πτυχιούχων, εδώ η Ελλάδα με διαφορά είναι πρώτη με το 7% των πτυχιούχων να μένουν άνεργοι αφού δεν μπορούν να απορροφηθούν από την αγορά εργασίας και λόγω της συρρίκνωσης του δημόσιου τομέα., έναντι ενός 5,00 % για την ΕΕ.

Επίσης η Ελλάδα έρχεται πρώτη με ποσοστό 1,58% και στον τομέα των ποσών που δαπανούν κάθε χρόνο τα νοικοκυριά για την εκπαίδευση των παιδιών τους με απώτερο σκοπό την βελτίωση του επιπέδου ζωής. Ακολουθούν με χαμηλότερα βέβαια ποσοστά η Ιρλανδία με 1,22%, το Λουξεμβούργο με 0,97%, η Γαλλία με 0,45% και τέλος η Δανία με 0,32%.

Με δεδομένο ότι η Ελληνική οικογένεια θα πρέπει να βάλει βαθιά το χέρι στην τσέπη για σπουδές εντός συνόρων, και με μικρή πιθανότητα επαγγελματικής αποκατάστασης, δεν είναι λίγοι εκείνοι οι οποίοι ακολουθούν τη πεπατημένη και αποχωρούν με γρήγορα βήματα προς τους κόλπους των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, όπου αναζητούν κάτι καλύτερο. Από το 1970 έως και το 1998 οι Έλληνες φοιτητές που σπούδαζαν στο εξωτερικό ήταν 722.140 άτομα (από το 1988-1995 ήταν 130.312 άτομα) και σήμερα είναι ακόμη περισσότεροι. Ενώ ο αριθμός των αλλοδαπών φοιτητών που προτίμησαν την Ελλάδα για να σπουδάσουν τα έτη 1988-1995 ήταν μόλις 10.400 άτομα.

Αυτή η απώλεια εγκεφάλων και η εξαγωγή συναλλάγματος από την χώρα μας, σε παράθεση με την μειωμένη εισαγωγή, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αν όμως η κατάσταση στην Ελληνική Εκπαίδευση ήταν καλύτερη, προσεκτικά μελετημένη και σχεδιασμένη, αν έδινε τα εχέγγυα και τις διαβεβαιώσεις που απαιτεί η Ελληνική οικογένεια καθώς και οι άλλες χώρες, τα πράγματα θα ήταν ίσως διαφορετικά και η σύγκριση με τα άλλα Ευρωπαϊκά κράτη, ενδεχομένως πιο ανώδυνη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην εργασία αυτή τέθηκε ως στόχος η ανάλυση του συστήματος χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Τονίσαμε την αξία της εκπαίδευσης για τις ανθρώπινες κοινωνίες και το ρόλο που κατείχε και συνεχίζει να κατέχει σε παγκόσμιο επίπεδο, συμπεραίνουμε ότι η χρηματοδότηση ανέρχεται σε σημαντικότατο παράγοντα στον οποίο στηρίζεται το εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι μεγάλες και συστηματικές παρεμβάσεις που επιχειρήθηκαν τα τελευταία χρόνια στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σταδιακά, οδήγησαν στη μετάλλαξη του ακαδημαϊκού και δημόσιου χαρακτήρα των Ιδρυμάτων της. Οι παρεμβάσεις αυτές στον κεντρικό πυρήνα τους αντιμετωπίζουν την παιδεία ως εμπόρευμα / υπηρεσίες εκπαίδευσης και, ως τέτοιες, υπόκεινται στους κανόνες της αγοράς, τους φοιτητές ως πελάτες που αγοράζουν αυτές τις υπηρεσίες και τους φορείς που τις παράγουν ως επιχειρήσεις.

Με δεδομένη την ελάχιστη χρηματοδότηση που διατίθεται από το κράτος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα Ελληνικά νοικοκυριά επωμίζονται το βάρος της ανεπαρκούς κρατικής χρηματοδότησης, επιπροσθέτως, αναδεικνύονται οι διαχωρισμοί που γίνονται ανάμεσα σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, όπου τα μεν ΑΕΙ χρήζουν άμεσης χρηματοδότησης για την εκπλήρωση των αναγκών τους, τα δε ΤΕΙ υποφέρουν από την υποχρηματοδότηση σε μεγαλύτερο βαθμό, από την απαξίωσή των πτυχίων και της ποιότητας της παρεχόμενης παιδείας και επιπλέον αντιμετωπίζουν «πόλεμο» από ποικίλες πηγές.

Συνιστάται άμεσα η επίλυση και διευθέτηση σοβαρών εκρεμμοτήτων του παρελθόντος, καθώς και δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την επεξεργασία και υλοποίηση της αναβάθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα μας και ιδιαίτερα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού η Ελλάδα συμμετέχει εδώ και πολλά χρόνια σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Πολλά από τα προγράμματα είχαν σημαντικά αποτελέσματα και συνέβαλαν καθοριστικά στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και στην βελτίωση της ποιότητας μεταξύ των Ελληνικών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και των αντίστοιχων ιδρυμάτων των άλλων χωρών. Όπως φαίνεται, και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην πρώτη γενιά προγραμμάτων κινητικότητας, το 1992 είχαν συμμετάσχει περίπου 150.000 πολίτες της ΕΕ, ενώ το 1997, στα πλαίσια της πρώτης φάσης των προγραμμάτων Socrates και Leonardo Da Vinci, συμμετείχαν περίπου 250.000 πολίτες της Ε.Ε.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα προγράμματα κινητικότητας έχουν συνεισφέρει στην προώθηση δια-εθνικών συνεργασιών μεταξύ πολλών φορέων. Οι οργανισμοί νέων εταίρων που συμμετέχουν στο Socrates και στο Leonardo φθάνουν τους 10.000 κάθε χρόνο, από τους οποίους 1.500 είναι πανεπιστήμια.

Η σημερινή κατάσταση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σίγουρα θα επιδεινωθεί μελλοντικά καθώς, οι συνθήκες που επιβάλλονται από το κράτος είναι ιδιαίτερα αποπνικτικές και πιεστικές για το φοιτητικό κίνημα και τα Ιδρύματα όλης της χώρας, παρότι αυτά θεωρούνται ως αυτοδιοικούμενα υπόκεινται σε κρατικό έλεγχο.

Η λεκτική «Ανωτατοποίηση» των ΤΕΙ που ποτέ δεν έγινε πράξη, η ενδεχόμενη επερχόμενη ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης και η απαξίωση των δυνατοτήτων και της προσφοράς των ΤΕΙ στην Ελληνική κοινωνία, αποτέλεσαν το εφιαλτήριο για την εξέγερση του φοιτητικού κινήματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εν κατακλείδι οι δαπάνες τις κρατικής χρηματοδότησης της δημόσιας παιδείας, παραμένουν στάσιμες ή αυξάνονται ελάχιστα σε σχέση με την ραγδαία αναπτυσσόμενη ζήτηση για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, γεγονός που προκαλεί πρόχειρες και αποδιοργανωμένες κινήσεις από την πλευρά του κράτους.

Η δημιουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων αποτελεί “βασικό στόχο” στη νέα συνταγματική αναθεώρηση. Στο νέο σύνταγμα, σύμφωνα με την πρόταση, θα αναφέρεται ρητά ότι δίνεται η δυνατότητα “σύστασης και λειτουργίας ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης μη κρατικού και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα”, καθώς επίσης και η δυνατότητα ίδρυσης και λειτουργίας παραρτημάτων ξένων Πανεπιστημίων, κρατικών ή ιδιωτικών.

Τα βασικότερα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται είναι τα παρακάτω

1. Με τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα ανακοπεί η μεγάλη φοιτητική μετανάστευση, θα σπουδάζει κανείς δίπλα στο σπίτι του και δεν θα ξοδεύονται σε άλλες χώρες χρήματα για σπουδές.
2. Θα δημιουργηθεί ανταγωνισμός ανάμεσα στα κρατικά και τα μη κρατικά Πανεπιστήμια με συνέπεια τη βελτίωση της ποιότητας σπουδών.

Μη κρατικά μη κερδοσκοπικά Πανεπιστήμια σημαίνει Πανεπιστήμια με δίδακτρα που θα επιβαρύνουν τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Ακόμη και αν δεχόμασταν ότι η ίδρυση ή η νομιμοποίηση ιδιωτικών Πανεπιστημίων στην Ελλάδα θα περιορίζε ένα μέρος της φοιτητικής μετανάστευσης (περίπου 35 χιλιάδες Έλληνες κάνουν προπτυχιακές σπουδές σε πανεπιστήμια του εξωτερικού), θα έπρεπε να αναρωτηθούμε αν αυτό θα πρόσφερε οικονομική ανακούφιση στις οικογένειες που στέλνουν τα παιδιά τους σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Είναι φανερό ότι το βασικό πρόβλημα, δηλαδή η οικονομική αιμορραγία του οικογενειακού προϋπολογισμού, θα συνεχιζόταν είτε το παιδί σπουδάζει σε Πανεπιστήμιο του εξωτερικού είτε σε ιδιωτικό Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα

Όσο για το καθαρά “μεταναστευτικό” μέρος, τη δυνατότητα, δηλαδή, τα παιδιά να σπουδάζουν στον τόπο που ζουν, πρόκειται πάλι για μύθο. Κανένας επιχειρηματίας δε θα ρισκάρει να φτιάξει ιδιωτικό πανεπιστήμιο σε μια μικρή επαρχιακή πόλη, αλλά θα προτιμηθούν τα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως η Αθήνα. Ήδη, τα κολέγια που διαφημίζονται ως “πανεπιστήμια” είναι συγκεντρωμένα στην πρωτεύουσα. Άρα, η εσωτερική “φοιτητική μετανάστευση” θα παραμείνει και θα ενταθεί κι όπως έχουν δείξει πολλές έρευνες, το κόστος σπουδών για μια οικογένεια που σπουδάζει ένα παιδί σε άλλη πόλη εντός Ελλάδας με αυτό που έχει αν το σπουδάζει στο εξωτερικό είναι λίγο - πολύ το ίδιο. **Απαιτείται ένα ουσιαστικό «Εθνικό Σύστημα Αξιολόγησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης» αξιόπιστο και κοινά αποδεκτό που θα προκύψει μέσα από γνήσιες διαδικασίες διαλόγου και έκφρασης προβληματισμού της πανεπιστημιακής κοινότητας.**

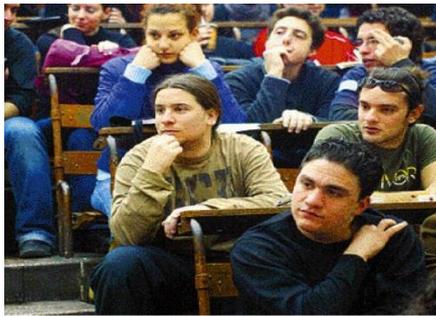
Άρα ποιος θα επωφεληθεί μακροπρόθεσμα από την ιδιωτικοποίηση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το κράτος ή οι Έλληνες πολίτες;

Τι θα συμβεί τελικά στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αναθεώρηση του άρθρου 16;

Θα καταργηθεί ο δημόσιος και δωρεάν χαρακτήρας των πανεπιστημίων και θα αντικατασταθεί από ιδιωτικές επιχειρήσεις;

Ή μήπως η απελευθέρωση των πανεπιστημίων από τα κρατικά δεσμά θα οδηγήσει στη σταδιακή μεταμόρφωσή τους σε αυτόνομα ιδρύματα με κοινωνικό χαρακτήρα;

Ή αντί για όλα αυτά, αυτό που τελικά θα συμβεί είναι ότι ο καθένας θα μπορεί να «αγοράζει» ελεύθερα όποιο πτυχίο θέλει, χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις, διάβασμα και υποχρεώσεις;

Το ερώτημα που απασχολεί σήμερα δεν είναι το καθεστώς λειτουργίας των ελληνικών - δημοσίων ή ιδιωτικών - ΑΕΙ, αλλά το πώς θα δημιουργηθούν πανεπιστήμια με καλύτερους όρους εκπαίδευσης και καλύτερη επιστημονική απόδοση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Κεφάλαιο 1^ο**1.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1880 ΎΩΣ ΣΗΜΕΡΑ**

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Εκπαίδευση - Όλες Οι Βαθμίδες Δημόσια και Ιδιωτική Δαπάνη για Εκπαίδευση σε Σχέση με Ορισμένα Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, την Περίοδο 1980-1990 (εκατομ. δραχμές, σταθερές τιμές 1970) ¹⁰⁵

Βασικά Μακροοικ/κά Μεγέθη	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
1 Ακαθ Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	417.510	418.271	420.641	422.351	434.696	449.419	450.199	447.793	468.994	484.518	486.335
Εκπαίδευση	11.106	11.293	11.568	11.874	11.385	11.798	13.624	14.147	14.423	15.815	15.855
% στο ΑΕΠ	2,66%	2,70%	2,75%	2,81%	2,62%	2,63%	3,03%	3,16%	3,08%	3,26%	3,26%
2 Τρέχουσες Δαπάνες Δημοσίου (ΤΔΔ)	68.940	73.640	75.330	77.400	79.760	82.300	81.626	82.348	86.226	89.868	90.371
Εκπαίδευση	8.731	9.357	9.854	10.612	10.331	10.856	12.624	12.971	12.988	14.479	15.176
% στο ΤΔΔ	12,66%	12,71%	13,08%	13,71%	12,95%	13,19%	15,47%	15,75%	15,06%	16,11%	16,79%
3 Τρέχουσες Δαπάνες Ιδιωτών (ΤΔΙ)	333.256	341.415	349.546	347.796	356.712	371.471	374.804	379.770	391.315	403.083	410.807
Εκπαίδευση	2.257	2.040	2.039	1.862	1.803	1.880	1.907	1.876	1.983	2.093	2.069
% στο ΤΔΙ	0,68%	0,60%	0,58%	0,54%	0,51%	0,51%	0,51%	0,49%	0,51%	0,52%	0,50%
4 Δαπάνες Κεφαλαίου Δημοσίου (ΔΚΔ)	22.240	22.250	23.800	26.400	29.730	32.690	26.709	20.879	21.496	23.846	22.212
Εκπαίδευση	1.150	1.293	1.348	1.313	2.833	1.865	1.963	1.831	1.868	1.729	1.576
% στο ΔΚΔ	5,17%	5,81%	5,66%	4,97%	9,53%	5,71%	7,35%	8,77%	8,69%	7,25%	7,10%
5 Δαπάνες Κεφαλαίου Ιδιωτών (ΔΚΙ)	70.465	63.196	60.370	56.600	48.570	49.670	50.525	52.436	58.335	63.993	69.855

¹⁰⁵ ΚΕΠΕ. Τμήμα Εκπαίδευσης και Έρευνας από αδημοσίευτα στοιχεία της Διεύθυνσης Εθνικών Λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος

Εκπαίδευση	2	2	2	0	10	6	6	3	39	18	20
% στο ΔΚΙ	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,07%	0,03%	0,03%
6 Συνολική Δαπάνη Δημοσίου (ΣΔΔ)	91.180	25.890	99.130	103.800	109.490	114.990	108.335	103.227	107.722	113.714	112.583
Εκπαίδευση	9881	10.650	11.202	11.925	13.164	12.721	14.587	14.802	14.856	16.208	16.752
% στο ΣΔΔ	10,84%	41,14%	11,30%	11,49%	12,02%	11,06%	13,46%	14,34%	13,79%	14,25%	14,88%
7 Συνολική Δαπάνη Ιδιωτών (ΣΔΙ)	403.721	404.611	409.916	404.396	405.282	421.141	425.329	432.206	449.650	467.076	480.662
Εκπαίδευση	2.259	2042	2.041	1.862	1.813	1.886	1.913	1.879	2022	2.111	2089
% στο ΣΔΙ	0,56%	0,50%	0,50%	0,46%	0,45%	0,45%	0,45%	0,43%	0,45%	0,45%	0,43%
8 Συνολική Δαπάνη Οικονομίας (ΣΔΟ)	494.901	500.501	509.046	508.196	514.772	536.131	533.664	535.433	557.372	580.790	593.245
Εκπαίδευση	12140	12.692	13.243	13.787	14.977	14.607	16.500	16.681	16.878	18.319	18.841
% στο ΣΔΟ	2,45%	2,54%	2,60%	2,71%	2,91%	2,72%	3,09%	3,12%	3,03%	3,15%	3,18%
% στο ΑΕΠ	2,91%	3,03%	3,15%	3,26%	3,45%	3,25%	3,67%	3,73%	3,60%	3,78%	3,87%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.4 ΚΡΑΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Συνολικές δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση (1994)

Σε εκ. δρχ.	Δημόσιες Δαπάνες ΥΠΕΠΘ	Δημόσιες Δαπάνες Ανεπίσημης Εκπ/σης	Δαπάνες Ιδιωτικής Επίσημης Εκπ/σης	Δαπάνες Ιδιωτικής Ανεπίσημης Εκπ/σης	Δαπάνες Σπουδές Εξωτερικ
1970	268.410	13.460	69.130	67.150	18.460
1971	278.910	16.670	75.370	66.590	26.940
1972	323.900	20.490	82.390	71.880	36.640
1973	339.460	22.940	82.590	76.440	44.080
1974	383.100	23.610	77.520	82.510	47.440
1975	419.400	27.020	75.270	87.000	48.330
1976	449.500	30.770	80.850	90.830	44.330
1977	521.780	34.780	81.670	122.960	52.150
1978	577.610	38.930	85.380	125.400	52.160
1979	537.390	40.950	73.330	129.920	55.060
1980	498.400	42.870	68.950	134.360	54.660
1981	525.670	46.380	63.780	140.090	53.560
1982	587.380	49.200	64.400	145.200	67.090
1983	596.260	49.330	56.030	152.690	72.470
1984	676.230	50.270	60.020	163.380	64.850
1985	756.090	51.830	56.350	170.800	66.740
1986	683.970	50.640	56.210	175.160	65.060
1987	667.970	48.410	55.370	182.790	58.110
1988	726.530	55.110	56.000	179.510	69.470
1989	768.380	57.080	56.040	184.080	70.650
1990	786.710	140.940	56.120	186.580	66.530
1991	758.570	146.810	55.410	191.590	66.620
1992	758.270	127.660	55.680	195.740	81.380
1993	785.590	134.380	55.190	200.280	104.700
1994	802.090	69.990	55.570	201.930	113.980

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Συμμετοχή σε ποσοστό δαπανών στο σύνολο των δαπανών

Έτη	ΥΠΕΠΘ	Εκτος ΥΠΕΠΘ	Άτυπη Δημόσια	Τυπική Ιδιωτική	Άτυπη Ιδιωτική	Σπουδές Έξωτ/κο ύ
197	60,3	39,7	3,2	16,3	15,8	4,4
197	58,9	41,1	3,7	16,7	14,8	6
197	58,9	41,1	4	16	14,0	7,1
197	58,8	41,2	4,2	15,1	13,9	8
197	61,7	38,3	3,9	12,9	13,7	7,9
197	62,4	37,6	4,3	11,9	13,8	7,7
197	63,4	36,6	4,6	12	13,5	6,6
197	63,5	36,5	4,4	10,2	15,4	6,5
197	65,3	34,7	4,5	9,8	14,4	6
197	64,4	35,6	4,9	8,7	15,5	6,6
198	62,4	37,6	5,4	8,6	16,8	6,8
198	63,2	36,8	5,6	7,7	17	6,5
198	63,9	36,1	5,4	7,1	16,1	7,4
198	63,7	36,3	5,4	6,2	16,8	8
198	65,8	34,2	5,1	6,1	16,5	6,5
198	67,9	32,1	4,8	5,2	15,9	6,2
198	57,6	42,4	6,2	6,9	21,4	7,9
198	65	35	4,9	5,6	18,6	5,9
198	65,8	34,2	5,2	5,3	17	6,6
198	66,8	33,2	5,2	5,1	16,6	6,4
199	62,8	37,2	11,6	4,6	15,4	5,5
199	61,3	38,7	12,3	4,7	16,1	5,6
199	61,2	38,8	10,8	4,7	16,5	6,9
199	60,2	39,8	10,8	4,4	16,1	8,4
199	63,3	36,7	5,8	4,6	16,8	9,5

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Συνολικές δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση ως ποσοστό στο ΑΕΠ

Έτη	Συνολικές Δαπάνες ΥΠΕΠΘ στο ΑΕΠ	Συνολικές Δημόσιες εκτός ΥΠΕΠΘ και συνολικές Ιδιωτικές Δαπάνες στο ΑΕΠ	Συνολικές Δαπάνες Εκπαίδευσης στο ΑΕΠ
1970	2,2	1,5	3,7
1971	2,2	1,5	3,7
1972	2,3	1,6	3,9
1973	2,2	1,5	3,7
1974	2,7	1,7	4,4
1975	2,8	1,7	4,4
1976	2,8	1,6	4,4
1977	3,1	1,8	5
1978	3,3	1,7	5
1979	3	1,7	4,7
1980	2,9	1,8	4,7
1981	3,2	1,8	5
1982	3,4	1,9	5,3
1983	3,4	1,9	5,4
1984	3,7	1,9	5,6
1985	4	1,9	6
1986	2,7	2	4,7
1987	3,7	2	5,6
1988	3,8	2	5,7
1989	3,8	1,9	5,7
1990	4,1	2,4	6,6
1991	4	2,5	6,5
1992	3,8	2,4	6,2
1993	3,9	2,6	6,6
1994	4	2,3	6,3

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1: Εξέλιξη του Αριθμού των Θέσεων Εισακτέων ΑΕΙ- ΤΕΙ (1993-2005)

	Α.Ε.Ι	Τ.Ε.Ι.	ΣΥΝΟΛΟ
1993	21.600	18.450	40.050
1994	22.000	18.950	40.050
1995	22.800	19.450	42.250
1996	23.550	23.142	46.692
1997	25.940	25.560	51.500
1998	29.463	28.900	58.363
1999	34.520	33.925	68.445
2000	40.025	41.920	81.945
2001	38.640	41.040	79.680
2002	37.240	40.720	79.960
2003	36.010	40.145	76.155
2004	36.755	41.370	78.125
2005	36.045	40.690	76.735

2.4.1 ελληνικά νοικοκυριά – ΥΠΕΠΘ**ΠΙΝΑΚΑΣ 5:** ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1971-1994

Έτη	Προσχ+ Α'βάθμια (1)	Β'βάθμια Γενική (2)	Β'βάθμια Τεχνική (3)	Β'βάθμια Σύνολο (4)	Γ'βάθμια Παν/κή (5)	Γ'βάθμια Τεχνική (6)	Γ'βάθμια Σύνολο (7)
1971	141.830	175.120	180.070	175.570	528.380	178.240	501.430
1972	156.970	199.840	203.550	200.200	762.700	211.720	715.920
1973	150.580	209.750	136.760	201.920	856.480	286.200	807.400
1974	156.180	208.900	131.550	199.420	706.060	1.188.740	751.290
1975	168.790	240.750	210.2270	236.810	737.260	2.515.150	876.410
1976	180.850	246.580	206.370	241.410	812.500	1.228.650	858.340
1977	193.880	254.150	259.830	254.940	929.210	939.290	930.860
1978	227.670	253.950	329.690	263.360	966.130	809.610	841.350
1979	208.710	264.820	316.600	271.290	886.250	711.230	855.650
1980	190.700	235.870	343.840	248.650	905.780	578.880	837.400
1981	197.680	232.320	354.890	264.770	1.005.150	709.340	942.930
1982	216.140	260.580	337.080	270.170	1.041.070	747.990	979.300
1983	217.370	273.830	421.230	291.290	947.990	666.430	886.280
1984	231.340	297.230	540.220	326.290	1.015.820	899.460	986.880
1985	265.880	326.750	503.930	346.050	1.069.580	868.240	1.016.660
1986	233.060	299.720	420.840	311.200	1.017.340	595.230	880.750
1987	232.900	259.970	437.540	246.820	1.019.990	638.100	891.010
1988	252.030	329.670	472.380	339.530	1.070.860	497.050	861.070
1989	261.610	340.700	532.580	354.950	1.250.510	527.250	970.210
1990	267.130	361.950	465.720	364.700	1.219.040	514.810	936.300
1991	280.030	333.800	429.290	336.930	1.127.040	461.530	854.700
1992	290.950	334.990	461.890	342.740	1.103.600	422.550	817.490
1993	288.690	340.400	359.130	334.400	1.287.420	432.080	913.960
1994	300.130	357.700	349.130	346.710	1.327.690	419.610	929.020

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Μέσες δαπάνες ανά εκπαιδευόμενο (σε χιλ. δρχ.)¹⁰⁶

Έτη	ΥΠΕΠΘ Σύνολο βαθμίδων	Επίσημη μη τυπική εκπ/ση	Επίσημη τυπική εκπ/ση	Άτυπη Εκπ/ση	Σπουδές στο εξωτερικό
1970	188.340		328.370	541.450	1.848.930
1971	193.370		340.400	484.310	2.101.910
1972	223.030		370.310	471.700	2.095.090
1973	228.460		353.890	452.060	1.971.670
1974	250.820		324.830	435.930	1.851.090
1975	266.700		330.690	411.810	1.639.440
1976	277.060		374.090	386.640	1.456.630
1977	312.360		406.220	383.790	1.409.470
1978	339.090		500.840	369.650	1.451.740
1979	311.240		489.580	366.420	1.487.960
1980	283.900	460.950	556.900	352.720	1.373.850
1981	295.500	515.900	528.130	350.020	1.303.720
1982	321.630	532.950	558.140	337.810	1.508.790
1983	324.220	490.040	522.290	335.440	1.645.410
1984	360.340	432.010	613.510	333.610	1.608.280
1985	396.360	366.260	569.910	330.570	2.321.140
1986	353.960	341.080	562.290	326.020	2.402.140
1987	340.980	339.250	603.720	322.060	1.964.920
1988	377.270	411.440	545.610	324.780	2.481.230
1989	402.570	400.230	533.010	324.370	2.587.380
1990	418.610	1.761.710	523.480	328.090	2.330.840
1991	404.910	1.468.090	499.880	322.860	2.274.470
1992	408.840	1.160.550	479.780	320.190	2.835.660
1993	417.800	1.221.630	459.460	313.560	3.673.820
1994	433.770	1.166.490	477.360	310.450	4.070.800

¹⁰⁶ Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003

Κεφάλαιο 4^ο

4.3.1 Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα Σωκράτης

Πίνακας: 7: Διαδικασία υποβολής αίτησης στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ¹⁰⁷

Δράση	Διαδικασία υποβολής αίτησης
<ul style="list-style-type: none"> •Comenius:Σχέδια Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού σχολικών ιδρυμάτων 	<p>Η αίτηση υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το συντονιστικό ίδρυμα του σχεδίου.</p> <p>Αντίγραφο της αίτησης διαβιβάζεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> -από το συντονιστικό ίδρυμα στα άλλα συμμετέχοντα ιδρύματα και στο αρμόδιο Εθνικό Φορέα της χώρας του -από κάθε άλλο συμμετέχον ίδρυμα στον αντίστοιχο Εθνικό Φορέα της χώρας του, συνοδευόμενο από περίληψη της πρότασης στη γλώσσα του εν λόγω Εθνικού Φορέα.
<ul style="list-style-type: none"> •GRUNTDVIG: Σχέδια Ευρωπαϊκής συνεργασίας •LINGUA •MINERVA 	<p>Η προπαρασκευαστική πρόταση υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το συντονιστικό ίδρυμα του σχεδίου.</p> <p>Αντίγραφο τους προπαρασκευαστικής πρότασης διαβιβάζεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> -από το συντονιστικό ίδρυμα στα άλλα συμμετέχοντα ιδρύματα και στον αρμόδιο Εθνικό Φορέα της χώρας του -από όλα τα λοιπά συμμετέχοντα ιδρύματα στους αρμόδιους Εθνικούς Φορείς των χωρών τους <p>Εφόσον το συντονιστικό ίδρυμα είναι πανεπιστήμιο, η προπαρασκευαστική πρόταση πρέπει να περιλαμβάνεται στην αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης του πανεπιστημίου</p>
<ul style="list-style-type: none"> •ERASMUS: Ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία •ERASMUS: 	<p>Όλες οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του ERASMUS για τις οποίες το πανεπιστήμιο υποβάλλει αίτηση για χρηματοδότηση, πρέπει να περιλαμβάνονται στην αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης. Η αίτηση</p>

¹⁰⁷ Βλ. Εγχειρίδιο για τους αιτούντες : Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Προγράμματα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης (2000-2006) σελ.15. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκδοση Ιούνιος 2000.

Θεματικά Δίκτυα	αποστέλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πρέπει να περιλαμβάνει, επίσης, προπαρασκευαστικές προτάσεις για σχέδια στα πλαίσια άλλων δράσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ, τα οποία το πανεπιστήμιο επιθυμεί να συντονίσει. Αντίγραφο της αίτησης διαβιβάζεται στον Εθνικό Φορέα της ώρας του πανεπιστημίου που υποβάλλει την αίτηση.
•Συνοδευτικά Μέτρα •ΑΡΙΩΝ: πολλαπλασιαστικές δραστηριότητες	Οι αιτήσεις υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή
•Παρατήρηση εκπαιδευτικών συστημάτων πολιτικών και καινοτομιών •Καινοτόμες πρωτοβουλίες ως απόκριση σε νέες ανάγκες •Κοινές δράσεις	Οι αιτήσεις υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το συντονιστικό ίδρυμα του σχεδίου. Εφόσον το συντονιστικό ίδρυμα είναι πανεπιστήμιο, η προπαρασκευαστική πρόταση πρέπει να περιλαμβάνεται στην αίτηση για σύναψη Θεσμικής Σύμβασης
•Δίκτυα COMENIUS •Δίκτυα GRUNTDVIG	Η προπαρασκευαστική πρόταση υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το συντονιστικό ίδρυμα του σχεδίου.

4.4.1.1 COMENIUS 1 - Συμπράξεις Σχολικών Ιδρυμάτων**ΠΙΝΑΚΑΣ 8:** Περίοδος δραστηριότητας πλάνων εργασίας COMENIUS για σχολικά ιδρύματα και για ανάπτυξη σχολικών ιδρυμάτων

	ΠΛΑΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ COMENIUS ΓΙΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΠΛΑΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ COMENIUS ΓΙΑ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ	ΠΛΑΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ COMENIUS ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
Μέγιστη διάρκεια ενίσχυσης	3 συνεχή σχολικά έτη	1 σχολικό έτος	3 συνεχή σχολικά έτη
Σταθερό ποσό ετησίως για εργασίες στο πλαίσιο του σχεδίου	€ 2000 € 1500	€ 1500/2000 € 1500/2000	€ 2000 € 1500
<ul style="list-style-type: none"> • Συντονιστικό σχολικό ίδρυμα • Εταιρικό σχολικό ίδρυμα Κυμαινόμενο ποσό για διακρατική κινητικότητα	☐ Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας ☐ Ανταλλαγή διδασκόντων ☐ Τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε επιχειρήσεις ☐ Επίσκεψη μελέτης διευθυντή υπο/ντή	☐ Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας ☐ Ανταλλαγή διδασκόντων ☐ Τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε επιχειρήσεις ☐ Σύνοδος ανταλλαγής τάξεων ☐ Επίσκεψη μελέτης διευθυντή υπο/ντή	☐ Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας ☐ Ανταλλαγή διδασκόντων ☐ Τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε επιχειρήσεις ☐ Επίσκεψη μελέτης διευθυντή υπο/ντή
Κινητικότητα εκπαιδευτικού προσωπικού	☐ Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας ☐ Ανταλλαγή διδασκόντων ☐ Τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε επιχειρήσεις ☐ Επίσκεψη μελέτης διευθυντή υπο/ντή	☐ Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας ☐ Ανταλλαγή διδασκόντων ☐ Τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε επιχειρήσεις ☐ Σύνοδος ανταλλαγής τάξεων ☐ Επίσκεψη μελέτης διευθυντή υπο/ντή	☐ Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας ☐ Ανταλλαγή διδασκόντων ☐ Τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε επιχειρήσεις ☐ Σύνοδος ανταλλαγής τάξεων ☐ Επίσκεψη μελέτης διευθυντή υπο/ντή
Κινητικότητα μαθητών	• Συνάντηση συντονισμού	• Ανταλλαγή τάξεων	• Συνάντηση στο πλαίσιο του πλάνου εργασίας

Κεφάλαιο 5^ο

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Εγκριθείσα φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από χώρες της ΕΕ και ΕΖΕΣ προς την Ελλάδα ανά έτος.

Χώρα	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	Σύνολο
Βέλγιο	13	40	85	141	147	192	235	853
Γερμανία	53	81	145	250	261	384	480	1654
Δανία	3	15	36	30	34	57	56	231
Ισπανία	3	18	57	125	130	186	266	785
Γαλλία	45	89	127	284	358	439	473	1815
Ιταλία	26	48	75	154	178	254	328	1063
Ιρλανδία	3	16	14	40	57	68	87	285
Λουξεμβούργο	0	1	0	1	1	1	1	5
Ολλανδία	10	26	70	121	144	203	203	757
Πορτογαλία	1	7	26	41	46	106	106	302
Αγγλία	63	96	214	320	386	599	599	2151
Αυστρία	0	0	0	0	14	78	78	143
Ελβετία	0	0	0	0	1	32	32	48
Λίχτενσταϊν	0	0	0	0	0	0	0	0
Ισλανδία	0	0	0	0	0	0	0	0
Νορβηγία	0	0	0	0	22	36	36	62
Σουηδία	0	0	0	0	58	66	66	147
Φιλανδία	0	0	0	0	28	64	64	99
Σύνολο	220	437	437	849	2486	3110	3110	10400

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Εγκριθείσα φοιτητική & σπουδαστική κινητικότητα από την : Ελλάδα προς χώρες ΕΕ και ΕΖΕΣ ανά έτος (1988-1995)

Χώρα	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	Σύνολο
Βέλγιο	15	53	134	148	189	220	280	1039
Γερμανία	92	116	240	316	328	450	597	2139
Δανία	12	19	26	37	48	61	80	283
Ισπανία	3	15	60	123	121	176	292	790
Γαλλία	73	158	256	373	467	608	699	2634
Ιταλία	20	32	54	153	189	259	373	1080
Ιρλανδία	2	15	14	45	59	89	134	358
Λουξεμβούργο	0	0	0	1	1	1	1	4
Ολλανδία	17	22	80	130	170	217	260	896
Πορτογαλία	1	7	31	40	47	76	104	306
Αγγλία	74	146	299	432	535	665	846	2997
Αυστρία	0	0	0	0	19	62	97	178
Ελβετία	0	0	0	0	7	33	45	85
Λιχτενστάιν	0	0	0	0	0	0	0	0
Ισλανδία	0	0	0	0	0	0	0	0
Νορβηγία	0	0	0	0	3	19	33	55
Σουηδία	0	0	0	0	21	48	93	162
Φιλανδία	0	0	0	0	3	21	58	82
Σύνολο	309	583	1194	1798	2207	3005	3992	13088

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Πραγματοποιηθείσα φοιτητική και σπουδαστική κινητικότητα από την Ελλάδα προς χώρες της ΕΕ/ΕΖΕΣ κατά χώρα προορισμού (1988-1995)

Χώρα	Σύνολο	Ποσοστό %
Αγγλία	2579	28,96
Γαλλία	1772	19,90
Γερμανία	1166	13,09
Ολλανδία	684	7,68
Ιταλία	674	7,57
Βέλγιο	614	6,89
Ισπανία	529	5,94
Ιρλανδία	261	2,93
Αυστρία	142	1,59
Δανία	127	1,43
Πορτογαλία	100	1,12
Σουηδία	100	1,12
Φιλανδία	89	1,00
Ελβετία	42	0,47
Νορβηγία	26	0,29
Λουξεμβούργο	1	0,01
Σύνολο	8906	100,00.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Έλληνες φοιτητές στο εξωτερικό 1981-1998¹⁰⁸

Χώρες	1981	1982	1983	1984-85	1986-87	1988-89	1990-91	1992-93	1993-94	1995-96	1997-98	Συνολικ ά	ΜΟ
Αίγυπτος		68	68	68	16	17	5	7	7	2	6	264	24
Αλγερία			1									1	0,090909
Αργεντινή	8	8										16	8
Αυστραλία					21	16	20	25	25	25	25	157	14,27273
Αυστρία	655	461	606	572	450	423	368	393	393	369	354	4389	399
Βέλγιο	441		754	843	808	1103	898	898	898	986	928	8116	737.8182
Βουλγαρία						1960	2852	3718	4295	4871	5173	22869	2079
Γαλλία	4037	4314	3749	3649	2724	2659	2726	2931	2931	2931	2931	31545	2867.727
Γερμανία	6548	6548	6758	6693	6434	6434	7090	7090	7090	7961	8283	70381	6398.273
Γιουγκοσλαβία	699	1561	1561	2644	3168	3168	1881	1898	824			16705	1518.636
Γουατεμάλα	2											0	0
Δανία	16	16	14	13	21	21	16	17	17	20	14	169	15.36364
Ελβετία	417	434	403	436	399	401	411	383	383	383	300	3933	357.5455
Ηνωμένα Αραβικά κράτη												0	0
Ηνωμένο Βασίλειο	748	561	561	1959	2552	3115	5053	5943	5943	8708	17073	51468	4678.909
ΗΠΑ	3377	3377	4163	3809	3995	3903	4346	4144	4144	3365	3365	38611	3510.091
Ιαπωνία	9	8	9	9	13	13	18	18	18	16	14	136	1236364
Ινδία							2					2	0.181818
Ιορδανία			1	1	1	2	5	6	6	4	27	53	4.818182
Συνολικά	16957	17356	18648	20696	20602	23235	25691	27471	26974	26941	38493	248807	22618.82
ΜΟ	1413.083	1446.333	1554	1724.667	1716.833	1936.25	2140.917	2289.25	2247.833	2470.083	3207.75	20733.92	

¹⁰⁸ Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003 σελ. 510

ΠΙΝΑΚΑΣ 13:

ΤΕΙ-Ελληνες σπουδαστές Erasmus κατά Ίδρυμα και έτος και εκατοστιαία συμμετοχή τους στην συνολική ετήσια κινητικότητα Ελλήνων φοιτητών/σπουδαστών¹⁰⁹

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Σύνολο
ΤΕΙ Αθήνας	12	26	38	67	82	93	131	449
ΤΕΙ Ηρακλείου	3	5	21	35	36	49	30	179
ΤΕΙ Ηρακλείου (Χανιά)			7	2	4	10	8	31
ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	5	13	25	42	72	74	62	293
ΤΕΙ Καβάλας	5	1	3	6	11	14	17	57
ΤΕΙ Καβάλας (Δράμα)		1	1		2	4		8
ΤΕΙ Κοζάνης	2		6	9	25	22	20	84
ΤΕΙ Λαμίας							3	3
ΤΕΙ Λάρισας		3	5	12	15	14	15	64
ΤΕΙ Μεσολογγίου	1	2						3
ΤΕΙ Πάτρας	9	8	26	35	32	42	44	196
ΤΕΙ Πειραιά			6	14	40	33	20	113
ΤΕΙ Σερρών						3	2	5
ΣΥΝΟΛΟ	37	59	138	222	319	358	352	1485
% Συνόλου μετακινηθέντων	2,49	3,97	9,29	14,95	21,48	24,11	23,70	100,00

¹⁰⁹ Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003 σελ. 456

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΤΕΙ-Ελληνες σπουδαστές Erasmus κατά χώρα προορισμού και έτος ¹¹⁰

Χώρα	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	ΣΥΝΟΛΟ
Αγγλία	24	31	68	98	129	152	114	616
Αυστρία				1			8	9
Βέλγιο		2	4	10	13	14	18	61
Γαλλία	8	8	20	40	42	39	40	197
Γερμανία	3	8	24	24	37	35	28	159
Δανία				5	3	9	3	20
Ελβετία						1		1
Ιρλανδία	1	5	13	21	26	25	25	116
Ισπανία		4		3	20	18	20	65
Ιταλία	1		4	6	6	14	14	45
Ολλανδία		1	4	11	32	30	40	118
Πορτογαλία			1		1	6	3	11
Σουηδία				3	6	5	11	25
Φιλανδία					4	10	28	42
ΣΥΝΟΛΟ	37	59	138	222	319	358	352	1485

¹¹⁰ Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003 σελ. 457

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΤΕΙ-Έλληνες σπουδαστές Erasmus κατά Ίδρυμα και χώρα προορισμού¹¹¹

	Αγγλία	Αυστρία	Βέλγιο	Γαλλία	Γερμανία	Δανία	Ελβετία	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Ολλανδία	Πορτογαλία	Σουηδία	Φιλανδία	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤ 0%
ΤΕΙ Αθήνας	165	2	11	62	40	4		21	35	25	37	2	18	27	449	30,24
ΤΕΙ Ηρακλείου	66		31	5	28	3		24			18		2	2	179	12,05
ΤΕΙ Ηρακλείου (Χανιά)	11			2	7			8						3	31	2,09
ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	133	6	6	52	23	5		18	6	4	39	1			293	19,73
ΤΕΙ Καβάλας	16		5	2	5			20	3		3			3	57	3,84
ΤΕΙ Καβάλας (Δράμα)					8										8	0,54
ΤΕΙ Κοζάνης	48			12	5	2		10			2	5			84	5,66
ΤΕΙ Λαμίας	1			2											3	0,2
ΤΕΙ Λάρισας	23			5	23		1		7	2	3				64	4,31
ΤΕΙ Μεσολογγίου	1							2							3	0,2
ΤΕΙ Πάτρας	114		2	23	14	6		7	5	9	6	1	4	5	196	13,2
ΤΕΙ Πειραιά	38	1	6	30	6			6	9	5	10		1	1	113	7,61
ΤΕΙ Σερρών				23								2		1	5	0,34
ΣΥΝΟΛΟ	616	9	61	197	159	20	1	116	65	45	118	11	25	42	1485	100
Ποσοστό	41,48	0,61	4,11	13,27	10,71	1,35	0,07	7,81	4,38	3,03	7,95	0,74	1,68	2,83	100	

¹¹¹ Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003 σελ. 458

ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΤΕΙ-Έλληνες σπουδαστές Erasmus κατά κατηγορία επιστήμης¹¹²

Κατηγορία Επιστήμης	Αγγλία	Αυστρία	Βέλγιο	Γαλλία	Γερμανία	Δανία	Ελβετία	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Ολλανδία	Πορτογαλία	Σουηδία	Φιλανδία	Σύνολο
Γεωργικές Επιστήμες	29		31	29	31	1	1	4	17	4	24	1			172
Τέχνες/ Σχέδια	24		8	12	4				12	16				11	87
Εμπορικές σπουδές/Επιστήμες Διοίκησης Επιχειρήσεων	214	6	6	100	30	6		66	13	12	61	5	4	8	531
Εκπαίδευση/Κατάρτιση Εκπαιδευτικών	2														2
Μηχανική/Τεχνολογία	166	1	8	19	62	5		21	5	4	8	3	1	5	308
Μαθηματικά/Πληροφορική	77	2	7	8	14			17	8	3	3	1	1		141
Ιατρικές Επιστήμες	55				2			2		1	2		12	13	87
Κοινωνικές Επιστήμες	31			1	8	3		5	1	2	3		7	5	66
Επιστήμες Επικοινωνίας και Πληροφορικής	2				1	5			4	2	1				15
Άλλο	16		1	28	7			1	5	1	16	1			76
Σύνολο	616	9	61	197	159	20	1	116	65	45	118	11	25	42	1485

¹¹² Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003 σελ. 459

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.2.1 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ελληνικό πανεπιστήμιο στην Ευρώπη

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: Εξέλιξη του Αριθμού των Τμημάτων ΑΕΙ- ΤΕΙ (1995-2004)

Έτος	Σύνολο τμημάτων ΑΕΙ-ΤΕΙ
1995	311
1996	324
1997	326
1998	338
1999	379
2000	408
2002	415
2003	432
2004	448
2005	456

ΠΙΝΑΚΑΣ 18: Τα Πανεπιστήμια (ΑΕΙ) τη δωδεκαετία (1993-2004)

	1993	1997	2002	2003	2004
Αριθμός Ιδρυμάτων	18	18	19	21	21
Αριθμός Τμημάτων	175	188	239	245	255
Εκτιμώμενος θεωρητικός αριθμός ενεργών φοιτητών με ηλικίες μεταξύ 18 και 21 ετών	166.800	190.800	320.700	328.500	320.900
Ποσοστό συμμετοχής στην ανώτατη εκπαίδευση των ηλικιών μεταξύ 18 και 21 ετών	26,7%	30,9%	57,3%	60,2%	60,3%

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Α: ΑΡΙΘΜΟΙ ΝΕΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ, ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ¹¹³

Έτος	Σύνολο Υποψηφίων	Αριθμός Εισακτέων
1974	68.063	16.025
1975	80.417	19.691
1976	83.317	18.295
1977	85.220	19.162
1978	87.147	21.375
1979	91.580	21.075
1980	84.91	24.122
1981	75.206	26.754
1982	78.708	33.235
1983	110.781	41.193
1984	129.374	50.513
1985	149.269	50.693
1986	156.289	45.155
1987	151.129	42.625
1988	132.727	42.170
1989	127.430	42.140
1990	124.658	42.080
1991	128.295	42.384
1992	140.515	42.187
1993	137.457	42.124
1994	144.765	42.759
1995	153.547	45.356
1996	151.500	49.394
1997	147.876	54.640
1998	174.511	62.028
1999	179.019	70.965

¹¹³ Χ. Κάτσικας, Γ.Κ. Καββαδίας, Η Ανισότητα Στην Ελληνική Εκπαίδευση. Η Εξέλιξη Των Ευκαιριών Πρόσβασης Στην Ελληνική Εκπαίδευση (1960-2000). Εκδόσεις Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά Αθήνα 2000. ΣΕΛ180

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ ΣΤΟΥΣ 2 ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ¹¹⁴

ΠΗΓΗ: Δελτία Τύπου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης - ΥΠΕΠΘ.

Έτος	Α.Ε.Ι - Ακαδημίες (%)	Τ.Ε.Ι (%)
1974	100,0	0,0
1975	79,4	20,6
1976	60,3	39,7
1977	69,3	30,7
1978	69,4	30,6
1979	68,7	31,3
1980	69,1	30,9
1981	65,4	34,6
1982	59,5	40,5
1983	57,1	42,9
1984	56,1	43,9
1985	56,0	44,0
1986	53,1	46,9
1987	54,1	45,9
1988	54,6	45,4
1989	54,3	45,7
1990	54,5	45,5
1995	54	46
1999	50,4	49,6

6.3.3 Οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα στη χώρα μας**ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ¹¹⁵**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΕΝΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (1999)	
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΣ Ή ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΤΙΤΛΟΣ	1,5
ΠΤΥΧΙΟ ΑΕΙ	51
ΠΤΥΧΙΟ ΤΕΙ	82,2
ΣΥΝΟΛΟ	134,7

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ			
1993	1995	1997	1999
81.800	93.000	101.300	134.700

¹¹⁵ Χ. Κάτσικας, Παναγιώτης Σωτήρης, Η Αναδιάρθρωση Του Ελληνικού Πανεπιστημίου, Από Την Μπολόνια Στην Πράγα Και Στο Βερολίνο. Εκδόσεις Σαββάλα, Μάρτιος 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΑΕΙ και Ανώτερη Γενική Εκπαίδευση¹¹⁶

Έτος	ΑΕΙ και Ανώτερη Γενική Εκπαίδευση	ΤΕΙ	Σύνολο
1955/56	19.864	-	19.864
1960/61	29.339	-	29.339
1965/66	58.000	-	58.000
1970/71	76.198	9.578	85.776
1975/76	99.793	17.453	117.246
1980/81	92.306	28.810	121.116
1985/86	124.856	53.689	178.545
1990/91	119.701	80.096	199.797

¹¹⁶ ΠΗΓΗ: Στατιστική της Εκπαίδευσης, ΕΣΥΕ - Αδημοσίευτα στοιχεία ΥΠΕΠΘ (Στατιστική Υπηρεσία) 1991.¹¹⁶

7.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 22: Φοιτητικός πληθυσμός στην Ε.Ε ανά χώρα για το έτος 2000¹¹⁷

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	
ΑΥΣΤΡΙΑ	12.266.000
ΒΕΛΓΙΟ	241.000
ΓΑΛΛΙΑ	361.000
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.063.000
ΔΑΝΙΑ	2.132.000
ΕΛΛΑΔΑ	180.000
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	363.000
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	1.891.000
ΙΣΠΑΝΙΑ	135.000
ΙΤΑΛΙΑ	1.684.000
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1.893.000
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	469.000
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	351.000
ΣΟΥΗΔΙΑ	2.000
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	275.000
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΕFTA\ΕΕΑ)	193.000
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	8.000
ΛΙΧΤΕΝΣΤΑΪΝ	-
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	185.000
ΥΠΟ ΕΝΤΑΞΗ ΧΩΡΕΣ (PRE-ACCESSION COUNTRIES)	2.293.000
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	102.000
ΛΕΤΟΝΙΑ	102.000
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	263.000
ΤΣΕΧΙΑ	196.000
ΕΣΘΟΝΙΑ	39.000
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	84.000
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	203.000
ΠΟΛΩΝΙΑ	927.000
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	354.000
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	53.000
ΚΥΠΡΟΣ	10.000
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	14.752.000
Πηγή: Eurydice, Key 01 Education in Europe - 1999, European Commission, Luxembourg 2000	

¹¹⁷ Χ. Κάτσικας, Παναγιώτης Σωτήρης, Η Αναδιάρθρωση Του Ελληνικού Πανεπιστημίου, Από Την Μπολόνια Στην Πράγα Και Στο Βερολίνο. Εκδόσεις Σαββάλα, Μάρτιος 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ 23: Ενίσχυση Φοιτητών σε Ποσοστό (%) των Δαπανών για έτος 2000

Ευρωπαϊκή Ένωση	Δαπάνες Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Δανία	16,4
Σουηδία	15,5
Ολλανδία	12,7
Μεγ. Βρετανία	10,3
Ιρλανδία	9,3
Φινλανδία	8,7
Γαλλία	4,3
Γερμανία	4,3
Βέλγιο	3,6
Ισπανία	2,4
Λουξεμβούργο	2,4
Πορτογαλία	1,8
Αυστρία	1,7
Ιταλία	1,2
Ελλάδα	0,4
Ευρώπη των 15	5,7

ΠΙΝΑΚΑΣ 24: ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ¹¹⁸

Τράπεζα της Ελλάδος			
Χρόνος	Σύνολο φοιτητών	Προπτυχιακοί	Μεταπτυχιακοί
1970	9.985	7.944	1.349
1971	12.819	10.176	1.757
1972	17.490	13.765	2.556
1973	22.358	17.813	3.177
1974	25.628	20.278	3.866
1975	29.480	23.212	4.551
1976	30.436	24.221	4.721
1977	36.999	29.927	5.261
1978	35.928	29.638	4.916
1979	37.001	30.432	5.074
1980	39.786	32.111	5.961
1981	41.086	33.108	6.150
1982	44.465	36.161	6.280
1983	44.046	35.455	6.756
1984	40.324	31.609	7.144
1985	28.754	21.586	5.201
1986	27.085	18.618	6.287
1987	29.665	-	-

¹¹⁸ Χ. Κάτσικας, Γ.Κ. Καββαδίας, Η Ανισότητα Στην Ελληνική Εκπαίδευση. Η Εξέλιξη Των Ευκαιριών Πρόσβασης Στην Ελληνική Εκπαίδευση (1960-2000). Εκδόσεις Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά Αθήνα 2000.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

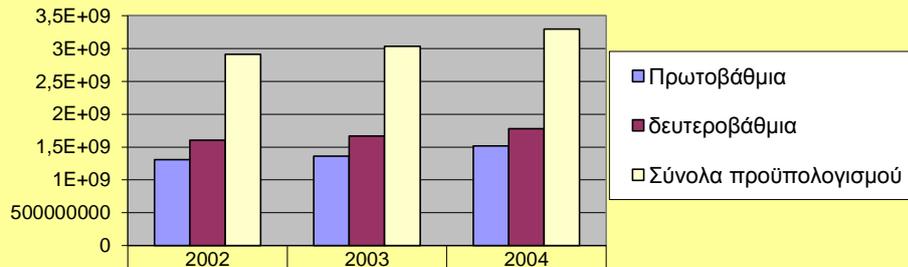

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.3.1.5 Είδη του προϋπολογισμού

ΓΡΑΦΗΜΑ Ι

ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΕΝΟΙ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2002, 2003, 2004

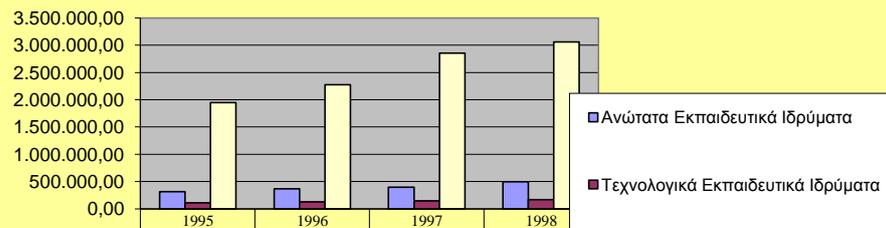

	2002	2003	2004
■ Πρωτοβάθμια	1308219824	1363048430	1519205000
■ δευτεροβάθμια	1604079980	1669215493	1778909600
□ Σύνολα προϋπολογισμού	2912299804	3032263923	3298114600

2.3.1.5 Είδη του προϋπολογισμού

ΓΡΑΦΗΜΑ ΙΙ

ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΧΙΛ. €

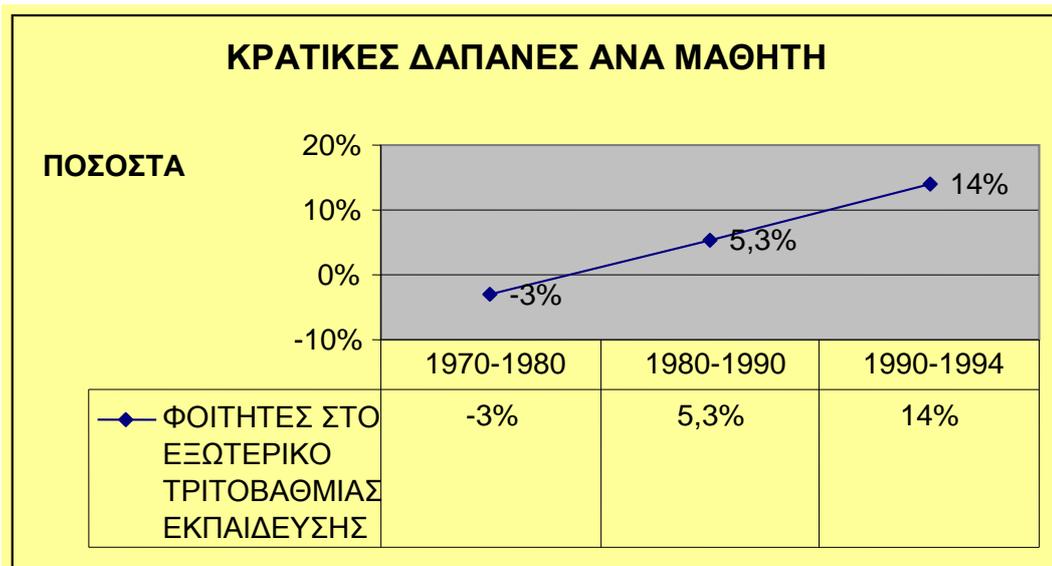
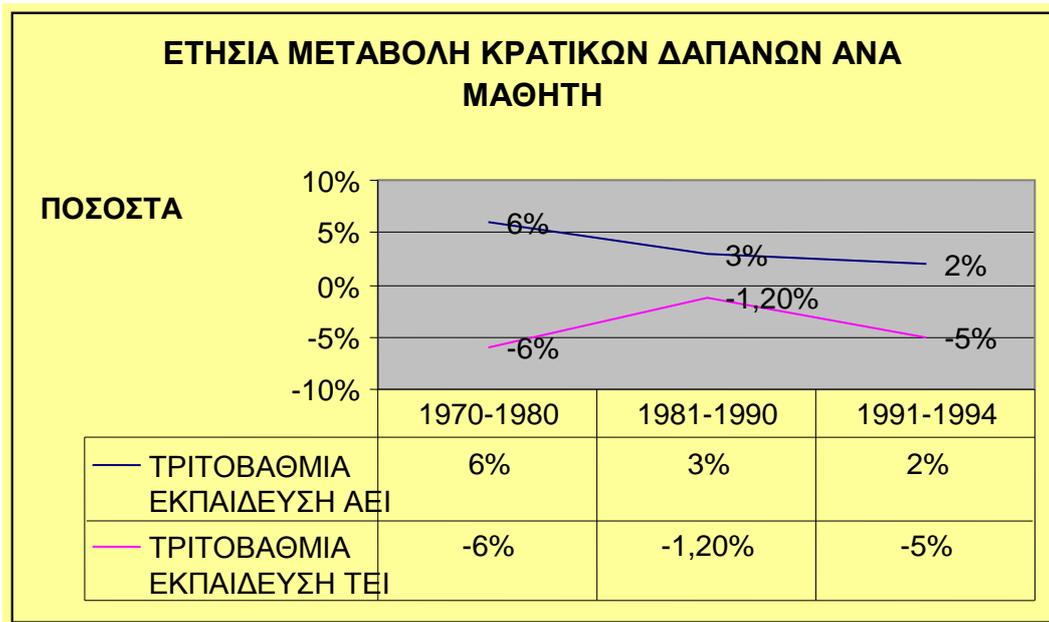

	1995	1996	1997	1998
■ Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	315.019,81	364.358,03	398.934,70	493.602,3
■ Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	111.075,57	127.242,85	143.057,96	169.395,7
□ Σύνολο Δαπανών που αναλογεί στο ΥΠΕΠΘ	1.948.824,06	2.277.672,19	2.855.409,83	3.060.744,24

2.4.1 ελληνικά νοικοκυριά – ΥΠΕΠΘ

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΙΙΙ: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ –ΥΠΕΠΘ

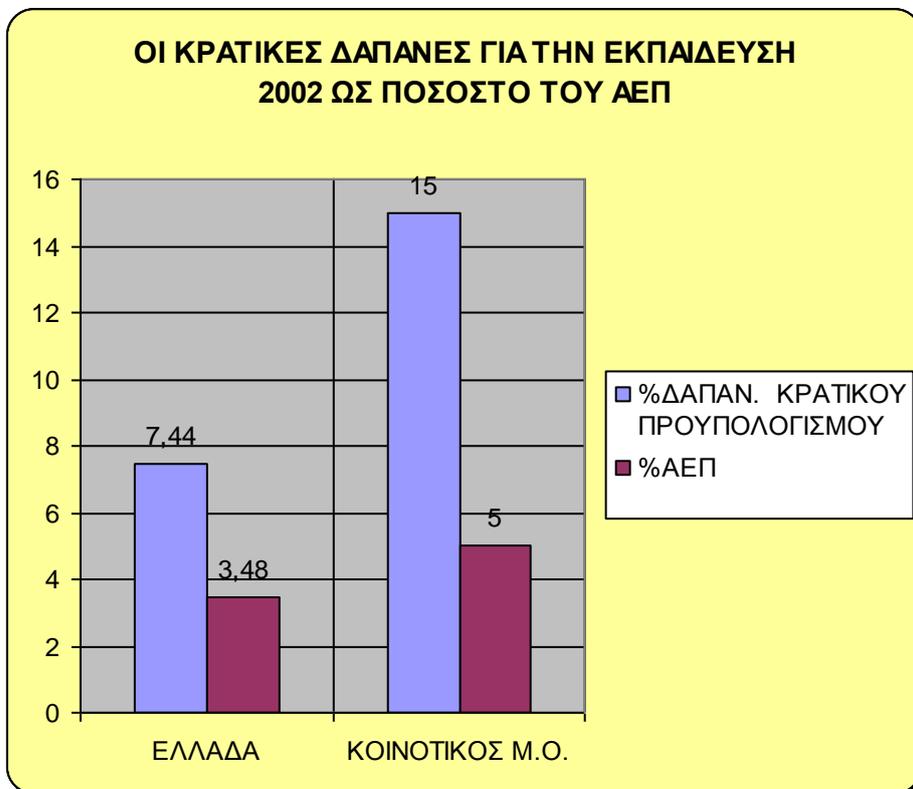

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

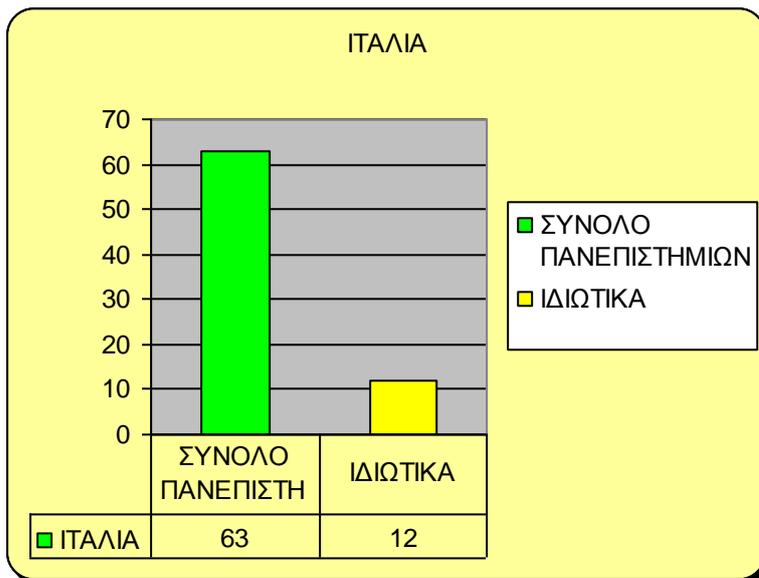
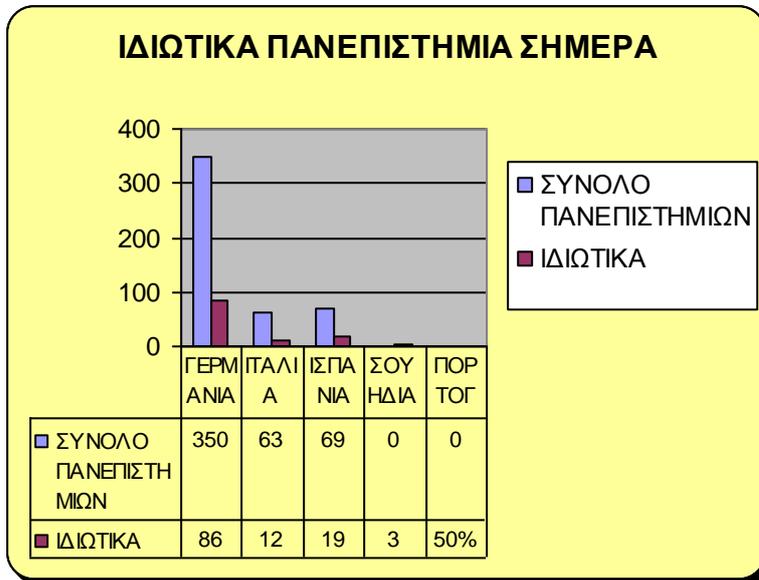
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΙV

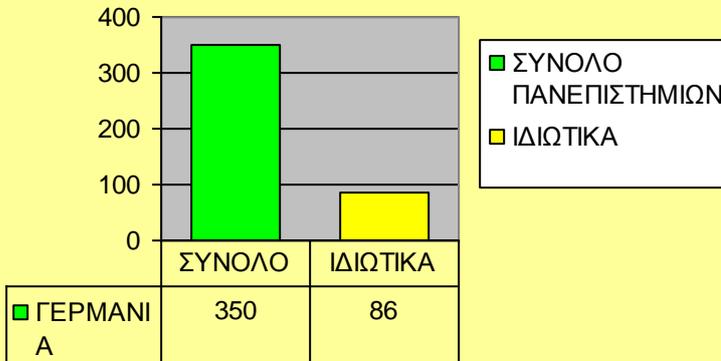
7.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ V

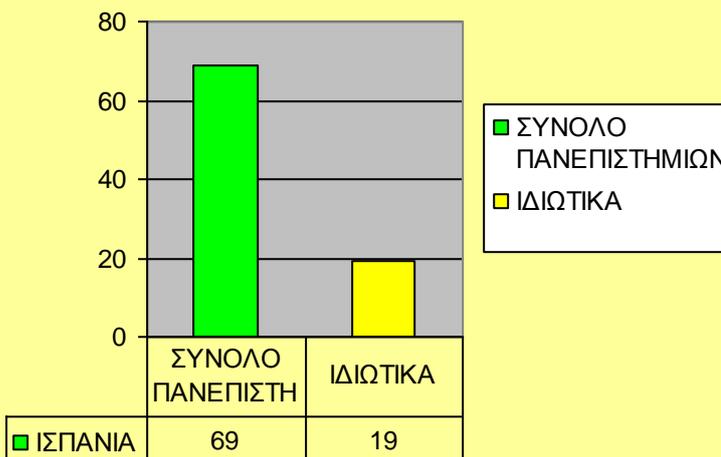

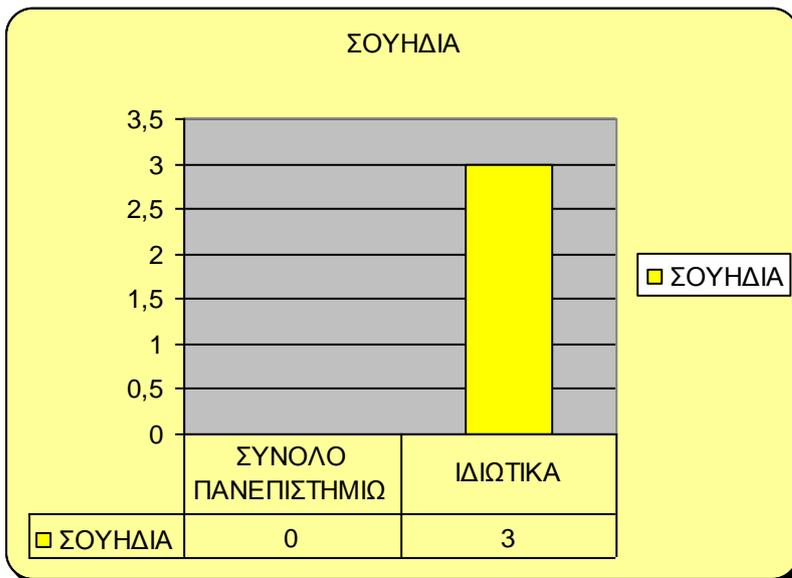

ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΙΣΠΑΝΙΑ

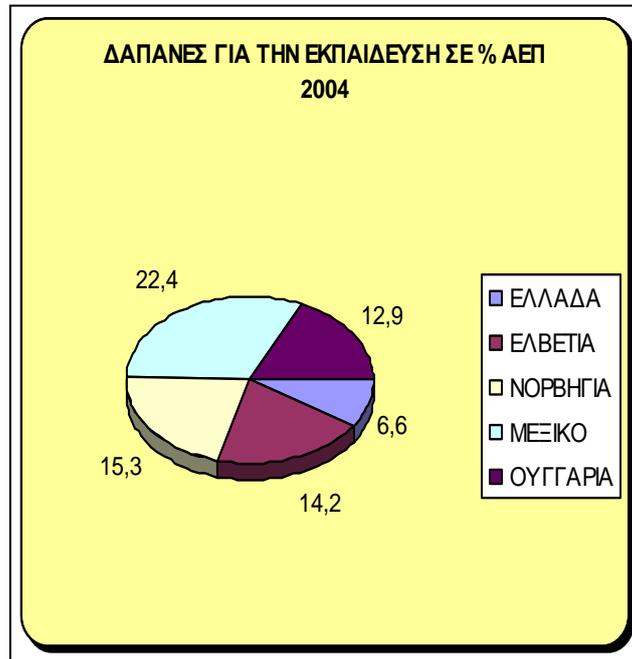

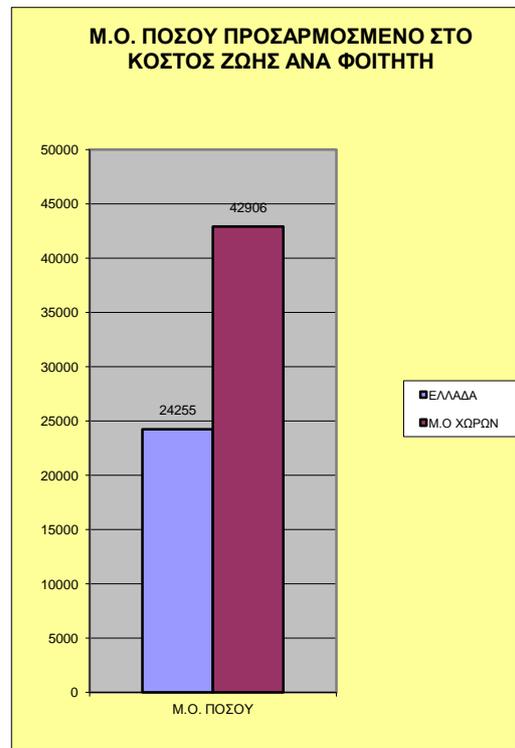
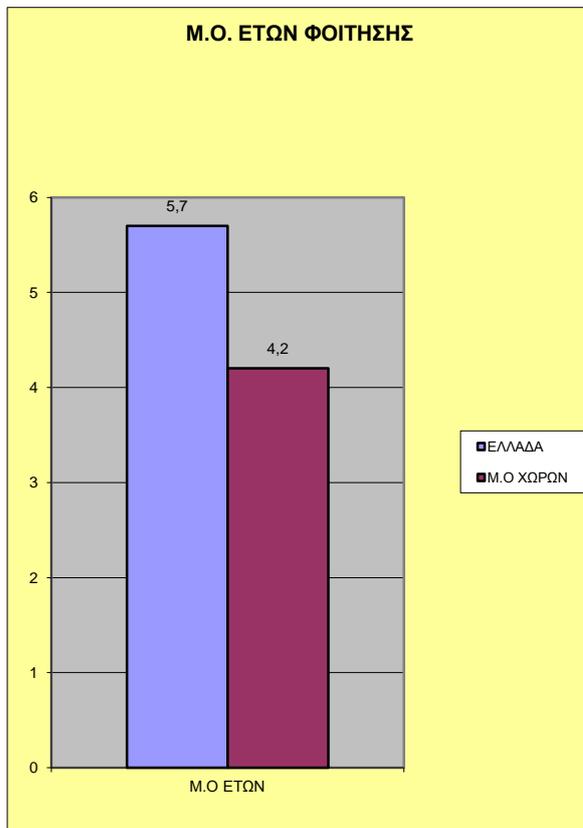

7.3 Αριθμητικά δεδομένα για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες – κρατικός προϋπολογισμός στον τομέα της εκπαίδευσης ανά έτος

ΓΡΑΦΗΜΑ VII

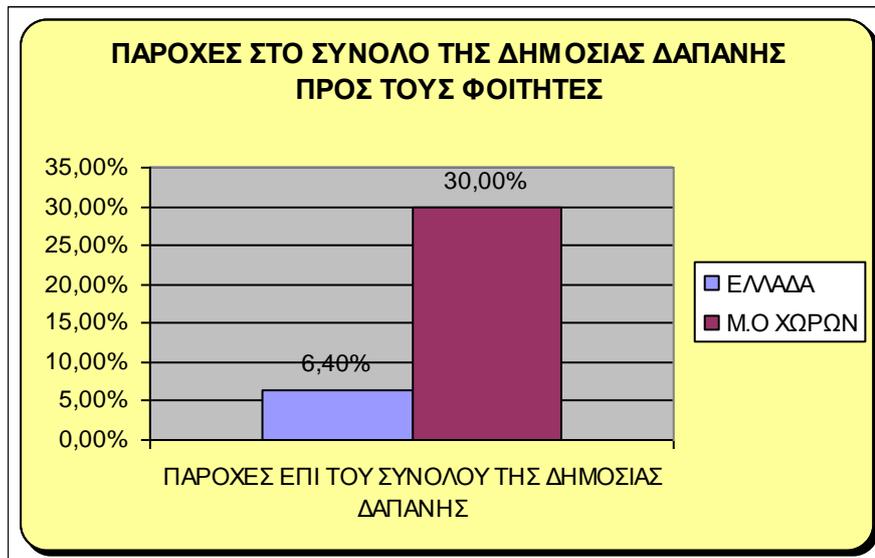

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ VIII

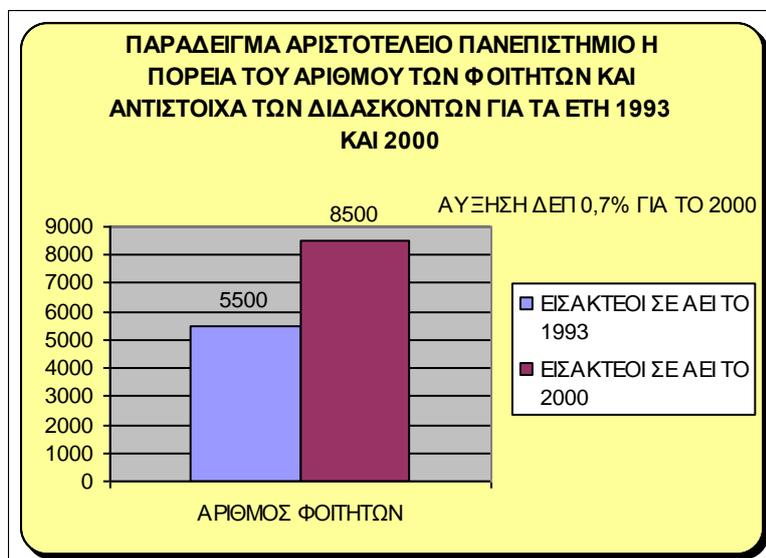

ΓΡΑΦΗΜΑ ΙΧ

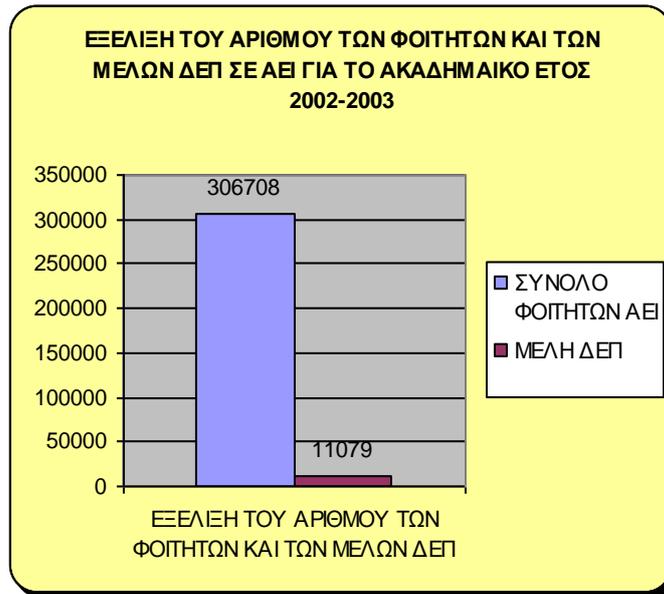

ΓΡΑΦΗΜΑ Χ

ΓΡΑΦΗΜΑ ΧΙ

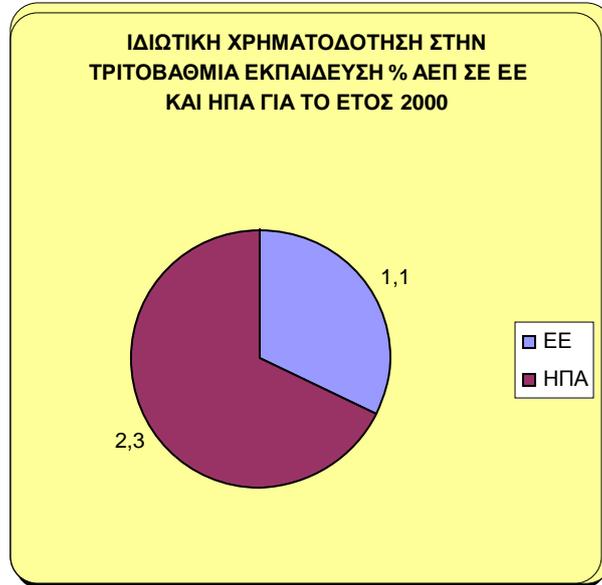
7.4.1 Ουσιαστική αύξηση των συνολικών επενδύσεων στην εκπαίδευση.

Γράφημα ΧΙΙ

ΓΡΑΦΗΜΑ ΧΙΙΙ

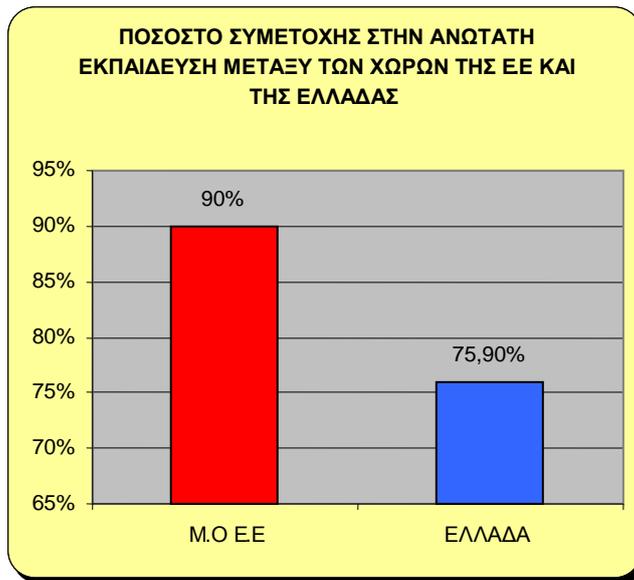

ΓΡΑΦΗΜΑ ΧΙΥ

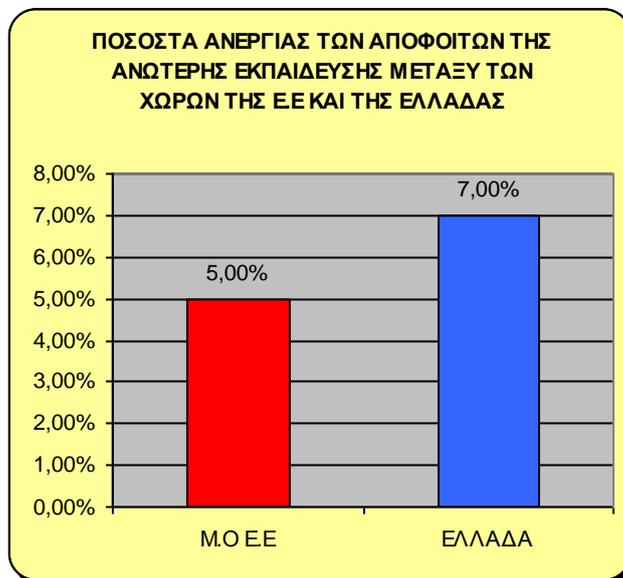

ΓΡΑΦΗΜΑ XV

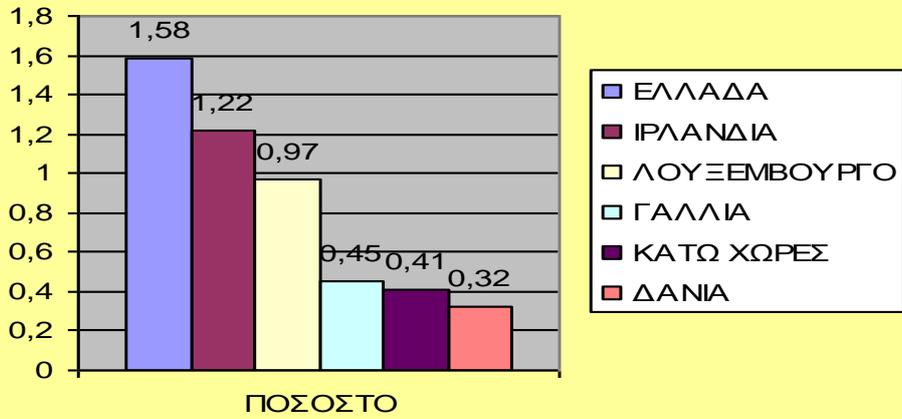
ΓΡΑΦΗΜΑ XVI

ΓΡΑΦΗΜΑ ΧVII

ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΕΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΔΑΠΑΝΟΥΝ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΩΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Αρκτικόλεξα και Συντομογραφίες

ΑΕγχΠ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΕΙ Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΣΕΠ Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΑΣΕΤΕΜ Ανωτέρα Σχολή Εκπαίδευσης Τεχνολόγων Μηχανικών
ΑΣΠΑΙΤΕ Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΓΓΕΕ Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΓΕΛ Γενικό Λύκειο
ΓΣΕΕ Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
ΓΡΑΣΕΠ Γραφείο Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΓΤΠΜ Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων
ΔΙΚΑΤΣΑ Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής
ΕΑΠ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕΕΚ Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
ΕΕΚ Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
ΕΚΕΠ Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΕΚΕΠΙΣ Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Κατάρτισης
ΕΚΛΑ Ειδικός Κοινός Λογαριασμός Ανεργίας
ΕΚΤ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΠΕΚΕ Ειδικός Λογαριασμός Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης
46
ΕΟΚ Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑ Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης
ΕΠΕΑΕΚ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΠΑ Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο
ΕΣΔΑ Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση
ΕΣΕΕΚ Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΕΣΣΕΕΚΑ Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση
ΕΣΥΕ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΕΤΠΑ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΙΔΕΚΕ Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΕΚ Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΕ Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
ΚΕΚ Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΣΥΠ Κέντρο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Νομαρχιακό)
ΚΛΑΥ Κέντρο Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες)
ΚΠΑ Κέντρο Προώθησης της Απασχόλησης
ΚΠΣ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΛΑΕΚ Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση
ΝΕΛΕ Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης
ΟΑΕΔ Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΟΣΑ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΟΕΕΚ Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΠΑΤΕΣ Παιδαγωγική Τεχνική Σχολή
ΠΕΚ Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο
ΠΙ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΣΕΚ Σχολικό Εργαστηριακό Κέντρο
ΣΕΛΕΤΕ Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαιδύσεως
ΣΕΠ Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
ΤΕΕ Τεχνικό-Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο
ΤΕΙ Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΕΛ Τεχνικό-Επαγγελματικό Λύκειο
ΤΕΣ Τεχνική-Επαγγελματική Σχολή
ΤΣΕ Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή
ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΥΠΕΠΘ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βαμβούκας Μιχάλης, Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2006.
2. Λώλη Ελευθερία, Το Εκπαιδευτικό Έργο, στην Νεοελληνική Πεζογραφία, Διδακτορική Διατριβή, Π. Τ. Δ. Ε. Ιωάννινα 2005.
3. Νίκος Μούσης, *Η Κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 2005.
4. Δημήτρης Ματθαίου, *Συγκριτική Σπουδή της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις Αθήνα 2000.
5. Δ.Γ Τσαούσης, *Από τη Διεθνοποίηση των Πανεπιστημίων Προς την Παγκοσμιοποίηση της Εκπαίδευσης*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003.
6. Χρήστος Κάτσικας, *Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και Καπιταλιστική Αναδιάρθρωση, η Μετάλλαξη του Πανεπιστημίου*, Εκδόσεις GUTTENBERG 2003.
7. Αθανασούλα-Ρέππα, Μ.Κουτούζης, Γ.Μαυρογιώργος κ.α., *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τόμος Α, Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική*, Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου 2000.
8. Αθανασούλα-Ρέππα, *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τόμος Γ, Κοινωνική και Ευρωπαϊκή Διάσταση της Εκπαιδευτικής Διοίκησης* Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου 2000.
9. Διονύσης Σπ. Μπονίκος, *Το Μέλλον Του Πανεπιστημίου*, Εκδόσεις Καστανιώτης Δοκίμια, Αθήνα 1998.
10. Χ.Ν Τσιρώνης, Κοινωνικός Αποκλεισμός και Εκπαίδευση στην Ύστερη Νεωτερικότητα Εκδόσεις Βανιάς Θεσσαλονίκη 2003.
11. Γιώργος Δημ. Μάρδας, *Κοινωνική Πολιτική Εκπαίδευση και Οικονομία Θεωρία-Διοικητική Εθνικό και Διεθνές Πεδίο*, Εκδόσεις Παπαζήση 2005.
12. Αποστόλης Ανδρέου, Γιώργος Παππακωνσταντίνου, *Εξουσία και Οργάνωση-Διοίκηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος*, Εκδόσεις Αθήνα 1999.
13. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών Δημόσιος τομέας και δημόσιες πολιτικές Μάνος Ματσαγγάνης Διδακτικές σημειώσεις Οκτώβριος 2006.
14. Χ. Κάτσικας, Γ.Κ. Καββαδίας, *Η Ανισότητα Στην Ελληνική Εκπαίδευση. Η Εξέλιξη Των Ευκαιριών Πρόσβασης Στην Ελληνική Εκπαίδευση (1960-2000)*. Εκδόσεις Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά Αθήνα 2000.
15. Χ. Κάτσικας, Παναγιώτης Σωτήρης, *Η Αναδιάρθρωση Του Ελληνικού Πανεπιστημίου, Από Την Μπολόνια Στην Πράγα Και Στο Βερολίνο*. Εκδόσεις Σαββάλα, Μάρτιος 2003.
16. Κωνσταντίνος Α. Κάρμα, Εκθέσεις 20, *Η Ελληνική Εκπαίδευση Στον Ορίζοντα Του 2000* Κέντρο Προγραμματισμού Και Οικονομικών Ερευνών Αθήνα 1995.
17. Th. Schultz, «Η Οικονομική Αξία της Εκπαιδευσεως», εκδόσεις Παπαζήση, 1972.
18. Malcup Fritz *The production and the Distribution of Knowledge in the United States*, Princeton University Press, 1962.
19. Gillis, Perkins, Roemer και Snodgrass *Οικονομική της Ανάπτυξης, Μετάφραση Ο. Γραβάνη, Ν. Σταματάκη επιμέλεια Γ. Τσεκούρα*, Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ, 2000.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΣ

1. <http://www.mesogios.gr/arxeio/2001/11/23/g01.htm>
2. http://www.ypepth.gr/EDM_15/9/06
3. <http://europa.eu.int/comm/eurostat.com>
4. http://www.ntua.gr/posdep/MME/Feb_2003/2003-02_28_avgid.html
5. <http://www.hellaskps.gr/Index2.htm>
6. <http://europa.eu.int/comm/education/education/fr.html>
7. <http://www.notioaigaio.gr/site.asp?uID=2§ion=9&sID=1>
8. http://www.uoi.gr/services/epeaek/BKPS_epeaek.html
9. http://www.epeaek.gr/epeaek/el/a_2_1_1.html
10. http://www.ggea.gr/documents/deltio_typou_020107.pdf
11. <http://www.hellaskps.gr/Index2.htm>
12. http://www.ebeh.gr/gr/news_B.asp?p=20034-94&bk-p=3-2&status=dtl&dfltpg=news9.asp
13. http://www.epeaek.gr/epeaek/sitecontent/ep_kef_5_new.doc
14. http://www.mas.ucy.ac.cy/europaikaprog_gr.htm
15. http://www.ypepth.gr/docs/socrates2_ldv2.doc
16. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html>
17. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/comenius/index.html>
18. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/adult/home.html>
19. <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index.html>
20. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/minerva/ind1a.html>
21. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/arion/index.html>
22. <http://www.eurydice.org>
23. <http://www.ypepth.gr/docs/llp.doc>
24. http://www.europarl.europa.eu/neetdocs/2004_2009/documents/pa/674/674610/674610el.pdf
25. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/erasmus/home.html>
26. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/agenar.html>
27. <http://www.ypepth.gr/docs/llp.doc>